

TARJA HILDEN-PAAJANEN

Pahojen poikien piiri

Joensuun skinien epäilty rikollisuus 1995–1998

English abstract

Acta Universitatis Tamperensis 1059

Tampere University Press

Tampere 2005

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA
Tampereen yliopisto
Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos

Myynti
Tiedekirjakauppa TAJU
PL 617
33014 Tampereen yliopisto

Kannen suunnittelu
Juha Siro

Graafinen suunnittelu ja taitto
Marita Alanko

Painettu väitöskirja
Acta Universitatis Tamperensis 1059
ISBN 951-44-6185-1
ISSN 1455-1616

Puh. (03) 215 6055
Fax (03) 215 7685
taju@uta.fi
www.uta.fi/taju
<http://granum.uta.fi>

Sähköinen väitöskirja
Acta Electronica Universitatis Tamperensis 409
ISBN 951-44-6186-X
ISSN 1456-954X
<http://acta.uta.fi>

Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print
Tampere 2005

Alkusanat

YTM Tarja Hilden-Paajasen väitöskirjaksi tarkoittamalle käsikirjoitukselle ”Pahojen poikien piiri: Joensuun skinien epäilty rikollisuus vuosina 1995–1998” myönnettiin julkaisulupa Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan tiedekuntaneuvoston kokouksessa 15.12.2004. Päätös perustui esitarkastajien dosentti Tapio Kuuren ja professori Paavo Uusitalon lausuntoihin. Väitöstilaisuutta ei ehditty järjestää, koska Tarja Hilden-Paajanen menehtyi vaikean diabeteksen murtamana 15.12.2004 vastaisena yönä.

Tarja ehti viimeistellä ja valmistella väitöskirjansa tähän muotoon, jossa se nyt ilmestyy. Ainoastaan esipuhe jäi kesken.

ESIPUHE

Kyllä – olen lähes perillä. Väitöstilaisuuden jälkeen tiedän päässeeni tavoitteeseen, jota kohti olen kulkenut syksystä 1998 asti.

Tuona aikana olen väitöskirjan työstämisen, siis tieteen tekemisen, lisäksi aviooitunut, muuttanut Joensuun kaupungin sisällä neljä kertaa, muuttanut Joensuusta Tampereelle, vaihtanut Joensuun yliopiston Tampereen yliopistoon ja vaihtanut opaskoiraakin. Aika on edustanut jälki-modernille ominaista liikettä ja muutosta, ja välillä olen tuntenut itseni matkalaiseksi vailla stabiilia tilaa (Simmel *). Matka on tieteen tekemisen oppimisprosessin lisäksi ollut matka itseymmärrykseen – ja sosiologina voinen sanoa, matka ymmärrykseen itsestä osana yhteisöä.

Tieteen tekemisen oppimisprosessi ja itseymmärrys ovat kohdanneet vastaan tulleiden vaikeuksien kautta. Sokeana tieteen tekijänä olen poikennut muista ja tuntenut itseni välillä hyvinkin yksinäiseksi. Olen kuitenkin oppinut nuorelle aloittelevalle tutkijalle tärkeän asian, joka liittyy omaan asemaan tutkimusprojektissa. Joensuun projektiin liittynyttä tilannetta en omasta puolestani tule toistamaan. Tunsin itseni poissuljetuksi, enkä saanut tarvitsemaani ohjausta.

Vaikeuksiin liittyy matkan aikana koettua iloa ja onnistumista sekä näiden lisäksi lojaalia työtoveruutta, jota vasta sittemmin olen oppinut arvostamaan.

Haluan lämpimästi kiittää skiniprojektista tuttuja kollegojani Sini Perhoa ja Anne Mari Keskisaloa siitä avusta ja lojaaliudesta, jota sain heiltä tutkimukseni alkuvaiheessa. Suurkiitos myös kannustuksesta, jonka tarpeellisuutta ei voi unohtaa. Muistan lämmöllä myöskin Karjalan Tutkimuslaitoksen tutkijoita, joiden kanssa vietin monta mieluista ilon hetkeä – toivottavasti 'linnan henki' on yhä tallella.

Joensuussa merkittävänä yhteistyökumppaneina ovat toimineet kaupungin nuorisotoimenjohtaja Jouni Erola, * Jaakko Honka-Hallila sekä * Reima Kukkonen. Heiltä olen saanut arvokasta tietoa kaupungin skinitilanteesta sekä toteutetuista operaatioista – suurkiitos siitä.

Tampereella olen tuntenut tullessi tieteen tekemisenosalta kotiin. Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos on tarjonnut erinomaiset puitteet ja tarvitsemani avun tutkimukseni loppuunsaattamiseksi. Suurkiitos onnistumisesta kuuluu ohjaajalleni, professori Ilkka Armiselle sekä tutkimusavustajanani toimineelle YTM Kari Toloselle. Lisäksi haluan kiittää laitoksen

SISÄLLYS

Abstract	15
1 JOHDANTO	17
1.1 Joensuun skinit -tutkimushanke	18
1.2 Skineistä skiniyteen	19
1.2.1 Skinit maailmalla ja Suomessa	20
1.2.2 Leviäminen Yhdysvaltoihin	21
1.2.3 Muu Eurooppa	23
1.2.4 Skinit Suomessa	24
1.2.5 Skiniys – poliittinen polarisaatioko?	25
1.3 Tielle skiniyteen – miksi?	26
1.4 Skini-ilmio ja Joensuun rasismi	28
1.4.1 Pakolaisten saapuminen ja syntyneet ongelmat	28
1.4.2 Rasistisen rikollisuuden määrällinen vaihtelu Joensuussa	31
1.4.3 Kolme sukupolvea skinejä	32
1.4.4 Skinit ja rasistisen materiaalin levittäminen	34
1.5 Skini-ilmion syistä Joensuussa	35
1.5.1 Joensuu ja skininationalismi	37
1.5.2 Joensuun ulkomaalaisväestö	37
1.5.3 Joensuun työttömyysaste	41
1.5.4 Yhteenveto	43
1.6 Rikollisuuden esiintyvyys – valtakunnallista vertailua	44
1.6.1 Skinirikollisuus Joensuussa 1995–1998	45
1.6.2 Skinirikollisuus verrattuna muuhun nuorisorikollisuuteen	47
1.6.3 Yhteenveto: skinirikollisuuden luonteesta	49
1.7 Tutkimuksen rakenne	49

2	SKINHEAD-RIKOLLISUUS TEORIOIDEN VALOSSA	51
2.1	Rikollisuuden selitysmalleista	51
2.2	Psykologinen ja sosiaalipsykologinen kriminologia	53
2.2.1	Nuorten rikollisuus – narsistinen persoonallisuus- häiriökö?	54
2.2.2	Juha Siltala ja sopeutumaton rikollinen	55
2.2.3	Rikollisuus symbolisena ongelman ratkaisuna	58
2.2.4	Skinheadit ja rikollisen toiminnan maskuliinisuus	58
2.2.5	Perhetausta selittäjänä	60
2.2.6	Yhteenveto	63
2.3	Sosiologiset teoriat	64
2.3.1	Anomia	65
2.3.2	Sosiaalinen disorganisaatio ja vyöhyketeoriat	66
2.3.3	Sosiaalinen kontrolli	68
2.3.4	Sosiaalisen oppimisen teoria	70
2.3.5	Leimaamisteoria	70
2.3.6	Alakulttuuriteoria ja jengitutkimus	71
2.3.7	Sanders ja rikollisen teon tilannesidonnaisuus	77
2.3.8	Neutralisaatioteoria ja rikollisen teon oikeutus	80
2.4	Skininit tutkimuskirjallisuudessa	85
2.5	Yhteenveto	89
3	TUTKIMUSASETELMASTA JA TUTKIMUSTEHTÄVÄSTÄ	90
3.1	Vaikea tutkimuskohde	91
3.2	Tutkimusaineistosta	94
3.2.1	Ongelmallinen aineiston hankintaprosessi	94
3.2.2	Aineistosta tutkittaviin ja tutkimuskohteeseen	95
3.2.3	Poissaolevat tytöt	97
3.3	Tutkimusongelma ja kysymyksenasettelu	98
3.3.1	Kvantitatiivinen kysymyksenasettelu	98
3.3.2	Kvalitatiivinen kysymyksenasettelu	99
3.4	Aineiston kattavuus	99

4	METODI	102
4.1	Aineiston luonteesta	104
4.1.1	Esitutkinta ja rikosprosessi	104
4.1.2	Epäillyn asema esitutkinnassa	105
4.1.3	Kuulustelutilanne: epäillyn ja kuulustelijan dialogi?	106
4.2	Rikollinen alakulttuuri ja rehellisyyden 'vaatimus'	112
4.3	Aineiston uskottavuus	113
4.3.1	Aineiston puutteellisuuksista	113
4.3.2	Epäilty ja kuulustelun uskottavuus	115
4.3.3	Piilorikollisuuden ongelma	116
4.4	Esitutkintapöytäkirjat tutkimusaineistona – miksi?	118
4.4.1	Aineiston heikkouksista	118
4.5	Rikos – fakta ja sosiaalinen konstruktio	119
4.5.1	Kvantitatiivinen tutkimusote	120
4.5.2	Kvalitatiivinen tutkimusote	121
4.6	Faktanäkökulma	123
5	JOENSUUN SKINIEN RIKOLLISUUS VUOSINA 1995–1998	125
5.1	Yksittäiset rikosepäilyt	126
5.2	Rikosten ajallinen vaihtelu	127
5.2.1	Rikosten vuosittainen vaihtelu	127
5.2.2	Rikosten kuukausittainen ja viikonpäivittäinen vaihtelu	128
5.2.3	Rikosten tapahtuma-ajankohta/vuorokaudenaika	131
5.3	Rikosten tapahtumapaikka	132
5.3.1	Katu: avoimen tilan dynamiikkaa	136
5.4	Rikoslajit	137
5.5	Väkivaltarikokset	139
5.5.1	Väkivaltarikokset, määrällinen tarkastelu	140
5.5.2	Väkivaltarikokset - 'tavallinen tarina'	142

5.5.2.1 Sattuman sanelema väkivalta	143
5.5.2.2 Kustoon perustuva väkivalta	144
5.5.2.3 Joukkotappelu	145
5.5.2.4 Skinien keskinäinen väkivalta	146
5.5.2.5 Lähisuhdeväkivalta	147
5.5.2.6 Rasistinen väkivalta	150
5.5.3 Yhteenveto	152
5.6 Omaisuusrikokset: varastamista ja vahingoittamista	153
5.6.1 Varkausrikokset	156
5.6.1.1 Yksin sattumalta – ja suunnitellen	157
5.6.1.2 'Hyvin suunniteltu on puoleksi tehty'	161
5.6.1.3 Anastettu omaisuus ja sen arvo	162
5.6.1.4 Kohteena moottoriajoneuvot	165
5.6.1.5 Petokseen ja erehdyttämiseen liittyvät rikokset	167
5.6.1.6 Yhteenveto	169
5.6.2 Vahingontekorikokset	170
5.6.3 Vahingontekorikoksiin liittyvä rasistisuus	172
5.6.4 Omaisuusrikokset: yhteenveto	174
5.7 Muut rikokset	175
5.7.1 Liikenteeseen ja ajoneuvoon liittyvät rikokset	176
5.7.2 Aseisiin liittyvät rikokset	178
5.7.3 Alkoholiin, huumaus- ja lääkeaineisiin liittyvät rikokset	180
5.7.4 Muut "Muut rikokset"	181
5.8 Rasistisesta rikollisuudesta	182
5.8.1 Rasististen rikosten lukumäärä	183
5.8.2 Rasististen rikosten tapahtumapaikat	185
5.8.3 Yhteenveto	186
5.9 Asianomistajista eli rikoksen uhreista	187
5.9.1 Asianomistajien määrä	188
5.9.2 Uhrien ikä	189
5.9.3 Yritys rikoksen kohteena ja uhrin ammatti	190
5.9.4 Ulkomaalaista syntyperää olevat uhrin	191
5.9.5 Asianomistajat: yhteenveto	193
5.9.6 Rikoksesta epäillyn ja uhrin välisestä suhteesta	193
5.10 Epäillyn ja uhrin alkoholstatuksesta	194
5.11 Yhteenveto	197

6	SKINIEN JÄRJESTÄYTYMINEN JA HIERARKIA	199
6.1	Skinien kerhohuoneisto	199
6.2	'Kiihottaminen kansanryhmää vastaan' skinien kerhotoiminnassa	200
6.2.1	Skinien kerhotoiminta	202
6.3	Skinien kannanottoja Suomen ulkomaalaispolitiikasta	204
6.4	Skinien sisäinen järjestäytyminen	206
6.4.1	Rikosten jakautuminen eri asemassa olevien kesken	210
6.4.1.1	Rivijäsenet	211
6.4.1.2	Yhteenveto rivijäsenistä	213
6.4.1.3	Punaisen merkin haltijat	214
6.4.1.4	Yhteenveto punaisen merkin haltijoista	216
6.4.1.5	Hopeisen merkin haltijat	217
6.4.1.6	Yhteenveto hopeisen merkin haltijoista	220
6.4.1.7	Lopuksi	220
6.5	Yhteenveto	221
7	SKINIT JA RIKOLLISTEN TEKOJEN MOTIIVIT	223
7.1	Kysymys syyllisyydestä; myöntäminen vai kieltäminen?	224
7.1.1	Epäillyn toimintastrategia 1: Syyllisyyden suora myöntäminen	224
7.1.2	Epäillyn toimintastrategia 2: Kumpi voittaa?	225
7.1.3	Epäillyn toimintastrategia 3: Syyllisyyden kieltäminen	228
7.1.4	Kokemus ja strategiat	229
7.2	Motiivit: perusteluista oikeutukseen	231
7.2.1	Motiivi 1: Rasismi	231
7.2.2	Motiivi 2: Kosto	234
7.2.2.1	Kosto ja rasismi	237
7.2.2.2	Kosto ja kaverin kokema vääräys	237
7.2.2.3	Kosto muun kuin skinin puolesta	239
7.2.3	Skinien julkilausumat rikosten motiivit	240
7.3	Syistä perusteluiden ja neutraloinnin kautta oikeutukseen	241
7.3.1	Oikeuttamisstrategia 1: Uhrin syyllistäminen	241
7.3.2	Oikeuttamisstrategia 2: Puolustaminen	244

7.3.3 Oikeuttamisstrategia 3: Unohtaminen ja alkoholi	246
7.3.4 Oikeuttamisstrategia 4: Olosuhteet	247
7.3.5 Voiko suunnittelulla legitimoida rikoksen?	249
7.3.6 Yhteenveto	250
7.4 Motiiveista oikeutukseen	251
8 YHTEENVETO	252
8.1 Skinirikokset	252
8.2 Perusteltu rikollisuus	255
8.3 Lokaalisesta ilmiöstä globaaliin ulottuvuuteen	258
8.4 Joensuun 'skinitilanteesta' 2000-luvulla	259
8.5 Aatteella vai aatteetta?	261
8.6 Joensuulainen rasismi ja sen yhteys skiniliikkeeseen	264
LÄHTEET	267
LIITTEET	279

Taulukot ja liitteet

Taulukko 1:	Ulkomaalaisväestö 1990–2002	39
Taulukko 2:	Joensuun ulkomaalaiset 1991–2002	40
Taulukko 3:	Ulkomaalaisten osuus asukasluvusta 1990–2002 (%)	41
Taulukko 4:	Joensuun työttömyysaste 1990–2001	42
Taulukko 5:	Työttömyysaste 1990–2001 (%)	43
Taulukko 6:	Rikosepäilyt/ 1000 asukasta ja nuorta 1990–2002	45
Taulukko 7:	Skinirikollisuus ja muu nuorisirikollisuus: rikoslakirikokset ja muut rikokset 1995–1998	47
Taulukko 8:	Rikosten lukumäärä 1995–1998	128
Taulukko 9:	Rikosten lukumäärä eri kuukausina	129
Taulukko 10:	Rikosten lukumäärä eri viikonpäivinä	130
Taulukko 11:	Rikosten lukumäärä eri kelloaikoina	131
Taulukko 12:	Rikosten lukumäärä keskusta/lähiö	133
Taulukko 13:	Rikosten lukumäärä sisällä/ulkona	133
Taulukko 14:	Rikosten tapahtumapaikka	135
Taulukko 15:	Rikokset rikoslajiryhmittäin	138
Taulukko 16:	Rikokset rikoslajeittain	138
Taulukko 17:	Väkivaltarikokset	141
Taulukko 18:	Varkausrikokset	153
Taulukko 19:	Vahingontekorikokset	154
Taulukko 20:	Muut rikokset ryhmittäin	176
Taulukko 21:	Liikenteeseen ja ajoneuvoon liittyvät rikokset	177
Taulukko 22:	Aseisiin liittyvät rikokset	179
Taulukko 23:	Alkoholiin, huumaus- ja lääkeaineisiin liittyvät rikokset	180
Taulukko 24:	Muut ”muut rikokset”	181
Taulukko 25:	Rasistiset rikokset 1995–1998	183
Taulukko 26:	Rasistiset rikokset rikoslajeittain	184
Taulukko 27:	Rasistiset rikokset keskusta/ taajama	185
Taulukko 28:	Rasististen rikosten tapahtumapaikka	186
Taulukko 29:	Asianomistajat ikäryhmittäin	189

Taulukko 30: Henkilöasianomistajan ammatti	191
Taulukko 31: Asianomistajan kansalaisuus	192
Taulukko 32: Skini 1	211
Taulukko 33: Skini 6	212
Taulukko 34: Skini 21	213
Taulukko 35: Skini 11	214
Taulukko 36: Skini 13	215
Taulukko 37: Skini 25	216
Taulukko 38: Skini 7	217
Taulukko 39: Skini 28	218
Taulukko 40: Skini 29	219
Liite 1: Skinien rikosnimikkeet	279
Liite 2: Tutkittujen henkilöiden sosiodemografinen tausta	280
Liitetaulukko 1: Ikä ensimmäisen rikoksen kuulusteluhetkellä	281
Liitetaulukko 2: Ammatti	282
Liitetaulukko 3: 15–20-vuotiaitten rikoslakirikokset rikoslajiryhmittäin 1995–1998 (%)	283
Liitetaulukko 4: 15–20 vuotiaitten rikoslakirikokset rikoslajeittain 1995–1998 (%)	284

ABSTRACT

The skinheads of Joensuu have been internationally known since the American basketball-player left Joensuu because of threat of skinhead violence. This was in mid 1990's when the group rose from a certain part of Joensuu.

The main concern of the study is the skinheads under suspicion of the crimes which have been committed during the years 1995–1998. The crimes have been studied in police's preliminary investigation reports of the time period. There have been 310 investigation reports and 48 skinheads who have been suspected of 424 crimes during the time-period.

The questions of interest are:

1. How many acts taken by the skinheads of Joensuu have lead to preliminary investigation during the time-period 1995–1998? Is any year specific compared with other years?
2. What is the amount of violent crime suspects, property crime suspects and other crime suspects in the total?
3. What are the most common places and times for suspected crimes to happen?
4. What is the amount of rasist crime suspects in the total?

Quantitative analysis is grounded on description based on questions above. The qualitative analysis is based on the hearings of the suspects. Skinheads have used certain strategies and methods in the hearings and the purpose of strategies has been to get rid of the case as easily as possible. Skinheads have four strategies to explain and justify their suspected crimes: accusing the victim for the crime, defending oneself or friends, forgetting and alcohol and circumstances. To these strategies can be referred with neutralization Matza has talked about.

Theoretically skinheads are seen as a gang with certain style common to subculture. Skinheads have three dimensions to maintain skinhead

habitus: style, habits and action. Skinhead-style reminds of working-class style and masculinity. Skinheads also act most masculinely and committing crimes is specific part of their action. Most of the crimes suspected are violent ones (39%), but the amount of analogous property crimes (37%) does not differ essentially from the amount of violent crimes. As skinheads are known violent and rude masculines committing raw assaults, this challenges the power of violent crimes.

The main factor in suspected skinhead-crimes is the change of occasionality and planning. Violent crimes are either more or less planned acts based on revenge or occasional violent assaults spontaneously committed. Both crimes can be racist ones (11%). The best definition of skinhead-crimes is 'the occasional situationality' which means the situation for committing crime appears as the occasionally actors, victims and proper circumstances meet.

The skinheads of Joensuu seem to remind their brothers in Sweden – both skinhead-groups act spontaneously, drink and deliver alcohol in huge amounts and have not restrict political or ideological aims. 'To hit somebody' – either foreigner or native, it does not make any sense to their action.

The skinheads of Joensuu are a group of young males, who have organized and developed a rank position (three-step rank). They also have expressed some ideological thoughts with fascism, nationalism and darwinism. They also share similar experiences of economical depression and refugees in the beginning of 1990's. Thus they have taken the role of defender and set to defend and protect their area, hometown and homeland from outsiders, refugees and other foreigners.

1 JOHDANTO

Tämä tutkimus on osa laajempaa, Suomen Akatemian rahoittamaa tutkimushanketta 'Joensuun skinit yhteisön tuote?', joka käynnistyi vuonna 1998. Tutkimushanke kohdistui Joensuun kaupungin ja lähikuntien skinheadeihin, jotka 1990-luvun alussa herättivät toiminnallaan huomiota kaupungin katukuvassa. Tutkimushankkeen lähtökohtana oli laaja-alainen yhteiskuntatieteellinen lähestymistapa, jossa huomioitiin ilmiön syntyyn vaikuttaneet makro- ja mikrotason tekijät.

Skiniliike nosti niin ideologisilla kannanotoillaan kuin propagoinnillaan esille tiettyjä yhteiskunnallisia epäkohtia, mikä herätti skinejä kohtaan myös myönteistä suhtautumista 1990-luvun alussa. Runsaan ja väkivaltaisen rikollisuuden tultua julkisuuteen suhtautuminen muuttui kielteisen kriittiseksi.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan skinien rikollisuutta, heidän tekemiään rikoksia ja rikosten kontekstia, sekä skinien itsensä ilmaisemia perusteluja tekemilleen rikoksille. Tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään 1990-luvun jälkipuoliskon Joensuussa vaikuttaneiden skinien rikollisuutta sekä muuta toimintaa. Ymmärtävä tutkimusote ei kuitenkaan tarkoita tutkittavan ilmiön hyväksymistä, vaan sen hahmottamista tietyn ajanjakson yhteiskunnallisessa kontekstissa.

Johdannossa lähdetään liikkeelle Joensuun skinit -tutkimushankkeesta. Sitten pohditaan skiniliikkeen syntyä ja nuorten skineiksi liittymisen syitä. Skiniliikkeen nousu jäljitetään sen syntysijoille Englantiin, ja tarkastellaan myös sen levinneisyyttä maailmanlaajuisesti. Sitten tarkastelun painopiste palautetaan joensuulaiseen kontekstiin. Skinien nousu juuri Joensuussa kontekstualisoidaan kaupungin väestö- ja elinkeinorakenteen muutosten tarkastelulla. Paikallisilla tekijöillä oli vaikutuksensa rasistiseen ilmapiiriin ja skinien nousuun. Luvun lopuksi tarkastellaan skinien rikollisuuden erityisyyttä vuosina 1995–1998 verrattuna Joensuun kaupungin muuhun nuorisorikollisuuteen. Skinirikollisuuden mahdollisia vaikutuksia Joensuun nuorisorikollisuuden määrään ja laatuun selvitetään vertaamalla Joensuun nuorten rikollisosallistumista valtakunnalliseen tasoon.

1.1 Joensuun skinit -tutkimushanke

1990-luvun alkupuolella skinien rassistiset mielenilmaukset ja heidän väkivaltaiset yhteenotonsa pakolaisten kanssa herättivät Joensuun asukkaiden, päättäjien ja median mielenkiinnon. Kiinnostus kohdistui vahvasti skini-ilmion syihin ja kyseisen nuorisokulttuurin jäsenten motiiveihin. Mikä sai tietyt nuoret lähtemään mukaan toimintaan ja pukemaan ylleen skinikulttuurista kertovat vaatteet sekä ajelemaan hiuksensa?

Vuonna 1998 käynnistettiin pääosin Suomen Akatemian rahoittama tutkimushanke paneutumaan skini-ilmion syihin ja seurauksiin. Hankkeessa työskenteli alun perin neljä tutkijaa: projektin vastaava tutkija YTT dosentti Vesa Puuronen, YTT tutkija Päivi Harinen, YTM tutkija Tarja Hilden ja YTM tutkija Sini Perho. Keväällä 1999 mukaan tuli pro gradu -tutkielmaansa valmisteleva kasvatustieteiden ylioppilas Anne-Mari Keskisalo. Jokaiselle tutkijalle oli määritelty tutkimus-alue, jonka kautta tutkittavaa ilmiötä, skinejä, pyrittiin tarkastelemaan. Vesa Puuronen tutkimusalue liittyi skini-ilmion yhteiskunnalliseen, ideologiseen ja alakulttuuriseen kontekstiin, Päivi Harisen skinien perheisiin, Tarja Hildenin skinien tekemisiin rikoksiin ja Sini Perhon skiniydestä kiinnostuneisiin nuoriin. Anne-Mari Keskisalo keskittyi tarkastelemaan maahanmuuttajanuorten kohtaamia vaikeuksia luokkahuonekontekstissa koulussa, jossa maahanmuuttajanuoret oli integroitu yhteen muiden nuorten kanssa. Kaikkiaan tutkimushankkeessa pyrittiin tarkastelemaan skini-ilmiota mahdollisimman laaja-alaisesti alakulttuurisesta, ideologisesta ja toiminnallisesta perspektiivistä. Huomion kohteeksi otettiin skinien ideologia, alakulttuuri, heidän perheensä, rikollinen toimintansa sekä potentiaaliset alakulttuuriin rekrytoitavissa olevat nuoret.

K kaikkea kolmea edellä mainittua aluetta sivuaa Vesa Puuronen toimittama 'Valkoisen vallan lähettiläät: rasismin arkea ja arjen rasismia'. Teoksessa tarkastellaan skiniyden juuria niin maailmanlaajuisesti kuin Joensuun kaupunginkin suhteen, sekä skinien kulttuuria heidän käyttämiensä symbolien ja kannattamansa ideologian perspektiivistä (Puuronen 2001b). Skiniyttä tarkastellaan myös skinien tekemien rikosten kautta (Hilden 2001), skiniydestä kiinnostuneiden nuorten näkemysten perusteella (Perho 2001) sekä skinien äitien kokemusten kautta (Harinen 2001). Tarkastelun kohteina ovat myös olleet skinejä koskeva lehtikirjoit-

telu (Harinen, Heikkilä & Hyvönen 2001) sekä Exit-projekti (Harinen, Keskisalo & Perho 2001). Tutkimushankkeen aikana tuotettujen julkaisujen tarkoituksena on ollut kunkin tutkijan tehtäväalueen kuvaaminen sekä mahdollisimman seikkaperäisen tiedon välittäminen niin sanotusta skini-ilmioistä ja sen suhteesta Joensuun kaupunkiin.

Lisäksi skinien alakulttuurista kiinnostuneista nuorista on projektissa tehty pro gradu -tutkielma, jossa Sini Perho on tarkastellut nuorten sitoutumista ja kiinnittymistä alakulttuuriin initiaation perspektiivistä (Perho 2000). Lisäksi Anne-Mari Keskisalo on tehnyt pro gradu -tutkielman (Keskisalo 2001) maahanmuuttajanuorten kohtaamisesta muiden nuorten kanssa luokkahuoneympäristössä.

1.2 Skineistä skiniyteen

Eri tutkijoiden käsitteen 'skini' määritelmät eivät olennaisesti ole poikenneet toisistaan. 'Skini' viittaa henkilöön, joka on omaksunut skinikulttuurin ulkoisen tyylin, arvot, ideologian sekä toimintakulttuurin, ja noudattaa näitä niin pukeutumisessaan kuin toiminnassaan (Clarke 1976; Brake 1985; Christensen 1994; Knight 1982). Joensuulaiset skinit ovat pääosin olleet niin sanottuja White Power -skinejä, jotka ovat äärioikeistolaisesti suuntautuneita ja ilmaisevat ideologiaansa aggressiivisen väkivaltaisesti. Tätä ryhmää vastustamaan on syntynyt kansainvälinen SHARP (skinheads against racial prejudice) -liike, joka toimii kaikissa Pohjoismaissa, Yhdysvalloissa ja Englannissa. Lisäksi on muitakin skiniiliikkeitä, joiden toiminta ei ole samalla tavoin poliittisesti eikä aggressiivisesti suuntautunutta. Näistä esimerkkeinä ovat Saksassa toimivat, vasemmistolaisesti suuntautuneet Red-skinit, Yhdysvaltojen homoskinit (Puuronen 2001a, 13–14) sekä pelkästään tyyllisesti skiniyttä ilmentävät kosmeettiset skinit (Luukka & Muukkonen 1997).

Skiniydellä ymmärretään tässä tutkimuksessa skinikulttuurin sisäistämistä, mikä tarkoittaa tietynlaisen tyylin, toiminnan, ideologian ja arvomaailman omaksumista. Lisäksi skiniyden nähdään rakentuvan kolmen toisiinsa kytkeytyvän ulottuvuuden sisäistämisestä, ja nämä ovat tyyli, tavat sekä toiminta.

1.2.1 *Skinit maailmalla ja Suomessa*

Brittitutkijat, erityisesti Birminghamin koulukuntaan lukeutunut John Clarke, katsovat skinheadien alakulttuurin syntyneen Lontoon työväen luokan kaupunginosissa 1960-luvun loppupuolella. Skinien alakulttuuri nousi työväenluokan huonoimmassa sosiaalisessa asemassa olevien joukosta, joka oli joutunut kohtaamaan englantilaisen yhteiskunnan rakennemuutoksen rankimmin. Perinteiset työväenluokan asuinalueet olivat tuolloin hajoamassa, mikä vaikutti myös perhe- ja sukulaissuhteiden löystymiseen. Lisäksi taloudellinen matalasuhdanne sitä seuranneen työttömyyden kanssa heikensivät ihmisten sosioekonomista asemaa. Myös työväenluokkataustaisten nuorten työnsaantimahdollisuudet olivat heikentyneet monien tuotantoalojen lakkautettua tai supistettua toimintaansa. (Clarke 1976) Skiniliike syntyi osaltaan protestoimaan yhteiskunnallista muutosprosessia, jossa traditionaaliset työväenluokkaiset arvot murenivat, ja tilalle nousi uusia, työväen luokan asemaa horjuttaneita suuntauksia.

Skinien toimintaa on sekä määrittänyt että värittänyt runsas väkivalta ja rikollinen toiminta. Skininit osallistuivat jo 1960-luvun loppupuolen Lontoossa jalkapallohuliganismiin, minkä katsottiin olevan seurausta yrityksestä korjata ja luoda uudelleen rakennemuutoksessa hajonnut (työväen) yhteisö. Englantilaisskininit olivat tuolloin sitoutuneita tiettyyn kaupunginosaan sekä tiettyyn työväen arvoja ylläpitävään kulttuuriin. Jalkapallo on traditionaalisesti kuulunut brittiläiseen työväenkulttuuriin, ja skinien on tulkittu hulinoinnillaan puolustaneen aluetta ja jalkapalloseurojen edustamaa työväenyhteisöä. (mt.) Skininit osallistuivat myös uuden nousunsa jälkeen 1970-luvun loppupuolella ja 1980-luvun alussa jalkapallohuliganismiin Britannian jalkapalloseurojen suosimissa kaupungeissa kuten Liverpoolissa ja Manchesterissa. (Brake 1985, 76.) Skininit osallistuivat myös saman vuosikymmenen lopussa Bristolin ja Lontoon nuorisomellakoihin sekä lukuisiin katsomotappeluihin (Puuronen 2001a, 13).

Toinen alueen puolustamiseen liittynyt missio 1960-luvun loppupuolen brittiskineillä kohdistui maahan saapuneisiin siirtolaisiin, joita he pitivät uhkana paikallisia yhteisöjään kohtaan. Lisäksi skinien väkivalta kohdistui homoihin ja muihin alakulttuureihin kuuluneisiin nuoriin, erityisesti hippeihin. Skininit katsoivat homojen edustaneen miehiisyyden ja maskuliinisuuden vieroksuntaa, mistä syystä nämä joutuivat hyökkäysten kohteeksi. Hipit puolestaan saivat skinien vihan osakseen

aristokraattisten, työtä vieroksuviiksi katsottujen arvojen takia, olivatkin skinit sitoutuneet eetokseltaan vahvasti työväenluokkaan varsinkin työmoraalin osalta. (Brake 1980; Marshall 1994.)

Skinikulttuuri näytti kadonneen katukuvasta Brittein saarilla 1970-luvun alkupuolella, ja Michael Braken (1980) mukaan tähän vaikutti ympäröivän yhteisön suhtautuminen. Niin opettajat kouluissa, työnantajat, poliisi kuin muutkin viranomaiset alkoivat suhtautua kriittisesti skinikulttuurin kannattajiin, ja monet kannattajista päättivät luopua ainakin kulttuurin ulkoisista tunnusmerkeistä. Kriittinen asenne Brittein saarilla ei kuitenkaan estänyt skinikulttuuria leviämästä entiseen Englannin siirtomaahan, Australiaan, jossa se David Mooren mukaan saavutti jalansijaa juuri 1970-luvulla (Moore 1994, 11). Liikkeen maan alle painuminen ja näennäinen heikkeneminen toisaalla brittiläisessä kulttuurissa ei estänyt liikkeen nousua toisella mantereella.

Britanniassa skinien uusi nousu sai alkunsa 1970-luvun loppupuolella punkaallon vanavedessä. Skinien musiikkimieltymys kohdistui tuolloin punkperustaiseen oi-musiikkiin, mistä se sittemmin eriytyi sisällöllisesti omaleimaisemmaksi, rasistisia ja siirtolaisvihamielisiä elementtejä sisältäväksi musiikiksi (Söderholm 1987). Uuden ja vanhan skiniliikkeen väliset erot johtuivat yhteiskunnallisista tekijöistä, joista huomionarvoiseksi osoittautui 1970-luvulla vallinnut nuorisotyöttömyys. Skinien oman arvostruktuurin muuttumisen saattoi nähdä siirtymisenä perinteisistä työväenluokan ja paikalliskulttuurien arvoista kohti kansallisia arvoja ja nationalistista ideologiaa. (mt.) National Front rekrytoi skinejä Englannissa joukkoonsa propagandallaan, jossa siirtolaisia syytettiin työttömyydestä ja sosiaalisista sekä muista yhteiskunnallisista ongelmista.

Brittiskinit ovat siis olleet skiniliikkeen alkuunsysääjiä, ja heidän arvostruktuurinsa perusta oli työväenkulttuurissa ja paikallisissa yhteisöissä. Sittemmin liike on muuttunut kansallisemmaksi ja kansainvälisemmäksi saatuaan vaikutteita muualle levinneistä skiniliikkeistä.

1.2.2 Leviäminen Yhdysvaltoihin

Myös Yhdysvalloissa skiniliike nosti päätään punkaallon myötä 1980-luvun alkupuolella. Vuonna 1984 perustettiin Yhdysvaltojen ensimmäiseksi uusnatsien ideologiaa myötäileväksi skiniliikkeeksi kutsuttu 'Romantic violence' -niminen ryhmä. Mark Hammin (1993, 39–40) mukaan ensimmäiset rasistisesti suuntautuneet skinit eivät toimineet

organisointuneesti, mikä olisi edellyttänyt arvoperustaista toiminnan suunnittelua ja kanavoimista. Ryhmä muodostui nuorista miehistä, joilla oli enemmän tai vähemmän vaikeita sekä mentaalisia että emotionaalisia ongelmia.

Varsinaisesti amerikkalainen skiniliike aloitti toimintansa vuonna 1985. Malli niin pukeutumiselle, ideologialle kuin toiminnallekin otettiin Britannian skineiltä. Sitten Yhdysvalloissa toiminnan ohjat on ottanut käsiinsä Tom Metzger, joka on onnistunut houkuttelemaan ääri-oikeistolaiseen ryhmäänsä lukuisia työväenluokkaisia nuoria ja organisoimaan sekä verkostoimaan skiniliikettä. Lisäksi mediasta on Yhdysvalloissa tullut merkittävä ideologian sekä niin musiikin kuin muidenkin 'skinituotteiden' välityskanava. Metzgerin mukaan skininyden ei kuitenkaan välttämättä tarvitse näkyä pinnalta, jotta tulisi todistetuksi sen olevan olennainen osa identiteettiä. 'It's under the skin', hän toteaa. (mts. 52.)

Mark Hamm esittää tilastollisen katsauksen skinien tekemistä rikoksista 1980-luvun Yhdysvalloissa. Tuolloin skinit ovat osallistuneet 121:een joko seksuaalisiin tai etnisiin vähemmistöihin kohdistuneeseen murhaan kaupunkialueilla. Vuosikymmen sisältää myös 302 rasistista skinien tekemää hyökkäystä ja 301 murhapolttoa. (mts. 3.) Vaikka Yhdysvaltojen laajuus, väestön tiheys ja jatkuvasti kasvava rikollisuus huomioidaan, ovat skinien tekemät väkivaltarikokset sekä määrällisesti että laadullisesti erityisen raskaita. Henkirikosten suuri määrä antaa perusteita sille, että Mark Hamm määrittelee skinit terroristiseksi nuorisokulttuuriksi (mts. 65). Amerikkalaiset skinit ovat laajojen ja tehokkaiden välityskanavien ansiosta runsaslukuisia sekä hyvin organisointuneita.

Amerikkalaisiin kumppaneihinsa verrattuna niin Suomen kuin Joensuunkin skinit ovat maltillisempia. Joensuun skinit eivät tarkasteluajanjakson aikana osallistuneet yhteenkään kuolemaan johtaneeseen henkirikokseen (taulukko 17), yksi skineistä tosin joutui vastaamaan syytteen tapon yrityksestä, kun hän poliisin pysähtymismerkkiä huomioimatta ajoi eteenpäin ja lähestulkoon merkkiä näyttäneen poliisin päälle. Suomalaisia skinejä ei rikosten laadun perusteella voi nimittää terroristiryhmäksi. Lisäksi suomalaiset skinit ovat iältään Yhdysvaltalaisia skinejä nuorempia. Suomen skineissä on harvoin yli 20-vuotiaita skiniydelle omistautuneita kavereita. Tosin veteraanisarjaan kuuluvia on, poikkeuksethan vahvistavat säännön. Monilla skineillä on jälkikasvua, jota kasvatetaan 'aatteen' hengessä.

1.2.3 Muu Eurooppa

Äärioikeistolaiset liikkeet alkoivat 1980-luvun alussa houkutella skinejä riveihinsä Euroopassa, minkä vaikutuksesta skinikulttuuri levisi Saksaan, Ranskaan, Espanjaan ja muihin Keski-Euroopan maihin sekä Pohjoismaihin. (Lähteenmaa 1991; Lehmus 1990; Söderholm 1987.)

1990-luvulle tultaessa skiniliike oli levinnyt ja levisi yhä Itä-Euroopan entisiin sosialistisiin maihin, kuten Unkariin, Tsekiin, Slovakiaan ja entisen DDR:n alueelle. Näille alueille on muodostunut jyrkän äärioikeistolaisia ja rasistisia skinhead-ryhmiä. Myös Venäjällä on järjestäytynyt 1990-luvun alusta lähtien nuorison joukossa skinhead-ryhmiä, joita on Moskovassa, Pietarissa ja esimerkiksi Karjalan tasavallan pääkaupungissa Petroskoissa. (Puuronen 2001a, 12.)

Uusfasismi nousi ja voimistui myös Skandinavian maista Norjassa ja Ruotsissa, sekä Euroopassa Saksassa ja Ranskassa 1980-luvun loppupuolella. Maahanmuuttajiin kohdistetut hyökkäykset lisääntyivät nopeasti. Skandinaavisia rasistisia ryhmittymiä tutkineen Tore Bjørgon (2002) mukaan uusnatsien liike Ruotsissa on erityisen voimakas. Siihen kuuluu hänen mukaansa yli 3000 jäsentä ja runsaasti kannattajia. Uusnatsit ovat Bjørgon mukaan saavuttaneet Ruotsissa tukevan jalansijan, sillä mukana ei ole pelkästään nuoria, identiteettiään etsiviä jäseniä, vaan myös vakaassa yhteiskunnallisessa asemassa olevia, iältään vanhempia eri ammattialojen edustajia.

Tilanne on Norjassa erilainen. Siellä uusnatsien lukumäärä jää 100–150 jäseneen, ja liike on heikko sekä Ruotsiin verrattuna huomattavasti huonommin organisoitunut. Lisäksi Norjan skinit ovat paikallisia pienehköjä ryhmiä, joilla ei Ruotsin skiniliikkeeseen verrattuna ole sanottavaa yhteistoimintaa. Norjassa uusnatsiliikkeessä mukana olivat nuoria, jotka jättävät ryhmän täytettyään 20. Lisäksi mukana olevat nuoret edustavat niin koulutustasoltaan kuin muilta taidoiltaan keskimääräistä matalampaa tasoa. (mt.)

Bjørgon (1997, 89) mukaan skinheadit ovat rasistisia, muukalaisvihamielisiä ja -pelkoisia nuoria, jotka eivät omaa yhtenäistä ideologista ja aatteellista perustaa, vaan ovat omaksuneet osia rasistisista, äärioikeistolaisista ja nationalistisista suuntauksista sekä luoneet yhteyksiä äärioikeistoa kannattaviin poliittisiin järjestöihin. Nämä ryhmät ovat Bjørgon mukaan paikallisia, eikä niiden poliittinen tai ideologinen sitoutuminen ole tarkoin määriteltyä. Ryhmät osallistuvat kuitenkin intensiivisesti ja

määrätietoisesti toiminnan tasolla hyökkäyksiin pakolaisia ja turvapaikan hakijoita vastaan.

Skinien rasistinen väkivalta oli vielä 1980-luvulla sekä Norjassa että Tanskassa runsaampaa kuin Ruotsissa, vaikka Ruotsin pakolaisten ja turvapaikan hakijoiden osuus väestöstä oli suurempi. Tilanne muuttui kuitenkin 1990-luvun alussa taloudellisen laskusuhdanteen ja monien mielestä turhan löysäkätisen pakolaispolitiikan tiedostamisen myötä. (mts. 56–57.) Sittenkin Ruotsin äärioikeisto, uusnatsit sekä skinit ovat vahvistaneet elinvoimaansa, eivätkä liikkeet ole vertailukelpoisia Suomen vastaavien kanssa. Pikemminkin näyttää siltä, että Ruotsin skiniliike on yhdysvaltalaisen vaikutteiden seurauksena muuttunut aggressiivisemmäksi ja järjestäytyneemmäksi. Suomalaisella skiniliikkeellä on yhtymäkohtia Norjan uusnatsien kanssa. Niin Norjassa kuin Suomessakin liikkeet ovat paikallisia, eikä liikkeillä ole runsaasti kannattajia. Kummassakaan maassa skiniliike ei ole onnistunut rekrytoimaan tarpeeksi skinejä riveihinsä, eikä löytämään tarpeeksi tehokkaita ideologian levi-tyskanavia.

1.2.4 Skinit Suomessa

Skinit ilmaantuivat Suomen maaperälle 1980-luvun alkupuolella, jolloin raportoitiin heidän tekemistään hyökkäyksistä maahan tulleita vietnamlaispakolaisia vastaan. Nämä hyökkäykset tapahtuivat pääosin Etelä-Suomen kaupungeissa, joihin pakolaisia oli sijoitettu. 1990-luvulle tultaessa skinit olivat levittäytyneet myös muihin kaupunkeihin, merkittävimpinä näistä on pidetty Turku, Joensuuta, Kouvola ja Tamperetta (Luukka & Muukkonen 1997).

1990-luvun alku ja puoliväli ovat olleet skiniliikkeen vahvinta aikaa Suomessa. Tuolloin skiniliike kokosi joukkojaan onnistuen houkuttelemaan monia nuoria mukaan. Yleinen pelko skinejä kohtaan sai skini-joukon näyttäytymään vaarallisen kiehtovana yhteisönä. 2000-luvulle tultua skiniliike on menettänyt kiehtovuutensa (mikä tapahtui jo edellisen vuosikymmenen loppupuolella skinien raa'an väkivallan tultua tietoisuuteen), eikä skinien kantamia erikoisvarusteita ja merkkejä näy katukuvassa samalla tavoin.

1.2.5 *Skiniys – poliittinen polarisaatioko?*

Alun perin englantilaisesta työväenyhteisöstä nousseet skininuoret olivat luokkataustaltaan työväenluokkaan kuuluneita, toisin sanoen heidän vanhempansa olivat työläisiä ja asuivat työväenluokkaisella asuinalueella. Nuorten pukeutumistyyli jäljitteli työmiesten vaateesta höystettynä armeijahenkisyydellä (esim. Knight 1982), ja tällä pyrittiin ilmentämään työläisten niukkaa, asiallista, käytännönläheistä ja siistiä pukeutumista ja osoittamaan työväen kulttuurin arvojen kannattamista. Kuitenkin skinit siirtyivät äärioikeistolaisten riveihin sittemmin omaksumiensa aatesuuntauksien kautta. Nationalismi, fasismi ja etnosentrismi on yhdistetty poliittisesti oikeiston äärireunoilla oleviin, poliittisesti aktiivisiin toimijoihin (Pekonen 1999, 13). Toisaalta itse skinitaustainen George Marshall ei pidä skiniliikettä voimakkaan poliittisesti suuntautuneena, vaan asettaa skinien ulkoisen tyylin ensimmäiselle sijalle skiniyden ilmentämisessä (Marshall 1994).

Entisissä sosialistisissa maissa skiniliike nousi kommunistisen järjestelmän kaaduttua ja uuden astuttua voimaan. Aikaisemmin skinejä ei ollut näkynyt, mutta järjestelmän väistyttyä skiniliike rantautui myös näihin maihin. (Puuronen 2001a.) Alun perin äärivasemmistolaisen yhteiskuntajärjestelmän nuoret olivat tuolloin valmiita liittymään äärioikeistolaisia arvoja, kuten antikommunismia suosivaan nuorisokulttuuriin.

White Power -skinien ideologia on varsin lujasti sidoksissa rasistiseen, muukalaispelkaiseen äärioikeistolaiseen suuntaukseen. Perusajatuksena on ihmisten jakaminen rodullisiin ja kulttuurisiin kategorioihin. Jakoperusteena voi olla myös seksuaalinen tai poliittinen suuntautuminen sekä luokkatausta. Ideologiaan kuuluu olennaisesti rasismi, muukalaisvihamielisyys, antikommunistisuus, nationalismi, antisemitismi sekä fasismi. Näistä oikeistolaisista suuntauksista skinit ovat omaksuneet oman ideologiansa peruspilareiksi haluamiaan piirteitä.

Vaikka skinejä ei välttämättä nähtäisikään voimakkaan poliittisesti suuntautuneena liikkeenä (Lindahl 2002), nähtävissä on nopea muutos toisesta äärilaidasta toiseen. Nyttemmin skinien tausta ei useinkaan ole työväenluokkainen, mutta aikaisemmin proletarianismisia arvoja kannattaneet nuoret suuntautuivat yllättävän nopeasti kapitalistiseen arvomaailmaan (Clarke 1976). Polaarinen muutos vasemmalta oikealle tapahtui nopeasti, eikä sen ymmärtäminen ollut helppoa. Mikä sai työväenluokkataustaiset nuoret sitoutumaan äärioikeistolaisiin arvoihin

ja näihin rakentuvaan ideologiaan? Mahdollisesti poliittiseen polarisaatioon on vaikuttanut mitä suurimmassa määrin viha ajan poliittista järjestelmää sekä sen harjoittamaa yhteiskuntapolitiikkaa kohtaan. Labour-arvojen kannattajien lapsista muotoutui kapitalismiin kiinnittyneitä, pakolaisvastaisia ja muukalaisvihamielisiä yltiönationalisteja.

1.3 Tielle skiniyteen – miksi?

Norjalainen, rasistisia ryhmiä tutkinut Tore Bjørgo (1997, 161–166) on eritellyt nuorten rasistisiin ryhmiin liittymisen syitä. Hän nostaa esiin ensinnäkin sosiaaliset suhteet ja sanoo nuorten liittyvän rasistisiin ryhmiin ystävien, sisarusten ja muiden sukulaisten mukana. Nuoret voivat Bjørgon mukaan liittyä ryhmiin myös saadakseen turvaa esimerkiksi koulukiusaajilta ja löytääkseen kavereita. Lisäksi vaikuttimena voi olla halu saada yhteisön arvostusta osakseen.

Toiseksi nuorilla voi Bjørgon mukaan olla ideologisia ja poliittisia tavoitteita, joiden vuoksi liittyä skineihin. Myös yhteiskunnalliset olosuhteet voivat olla liittymisen syy. Skini-ideologiaan keskeisinä kuuluvat puhtaan, valkoisen rodun vaaliminen, luonnollisuuden idea, rasismi ja viha, tarjoavat helposti omaksuttavia ja yksinkertaisia selityksiä maailman toimimiselle. (mts. 161–166; ks. myös Puuronen 1996.) Esimerkiksi pettyminen toteutettuun pakolaispolitiikkaan voi saada kiinnittymään rasistiseen ryhmään kuten skineihin.

Joensuun poliisin kuulustelupöytäkirjasta (Poliisin esitutkintapöytäkirja 1998) löytyy turhautumiseen ja pettymiseen liittyneitä syitä skinien kertomina:

”Olen liittynyt skineihin siksi, että vastustan elintasopakolaisia, jotka tulevat tänne rahan takia. Vastustan myös huumeita. Katson, että elintasopakolaiset tulevat tänne vain rahan takia eivätkä halua tehdä työtä. Elintasopakolaisia tulee melkein joka maasta kuten venäläiset ja somalit. Vastustan pukeutumistyyllilläni em. elintaso-pakolaisia enkä tule olemaan heidän kavereitaan.”

”Kuulun skinien joukkoon voidakseni saada painostusta nykyistä Suomen pakolaispolitiikkaa vastaan.”

”Kysymykseen miksi olen tullut skiniksi ovat syyt seuraavat: pidän Suomen pakolaispolitiikkaa liian löysänä. Se on pääsyy miksi olen skini.”

Edellä olevat syyt on kerrottu poliisin skinien kerhotiloiksi vuokraamaan huoneistoon tehdyn kotietsinnän jälkeisissä kuulusteluissa. Skinien poliisille kertomana vaikuttimena näyttäytyy voimakkaasti ulkomaalaisviha ja valtion harjoittama ’ulkomaalaispolitiikka’.

Kolmanneksi Bjørgo viittaa yksilöllisiin tekijöihin syynä rasistisiin ryhmiin hakeutumisessa. Skinien ulkoinen tyyli on omiaan provosoidaan ja herättämään huomiota. Alakynnessä olevat ja kiusatut etsiytyvät mahdollisuuksiensa mukaan osaksi pelottavalta vaikuttavaa nuorisokulttuuria saadakseen omaan olemukseensa varmuutta ja suojaa ryhmän taholta. Lisäksi aggressiivisuus, bodaaminen ja runsas alkoholin käyttö voivat kiehtoa nuoria ja saada pyrkimään mukaan toimintaan. (Bjørgo 1997, 161–166.) Väkivallan harjoittaminen ja vallan saavuttaminen voivat lisäksi tuottaa tekijälle nautintoa ja äärimmäisiä kokemuksia.

Myös Suomessa skiniliikkeeseen liittymisen syitä on jossakin määrin pohdittu. Eräät opiskelijat ovat onnistuneet tavoittamaan muutamia skineihin kuuluneita sekä Helsingissä että Joensuussa. Kontulan lähiön skinejä haastatelleet Marita Muukkonen ja Panu Luukka pitävät skiniksi ryhtymisen syinä kaverisuhteita, identiteetin etsimistä ryhmästä, jengin tarjoamaa statusta sekä joillekin sitä, että jengi edustaa perheen korviketta. Lisäksi he nimeävät syyksi miehisen identiteetin rakentamisen ja lujittamisen maskuliinisessa alakulttuurissa. (Luukka & Muukkonen 1997; Lähteenmaa 1991.)

Kolmea joensuulaista skiniä pro gradu -tutkielmaansa varten haastatelleet Hirvisuo ja Puhakka (1997) toteavat painavaksi syyksi skiniryhmään liittymisessä kavereiden vaikutuksen. Kaverit edustavat eräänlaista kokonaisuutta, josta ei voi erottautua eikä poiketa. Hirvisuon ja Puhakan mukaan nuoret osallistuvat toimintaan yhdenmukaisuuden paineen vuoksi, ja pelkäävät tulevansa kavereidensa leimaamiksi jäädessään syrjään. Leimaamista pidetään huonompana vaihtoehtona kuin laittomaan toimintaan osallistumista. (Hirvisuo & Puhakka 1997.)

Niin Bjørgo kuin suomalaisetkin skinejä tutkineet nostavat kaveripiirin ja kavereiden vaikutuksen merkittäviksi syiksi skineihin liittymisessä. Bjørgo erittelee myös yhteiskunnallisia syitä, mitä suomalaiset skinejä haastatelleet eivät juuri tee. Tässä on tosin huomioitava edellä mainit-

tujen haastattelututkimusten suppeus, mutta toisaalta skinien ollessa kyseessä, ei yhteiskunnallisten tekijöiden vaikutusta voi sivuuttaa.

Skinien nousuun ja vahvistumiseen spatiaalisesti tietyllä alueella löytyy selkeitä yhteiskunnallisia vaikuttimia. Aktiivisimmillaan ja voimakkaana skiniliike näyttäytyy yhteiskunnallisena liikkeenä, joka legitimoii normien vastaista toimintaansa pyrkimyksellä poistaa yhteiskunnallisia epäkohtia ja ilmoittamalla puolustavansa yleisesti hyväksytyjä ja tiedostettuja arvosidonnaisia asioita (Hilden 1999). Esimerkiksi jo 1960-luvun lopun Britanniassa lama ja työttömyys olivat koetelleet tiettyjä alueita, joissa skiniliike voimistui tiedostettujen yhteiskunnallisten epäkohtien vanavedessä.

Skinit ovat omaksumansa ideologian avulla mahdollisesti luoneet itselleen helpon ja turvallisen maailmankuvan, joka on binaarinen (ks. Fangen 1998). Maailma näyttää yksinkertaiselta, kun se jaetaan mustaan ja valkoiseen, hyvään ja pahaan sekä likaiseen ja puhtaaseen. Nuoret tuntevat itsensä pelottomiksi muiden samoin ajattelevien joukossa, ja yhteisen ideologian avulla on helppo selittää ja oikeuttaa lainvastaista toimintaa. Mahdollisesti skinitys voisi näyttäytyä antiteesinä postmodernille, jatkuvassa liikkeessä olevalle, kertakäyttöisyyden nimeen vanhalle subjektille (ks. Bauman 1996). Pyrkiväthän skinit osoittamaan vastustavansa perheiden hajoamista, globalisaatiota, nopeita muutoksia sekä vanhojen traditioiden murenemistä.

1.4 Skini-ilmio ja Joensuun rasismi

Joensuun kaupungissa alkanut ja nopeasti levinnyt skini-ilmio on puhutanut ja herättänyt kysymyksiä kaupungin rasistisesta ilmapiiristä. Tässä jaksossa kuvataan rasismien ja skinien syntyä Joensuussa. Lisäksi tarkastellaan rasistisen rikollisuuden kehitystä kaupungissa ja esitetään skinien omia perusteluja kannattamalleen ideologialle.

1.4.1 Pakolaisten saapuminen ja syntyneet ongelmat

Joensuun kaupunkiin 1980-luvun loppupuolella saapuneiden vietnamlaispakolaisten läsnäolo synnytti mielenilmauksia, ja talojen seinäkirjoituksissa pakolaisia kehoitettiin palamaan takaisin. Skinejä ei ole voitu

nimetä kirjoitusten tekijöiksi, mutta kirjoituksia voi pitää merkkeinä rasististen aatteiden kytemisestä.

Skinit ilmaantuivat kaupungin katukuvaan 1990-luvun alussa, jolloin kaupungin teollisuuslaitokset ja tuotantoelämä olivat laman kourissa. Samoihin aikoihin, kesällä 1991, Joensuun katukuva muuttui kaupungin lähistölle sijoitettujen somalialaisten pakolaisten vaikutuksesta. Pakolaisia saapui noin sadan somalialaisen lisäksi pienempiä määriä myös muualta, esimerkiksi Bangladeshistä (Puuronen 2001a, 17–18). Kaupungin aikaisemmin varsin homogeeniselta näyttäneen väestön ulkomuoto muuttui eri kansallisuuksien ja kulttuurien saavuttua kaupunkiin. Kaupungin katukuvan nopea muuttuminen herätti erilaisia reaktioita kanta väestön keskuudessa. Yksi näistä oli rasistisen ja muukalaisvihamielisen aatteen leviäminen kouluissa sekä nuorten vapaa-ajanviettopaikoissa. Aktiivisimmin aatteita kannattaneiden joukosta eriytyi oma ryhmänsä, joka oli pian tunnistettavissa skineiksi.

Somalialaisten saapumisen ajoittuminen samanaikaiseen taloudelliseen laskusuhdanteeseen puhututti niin poliittisia piirejä kuin kansalaisia, ja keskustelun aiheet liittyivät muun muassa tapaan, jolla somalialaiset olivat saapuneet maahan (Venäjän kautta), heidän kulttuurinsa ja uskontonsa erilaisuuteen sekä heidän elinkustannuksiinsa (Sabour & Antikainen 1985). Kirjoittelut ja mielenilmaukset voidaan nähdä merkkinä pinnan alla kyteneestä rasistisesta asenteesta sekä muukalaispelosta, jota pienen kaupungin asukkaat ovat voineet tuntea 'vieraiden' tultua kaupunkiin.

Skiniryhmän muodosti noin kymmenen samalla asuinalueella asuvaa ja samoja kouluja käynyttä poikaa, jotka olivat hankkineet muukalaisvihamielisiä ja kansallismielisiä vaikutteita esimerkiksi tilatuista esitteistä ja lehdistä (Hirvisuo & Puhakka 1997, 69). Tutkija Vesa Puurosen (2001b) mukaan nämä vaikutteet oli omaksuttu ja ideologinen herääminen tapahtunut jo ennen skineiksi ryhtymistä. Lisäksi Puurosen mukaan yhtenä syynä skinien alakulttuurin omaksumiseen ovat olleet nuorisokulttuurien väliset ristiriidat, ja alakulttuurin avulla on pyritty erottautumaan niin tyylin kuin musiikkimieltymysten perusteella kilpailevista nuorisoryhmistä.

Skinit ja somalialaiset ottivat yhteen syytetoimiin johtaneissa tappeleissa ensimmäisen kerran keväällä 1992. Seuraavan vuoden aikana esimerkiksi koulujen ilmoitustauluille ilmaantui rasistisia kannanottoja. Myös kaupungin alueella sijainneeseen Suomen Punaisen Ristin ylläpi-

tämään pakolaisten vastaanottokeskukseen tehtiin polttopullohyökkäys. Vuonna 1993 skinijoukko oli kasvanut parinkymmenen hengen suuruiseksi ja järjestäytyi Suomen Isänmaalliseksi Liikkeeksi (SIL), jota yritettiin saada Yhdistysrekisteriin saman vuoden elokuussa. Hakemus kuitenkin hylättiin sen ilmeisen puutteellisuuden takia. (Puuronen 2001a, 18.)

Yhteenotot suomalaisnuorten ja pakolaisten välillä lisääntyivät ja muuttuivat intensiivisemmiksi vuodesta 1993 vuoteen 1995, ja varsin vahvaksi organisoitumiseltaan kehittynyt skinijoukko oli pääosin näiden yhteenottojen toisena osapuolena. Väkivaltaisuudet kohdistuivat pääosin somalialaisiin pakolaisiin, jotka pian alkoivat osoittaa yhä vahvempaa vastarintaa. Osapuolet alkoivat varustautua erilaisilla lyömä- ja teräaseilla, ja tämän seurauksena kahakat muuttuivat entistä vakavimmiksi.

Poliisin tilastojen mukaan vuosina 1993–94 Joensuussa tapahtui yhteensä 27 ulkomaalaisiin kohdistunutta rikosta, joista suurin osa (22) oli pahoinpitelyrikoksia (Kekomäki 1996, 2). Edellisessä ei kuitenkaan ole mukana mahdollinen ja hyvin ilmeinen piilorikollisuus. Lisääntyneet ja voimistuneet rasistiset väkivaltaisuudet herättivät myös median huomion, mistä kertoo erityisesti tuolloin polttopisteeseen noussut paikallisen koripalloseuran pelaajan saama julkisuus. Tummaihoinen pelaaja joutui 8.10.1995 skinien hyökkäyksen kohteeksi ja jätti niin Joensuun kaupungin kuin koko maankin ja palasi kotiinsa Yhdysvaltoihin. Tapauksesta raportoitiin myös pelaajan kotimaassa, ja Joensuun maine rasistisena skinikaupunkina voimistui.

Myös Joensuussa ilmestyvät paikalliset sanomalehdet, maakuntalehti Karjalainen ja kaupunkilehti Karjalan Heili, uutisoivat skineihin liittyvistä tapahtumista 1990-luvulla. Harinen ym. (2001) ovat analysoineet edellä mainittujen lehtien skinejä koskevaa kirjoittelua vuosina 1995 ja 1998, jolloin kyseisissä lehdissä julkaistiin yli 350 kirjoitusta, joissa skinit vähintäänkin mainittiin. Suurimmassa osassa kirjoituksia skineihin suhtauduttiin kielteisesti, vaikka varsinkin yleisönosastokirjoituksissa myös skinit saivat äänensä kuuluville. Kaupunkilehti Karjalan Heili edusti josakin määrin sallivampaa ja lievempää suhtautumista skini-ilmioon ja skineihin kuin maakuntalehti Karjalainen.

Katariina Kuurolan (1998) pro gradu -tutkielmassa on haastateltu sekä joensuulaisten nuorten (ei skinien) vanhempia että niin sanottujen ongelmanuorten kanssa tekemisissä olleita viranomaisia kasvatus- ja vastuukysymyksiin liittyen. Tutkimuksen kysymyksenasettelu sivuaa myös skininuoria yhtenä ongelmanuorten ryhmänä, ja varsinkin vanhem-

pien käsitykset skineistä 1990-luvun loppupuolella ovat olleet huomion-arvoisia. Vanhemmat ovat tulkinneet niin skinien ilmentämän väkivallan kuin lehdistön kirjoittelunkin liioitteluksi, joka on huonontanut Joensuun mainetta entisestään. Lisäksi vanhempien asenteet ja suhtautuminen ulkomaalaisiin olivat hyvinkin epäluuloisia, ja vastauksissa tuli esille pakolaisten ulkoisen olemuksen häiritsevyyden lisäksi vanhempien käsitys siitä, että pakolaiset elivät toimeentulotuen varassa ja nauttivat muista sosiaalietuuksista. Vanhempien käsitykset perustuivat kuulopuheisiin sekä silmämääräisiin itse tehtyihin havaintoihin, ei hankittuun tosiasiatietoon. Haastatellut viranomaiset katsoivat osasyynä nuorten järjestäytymiseen rassistisiksi ryhmiksi olevan vanhempien asenteiden, jotka nuoret heidän mukaansa olivat omaksuneet.

1.4.2 Rassistisen rikollisuuden määrällinen vaihtelu Joensuussa

Vaikka skinien asenteet ja suhtautuminen ulkomaalaisväestöön, varsinkin pakolaisiin, olivat 1990-luvun loppupuolella varsin negatiivisia, poliisin tekemien selvitysten ja havaintojen mukaan rassistinen väkivalta väheni vuonna 1996, mutta lisääntyi jälleen seuraavana vuonna. Samalla myös skinien syyllistyminen väkivaltarikoksiin lisääntyi. Kohteena oli nyt maahanmuuttajien ja pakolaisten sijaan niin sanotut tavalliset kaupungin asukkaat.

Poliisin mukaan rassistinen väkivalta Joensuussa on yhä vähentynyt 2000-luvulla. Rassistiset rikokset ovat olleet pääosin omaisuuteen kohdistuneita vahingontekoja, laittomia uhkauksia, solvauksia ja petoksia. Rassistisen rikollisuuden luonne näyttää muuttuneen väkivaltaisista hyökkäyksistä ulkomaalaisia kohtaan heidän omaisuuteensa kohdistuvaksi rikollisuudeksi. Poliisin tiedotteen (18.10.2000) mukaan vuonna 1999 Joensuun alueella tehtiin 9 rassistista väkivaltarikosta, vuonna 1998 rassistisia väkivaltarikoksia oli 15, ja vuonna 1997 niitä oli 20. Sisäasiainministeriön selvityksen mukaan ulkomaalaisen todennäköisyys joutua väkivallan kohteeksi Joensuussa vuonna 1999 oli 2,6 % ja edellisellä vuonna 2,9 %. Samanaikaisesti kaikkien Joensuussa asuneiden riski tulla pahoinpidellyksi oli 1,04 % vuonna 1999. Sisäasiainministeriön raportista ilmenee, että Joensuun kanssa samansuuruisissa kaupungeissa ulkomaalaisen riski tulla pahoinpidellyksi oli Mikkelissä 0,63, Lappeenrannassa 0,88 ja Vaasassa 1,68 prosenttia. (Poliisin tietoon tullut rikollisuus 1999, 30.)

Poliisin tietoon ei ollut vuonna 1999 eikä vuonna 2000 tullut yhtään rasistista rikosta, joissa tekijöinä olisi ollut skinitaustaisia henkilöitä. Vuoden 2000 rasistisista rikoksista (24) suurin osa on kohdistunut kolmeen maahanmuuttajaan. Vuoden 1999 aikana tehtyihin rasistisiin, ulkomaalaisiin kohdistuneisiin rikoksiin löytyi syylliseksi kolmen nuoren miehen joukko, josta päätekijäksi osoittautunut oli teot tehdessään iältään 18-vuotias. Hän ei poliisikuulustelussa myöntänyt olevansa skini, mutta kertoi motiivina tekoihin olevan muukalaisvihan, jonka myös poliisi katsoi tekojen päävaikuttimeksi. Tekijöiltä löytyi kaikkien Joensuussa tuolloin asuneiden ulkomaalaisten nimilista sekä luettelo heidän omistamiensa henkilöautojen rekisterinnumeroista, mikä osoittaa tekoihin paneutumista sekä pitkälle vietyä suunnitelmallisuutta. (www.joensuu.poliisi.fi/tiedote.) Vesa Puurosen mukaan nuoret olivat mitä ilmeisimmin omaksuneet vaikutteita skinien tekemistä rikoksista ja olivat aatteellisesti lähellä näitä, tosin ilman skinien ulkoisia tunnusmerkkejä. (Puuronen 2001a, 18.) Mikäli skineinä pidetään vain näiden ulkoisten tunnusmerkkien kantajia, tämä visuaaliseen havaintoon perustuva arvio ei välttämättä ole oikea. Ilmeisesti myös joensuulaisskinien aiemmin tarkasti vaalima ja ylläpitämä skinityyli on ainakin joidenkin liikkeeseen kuuluneiden kohdalla sittemmin menettänyt merkitystään, ja ideologinen omistautuminen puolestaan lisääntynyt.

1.4.3 Kolme sukupolvea skinejä

Joensuun alueella on arvioitu 1990-luvun alkupuolelta lähtien olleen kaksi skinisukupolvea. Alkuperäinen, tietyn kaupunginosan asukkaiden kunnostamassa kerhotalossa kokoontunut noin kymmenen pojan joukko muodosti Joensuun alueen skinien ensimmäisen sukupolven. Toteuttaessaan omaksumiaan tapoja ja malleja sekä kantaessaan ryhmänsä symboleja ensimmäisen sukupolven (1972–76 syntyneet) skinit toimivat esikuvina toiselle sukupolvelle, johon kuuluneet nuoret ovat syntyneet vuosina 1977–1982. Nämä nuoremmat jäsenet liittyivät mukaan toimintaan 1990-luvun puolivälissä, jolloin skiniliike vahvistui noin kahdella-kymmenellä nuorella. (mts. 20.)

Ensimmäiseen sukupolveen kuuluneista Suomen Isänmaallista Liittoa perustamassa olleista seitsemästä jäsenestä vuonna 1997 yksi oli kuollut (tehnyt itsemurhan), neljä joko jättänyt väkivallan (ei poliisitutkintaan menneitä väkivaltarikoksia vuoden 1992 tai 1993 jälkeen)

tai ei ollut ainakaan jäänyt enää kiinni, ja kaksi oli vaihtanut paikkakuntaa. Aikaisemmin kaikki perustajajäsenet olivat syyllistyneet rasistisiin rikoksiin, ja ainakin viisi heistä oli saanut vapausrangaistuksen. (mts. 20.) Toinen paikkakuntaa vaihtaneista on toiminut sittemmin uudella paikkakunnallaan aktiivisesti skinitoiminnassa yhtenä keskeisenä johtajana. Myös muita 1990-luvun alkupuolella skinien ydinjoukkoon kuuluneita on muuttanut vuosikymmenen loppupuolella pois kaupungista.

Alkuperäiseen ydinryhmään kuuluneet, ensimmäisen skinisukupolven nuoret näyttävät omaksuneen vahvan sitoumuksen sekä aatteeseen että ideologiaan. Heiltä puuttui, toisin kuin toisen sukupolven skineiltä, paikallisten esikuvien tarjoama malli, mutta mahdollisesti 1990-luvulla jatkuvasti lisääntynyt kiinnittyminen aatteellisesti, ideologisesti ja toiminnallisesti skiniliikkeeseen ja nuoremmille esikuvana toimiminen vahvisti ensimmäisen skinisukupolven itsetuntoa.

Toisen sukupolven skinit viehättyivät vanhempien poikien saamasta julkisuudesta ja katumaineesta, minkä seurauksena joukkoon pyrki lukuisia uusia, iältään 12–17-vuotiaita tulokkaita vuoden 1994 keväällä. Vanhempien skinien taholta ilmeni myös nuorten mukaan houkuttelua ja rekrytointia, muutamassa ravintolassa nuoria innostettiin nuorisotoimen johtaja Jouni Erolan mukaan skiniaatteeseen varsin näkyvästi. Nuoremmat skinit osallistuivat pian vanhempien skinien kanssa väkivaltaan maahanmuuttajia vastaan. Vuonna 1995 tapahtui näkyviä somalialaisten ja skinien välisiä yhteenottoja kaupungin keskustassa. Näissä yhteenotoissa vanhemmat ja nuoremmat skinit osallistuivat väkivaltaisuuksiin yhdessä, ja todennäköisesti nämä rasistiset hyökkäykset toimivat nuorempien skinien 'näytön paikkana'. Puurosen mukaan toisen sukupolven skinit ovat olleet vastuussa suurimmasta osasta 1990-luvun loppupuolella tehtyjä rikoksia. Puuronen toteaa, että nuorisotaloilla ja kouluissa on mitä ilmeisimmin kasvamassa joensuulaisskinien kolmas sukupolvi (Puuronen 2001a, 20). Tämä ei ole mahdotonta, kun huomioidaan vuosina 2000–2002 sekä kouluissa että nuorisotaloilla vallinnut tilanne. Skininit ovat varsinkin syksyisin koulujen alettua saaneet uusia kannattajia, ja rasisteiksi tunnustautuneiden nuorten määrä kouluissa on varsin suuri.

Myös Helsingissä skinejä tutkineet Luukka ja Muukkonen (1997) ovat erottaneet Kontulan lähiön skineistä kolme sukupolvea. Heidän mukaansa vanhimman sukupolven skinit olivat tutkimusta tehtäessä lähes 30-vuotiaita ja olleet mukana skinitoiminnassa 1980-luvun alkupuolelta asti. Kuten Joensuussakin, Helsingin skinien eri sukupolvet ovat toimineet yhdessä, mutta eivät ole tunteneet välttämättä toisiaan kovin

hyvin. Helsingin skinien ensimmäisen sukupolven skinit ovat toimineet varsin laajalla reviirillä, Luukan ja Muukkosen mukaan heidän toimi-alueenaan on ollut koko maa käsittäen suurimmat skinipaikkakunnat kuten Tampere, Turku, Kouvola ja Joensuu. Toisen sukupolven skineillä puolestaan on ollut kiinteä suhde Tukholman vanhempiin skineihin, ja kolmannen sukupolven skinit ovat olleet paikallisesti tiettyyn lähiöön ja jengiin keskittyneitä. (Luukka & Muukkonen 1997.)

Myös joensuulaisten skinien ensimmäinen sukupolvi on pitänyt yllä suhteita muiden paikkakuntien skinien kanssa. Tämä on tapahtunut vierailujen, yhteistapaamisten ja erilaisten juhlien järjestämisen puitteissa. Esimerkiksi Helsingistä Joensuuhun pikkujouluihin saapuneet skinit osallistuivat vuonna 1997 yhdessä joensuulaisten tovereidensa kanssa varsin mittavaan tappeluun paikallisessa ravintolassa, jossa skinien väkivallan kohteeksi joutui kaksi miestä ja yksi nainen. Joensuun skinit ovat myös vastavuoroisesti vierailleet muun muassa Helsingissä. Eri paikkakunnilla toimivien skinien välinen kanssakäyminen on vaikuttanut melko kiinteältä eikä 'naapurinapuakaan' ole unohdettu.

1.4.4 Skinit ja rasistisen materiaalin levittäminen

Joensuulaisskinit olivat alun perin olleet hyvinkin alueeseen ja tiettyyn paikkaan kiinnittyneitä. Kuitenkin tietyn kerhotalon sulkeuduttua skinit joutuivat etsimään kokoontumistilansa muualta. He vuokrasivat samassa kaupunginosassa sijaitsevan huoneiston, kunnes vuokrasopimus irtisanottiin skinien uuden päämajan saaman runsaan kielteisen huomion takia vuoden 1997 keväällä. (Puuronen 2001a, 21.) Samaan aikaan poliisi teki kyseisiin tiloihin kotietsinnän ja löysi sieltä sekä hormonivalmisteita että laitonta alkoholia. Tapahtuneen jälkeen skinit vuokrasivat läheisestä kaupunginosasta uuden huoneiston, jossa toiminta jatkui saman vuoden marraskuuhun saakka. Marraskuussa 1997 poliisi teki kotietsinnän kyseisiin tiloihin, joista takavarikoitiin rasistista materiaalia, hormoneja ja alkoholijuomia. (Poliisin esitutkintapöytäkirja 1998.) Kyseistä kotietsintää seurasi laaja poliisitutkinta, ja juttua käsiteltiin ennakkotapauksena rasistisen materiaalin levittämisestä rikosnimikkeenä 'kiihottaminen kansanryhmää vastaan' (ks. 6. luku.)

Edellä selostettujen tapahtumien jälkeen skineillä ei ole ollut selkeästi nimettäviä ja osoitettavia toimitiloja ainakaan kaupungin keskustassa. Vuoden 1998 syksyllä osa skineistä kokoontui erään joensuulai-

sen ammattioppilaitoksen ruokalassa, kunnes kokoontumiset kiellettiin. (Puuronen 2001a, 21.) Skinit ovat tietävästi jatkaneet kokoontumisiaan ja yhdessäoloaan muissa tiloissa, vaikka näitä tiloja ei voidakaan nimetä.

1.5 Skini-ilmion syistä Joensuussa

Miksi rasismi nosti näkyvästi päätään juuri Joensuussa? Makrotason selitykset lähtevät liikkeelle yhteiskunnan rakenteissa ja toiminnassa tapahtuneista muutoksista (ks. Sulkunen 1998). 1990-luvun alussa taloudellinen deprivatio heikensi yksittäisten asukkaiden sosioekonomista tilannetta. Muutamit suuret tuotantolaitokset olivat keskittyneet aikaisemmin mainittuun tiettyyn kaupunginosaan, ja niiden lopetettua toimintansa siellä asuvasta väestöstä monet joutuivat työttömiksi. Pakolaisten samanaikainen saapuminen kaupungin katukuvaan ja ihmisten mieliin nousseet spekulatiot pakolaisille myönnettyistä avustuksista, sosiaaliturvasta ja työttömyyskorvauksista olivat omiaan herättämään kateutta ja pahaa verta asukkaiden keskuudessa. Erityisesti epämieluisia ja ulkomaalaisvastaisia ajatuksia herätti somalialaisten pakolaisten sijoittaminen Kontiolahden Lehmossa sijaitsevaan motelliin kaupungin rajan tuntumaan. Pakolaisten motelliin majoittaminen herätti pahaa verta toimeentulostaan kamppailevien asukkaiden keskuudessa.

Toisena varteenotettavana aspektina muukalaisvihan ja rasismien syntymisessä ja konkreettisessa ilmenemisessä ovat olleet myös Jaana Lähteenmaan esittämät skinien ideologiaan ja toimintaan liittyneet tekijät: kansainvälistyminen ja sukupuolten välisten suhteiden muuttuminen. Birminghamilaisen koulukunnan alakulttuuriteoriaan viitaten Lähteenmaa pitää skinityyttä imaginaarisena ratkaisuna nuorten miesten kokemalle epävarmuudelle, jota ovat aiheuttaneet esimerkiksi kansainvälistymisen synnyttämät paineet (Lähteenmaa 1991). Joensuun alueella paineita ovat aiheuttaneet somalialaiset ja muut kaupunkiin saapuneet pakolaiset. Lähteenmaan mukaan skiniksi ryhtymisen ei kuitenkaan voi olettaa johtuneen siitä, että skinit itse olisivat konkreettisesti kohdanneet ulkomaalaisten taholta vaikeuksia.

Joensuun skinien suhteen Lähteenmaan ajatus on toteutunut 1990-luvun alun kaupunkiin saapuneiden pakolaisryhmien muodossa, ja niin aikuiset kuin nuoretkin joutuivat tuolloin entiseen verrattuna selvästi

kansainvälisempään ilmapiiriin. Skinityylin omaksuneet nuoret tunsivat aikaisemmin homogeenisen yhteisönsä hajonneen, ja vastauksena turvattomuuden tunteeseen oli pelon hälventäminen väkivallan keinoin. Joensuulaisten skinien kohdalla ei ole osoitettavissa suoria ulkomaalaisten taholta ilmenneitä vaikeuksia, vaan suhteellisen suuren pakolaisjoukon saapuminen ennestään niukka-resurssiseen yhdyskuntaan on kirjoittanut skinien asenteet entistäkin vihamielisemmiksi.

Vesa Puuronen (1996) näkee juuri taloudellisen laman ja sen seurannaisilmiöiden yhdessä kaupunkiin saapuneiden somalipakolaisten kanssa voimistaneen muukalaisvihamielisyyttä ja rassistisia ilmauksia. Skinin ja heidän vanhempansa katsoivat karsaasti pakolaisten saamia sosiaalietuuksia, työttömyysturvaa ja toimeentulotukea (tosin samalla unohtaen oman mahdollisen riippuvuutensa kyseisistä etuuksista), ja syyttivät etuisuuksien myöntämisestä Suomen pakolaispolitiikkaa. Skinin taustalla on näin ollen kokemus yhteiskunnallisista ristiriidoista, joita skinin artikuloivat syyttäessään pakolaisia työttömyydestä, kokemistaan sosiaalipalveluihin liittyneistä nöyryytyksistä ja taloudellisesta niukuudesta. (ks. Puuronen 2001a, 26–27.) Näkemyksellä on yhtymäkohtia Birminghamin koulukunnan käsitykseen nuorten miesten kapiinoinnista hajoavia asuinalueita, perheitä, sosiaalisia suhteita ja työttömyyttä kohtaan, maahanmuuttajien leimaaminen syyllisiksi varsinkin työttömyyteen ja sen seurannaisilmiöihin on verrattain helppoa (ks. Clarke ym. 1976).

Jaana Lähteenmaa (1991) selittää skini-ilmion syntyä viitaten asenteiden ja ajatusten ilmentämiseen skinikulttuurin sisällä: skinin ovat näyttävästi ylläpitäneet aatteita ja ajatuksia, jotka myös niin sanotut tavalliset ihmiset allekirjoittavat. Lisäksi Lähteenmaan mukaan skiniin on äärimmäinen vastaus sukupuolten välisten valtasuhteiden muuttamiseen suomalaisessa yhteiskunnassa. Joensuulaisskinin ovatkin 1990-luvun puolivälissä pystyneet perustelemaan toimintaansa nostamalla esille niin sanottuja tavallisia ihmisiä askarruttavia asioita ja nojanneet työllisyyden, perheen, isänmaan ja näihin liittyvien arvojen puolustamiseen (Hilden 1999). Skinin ovat myös propagoinnillaan pyrkineet osoittamaan maahan saapuneet pakolaiset syyllisiksi yhteiskuntaa rasittaviin ongelmiin.

Yhtenä vaikuttimena, jos ei suoraan skini-ilmion syntyyn, skini-liikkeen voimistumiseen Joensuun kaupungissa on vaikuttanut alussa hyvinkin myönteinen suhtautuminen 'isänmaallisiksi' ajateltuja nuoria kohtaan. Median tuoma julkisuus 'skiniongelma' ei näyttänyt aluksi

haittaavan, vaan päinvastoin korostavan, skiniliikkeen voimistumista. (Laapio 1999). Noustakseen myös yleisön tietoisuuteen ongelmana skinit saivat toteuttaa väkivaltaa, mitä suurimmalta osin kohdistettiin ulkomaalaisiin.

1.5.1 Joensuu ja skininationalismi

Skinien nationalismi ja yltiökansallismielisyys on ilmentynyt Suomen historian tarkasteluna ja käytyjen sotien historian tutkimisena. Maan kanssa konfliktiin joutuneet ja vastakkain olleet valtiot on tulkittu uhaksi oman maan itsenäisyydelle, ja vieras on merkinnyt tunkeutujaa ja uhkaa omalle rauhalle sekä itsenäisyyden menettämistä. Skinit ovat liittäneet nämä tunkeutujan ominaisuudet myös ulkomaalaisiin, jotka ovat merkinneet vieraina uhkaa omalle rauhalle ja koskemattomuudelle.

Skiniaate istui hyvin itärajan tuntumaan. Noin kuudenkymmenen kilometrin päässä Venäjän rajasta sijaitsevan Joensuun kaupungin asukkaat ovat tunteneet sekä Venäjä-pelkoa että ryssävihaa myös Neuvostoliiton järjestelmän murruttua ja liikkumisvapauden lisääntyttyä. Rajan yli matkaavat venäläiset on tulkittu uhaksi omaa elintilaa kohtaan, eikä inkeriläisiin paluumuuttajiin ole suhtauduttu ennakkoluulottomasti.

1.5.2 Joensuun ulkomaalaisväestö

Joensuun ulkomaalaisväestön osuus on samansuuruisiin, sijainniltaan lähempänä rannikkoa oleviin kaupunkeihin verrattuna pysynyt pienenä. Ensimmäinen näkyvä ryhmä ulkomaalaisia saapui Joensuun kaupungin katukuvaan vuonna 1987, jolloin joukko vietnamilaisia pakolaisia tuli kaupunkiin. Heidän määränsä oli 27 vuonna 1993, vuonna 1995 määrä oli 58 ja vuoden 2000 heinäkuun lopussa 30. Vietnamilaiden määrän väheneminen ulkomaalaistilastoissa ei välttämättä kerro poismuutosta vaan Suomen kansalaisuuden saamisesta. (Puuronen 2001a, 17–18.) Runsaan sadan somalialaisen pakolaisen saapuminen kaupunkiin muutaman pienemmän pakolaisryhmän kanssa vuonna 1991 herätti jo runsaammin huomiota kaupungissa. Ulkomaalaistilastojen mukaan somalialaisten määräkin näyttää vähentyneen 1990-luvun kuluessa. Todellisuudessa moni vuonna 1991 saapunut on vaihtanut paikkakuntaa. Kuitenkin myös

somalialaisia on enemmän kuin ulkomaalaistilastosta ilmenee, koska osa heistä on saanut Suomen kansalaisuuden.

Joensuun kaupungin ulkomaalaisväestön määrä on 1980-luvulta lähtien kohonnut lievästi. Prosentuaalisesti ulkomaalaisväestön osuus kokonaisväestön määrästä on pieni, vain 1,6 %. Venäjänkielisten määrä on kasvanut suhteessa eniten, mihin voi osaltaan vaikuttaa sekä oleskeluluvan saamisen helpottuminen että inkeriläiset paluumuuttajat, joille on tarjoutunut mahdollisuus muuttaa Suomeen. Vuonna 1980 ulkomaalaisia oli Joensuussa 59, vuonna 1992 lukumäärä oli noussut 466:een, ja vuonna 1998 määrä oli 833. Vuoden 2002 lopussa ulkomaalaisten määrä oli 1027.

1990-luvun alussa sen paremmin venäläisiä kuin somalialaisia ei Joensuussa ollut lainkaan. Jo vuonna 1991 venäläisiä oli 97 ja somalialaisia 69. Lisäksi venäläiset ovat kasvattaneet prosentuaalista osuuttaan ulkomaalaisten joukossa ja ovat vuonna 2002 olleet 68 %:lla selkeä enemmistö Joensuussa asuneiden ulkomaalaisten joukossa. Somalialaisten määrä on vuoden 1991 jälkeen vähentynyt ja vuoden 2002 lopussa heitä oli vain 2 % Joensuun ulkomaalaisväestöstä. Vuosikymmenen alkupuolella myös virolaisten määrä nousi, mutta ei yhtä jyrkästi kuin somalialaisten. Merkille pantavaa on se, ettei virolaisten määrä ole vähentynyt samalla tavoin somalialaisiin verrattuna. Virolaisten määrä on vakiinnuttuaan ollut hyvinkin stabiili, ja heidän prosentuaalinen osuutensa ulkomaalaisväestöstä on vuonna 2002 ollut 4 %.

Vuoden 1991 pakolaisryhmän saapuminen näkyy tilastossa Joensuun osalta 0,4 prosenttiyksikön nousuna, mutta ulkomaalaisväestön osuus on noussut saman verran myös vuodesta 1992 vuoteen 1993. Muutoin Joensuun ulkomaalaisväestön suhteellinen osuus on ollut varsin stabiili nousten vain muutamalla prosenttiyksiköllä vuoteen 2002 mennessä. Lukumäärällisesti Joensuun ulkomaalaisväestön määrä on kuitenkin lisääntynyt kaupungin asukaslukuun nähden merkittävästi. Muutos 1990-luvun alun 198 ulkomaalaisesta vuoden 2002 lukumäärään 1027 näyttäytyy aikaisemmin homogeenisen väestön joukossa selkeänä muutoksena.

Vaasan ulkomaalaisväestön suhteellinen osuus on tarkasteluperiodin aikana noussut Joensuuta nopeammin, ja suhteellinen osuus on vuoden 2002 lopussa ollut 0,9 prosenttia korkeampi Joensuun vastaavaan verrattuna. Joensuun ja Vaasan ulkomaalaisväestön lukumäärä ei ole kuitenkaan muuttunut samassa suhteessa suomalaisväestön määrän muutokseen nähden. Taulukosta 1 näkyy, että suomalaisväestön määrä on

Taulukko 1: Ulkomaalaisväestö 1990-2002¹

Vuosi	Paikkakunta					
	Joensuu			Vaasa		
	Suom.	Ulkom.	%-osuus	Suom.	Ulkom.	%-osuus
1990	47356	198	0,4	53023	406	0,8
1991	47797	385	0,8	53223	541	1,0
1992	48431	480	1,0	53493	686	1,3
1993	48750	675	1,4	53898	815	1,5
1994	49408	702	1,4	54149	940	1,7
1995	49746	685	1,4	54416	1086	2,0
1996	50012	745	1,5	54771	1137	2,0
1997	50199	781	1,5	55019	1258	2,2
1998	50280	833	1,6	55238	1349	2,4
1999	50667	847	1,6	55288	1370	2,4
2000	50850	908	1,8	55312	1425	2,5
2001	51181	959	1,8	55435	1579	2,8
2002	51264	1027	2,0	55253	1672	2,9

(¹ Tilastokeskus 2003a)

muuttunut tarkasteluperiodin aikana molemmissa kaupungeissa suunnilleen saman verran (Joensuu 3900, Vaasa 4000). Kuitenkin Vaasan ulkomaalaisväestön määrä on samaan aikaan lisääntynyt selvästi Joensuuta nopeammin (Vaasa 1300, Joensuu 827).

Tilastollisen tarkastelun perusteella Joensuun ulkomaalaisväestön määrän kasvua verrattuna muiden kaupunkien vastaavaan ei voida pitää merkittävänä. Verrattaessa keskenään eri kaupunkien ulkomaalaisväestön osuuksia kokonaisuusasteesta Joensuun ulkomaalaisten osuus ei näyttäyty erityisen poikkeavana. Samana ajanjaksona esimerkiksi Tampereen ulkomaalaisten osuus on muuttunut 0,5 %:sta 2,6 %:iin, ja samanaikaisesti Joensuun vastaava on muuttunut 0,4 %:sta 2 %:iin.

31.12.2002 Joensuussa oli 1027 ulkomaalaista, joista venäläisten lukumäärä oli kasvanut entisestään (699).

Joensuun kaupungin ulkomaalaisväestön osuus ei ole kasvanut tarkasteluvuosikymmenten aikana huomattavasti. Kaupungin maantieteellisestä sijainnista johtuen tietyt ryhmät ovat vahvemmin edustettuina. 1990-luvun alussa saapuneiden pakolaisryhmien, varsinkin somalialaisten, vaikutus ei ulkomaalaistilastoissa näy paljoakaan, vaan he ovat joko saaneet Suomen kansalaisuuden tai vaihtaneet paikkakuntaa. Skinien voimakkain vaikuttamisaika painottuu vuosikymmenen puoliväliin, jolloin Joensuun kansalaisuustilanne oli seuraavanlainen:

Taulukko 2: Joensuun ulkomaalaiset 1991–2002¹

Vuosi	Kansalaisuus											
	Venäjä*		Somalia		Viro		Ruotsi		Muut		Yht.	Yht.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%		%	
1991	97	25	69	18	8	2	18	5	192	50	385	100
1992	153	33	48	10	20	4	17	4	238	51	466**	100
1993	219	32	40	6	36	5	17	3	363	54	675	100
1994	277	39	25	4	29	4	18	3	353	50	702	100
1995	326	48	26	4	37	5	19	3	277	40	685	100
1996	395	53	21	3	37	5	21	3	271	36	745	100
1997	437	56	18	2	35	4	24	3	267	34	781	100
1998	506	61	12	1	35	4	29	3	251	30	833	100
1999	548	65	10	1	36	4	23	3	230	27	847	100
2000	606	67	15	2	34	4	23	3	230	25	908	100
2001	636	66	26	3	38	4	22	2	237	25	959	100
2002	699	68	19	2	37	4	25	2	247	24	1027	100

*myös ent. Neuvostoliitto

**poikkeaa Tilastokeskuksen tiedosta

(Vuodet 1991–1992: Väestörekisterikeskus 1992, 1993, vuodet 1993–2002: Tilastokeskus 2003d)

Joensuun ulkomaalaisväestön osuus ei ole mittava, kun määrää verrataan esimerkiksi Etelä-Suomen kasvukeskusten vastaavaan määrään. Määrä on kuitenkin huomattavasti suurempi verrattuna aikaisempien

Taulukko 3: Ulkomaalaisten osuus asukasluvusta 1990–2002¹ (%)

Vuosi	Paikkakunta					
	Helsinki	Espoo	Vantaa	Tampere	Turku	Joensuu
1990	1,4	1,2	0,9	0,5	0,8	0,4
1991	2,0	1,5	1,2	0,7	1,1	0,8
1992	2,5	1,7	1,5	0,9	1,5	1,0
1993	3,2	2,0	1,8	1,1	1,8	1,4
1994	3,6	2,3	2,0	1,3	2,1	1,4
1995	4,0	2,5	2,2	1,5	2,4	1,4
1996	4,2	2,8	2,5	1,7	2,7	1,5
1997	4,5	3,0	2,9	1,9	3,0	1,5
1998	4,7	3,2	3,1	2,0	3,4	1,6
1999	4,7	3,2	3,2	2,1	3,6	1,6
2000	4,7	3,2	3,4	2,3	3,7	1,8
2001	5,0	3,6	3,7	2,5	4,1	1,8
2002	5,1	3,9	4,0	2,6	4,3	2,0

(¹ Tilastokeskus 2003a)

vuosikymmenten ulkomaalaisten määrään. Kaupungissa voikin sanoa tapahtuneen pienen mittakaavan väestörakenteen muutoksen, mikä on tuonut kaupunkiin kansainvälisyyden merkkejä eli asioita, joita skinit ovat vastustaneet.

1.5.3 Joensuun työttömyysaste

Joensuun kaupungin työttömyysaste muuttui 1990-luvulle tultaessa kaupungissa vaikuttaneen sahatteollisuuden lamaannuttua. Sahateollisuuden lopetettua toimintansa kaupungin asukkaista nelisen sataa jäi vaille työpaikkaa. Näin jo aikaisemmin alkanut vientiteollisuuden lama vaikutti myös Joensuussa, jossa tuotantolaitokset joutuivat lakkauttamaan tai supistamaan toimintaansa. Väestön työttömyysaste nousi 1990-luvulla kääntyäkseen laskuun vuonna 1997. Vuosikymmenen alun laman vai-

Taulukko 4: Joensuun työttömyysaste 1990–2001²

Vuosi	Työttömät ¹	Työttömyysaste %
1990	1927	8
1991	3169	14
1992	4689	20
1993	5575	24
1994	5635	24
1995	5738	25
1996	5916	25
1997	5300	22
1998	5203	21
1999	4746	19
2000	4445	18
2001	4425	18

¹Mukana lomautetut
²Tilastokeskus 2003b)

kutukset näkyivät avoimien työpaikkojen niukkuutena useita vuosia, kunnes avoimien paikkojen määrä alkoi kasvaa vuonna 1997. Tarkasteltaessa vuosien 1990–2001 työttömyysastetta Joensuun, Hämeenlinnan, Mikkelin, Jyväskylän, Kajaanin, Kuopion, Lappeenrannan, Vaasan sekä koko maan suhteen Joensuun työttömyysaste on koko maan tilanteeseen nähden jo ennen varsinaista lamaa, vuonna 1990 koko maata korkeampi (Joensuu 8 %, koko maa 6 %). Muihin taulukossa esitettyihin kaupunkeihin verrattuna vain Rovaniemi ylittää työttömyysasteessa Joensuun (esim. vuonna 1995 Joensuu 25 %, Rovaniemi 26 %). Kajaanin suhteen Joensuun työttömyysaste on pysynyt suurin piirtein samalla tasolla, vaikka Kajaani on ylittänyt Joensuun joinakin vuosina (esim. vuonna 1993 Joensuu 24 %, Kajaani 25 %). Muiden, sijainniltaan Joensuuta lähinnä olevien kaupunkien (Mikkeli, Jyväskylä, Lappeenranta) työttömyysaste on ollut selvästi Joensuuta matalampi.

Joensuun alueen työttömien lukumäärä nousi nopeasti 1990-luvun alussa ja samoin työttömyysaste vuodesta 1990 vuoteen 1992 kohosi 12 %. Korkeimmillaan työttömyysaste oli vuosina 1995 ja 1996, jolloin pro-

Taulukko 5: Työttömyysaste 1990–2001¹ (%)

Vuosi	Joensuu	Hämeenlinna	Jyväskylä	Kajaani	Kuopio	Lappeenranta	Mikkeli	Rovaniemi	Vaasa	Kokoma
1990	8	5	7	9	6	7	7	8	5	6
1991	14	12	13	16	13	14	12	14	9	12
1992	20	19	19	23	18	19	20	22	16	18
1993	24	23	25	25	23	22	25	27	20	22
1994	24	22	24	23	22	22	23	26	19	20
1995	25	20	23	24	22	21	23	26	18	20
1996	25	20	22	25	21	22	23	26	17	19
1997	22	17	20	21	19	20	20	23	15	17
1998	21	16	19	20	17	19	18	22	13	15
1999	19	15	17	20	16	18	17	20	13	14
2000	18	13	16	19	16	15	17	20	11	12
2001	18	13	15	20	15	15	15	19	11	12

(¹Lähde: Tilastokeskus 2003b)

senttiosuus oli 25. Työttömyysaste ei sittemmin 2000-luvulle tultaessa ole palautunut lähellekään ennen lamaa ollutta tasoa, vaan on ollut vuonna 2001 vielä 18 %.

1.5.4 Yhteenveto

Skinien ilmaantumiselle juuri Joensuuhun on löydetty lukuisia syitä ja selityksiä. Kaupungin sijainti itärajan tuntumassa, taloudellinen lama pakolaisten samanaikaisen saapumisen kanssa, kotoa omaksutut arvot ja asenteet sekä kavereiden ja erilaisten julkaisujen välittämä informaatio ovat varmasti olleet omiaan herättämään kiinnostusta skinikulttuuriin tietynikäisten nuorten parissa. Lisäksi niin yhteisön väestö kuin elinkeinorakenteessakin nopeasti tapahtuneet muutokset voivat osaltaan olla vaikuttamassa lähtökohtaisesti skinien ilmaantumiseen tietyssä yhteisössä (ks. Clarke 1976; Wieviorka 1992). Tämän tutkimuksen päätarkoitus ei kuitenkaan ole keskittyä skinien taustaan ja syihin, vaan tarkas-

tella ja analysoida skinien tekemiä rikoslakirikoksia. Rikokset liittyvät skinien toimintaan, niillä on paikkansa ideologisten tavoitteiden toteuttamisessa ja osaltaan ne liittyvät myös skinikulttuuriin kuuluvaan niin sanotun 'hauskan illan viettämisen' eetokseen. Ilta ei ole skinien mielestä onnistunut ilman kunnon tappelua, sanoo skinejä Australiassa tutkinut David Moore. (Moore 1994, 121.)

1.6 Rikollisuuden esiintyvyys – valtakunnallista vertailua

Joensuussa kokoontuneiden ja toimineiden skinien rikollisuus on 1990-luvulla ollut määrällisesti runsasta ja vakavaa. Skinien rikoksiin on kohdistunut paljon toimittajien, kaupungin päättäjien ja tavallisten asukkaiden huomiota ja spekulatioita.

On syytä arvioida, onko skinirikollisuus vilkkaimpina vuosinaan 1995–1998 vaikuttanut rikollisuuden esiintyvyyteen tai sen muotoihin Joensuussa. Ensimmäiseksi tarkastellaan koko maan ja Joensuun rikosepäilyjen kokonaismääriä ja nuorten 15–20-vuotiaiden rikollisuuden osuutta 1990-luvulla. Joensuun osalta tarkastellaan erikseen vuosia 1995–1998, jolloin voidaan arvioida skinirikollisuuden vaikutusta kokonaisrikollisuuteen. Tilastolliset tarkastelut on tehty rikollisiin tekoihin syyllisiksi epäillyistä. On siis muistettava, että kyseessä ovat rikosepäilyt (kuten varsinaisessa analyysissäkin), eivät rikoksiksi tuomioistuimessa todetut teot.

Taulukossa 6 kuvataan poliisille ilmoitetun rikollisuuden vaihtelua 1990-luvulla sekä 2000-luvun alussa koko maan, Joensuun sekä 15–20-vuotiaiden osalta. Rikosepäilyjen määrä 1000 asukasta kohti on kokonaisuudessaan ollut Joensuussa koko maan vastaavaan verrattuna sama tai alhaisempi, paitsi vuonna 1992 ja 1999. Joensuun nuorten rikososallistuminen sitä vastoin on koko ajanjakson aikana ollut valtakunnan tasoa korkeampi, paitsi 1994 (3 % alhaisempi) ja 1991 sama. 1992 Joensuussa nuorten rikosepäilyjen määrä oli miltei kaksinkertainen (koko maan nuorten rikosepäilyjen määrä/1000 asukasta kohden 385; Joensuun vastaavasti 657). Skinien rikollisella toiminnalla 1995–1998 ei näytä olleen Joensuun nuorten rikososallistumiseen määrällistä vaikutusta. Vuodet 1995–8 eivät eroa nuorisirikollisuuden esiintyvyyden osalta Joensuussa vuosikymmenen muista vuosista. Miltei koko 1990-luvun Joensuun

Taulukko 6: Rikosepäilyt/1000asukasta ja nuorta 1990–2002

Vuosi	Epäily ¹ /1000 asukasta ²		Epäily/1000 nuorta ³		Ero	%
	Koko maa	Joensuu	Koko maa	Joensuu		
1990	140	129	416	507	91	22
1991	124	124	369	369	0	0
1992	127	135	385	657	271	70
1993	122	110	343	441	98	29
1994	112	98	335	409	75	22
1995	115	97	362	395	33	9
1996	116	102	342	332	-10	-3
1997	110	100	314	341	27	9
1998	110	107	309	325	17	5
1999	108	122	313	347	34	11
2000	112	111	341	453	112	33
2001	112	97	335	345	10	3
2002	108	102	333	344	11	3

(¹Tilastokeskus 2003c, ²2004, ³Väestörakenne 1991–2003)

nuorten ikäryhmän kokoon suhteutettu rikosepäilyjen määrä on ollut koko maan vastaavaa suurempi, vaikka kaikenikäisten rikosepäilyjen määrä on ollut koko maan vastaavaa pienempi (esim. vuosi 1993). Yksityiskohtaisemmin rikoslajeittain tarkasteltuna skinit nousevat kuitenkin esiin.

1.6.1 Skinirikollisuus Joensuussa vuosina 1995–1998

Joensuun skinien yksittäisten rikosepäilyjen lukumäärä on analyysiä varten tehdyn laskennan perusteella ollut tarkasteluperiodin aikana 424. Ulkopuolelle ovat jääneet ilmoitetuista rikoksista ne, joiden oikeuskäsittely on ollut kesken. Lisäksi tarkastelun ulkopuolella on luonnollisesti piilorikollisuus eli poliisin tietoon tulematon rikollisuus. Vuosittain tarkastellen skinien rikosepäilyt jakaantuvat niin, että vuonna 1995 epäilyjä

on ollut 91, vuonna 1996 näitä on ollut 84, vuonna 1997 puolestaan 146 ja vuonna 1998 taas 103 rikosepäilyä.

Kun rikollisuutta tarkastellaan nimikkeittäin, skinien rikollisen toiminnan erityisyys alkaa nousta esiin. Yksinkertaisimmillaan rikokset voidaan jakaa rikoslakirikoksiin ja muihin rikoksiin.

Tilastokeskuksen StatFin-tilastopalvelun rikosluokituksen mukaan rikoslakirikoksia ovat:

- omaisuusrikokset
- henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset
- seksuaalirikokset
- rikokset oikeuden käyttöä vastaan
- liikenne rikokset
- muut rikoslakia vastaan tehdyt rikokset

Muita rikoksia ovat:

- alkoholirikokset
- liikenne rikokset
- muita lakeja ja asetuksia vastaan tehdyt rikokset

Seuraavassa taulukossa 7 skineihin kohdistuneet rikosepäilyt on poimittu Joensuussa erikseen, ja rikosepäilyt jaettu rikoslakirikoksiin ja muihin rikoksiin.

Merkille pantavaa on skinien erityisen suuri rikoslakirikoksiin osallistumisen osuus. Joensuun rikoslakirikoksista skinien tekemiä on 12 %, muista rikoksista vain 2 %. Joensuun skinien rikosepäilyt siis keskittyvät vahvasti rikoslakirikoksiin. Joensuun nuorisoriikollisuudessa korostuvatkin rikoslakirikokset. Sen sijaan muiden rikosten osalta skinien rikollisuuden osuus on vähäinen. Tämä puhuu skinien rikososallistumisen vakavuudesta, sillä rikoslakirikokset ovat tekoina vakava-asteisempia muihin rikoksiin verrattuna. Toisaalta ne myös voivat tulla helpommin poliisin tietoon. Muissa rikoksissa on huomioitava piilorikollisuuden mahdollisuus, esimerkiksi alkoholiin liittyvissä rikoksissa kiinnijääminen ei ole yleistä, koska poliisin resurssit ovat rajalliset asian kontrolloi-

Taulukko 7: Skinirikollisuus ja muu nuorisorikollisuus: rikoslakirikokset ja muut rikokset 1995–1998

Rikoslajiryhmä	Koko maa ¹	%	Joensuu ¹	%	Skinit	%
Rikoslakirikokset	283399	65	3143	68	388	92
Muut rikokset	151073	35	1498	32	36	8
Yhteensä	434472	100	4641	100	424	100

(¹Tilastokeskus 2003c)

miseksi. Sama pätee myös lieviin rikoslakirikoksiin, jotka jäävät helposti tulematta poliisin tietoon.

Skinirikosten osalta poliisin tietoon tulemiseen on varmasti vaikuttanut osaltaan pelon ilmapiiri, jonka skinit olivat onnistuneet paikkakunnalla luomaan. Skinien rikososallistumisesta on usein vaiettu koston pelon takia (Hilden 2001), eikä moni ole halunnut päätyä pienellä paikkakunnalla skinien epäsuosioon. Toisaalta skinien helppo ulkoinen tunnistettavuus on saattanut lisätä heidän ilmitulemistodennäköisyyttään.

1.6.2 Skinirikollisuus verrattuna muuhun nuorisorikollisuuteen

Skinirikollisuuden kuvaa voi tarkentaa erittelemällä sitä rikosnimikkeittäin. Tässä jaksossa tarkastellaan sekä koko maan, Joensuun nuorten että näihin kuuluneiden skinien rikososallistumista eri rikoslajien osalta. Tarkoituksena on löytää mahdollisia poikkeamia erityyppisiin rikoksiin osallistumisen osalta. Tarkastelu toteutetaan vertaamalla keskenään Joensuun nuorten ja skinien rikososallistumisten suhteellisia osuuksia keskenään.

Skinirikollisuudessa korostuvat erityisesti väkivaltarikokset eli henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset (liitetaulukko 3). Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista skineille tyypillisiä ovat pahoinpitelyt (liitetaulukko 4). Skinien huomattavalla väkivaltarikoksiin osallistumi-

sen osuudella on väistämättä ollut vaikutusta Joensuun nuorten korkeaan väkivaltarikosten osuuteen (liitetaulukko 3). Lisäksi on huomattava, että skinien rikosepäilyjen joukosta löytyy huomattava määrä vahingon-tekoriikoksia ja virkamiehen väkivaltaista vastustamista (rikoslakiluokat: rikokset oikeuden käyttöä vastaan ja omaisuusrikokset). Myös kotirauhan häiritseminen/rikkominen esiintyy runsaana rikosepäilyissä. Kokonaisuutena skinien rikollisessa toiminnassa korostuvat väkivaltaiset toimintamuodot.

On kuitenkin huomattava, että myös varkauksia esiintyy skineihin kohdistuneissa rikosepäilyissä paljon. Määrällisesti varkaudet ovat huomattava osa skinirikollisuudesta. Myös varkauksissa skinien osuus on huomattava Joensuun nuorisoriikollisuudessa. Sen sijaan esimerkiksi moottoriajoneuvon luvaton käyttö (autovarkaus) on skinien rikosepäilyissä melko vähäistä.

Muihin kuin rikoslakirikoksiin osallistuminen ei ole skinien keskuudessa kovin runsasta. Huumausaineisiin liittyvä rikollisuus on skinien keskuudessa vähäistä, eikä alkoholiin liittyvä rikollisuus ole runsasta. Skininit eivät kuitenkaan ole päihteettömiä. Rattijuopumukset ovat runsaasti esiintyviä, samoin kuin kulkuneuvon kuljettaminen korttitta.

Vaikkakaan skinirikollisuus ei muodostu yksinomaan väkivaltariikollisuudesta, kaikkiaan skininit näyttävät nuorina, joiden suosittuna ongelmanratkaisukeinona on ollut väkivalta (ks. Lindahl 2002).

Ei ole kuitenkaan selvää, onko Joensuun skinirikollisuus lisännyt Joensuun väkivaltariikollisuutta. Saattaa pikemminkin olla, että se oli osa laajempaa ja jatkuvampaa itäsuomalaista väkivaltariikollisuuden perinnettä. Heiskanen, Sirénin ja Roivaiseen (2003) 'Rikollisuus kunnissa' -tutkimuksen perusteella Joensuun kaupungin väkivaltariikollisuus näyttäytyi korkeana muihin vastaaviin kaupunkeihin nähden, myös vuonna 2001. Joensuun väkivaltariikollisuus oli regressioanalyysin perusteella vuonna 2001 ollut sille laskettua odotusarvoa suurempi rakenteelliset muuttujat huomioon ottaen. Omaisuusrikollisuus sitä vastoin näyttäytyi muihin kaupunkeihin verrattuna vähäisempänä. (Heiskanen, Sirén, Roivainen 2003). Vuonna 2001 Joensuun skinirikollisuustilanne oli selvästi poliisin tietojen mukaan jo rauhoittunut. Korkeana säilynyt väkivaltariikollisuus viittaa pysyvimpään tekijöihin, jotka alkujaan ovat saattaneet vaikuttaa myös skinirikollisuuden syntyyn. Itäsuomalaista väkivaltariikollisuuden perinnettä ei kuitenkaan tässä tutkimuksessa voida laajemmin käsitellä.

1.6.3 Yhteenveto: skinirikollisuuden luonteesta

Skinit ovat suuntautuneet vahvasti väkivaltarikollisuuteen. Tämä näkyy väkivaltaa, aggressiota ja voimaa edellyttävien rikosnimikkeiden runsaana määränä, esimerkiksi eriasteiset pahoinpitelyt, virkamiehen väkivaltainen vastustaminen, kotirauhan rikkominen/häiritseminen ja vahingonteko.

Kaiken kaikkiaan tarkasteluperiodin aikaisen skinirikollisuuden vaikutus Joensuun samanikäisten nuorten rikososallistumiseen ilmenee kvalitatiivisena poikkeamana koko maan samanikäisten nuorten rikososallistumiseen nähden. Tämä näyttäytyy Joensuun nuorten osalta väkivaltarikollisuuden kasvuna. Muilta osin skinien rikososallistumisen vaikutus on ollut varsin vähäinen. Toisaalta on myös vaikeata osoittaa Joensuun nuorten väkivaltarikollisuuden kasvun aiheutuneen yksinomaan skinien runsaasta osallistumisesta kyseisiin rikoksiin. Pitemmän aikavälin seurannalla voitaisiin selvittää, onko 1990-luvun puolivälin jälkeinen nousu aiheutunut juuri skinien esillä olosta, vai ovatko Joensuun nuoret yleisesti ottaen omaisuus- ja väkivaltarikospainotteisempia muihin nuoriin nähden. Kuitenkin kyseisenlaisen seurantatutkimuksen toteuttamista vaikeuttaisi tämän tutkimuksen toteuttamiseen liittyneet ongelmat, esimerkiksi nuorten tunnistaminen ja määrittäminen skinikulttuuriin kuuluviksi.

1.7 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus rakentuu kahdeksasta varsinaisesta luvusta.

Toinen luku sisältää tutkimuksen teoreettisen osan. Siinä käydään läpi rikollisuuden selittämisessä käytettyjä kriminologisia teorioita sekä pohditaan näiden soveltuvuutta skinirikollisuuden selittämiseen.

Kolmannessa luvussa tarkastellaan tutkimuksen asetelmaa ja tutkimustehtävää. Skinit eivät osoittautuneet yksinkertaisiksi tutkittaviksi. Aineiston keruun vaikeuksien takia alkuperäistä tutkimussuunnitelmaa jouduttiinkin muuttamaan. Luvussa määritellään tutkimusongelma ja konkreettinen kysymyksenasettelu sekä kvantitatiivisen että kvalitatiivisen tutkimusotteen osalta.

Neljäs luku tarkastelee tutkimuksen metodologista kehystä sekä aineiston luonnetta. Luvussa selvennetään sitä, millaista aineistoa esi-

tutkintapöytäkirjat ovat. Lisäksi eritellään kuulustelutilannetta ja sen kautta näyttäytynyttä rikosprosessia erityisesti kuulusteltavan kannalta.

Tutkimuksen luvut viidestä seitsemään ovat empiiristä analyysiä.

Viides luku sisältää tutkimuksen deskriptiivisen osan. Siinä kuvailaan tarkasteluajanjakson skinien tekemää rikollisuutta esitutkintapöytäkirjoihin perustuvan tilastoaineiston perusteella.

Kuudennessa luvussa analysoidaan Joensuun skinien organisoitumista poliisin skinien kerhohuoneistoon tekemän kotietsinnän tuottamien aineistojen valossa. Skinien järjestäytymisen ohella myös heidän ideologiansa valottuu.

Seitsemännessä luvussa tarkastellaan skinien kuulustelukertomuksissaan esittämiä selityksiä, oikeuttamistapoja ja motiiveja, joita he ovat tekemilleen rikoksilleen nimenneet. Täten kuvataan skinien toiminnan ja rikollisuuden merkitystä heidän omien käsitystensä mukaan.

Loppuluvussa kootaan yhteen tutkimuksen tulokset. Luvussa vastaan myös asetettuihin tutkimuskysymyksiin sekä pyritään löytämään vastaus tutkimusongelmaan. Lisäksi tarkastellaan joensuulaisten skinien tilannetta nykypäivänä sekä Joensuun kaupungin tilannetta rasististen nuorisoryhmien suhteen.

Tutkimuksessa on käytetty suoria lainauksia sekä kuulusteltujen kertomuksista että poliisin selostuksista tapahtuneista rikoksista. Suorien lainausotteiden henkilöihin ja paikkoihin kohdistuvaa tunnistettavuutta on vaikeutettu muuttamalla esiintyvien henkilöiden nimet toiseksi, toisin sanoen lainausotteissa esiintyvät nimet ovat keksittyjä, eikä niillä ole mitään yhteyttä todellisiin henkilöihin. Paikan nimet on muutettu siltä osin, kuin se on ollut tarpeellista mahdollisen tunnistettavuuden häivyttämiseksi. On muistettava, että Joensuun kaupungin pienuuden takia monet ravintolat ja muut paikat ovat niin yleisesti tiedossa, että olisi ollut keinotekoista välttää niiden mainitsemista alkuperäisillä nimillä. Esimerkiksi keskustassa sijainnut kebabravintola joutui 1990-luvulla useita kertoja rasististen hyökkäysten kohteeksi ja nousi näin yleiseen tietoisuuteen. Lisäksi ravintola on nyttemmin lakkauttanut toimintansa, joten paikasta on puhuttu sen oikealla nimellä. Myös skinien kerhohuoneistojen sijainti oli tuolloin noussut tietoisuuteen median raportoinnin sekä yleisökirjoitusten kautta, joten sijaintipaikoille ei ole keksitty keinotekoisia nimiä. Kaiken kaikkiaan tutkimuseettiset näkökohdat on pyritty huomioimaan mahdollisimman tarkasti ja salattu asianosaisten henkilöllisyys.

2 SKINHEAD-RIKOLLISUUS TEORIOIDEN VALOSSA

Tässä luvussa tarkastellaan teoriasuuntauksia, joilla voidaan eksplikoida, tulkita ja selittää skinheadien rikollista toimintaa. Teorioiden osalta arvioidaan alustavasti niiden kykyä selittää tai tehdä ymmärrettäväksi skinirikollisuutta Joensuussa. Lisäksi luodaan katsaus niin Suomessa kuin muuallakin julkaistuihin skinheadeihin liittyviin tutkimuksiin.

Luvun aluksi käydään läpi rikollisuutta koskevan tieteellisen tutkimuksen paradigmoja ja niiden tapoja käsittää erityisesti nuorison rikollinen toiminta. Rikollisuutta koskevat teoriat on jaettu psykologisiin, sosiaalipsykologisiin ja sosiologisiin teorioihin sen perusteella, keskittyykö teoria yksilön psyyken olemukseen, lähiympäristöön vai sosiaaliseen ympäristöön. Biologisia teorioita on vain sivuttu silloin, kun niillä on relevanssia tutkittavan ilmiön suhteen. Myöskään tutkimusaineisto ei anna mahdollisuutta biologisten teorioiden käytölle. Anttila ja Törnudd (1983, 25–42) jakavat kriminologiset teoriat biologisiin ja sosiologisiin, vaikka katsovat, etteivät uusimmat teoriat noudata jyrkkää vastakkainasettelua. Biologiset teoriat liittyvät heidän mukaansa rikoksen tekijäksi valikoitumiseen ja sosiologiset rikollisuuden tason ja kehityksen yleisten säännönmukaisuuksien mittaamiseen. Pääpaino tämän tutkimuksen teorioiden tarkastelussa on sosiologisissa teorioissa, koska tutkittavaa ilmiötä ei voi palauttaa psykologisiin tai sosiaalipsykologisiin tekijöihin, vaan se syntyy ja todentuu sosiaalisten rakenteiden määrittämänä.

2.1 Rikollisuuden selitysmalleista

Kaikkiaan rikollisuuden kriminologisen selittämisen juuret ulottuvat kauas menneisyyteen, mikäli siihen luetaan kaikki rikollisuudesta ja sen syistä esitetyt käsitykset. Jo antiikin filosofit kirjoittivat rangaistuksista, niiden tarkoituksesta ja oikeutuksesta. Vanhan ajan ja keskiajan demonologian mukaan rikollisuus johtui pahoista hengistä, noidista tai yleensä yliluonnollisista syistä. (mts. 25.)

Vanhimpien kriminologisten teorioiden yhteisenä piirteenä on ollut pyrkimys kaiken kattavaan selitykseen: rikollisuus nähtiin kokonaisuutena, joka oli selitettävissä yhden ainoan syytekijän nojalla. Lisäksi vanhimmille 'teorioille' oli tunnusomaista vastakkainasettelu sen suhteen, olivatko rikollisuuden syynä yksilö vai yhteiskuntalähtöiset tekijät. Vaikka nyttemmin tuon kaltainen karkea vastakkainasettelu on hälvennyt, on rikollisuuden selitysmallit yhä usein jaettu biologisiin, psykologisiin ja sosiologisiin selityksiin (Morrison 1995).

Kriminologisessa tutkimustraditiossa oli pitäydytty varsin kauan yksilökeskeisissä teorioissa, kunnes 1800-luvulla syntyi uusi koulukunta. Positivismi loi perustan rikollisuuden biogeenisille teorioille (Gottfredson & Hirschi 1990, 47). Positivistit kiistivät ihmisen vapaan tahdon olemassaolon ja väittivät, että jokainen ihminen syntyi luonnostaan taipuvaisena tietyn tyyppiseen käyttäytymiseen. Heidän kantansa oli, että samoin kuin ihmisillä on tietynlaiset ulkoiset, geneettistä taustaa heijastelevat piirteet, niin samalla tavalla heillä on synnynnäinen taipumus käyttäytymiseen, joka voi modernin yhteiskunnan normeihin arvioituna olla rikollista. Käsitys oli niin biologisesti kuin geneettisestikin deterministinen, ja yksilöllä ei katsottu olevan mahdollisuutta vaikuttaa ennalta määräytyneeseen kohtaloonsa. Positivistit pitivät rikollisuutta yhteiskunnan luonnollisena ongelmana, sairautena verrattavissa olevana tilana (Morrison 1995). Tämä ajattelu johti käsitykseen siitä, että rikollinen nähtiin hoitoa, kasvatusta ja kuntoutusta tarvitsevana yksilönä.

Positivistisen koulukunnan biologinen ja geneettinen determinismi todettiin viimeistään 1900-luvun alkupuolella yksipuoliseksi ja mahdottomaksikin rikollisuuden syytä etsittäessä. Huomio kohdistettiin sosiaalisiin olosuhteisiin ja tilanteisiin, joissa rikollisuutta tapahtui. (Anttila & Törnudd 1983.) Näin biologisten ja psykologisten tekijöiden vastapainona alettiin kiinnittää huomiota myös sosiaalisiin tekijöihin. Rikollisuuden sosiologiset selitysmallit saivat alkunsa ensimmäisten rikostilastojen tultua julkisuuteen Ranskassa 1800-luvun alkupuolella. Tunnetuimpana tutkijana kunnostautui belgialainen Adolphe Jacques Quetelet, joka vuonna 1835 kiinnitti huomionsa rikollisuuden vuosittaiseen säännönmukaisuuteen ja piilorikollisuuteen. Hän oli koulutukseltaan matemaatikko, mikä osaltaan vaikutti siihen, että hän korosti tieteellisten havaintojen tekemistä suurista joukoista yksilötapausten sijaan. Quetelet'n jälkeen monet tutkijat julkaisivat saman vuosituhannen loppupuolella tilastoja mm. nuorisorikollisuudesta, ammattimaisesta rikollisuudesta ja rikollisuuden alueellisesta jakautumisesta. (mts. 31–32.)

1800-luvun loppupuolella ranskalainen Tarde kehitti rikollisuuden selittämiseksi teorian rikollisuudesta jäljittelemisenä. Teorian mukaan huono seura katsottiin jäljittelyn kautta rikollisuuden syyksi. (Morrison 1995; vrt. Sutherland & Cressey 1978.) Durkheim kiteytti sosiologisen näkökulman väittämään, ettei yhteiskunnan olemassaolo ole mahdollista ilman rikollisuutta, eikä rikollisuuden esiintyminen mahdollista ilman yhteiskuntaa (Durkheim 1982). Kaikkiaan Durkheim näki rikoksiin suhtautumisen yhteiskunnan moraalin osoittimena, mikä kuvaa yhteiskunnan kehittyneisyyttä. Eriytymättömään työnjakoon ja mekaanisen solidaarisuuteen perustuvien yhteiskuntien Durkheim katsoo nojautuvan rikosoikeuteen. Eriytyneeseen työnjakoon ja sen mukaiseen orgaaniseen solidaarisuuteen perustuvat yhteiskunnat taas tukeutuvat siviilioikeuteen. Edellisissä lainkäyttö perustuu rikollisen tai muun poikkeavan käyttäytymisen rankaisemiseen ja jälkimmäisissä taas vaihdantatalouteen liittyvään siviilioikeuteen. (Durkheim 1978.)

Nils Christie (1983) on kritisoinut Durkheimin näkemystä ja katsoo vaihdantatalouden toimivan myös pienyhteisöissä eli Durkheimin tarkoittamissa mekaanisen solidaarisuuden yhteisöissä. Lisäksi Christie huomauttaa, etteivät pitkälle edistyneen työnjaon yhteisöistä kehittymättömiin yhteisöihin lähetettävät asiantuntijat välttämättä pysty ratkaisemaan ongelmia, vaan joutuvat sitä vastoin pohtimaan omaa asemaansa historiallisesta perspektiivistä käsin. Näin keskiöön nousee Christien mukaan siviilioikeuden käyttö rikosoikeuden sijaan sekä konfliktien ratkaiseminen muun kuin vahvan valtakoneiston avulla. (Christie 1983.) Christie näkee rikosoikeuden käytön teollisuusvaltioissa kyseenalaisena ja tarpeettomana, koska työnjaoltaan eriytyneen yhteisön lainkäytön tulisi suuntautua siviilioikeuden käyttöön konfliktien ratkaisussa.

2.2 Psykologinen ja sosiaalipsykologinen kriminologia

Psykologiset rikollisuutta ja käyttäytymistä selittävät teorit ovat yksilökeskeisiä. Ihmisten toiminta on pyritty selittämään ja ymmärtämään yksilöstä käsin. Psykologiset teoriasuuntaukset osallistuvat sosiologisten teorioiden ohella nuorisosta ja nuorisorikollisuudesta käytävään yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Psykologiset teoriasuuntaukset liittyvät rikollisuuden yksilövalikoitumiseen ja jättävät tarkoituksella kokonaan tai suurimmaksi osaksi pois vallitsevan sosiaalisen, kulttuurisen ja historiallisen kontekstin. Hans Eysenck (1989) on kritisoinut kriminologian sosiologisia teorioita väittäen niiden sisältävän perustavia virheitä. Eysenckin mukaan sosiaaliset syyt ovat aina toissijaisia psykologisiin syihin nähden, koska sosiaaliset tekijät vaikuttavat yksilöiden kautta. Myöskään parannukset sosiaalisissa olosuhteissa eivät Eysenckin mukaan ole vähentäneet rikollisuutta. Hän löytää yksilön persoonallisuudesta kolme dimensiota, jotka korreloivat voimakkaasti rikollisuuden kanssa. Nämä ovat psykoottisuus, ekstroverttius ja neuroottisuus. Eysenckin mukaan ekstroverttius on nuorille ominaisempaa, kun taas vanhempiin liittyy neuroottisuus. Näin Eysenck selittää rikollisuutta ihmisen persoonallisuuden rakenteista käsin. (mt.)

Psykodynaaminen psykologia tutkii yksilön käyttäytymisen ja toiminnan vaikuttimia sekä itsetuntoa, minäkuvaa ja muita mielen liikkeitä. Psykoanalyttisen suuntauksen perustana on freudilainen psykoanalyysi (Järvinen 1977). Joensuulaisten skinien äitejä tutkinut Päivi Harinen (2001) puhuu isien poissaolosta. Äitien mukaan miehet eivät ole ottaneet pojistaan vastuuta, vaan ovat pysytelleet ulkopuolella. Monet vanhemmista ovat lisäksi eronneet ja äidit ovat olleet yksinhuoltajia. (mt.) Tämän tutkimuksen aineisto ei kuitenkaan sisällä yksityiskohtaisia tietoja skinien perheolosuhteista ja skinien suhteista vanhempiinsa, joten psykoanalyttistä tarkastelua ei pystytä toteuttamaan tutkimusaineiston rajallisuudenkaan takia.

2.2.1 Nuorten rikollisuus – narsistinen persoonallisuushäiriökö?

Nuorten väkivaltaista käyttäytymistä on tarkasteltu psykoanalyttisesti myös persoonallisuushäiriön muotona. Lapsuusiän käytöshäiriöillä on todettu olevan yhteyttä nuoruusiän asosiaaliseen ja rikolliseen käyttäytymiseen. Näkemyksen mukaan lapsena ilmenevät raivokohtaukset, uhmakkuus ja itsepäisyys muuttuvat kouluiässä taipumukseksi omaisuusrikollisuuteen, koulupinnaukseen ja eri aineiden väärinkäyttöön sekä yhä lisääntyväksi väkivallan käyttämiseksi. (Kaipainen 1996, 29.) Destruktiiviseen käyttäytymiseen taipuvien nuorten on todettu olevan muita itsekkeisempiä ja pystyvän vain heikosti ottamaan huomioon muita tai sopeutumaan muiden odotuksiin. Lisäksi näillä nuorilla on todettu olevan muita heikompi itsetunto ja tämän kautta korostunut tarve olla toi-

minnan keskipisteenä. Huomion ei tarvitse olla positiivista, vaan nuori voi saada tyydytystä siitä, että ympäristö pelkää häntä (Järvinen 1977, 26). Aggressiivisilla nuorilla on myös todettu olevan puutteellinen syyllisyyden tunto, ja tästä syystä nuoret pyrkivät löytämään konkreettisen syyn teolleen. Syyn kautta heidän on helpompi hyväksyä teostaan seuraava tuomio (mt.). Rikollinen teko, jolla on purettu omaa pahaa oloa, yritetään näin nähdä konkreettisen tilanteen aiheuttamana.

Aggressiivisuutta on siis tarkasteltu narsismin patologiana. Patologiseen narsismiin liittyy, toisin kuin narsismiin, voimakas itsetunnon puute, herkkä haavoittuvuus ja loukkaantuminen. Yksilön alemmuuden ja huonommuudentunteet heräävät helposti, ja yrittäessään puolustautua yksilö rakentaa mielessään erilaisia kuvitelmia kaikkivoipaisuudestaan. (mt.) Näin yksilö voi pyrkiä todistelemaan itselleen kyvykkyyttään sekä taitojaan.

Skinit näyttävät tämän tutkimuksen aineistossa varsin itsetietoisina ja itsevarmoina rikollisten tekojen tekijöinä, sekä syyllisiksi epäiltyinä kuulusteltuina, jotka taitavat keinot selviytyä teosta mahdollisimman vähällä. Heikkoa itsetuntoa on kuitenkin pidetty yhtenä syynä skiniryhmään liittymisessä (Björge 1997, 165), ja entinen tukholmalainen skini, Kent Lindahl, kertoo kärsineensä huonosta itsetunnosta ja alemmuuden tunteesta lapsesta saakka. Lisäksi Lindahl mainitsee voiman tunteen, jonka saa aikaan militaarinen ulkomuoto vahvistettuna muiden samantyylisten seuralla. (Lindahl 2002, 134; myös Björge 1997.) Joensuun skinit ovat tehneet suuren osan rikoksistaan yhdessä yhden tai useamman kaverinsa kanssa. Muut skiniryhmään kuuluneet näyttävät objektiivisina stimuloijina, joiden yllytyksellä on usein ollut merkitystä rikolliseen tekoon osallistumiselle. Kuitenkin yksilön oma subjektiivinen merkityksenanto jää löytymättä, ja jää spekulointia varaan, löytyykö tutkituista skineistä narsismin patologiaan viittaavia persoonallisuushäiriön piirteitä.

2.2.2 Juha Siltala ja sopeutumaton rikollinen

Sekä psykoanalyttiseen suuntaukseen että yhteiskunnalliseen perspektiiviin nojaavan Juha Siltalan (1995) mukaan rikollisuus on pikemminkin oire sopeutumattomuudesta kuin kehittymättömään persoonallisuuteen liittyvä taipumus. Rikollisuus voidaan hänen mukaansa nähdä selviytymisstrategiana sopeutumattomuuden aiheuttamassa tilanteessa.

Juha Siltala pohtii artikkelissaan 'Väkivalta toimintakyvyn takeena' (Siltala 1995, 23–31) marginaaliryhmien ilmentämän väkivallan olemusta ja pitää väkivaltaa oman voimattomuuden tunteen kääntämisenä voiman tunteeksi. Siltalan mukaan väkivaltaisten poika- ja miesryhmien eetoksen ja toiminnan taustalla ovat myös tämän päivän Suomea leimaavat yhteiskunnalliset olosuhteet: yhä individuaalisemmaksi muuttuvassa yhteiskunnassa monet syrjäytyvät ja purkavat tuntojaan marginaalisella, usein väkivaltaisella toiminnalla. (mts. 23–31.)

Rikostilastot osoittavat rikosten lukumäärän pysyneen suhteellisen ennallaan, mutta kertovat samalla väkivaltarikosten lukumäärän noususta erityisesti nuorten ikäluokkien joukossa (Rikollisuustilanne 2001; Kuure 2001; Häkkänen & Hagelstam 2003). Mahdollisesti tilastot kertovat nuorten epävarmuudesta ja huonommuuden tunteesta tämän hetken yhteiskunnassa, ja nuoret viestittävät huonosta olostaan lisääntyvillä ja yhä nuorempien tekemillä väkivaltarikoksilla.

Huonommuuden ja voimattomuuden tunne yhdistetään myös traumaattiseen lapsuuteen, katsoo Siltala. Itsetunto on hänen mukaansa erityisen hauras sen seurauksena, että lapsuuteen liittyy pettymys vanhempiin, erityisesti isään vahvana perheestä huolehtijana (vrt. Freud 1968). Kuva vahvasta äidistä haittaa irrottautumista vanhemmista, ja miesyhteisö tarjoaa turvan 'kaikkinielevältä äidiltä' (vrt. Harinen 2001). Myös myöhemmät naissuhteet näyttävät liittyvän irrottautumiseen, ja Siltalan mukaan nuoret skinit myös selittävätkin tarvitsevansa naisia vahvistamaan käsitystään siitä, etteivät ole homoja. Onnistuneella naissuhteella on myös toinen funktio: se irrottaa usein nuoren militantista ryhmästä (esim. Bjørgo 1997,178).

Skinien mahdollisista lapsuusajan traumoista ei tutkimusaineiston rajojen puitteissa ole mahdollista saada käsitystä, mutta skinien perheet ovat varsin monissa tapauksissa olleet hajonneita, toisin sanoen skinien vanhemmat ovat eronneet tai toinen heistä on kuollut (jopa henkirikoksen uhrina). On mahdollista, että skininuoret tarvitsevat ryhmäjärjestyksen ja tietynlaisen mission tarjoavaa ryhmää lujittaakseen omanarvontuntoaan. Skinien korostettu heteroseksuaalisuus voi olla lähtöisin homofobiasta. Vastaava tulkinta on esitetty myös II maailmansodan natsien miesvaltaisesta yhteisöstä (Lacoue-Labarthe 2002; Kuure 2001).

Siltala puhuu myös projektiivisesta identifikaatiosta, joka tarkoittaa omien kiellettyjen ominaisuuksien siirtämistä toisiin (ks. myös Keltikangas-Järvinen 1978). Ominaisuus tai piirre on yksilön itsetunnon kannalta kestävä (Kaipainen 1996, 28), ja esimerkiksi pelko omasta homou-

desta saattaa edesauttaa vihamielisen kielteistä suhtautumista sukupuolisiin vähemmistöihin. Tämä on Siltalan mukaan rajatilainen alkeellinen puolustusmekanismi, joka kuuluu samaan sarjaan kieltämisen, mitätöinnin, kaikkivoipaisuuskuvitelmiin ja mustavalkoisen ihannoinnin kanssa (Siltala 1995, 23–31). Skininit ovat osoittaneet varsin binaarisen maailmankatsomuksen omaksumista luokitellessaan ja arvottaessaan niin ihmisiä kuin asioitakin karkeasti kahtia (ks. Fangen 1998).

Lisäksi skininit ovat muodostaneet varsin maskuliinisen ryhmän, joka on suhtautunut homoseksuaaleihin väkivaltaisen vihamielisesti. Tapio Kuuren mukaan maskuliiniseen uusnatsistiseen miljööseen liittyy itse asiassa vahva homoeroottisuuden epäily, jota vaimentamaan homoja vastaan suunnattu väkivalta asetetaan (Kuure 2001). Myös joensuulaiset skininit ovat osoittaneet vihamielistä suhtautumista homoseksuaaleihin häiritsemällä Seta:n tilaisuuksia ja uhkailemalla tilaisuuksissa kävijöitä, vaikka tapaukset eivät tarkasteluperiodin aikana olleet poliisin tutkittavina rikosepäilyinä.

Rajatilaisten puolustusmekanismien käyttöönotto on Pylkkäsen ja Palosen tutkimuksen (1992) mukaan mahdollista myös tavanomaisille ihmisille, ei vain patologisille tapauksille. Epämielittävien tunteiden käsittelyn estyessä niitä pyritään hajottamaan ulkoisesti toiminnalla. Esimerkiksi laman myötä taloudellisesti 'loukkuun' jääneet, työttömät ja alkoholistit saattavat vihata pakolaisia ja syyttää heitä kansantalouden kehnosta tilasta. Omakohtaisesti koettua sosiaalidarwinismia sovelletaan toiseen marginaaliryhmään, ja näin päästään passiivisesta toiminnan kohteena olemisesta aktiivisen toimijan rooliin. toisin sanoen ulkoiseksi koettu uhka yritetään tuhota toiminnallisilla keinoin (Kaipainen 1996, 28).

Siltalan mukaan väkivalta antaa hallinnan tunteen, ja oman avuttomuuden sekä koetun vääryyden väistäminen saa nuoret liittymään pelkoa herättävään ryhmään. Kuka haluaisi jäädä passiivisen toiminnan kohteeksi, uhrin asemaan? Saksalaiset nuorisotyöntekijät ovat todenneet skinien väkivaltaa käyttäessään pyrkivän, ei vain purkamaan tunteitaan, vaan myös selkiyttämään liian monimutkaista yhteiskuntaa. Yhteiskunta on tavallaan pettänyt lupauksensa ja skininit näkevät tämän ongelmana, joka on ratkaistava, vaikka väkivaltaa käyttämällä. (Siltala 1995, 23–31.)

Joensuun skininit ovat myös halunneet sekä selkeyttää vallitsevaa tilannetta (lamma seurannutta työttömyyttä) että torjua ilmaantunutta uhkaa (saapuneita pakolaisia) (Hilden 1999). Maailma on tuolloin näyttänyt

hyvinkin binaarisena, ja vastakkainasettelu mustavalkoisessa kontekstissa on toiminut. Tätä kautta skinit ovat 1990-luvun alkupuolella tiedostaneet yhteiskunnallisen ongelman, jota he ovat yrittäneet ratkaista väkivaltaisen toiminnan keinoin.

2.2.3 Rikollisuus symbolisena ongelman ratkaisuna

Rikollisen toiminnan käsittäminen symbolisena ongelmanratkaisuna sisältää oletuksen siitä, että ihmiset ongelman havaitessaan ja todetessaan pyrkivät sen ratkaisemiseen. Ratkaisematon ongelma ja siihen liittyvät tunnetilat muodostavat haasteen, joka kohdistuu yksilöön (ks. Katz 1988). Passiivisena haasteen kohteena ollessaan yksilö reagoi siihen tavalla tai toisella. Hänen viitekehuksestaan (esim. luonteenpiirteet, yksilölliset ominaisuudet) sekä tilanteesta, jossa yksilö toimii, riippuvat ongelmanratkaisuvaihtoehdot ja mahdollinen ratkaisu (ks. Cohen 1955). Kun ratkaisuksi valitaan rikollinen toiminta, muuttuu yksilön rooli passiivisesta haasteen kohteena olijasta aktiiviseksi toimijaksi.

Väkivallan käyttäjä tiedostetaan aktiivisena toimijana, ja skinit ovat pyrkineet esiintymisellään hurjuuden, voiman ja maskuliinisuuden ilmentämiseen. Skinien väkivaltaista käyttäytymistä ja aggressioiden purkamista on psykoanalyttisen teoriasuuntauksen mukaan pidetty lapsuudessa koettujen traumojen ja konfliktien, 'alakynteen jäämisen', seurauksena. Itsearvostus pyritään pelastamaan liittymällä osaksi pelättyä ryhmää, ja henkilökohtaiset probleemat voidaan etäännyttää abstraktioihin (ideologiset käsitykset rodusta, kansakunnista tms.) turvautuen. (Siltala 1995, 23–31; ks. myös Bjørgo 1997.) Vahvuuden ja heikkouden vastakkainasettelu palauttaa skinien tuhoamisvimman yksilökeskeisestä ongelmanratkaisusta yhteiskunnan ongelmiin ja konflikteihin, joita he ideologiaväritteisesti yrittävät ratkaista. Itse ryhmän vaikutuksesta vahvistuneena on yhä helpompaa sortaa mielestään heikompia ja siirtää syy yhteiskunnalle. Syyllistämällä yhteiskuntaa skinit ovat helposti omaksuneet väärinymmärretyksi tulleen osan.

2.2.4 Skinheadit ja rikollisen toiminnan maskuliinisuus

Rikollisuudelle ja sen tulkitsemiselle on ominaista sukupuolispesifisyys. Väkivaltaisia, voimaa vaativia rikoksia pidetään maskuliinisina (Bowker

1998). Miesten tekemien rikosten määreenä käytetään myös hektistä hedonismia, jolloin rikokseen syyllistynyt toimii hetken mielijohteesta ja pyrkii nopeasti tyydyttämään tuohon hetkeen liittyvät tarpeensa (Kuure 1997). Skin it ovat näyttäytyneet aggressiivisina nuorina miehinä, jotka ovat ulkoisesti ilmaisseet maskuliinisuutta ja kiihkeän hedonistista toimintakulttuuria.

Tutkimuksessaan miesten väkivaltarikollisuudesta Bowker (1998) on viitannut alkukantaisiin heimoihin ja heidän tapoihinsa toimia. Näissä heimoissa ja niiden toimintakulttuurissa vallitsi sosiaalinen kontrolli, joka esti väkivallan silmittömän ja mielettömän käyttämisen. Yhdyskunnilta puuttuivat kirjoitetut lait ja säännöt, mutta siellä elävien ihmisten välillä oleva yhteisyys sääteli heimon jäsenten keskinäistä väkivallan käyttöä. Suurten eläimien metsästäminen tarjosi mahdollisuuden toteuttaa miehistä dominanssia ja myös ryhmittymän sisäistä hierarkiaa. Teollistumisen myötä, modernille aikakaudelle siirtymisen jälkeen, miesten ja naisten työtehtävät ovat samankaltaistuneet, eikä tietylle sukupuolelle kuuluvia töitä juuri voida löytää. Tätä on pidetty yhtenä syynä miessukupuolen käsitteen hämärtymiseen ja miesten pyrkimykseen asemansa lujittamiseen maskuliinisesti suuntautuneiden keinojen avulla. (Brod & Kaufman 1994.) Usein nämä keinot ovat kuitenkin liittyneet rikollisuuteen ja väkivaltaan ja olleet täten yhteisön normien vastaisia.

Stanley Cohen (1973) on poikennut käsityksestä, jonka mukaan maskuliinisuuteen ja rikollisuuteen yhdistettäisiin vain negatiivisia määreitä. Hänen mukaansa maskuliinisina pidetyt arvot, jotka olivat sosiaalisesti ylistetyimpiä (esim. individualismi ja kilpailukykyisyys), saattoivat tuottaa myös rikollisuutta (mt.).

Aiemmin mainittu Juha Siltala on viitannut lapsuuden aikaisten kokemusten vaikutukseen sukupuoli-identiteetin muodostumiselle ja väkivaltaiselle käyttäytymiselle. Siltalan mukaan heikkommuuden tunne lapsuus- ja kouluiässä, armeijassa tai työelämässä, aiheuttaa voimattomuuden tunnetta sekä tunnetta itsetunnon riistosta. Tämä voimattomuuden tunne muutetaan sitten voiman tunteeksi liittymällä osaksi väkivaltaista toimintakulttuuria. Tämä on ollut havaittavissa monissa eurooppalaisissa rasistisissa nuorisokulttuureissa, muun muassa skinheadeissa. (Siltala 1995, 23–31; Bjørgo 1997.)

Yhteiskunnan niin rakenteelliset kuin toiminnallisetkin muutosprosessit ovat osaltaan vaikuttaneet miesten aseman muuttumiseen ja jopa suoranaiseen murenemiseen (MacInnes 1998). Myös alakulttuuritutkijat liikkuvat yhteiskunnassa tapahtuvissa muutosprosesseissa ja

pohtivat näiden vaikutusta molempien sukupuolten kykyyn selviytyä näissä prosesseissa. Jaana Lähteenmaa (1991) pitää nuorten alakulttuureja eräänlaisina seismografeina, jotka heijastavat yhteiskunnassa tapahtuvaa muutosta. Lähteenmaa katsoo tyttöjen omaavan paremmat kyvyt selviytyä näistä muutoksista ja myöhäismodernin yhteiskunnan haasteista kuin poikien, jotka jäävät jälkeen kytkemällä toimintansa ja identiteettinsä vanhentuneisiin miehiin toimintamalleihin ja arvoihin. Lähteenmaan mukaan alakulttuureihin sitoutuvat nuoret vastaavat imaginaarisesti modernisoitumisen tuottamiin murtumiin. Skininit vastaavat näihin murtumiin kansainvälistymiseen liittyvällä ulkomaalaisvihalla (mt.).

Maskuliinisuuteen nojaavat selitykset ovat problemaattisia skinien rikollisuutta selitettäessä kuten muutkin yksilökeskeiset teoriat. Tutkimusaineiston perusteella skinien yksilöllisten piirteiden ja ominaisuuksien tarkastelu on mahdotonta. Tosiasiallisesti skinit kuitenkin ovat ilmentäneet ulkonäöllään voimakasta maskuliinisuutta. Lisäksi Joensuuun skinien joukossa ei ole ollut yhtään naispuolista skiniiä, vaan joukko on ollut sukupuoleltaan homogeeninen.

2.2.5 Perhetausta selittäjänä

Useissa nuorisorikollisuuden tutkimuksissa perhetaustaa on käytetty jos ei ainoana, niin ainakin yhtenä selityspäätteena. Usein on korostettu ydinperheen merkitystä, ja perheen hajoaminen on nähty yhtenä syynä nuorten rikollisuuteen suuntautumisessa. Toisaalta perheessä voi nähdä tietynlaista deterministisyyttä, koska nuoret eivät voi valita vanhempiaan eivätkä perhettä, jossa elävät. Analysoitaessa nuorten syyllistymistä vakaviin väkivalta ja henkirikoksiin, perheen vaikutukseen on kiinnitetty erityistä huomiota. Vanhempien psyykkiset patologiat, alkoholin käyttö ja väkivaltaisuus muiden tekijöiden ohella ovat osoittautuneet merkittäviksi tekijöiksi nuorten väkivalta-alttiudessa (Kaipainen 1996, 39–41). Perhe on useimmiten lapsen ensimmäinen kiinnityskohta ulkomaailmaan ja toimii ensisijaisena agenttina sosiaalistumisprosessissa.

Brittitutkija John Muncie (1999) viittaa brittiläislehtien 1990-luvun loppupuolen uutisointiin nuorisorikollisuudesta. Niissä syytä nuorten rikollisuuteen oli haettu perhearvojen muuttumisesta, synteettisestä popkulttuurista ja identiteetin puuttumisesta. Nuorten tietoisuutta perusarvojen suhteen pidettiin vajaana, jopa puutteellisena, ja tätä

pidettiin yhtenä syynä rikolliseen käyttäytymiseen. (mts. 8.) Lehdistön kannanotoissa on mitä ilmeisimmin katsottu perusarvojen olevan lähtöisin perheistä. Mikäli näitä perusarvoja ei päätelmän mukaan perheissä ole ilmennetty, on seurauksena ollut nuorten suuntautuminen rikollisuuteen.

Farrington (1987) on tutkiessaan brittinuoria todennut, että usein ja jatkuvasti rikollisiin tekoihin syyllistyneet nuoret ovat olleet lähtöisin sosioekonomiselta asemaltaan heikoista perheistä. Tällä hän on tarkoittanut sitä, että näiden perheiden vanhemmat ovat useimmiten olleet työttömiä, niukasti toimeentulevia sekä kärsineet psyykkisistä ongelmista. Lisäksi he ovat usein itse syyllistyneet rikoksiin tai käyttäytyneet muulla tavoin poikkeavasti. Farrington katsoo, ettei tällaisten perheiden lapsilla ole ollut käsitystä vallitsevasta arvo- ja normimaailmasta, vaan he ovat pitäneet rikollista toimintaa hyväksyttävänä. Lisäksi tällaisilla nuorilla on katsottu olevan muita enemmän kouluvaikeuksia, ja osittain syynä ovat olleet yliaktiivisuus ja keskittymisvaikeudet. (mt.; ks. myös Kaipainen 1996.) Näin perheiden vaikeudet voidaan nähdä nuorten vaikeuksien aiheuttajina. Toisaalta on kuitenkin kyseenalaista väittää nuorten automaattisesti olevan tietämättömiä arvoista ja normeista vanhempien taustan takia. On tietenkin mahdollista, että rikollisuutta 'suosivat' arvot ja käsitykset voidaan omaksua vanhempien kautta, mutta nuoret voivat yhtä hyvin myös kiistää vanhempiensa arvomaailman.

Farrington (1989) jatkaa diskurssia nuorista, joiden vanhempien taloudellinen ja muu sosiaalinen asema ovat heikkoja. Näiden nuorten hän katsoo syyllistyvän rikoksiin, koska nämä nuoret eivät myöskään ole pystyneet rakentamaan ei-hyväksytyin toiminnan kontrollijärjestelmää, vaan päinvastoin ovat kehittäneet auktoriteetteja vastustavia asenteita ja näin vakuuttuneet rikollisen toiminnan hyväksyttävyydestä (vrt. Sutherland & Cressey 1978). Farrington uskoo kuvatuunlaisen prosessin ja taipumuksen rikollisuuteen olevan itseään ikuistavaa (selfperpetuating). (Farrington 1989.)

Farringtonin tulkinnasta voi päätellä, että kuvatuunlaiset nuoret omaksuisivat rikollisen ja muun antisosiaalisen käyttäytymisen mallin vanhemmiltaan ja toimisivat tämän mallin mukaisesti. Nuoret siis omaksuisivat arvot ja hyväksyttävän toiminnan periaatteet kotoaan vanhemmiltaan, ja Farringtonin kuvaamalla nuorilla nämä arvot ja periaatteet suosisivat rikollista ja muuten antisosiaalista elämän tapaa. Tätä kautta vanhemmat ja kotiolosuhteet näyttäytyisivät jälleen kerran determinoivina ja nuorten kohtaloon vaikuttavina asioina. Voisiko katsoa,

että nuoret 'perivät' rikollisuuteen suuntaavan asenteensa vanhemmiltaan kuten perintötekijänsä? Myös rikollisuuden geneettiseen periytyvyyteen viitataan sosiobiologisissa selityksissä, joissa rikolliseen käyttäytymiseen suuntaavien geenien katsotaan periytyvän ja näin ollen rikollisten vanhempien lasten olevan automaattisesti rikollisia (ks. Hollin 1989). Tämänkaltaiset käsitykset ovat kuitenkin nyttemmin jääneet taka-alalle, eikä rikollisuuden suoraan periytyvyyteen sen paremmin biologisesti kuin sosiaalisestikaan täysin uskota.

Farrington, Barnes ja Lambert (1996) jatkoivat Farringtonin aloittamaa tutkimusta ja käyttivät samaa tutkimuskohdejoukkoa. He totesivat, että kolmen neljästä rikollisesta teosta tuomitun vanhemman lapsi oli myös tuomittu rikoksesta. Farrington ym. ovat kieltäneet uskovansa rikollisuuden geneettiseen periytyvyyteen, mutta sanovat rikoksen 'kulkevan perheessä' (crime runs in the family). Rikokseen syyllistyminen on heidän mukaansa sosiaalisesti ja laillisesti konstruoitunut käsite, ei geneettisesti kuten älykkyys, impulsiivisuus ja aggressiivisuus (jotka tosin liittyvät usein rikollisuuteen). Näin voisi mahdollisesti puhua sosiaalisesti patologisista perheistä geneettisen patologian sijaan.

Myös Gottfredson ja Hirschi (1990) ovat uskoneet perheen merkitykseen rikollisen toiminnan selittäjänä. He korostavat lapsuuden kasvuolosuhteiden keskeistä merkitystä. Heidän mukaansa taipumus rikollisuuteen syntyy huonoissa kotioloissa kasvaneille lapsille heidän olosuhteidensa seurauksena. Tosin Gottfredson ja Hirschi kyseenalaistavat kotiolosuhteiden deterministisyyden. Kaikista huonoissa oloissa kasvaneista ei heidän mukaansa tule rikollisia.

Rantakallio, Moilanen ja Isohanni (1992) ovat pyrkineet osoittamaan perhetaustan vaikutusta nuorten miesten rikollisuuteen. He jakoivat tietyn syntymäkohortin miehet normaaliperhetaustaisiin ja huono-osaisiin. Kriteerinä huono-osaisuuteen oli perheessä ilmennyt sairaus, avioero, työttömyys tai muu näihin rinnastettava seikka. Aineiston tarkastelu osoitti huono-osaisten selvästi suurempaa päätymistä rikollisuuteen ja tästä aiheutuviin seuraamuksiin. Rikosrekisterimerkinnän saamiseen näytti voimakkaimmin vaikuttavan nuorten miesten huono koulumenestys ja kuuluminen yksinhuoltajaperheeseen. (Rantakallio ym. 1992; vrt. Farrington 1994.) Tutkimuksesta käy ilmi se, ettei perhetausta yksin näyttele pääosaa nuorten suuntautumisessa rikolliselle tielle. Koulumenestys on yksi vaikuttimista. Muita on kaveripiirin, sosiaalisen ympäristön ja muiden olosuhteiden lisäksi lukuisia. Perhetaustan yksilöllinen tarkastelu ei riitä osoittamaan sen merkitystä nuorten rikollisuudessa.

Juhani Iivari puhuu 'patologisista' perheistä. Hän kuitenkin kyseenalaistaa perhetaustan yksinomaisen merkityksen nuorisoriikollisuuden selittäjänä ja puhuu niin sanotusta kumuloituvan huono-osaisuuden kehästä, jossa myös huono koulumenestys on varsin vaikuttavassa osassa. (Iivari 1996.) Nuoret, joiden perhe on hajonnut esimerkiksi vanhempien avioeron tai kuoleman takia, kärsivät hänen mukaansa helposti kouluvaikeuksista, eivät saa suoritettua ammattitutkintoa, päätyvät työttömiksi, ajautuvat rikolliseen seuraan ja lopulta päätyvät vankilaan. Edellä olevasta tulee mieleen kumuloituvan huono-osaisuuden karrikoitu kuvaus; todellisuudessa tapahtumat etenevät harvoin tuolla tavoin ja nuoret tuskin väistämättä joutuvat vankilaan perheen hajoamisen seurauksena.

2.2.6 *Yhteenveto*

Psykologisilla selityksillä on intuitiivisesti vahvaa selitysvoimaa. Skinheadiksi päätyminen on helppo tulkita yksilöllisen psykopatologian ilmentymäksi. Skinheadien pyrkimys maskuliinisuuden korostamiseen on ilmeistä ja havaittavissa olevaa. Perhetausta on yksilöä lähin selittävä taso, johon keskustelu ensimmäiseksi kohdistuu.

Ei ole kuitenkaan ilmeistä, että Joensuun Skinheadien nousu voitaisiin selittää psykologisilla tai sosiaalipsykologisilla tekijöillä. On vaikea uskoa, että Joensuulaiset nuoret keskimäärin olisivat sen narsistisempia tai psyykkisesti traumatisoituneempia kuin ikäoverinsa muualla Suomessa. Mitään tieteellistä näyttöä Joensuulaisten nuorten keskimääräistä suuremmasta narsistisuudesta, sukupuoli-identiteettien jyrkkyydestä tai traumatisoituneisuudesta ei ole. Kotitaustan ongelmat ovat ilmeinen myöhempiä yksilön vaikeuksia ennakoiva tekijä. Tulee kuitenkin pystyä selittämään, miksi erilaisista symbolisista ongelmanratkaisuista joensuulaisista nuorista osa päätyi valitsemaan skinhead-ideologian. Tämän vuoksi on käännettävä tarkastelemaan sosiaalisia rakenteita (vrt. Durkheim 1982, 1985). Anttilaa ja Törnuddia mukaillen voi psykologisten tekijöiden katsoa selittävän rikolliseksi valikoitumista, mutta sosiaaliset tekijät määrittävät rikollisuuden luonnetta.

Kaikkiaan Eysenckin (1989) sosiologisten teorioiden kritiikki jää vaille perusteita, koska teoriasuuntausten priorisointi toistensa kustannuksella on loppujen lopuksi mahdotonta. On totta, että sosiaaliset tekijät vaikuttavat yksilön kautta, mutta tämä ei tee sosiaalisista syistä toissijai-

sia psykologisiin nähden. Syiden välillä vallitsee tietynlainen interaktio, jossa sosiaaliset tekijät vaikuttavat psykologisiin ja päinvastoin (Järvinen 1977). Tarkasteluperspektiivin ollessa yksilökeskeinen molemmat syyt vaikuttavat yksilön kautta.

Kriminologian teorioihin yhdistetty jako biologiseen, psykologiseen ja sosiaaliseen on varsin keinotekoinen. Laineen (1988) mukaan se on syntynyt ihmisten tarpeesta hahmottaa todellisuutta. Hän pitää ihmistä totaliteettina, yhtenä kokonaisuutena, jossa eri aspektit ovat erottamattomassa yhteydessä toisiinsa. Näin ollen käyttäytymisessä ei voida erottaa biologista, psykologista ja sosiaalista, vaan käyttäytyminen ja toiminta ovat yhtä aikaa kaikkea tuota. (Laine 1991.) Myös skinien rikollisessa toiminnassa on nähtävissä dimensioita, joita ei yksiselitteisesti voida erottaa toisistaan. Tämä tarkoittaa sitä, ettei sosiaalisia syitä voida sivuuttaa psykologisten syiden kustannuksella, ja kumpakaan näkökulmaa ei voida sulkea pois tietien tahtoen.

2.3 Sosiologiset teoriat

Rikollisuuden sosiologisissa selitysmalleissa syytä rikolliseen käyttäytymiseen haetaan ympäröivistä olosuhteista. Huomio kohdistetaan sosiaalisiin suhteisiin, tiettyihin alueisiin sekä muihin 'rikollisuuden sosiaalista ympäristöä' tuottaviin rakenteisiin. Rikollisuuden sosiologiassa tarkastelun kohteena ovat myös yhteiskunnan arvoja luovat instituutiot, alakulttuurit sekä rikollisuuden kontrollijärjestelmä. Käytännössä sosiaalisen rakenteen tarkastelu yhdistetään usein yksilötasoisempiin tekijöihin kuten perhetaustaan tai sukupuoli-identiteettiin.

Sosiologiset teoriat voi jakaa yhteisöä, interaktiota ja motivaatiota painottaviin teorioihin. Varhaisimpia teorioita olivat holistiset yhteisöteoriat, kuten anomia-, vyöhyke- ja kontrolliteoriat. Sosiaalisen oppimisen ja leimaamisen teorioissa siirryttiin kohti interaktiotasoa. Interaktiotason teorioista painoarvoltaan merkittävimmäksi on noussut alakulttuuriteoria. Pelkistyneimmillään interaktiotaso nousee esille tarkasteltaessa rikollisuuden tilannesidonnaisuutta. Tässä jaksossa erityistä huomiota tullaan kiinnittämään motivaatiotason teorioihin, erityisesti Sykesin ja Matzan (1957) neutralisaatioteoriaan.

2.3.1 Anomia

Anomian käsitteen otti ensimmäisenä käyttöön Emile Durkheim (1985) sosiologisessa tutkimuksessaan itsemurhasta. Anomialla Durkheim käsitti normittomuuden tilaa, johon yksilö ajautui eristäytyneenä ja vailla elämän sekä työn merkitystä. Tila oli käsitettävissä kuitenkin sosiaalisen rakenteen aiheuttamana pikemmin kuin psyykkisenä tilana (Morrison 1995).

Robert Mertonin (1968) mukaan rikollinen, siinä missä muukin poikkeava toiminta, syntyy yhteiskunnan struktuurin tuottamista turhaumista. Yksilön mielestä hänen käytettävissään olevat keinot eivät riitä tuottamaan haluttuja ja tavoiteltuja päämääriä. (mt.) Turhautumisen tilasta seuraava anomia merkitsee eräänlaista vieraantumisen tilaa, jossa yksilö kokee olevansa ulkopuolinen, ja ulkopuolisena reagoi poikkeavalla, esimerkiksi rikollisella toiminnalla. Ulkopuolisuus viittaa siis syrjäytymiseen yhteiskunnan normaaleista toiminnoista ja yhtenä mahdollisena reaktiona tähän syrjäytymiseen on Mertonin teorian mukaan rikollisuus. (esim. Morrison 1995.)

Myös Albert Cohen (1955) on sivunnut vieraantumista puhuessaan yhdenmukaisuuden paineesta, joka syntyy tavoiteltaessa keskiluokkaisia arvoja. Pyrittäessä saavuttamaan nämä hyväksytyinä ja arvostettuina pidetyt kriteerit, yksilö voi joutua toteamaan käytettävissään olevien keinojensa riittämättömyyden. Tästä seuraa Cohenin mukaan sttusfrustraation (vrt. Merton) kaltainen ongelmatilanteen aiheuttama jännite, jonka seurauksena yksilö turhautuu.

Ajatus anomiaasta turhautumisen tilana on mahdollisesti käyttökelpoisempi selitettäessä omaisuusrikollisuutta, mitä tarkoitusta varten se alunperin on syntynytkin (Morrison 1995). Vaikka skinit rikollisuudellaan ovatkin tavoitelleet tiettyjä, oman ideologisen kulttuurinsa kautta määräytyneitä asioita, heidän käytettävissään olevat keinot ovat ainakin heidän itsensä mielestä olleet kelpollisia. Skinit ovat perustelleet toimintaansa yhteiskunnallisesti nostamalla esille yleisesti askarruttavia epäkohtia (Puuronen 1996). Vaikka heidän (rikollinen) toimintansa näyttäytyykin marginaalisena, skinit eivät sen paremmin yksilöinä kuin ryhmänäkään ole olleet marginaalissa.

Mark Hamm (1993) korostaa anomian vaikutusta skiniliikkeen synnyssä Yhdysvalloissa. Hän viittaa mertonilaiseen ajatukseen siitä, että yksi keino sopeutua anomian kaltaisessa tilassa on kapinointi. Turhautumisen tunne saa alemman yhteiskuntaluokan nuoret hylkäämään niin

kulttuuriset päämäärät kuin hyväksytyt keinotkin niiden saavuttamiseksi. Hylätyt kulttuuriset päämäärät korvataan helpommin saavutettavilla alakulttuurisilla ideologioilla. Näin alakulttuurin katsotaan onnistuvan tarjoamaan nuorille ympäristön, jossa statuksen saavuttaminen viimein onnistuu. (mts. 69; vrt. Bjørgo 1997, 165.)

Hammin selityksessä on samoja piirteitä Heikki Ylikankaan (1976) puukkojunkkarikauden ja vahvan väkivaltakauden alun tarkastelun kanssa. Siinä missä puukkojunkkarikauden alkusoittona on ollut yhteiskunnan luokkajaon ja saavuttamattomien mahdollisuuksien synnyttämä konflikti, Hammin skinheadit ovat valinneet alakulttuurisen ideologian ja arvot niiden saavutettavuuden takia. Joensuun skineissä ei yhteiskunnalliseen asemaan liittyvää turhautumista ole todennettavissa, vaikka heidän esiintymisensä onkin liittynyt tietynlaiseen yhteiskunnalliseen konfliktiin.

Joensuulaiset skinit eivät ole näyttäneet eriytyneen kulttuuristen päämäärien tavoittelemisesta, mikäli näiksi katsotaan skinienkin korostama isänmaallisuus, perheen merkityksen painottaminen sekä täystyöllisyyden turvaaminen. Skinit ovat kuitenkin hylänneet hyväksytyt keinot päämäärien saavuttamiseksi ja valinneet laittomat keinot niiden sijaan. Se, että skinit ovat hylänneet hyväksyttävät ja samalla lailliset keinot päämääriensä saavuttamiseksi ei tarkoita sitä, etteikö heillä olisi ollut näitä keinoja käytettävinaan (vrt. Durkheim 1985), vaan he ovat näiden sijaan ryhtyneet suoraan toimintaan ottaen 'lain omiin käsiinsä'. Siinä, missä Hamm (1993) katsoo skinien hylkäävän kulttuurisesti hyväksytyt arvot ja normit ja korvaavan ne helpommin omaksuttavilla rasisistisilla ideologioilla, Joensuun skinit näyttävät toimineen eri tavoin. Joensuun skinit ovat valjastaneet rasisistisen ideologian oppeja ja doktriineja lujitukseen (laittoman) toimintansa kontekstia, ja sitten perustelleen sitä kulttuurisesti hyväksytyjen arvojen kautta. Näin skinit eivät itse ole kokeneet hylänneensä näitä arvoja, vaan toimivan noiden arvojen puolustamiseksi.

2.3.2 Sosiaalinen disorganisaatio ja vyöhyketeoriat

Rikollisuuden jakautuminen kaupungin eri osien välille on kiinnostanut erityisesti amerikkalaisia tutkijoita. Tunnetuimpia tähän problematiikkaan liittyvistä tutkimuksista ovat 1920- ja 1930-luvuilla niin sanotun Chicagon koulukunnan tutkimukset Yhdysvalloissa (esim. Trasher

1927). Trasher tutki varsinkin nuorisirikollisuutta yli kahdessakymmenessä kaupungissa Yhdysvalloissa ja havaitsi, että jokaisen kaupungin liikekeskustaan liittyi 'rikollisuusalueita'. Rikollisuus pysyi näillä alueilla korkeana pitkiäkin aikoja ja näytti tavallaan periytyvän sukupolvelta toiselle. Myös muut yhteiskunnallisesti negatiivisina pidetyt ilmiöt näyttivät nivoutuvan ja keskittyvän kyseisille alueille. Alueilla oli runsaasti myös aikuisrikollisuutta, irtolaisuutta, lapsikuolleisuutta, mielisairauksia ja työttömyyttä. Nämä ilmiöt kaikkina selitettiin samalla perusteella, disorganisaatiolla eli sosiaalisella hajaannuksella. Sillä tarkoitettiin ihmisten välisen yhteisymmärryksen, konsensuksen murtumista tai häviämistä sekä suurkaupungin anonyymiä, liikkuvaa ja hajaannuksen määrittämää tilaa. Vanhat tavat, perinteiset instituutiot, kuten kirkko ja koulu, olivat menettäneet merkitystään, ja elämää määritti ennustamattomuus. (Sutherland & Cressey 1978.)

Myös Burgess (1925) oli osoittanut suurkaupunkitutkimuksessaan kaupungin jakautuvan tehtäviltään erilaisiin vyöhykkeisiin. Nämä vyöhykkeet poikkesivat hänen mukaansa merkittävästi sen suhteen, millainen rikollisuus niillä vallitsi. Burgess erotti suurkaupungista niin sanotun siirtymävyöhykkeen, jonka väestön vaihtuvuus oli suuri, ja jonka rikollisuus oli huomattavaa. Alueella ei ollut mitään pysyvää, vaan niin naapurusto kuin muukin sosiaalinen ympäristö vaihtuivat jatkuvasti. (mt.; Hagan 1985.) Tämä sosiaalinen muutos vaikutti käyttäytymisen sosiaalisiin sääntöihin ja normeihin, jotka eivät voineet muodostua pysyviksi.

Muutosvyöhykkeeseen voidaan liittää Shaw'n ja McKayn (1942) mukaan myös organisoituminen eli tila voidaan käsittää hyvin järjestäytyneenä, mutta vain rikollisessa ja poikkeavassa mielessä. Alueella elävät mieltävät alueen tätä kautta, mutta huonon maineen lisääntyessä alue muuttuu ulkopuolisten silmissä yhä disorganisoituneemmaksi. Matti Laineen (1991) mukaan disorganisaatio käsitteen käyttäminen rikollisuuden selittämisessä on tautologista. Hänen mukaansa aluksi rikollisuutta käytetään selittämään alueen disorganisoitumista, ja tämän jälkeen alueen disorganisaatio selitetään rikollisuudella (mt.). Tällainen itsensä kumoava väite ei luonnollisesti toimi rikollisuuden selittäjänä.

Vyöhyketeoriat ovat saaneet alkunsa ajatuksesta, että rikollinen ja poikkeava käyttäytyminen ilmenevät tietyissä olosuhteissa ja tietyillä alueilla selkeästi useammin kuin muilla alueilla. Huomiota on kiinnitetty 'rikollisuuden sosiaaliseen ympäristöön', jolla viitataan niihin yhteiskunnallisiin ympäristöihin ja instituutioihin, jotka muokkaavat yhteiskuntaa,

sen arvojärjestelmää ja normeja. (Hagan 1985.) Tarkastelun kohteeksi on nostettu esimerkiksi perhe, koululaitos, alakulttuurit ja muut yhteiskunnalliset instituutiot, joihin liittyy konfliktin mahdollisuus.

Sosiaalisen hajaannuksen käsite, joka selittäisi kaupungin jakautumista vyöhykkeisiin, asetetaan kyseenalaiseksi Bynumin ja Thompsonin (1989) tarkastelussa alempien sosiaaliryhmien järjestäytymisestä. Heidän mukaansa nämä eivät ole sen vähemmän organisoituneita kuin keskiluokkaiset yhteisöt, ne ovat vain erilaisia edellisiin verrattuna. Lisäksi kritiikki kohdistuu näiden alempien luokkien rikostilastoihin, joita pidetään vääristyneinä poliisin ja muun kontrollikoneiston niihin kohdistaman tarkemman kontrollin takia. (mt.)

Disorganisaation ja sosiaalisen hajaannuksen käyttäminen myös skinirikollisuuden selittämisessä ei näytä eksaktilta. Skinien aloittaman järjestäytymisen ja kokoontumisen tietyssä paikassa voi tosin nähdä yksilön reaktion yhteisössä tapahtuneisiin muutoksiin.

Suomessa on vaikeata osoittaa rikollisuuden selkeätä, vyöhykemaista keskittymistä tietylle alueelle, mutta on mahdollista havaita muutoksia sosiaalisessa ympäristössä sekä käytäntöihin vaikuttavissa arvoissa ja normeissa. Nämä muutokset voivat toimia laukaisijoina rikollisiin tekoihin, rikollisten ryhmien muodostumiseen ja rikollisuuden lisääntymisessä yleensä. Skinien järjestäytynyt toiminta ja siihen kytkeytynyt rikollisuus saivat alkunsa sosiaalisen ympäristön muuttuessa 1990-luvun alun Joensuussa (ks. johdantoluku).

2.3.3 *Sosiaalinen kontrolli*

Sosiaalisen kontrollin teoriasuuntaukset ovat yhteisötason teorioiden uudempi, eri teorioita syntetisoiva muoto. Sosiaalisen kontrollin teoria keskittyy pohtimaan, miten sosiaalinen kontrolli toimii tai ei toimi yksilön elämässä. Kontrolliteoreetikot korostavat erityisesti sosiaalista tilannetta, joka tuottaa rikollisuuden mahdollisuuksia, eivät niinkään rikollisuuden syitä (Morrison 1995). Nuorisorikollisuutta selitettäessä painopiste on nuorten sosiaalisessa ympäristössä, ja yhteiskuntaa pidetään kyvyttömänä kontrolloimaan nuoria sekä auttaman heitä sisäistämään sosiaalisia arvoja.

Kontrolliteorian varhaisina sovelluksina pidettiin aikaisemmin mainittua Sutherlandin sosiaalisen disorganisaation käsitteen käyttöä rikollisuuden selittämisessä. Rikollisuuden tasoa ja kehitystä kuvattaessa on

pyrityt osoittamaan rikollisuuden voimistuvan sellaisissa olosuhteissa, joissa pienyhteisön lähikontrolli jostakin syystä on heikentynyt (Sutherland & Cressey 1978).

Kontrolliteoreetikko Travis Hirschi (1969) on pohtinut kysymystä, joka liittyy alttiuteen syyllistyä rikoksiin. Hän kysyy, miksi emme tee rikoksia, ja vastaa itse kysymykseensä: 'Tekisimme, jos uskaltaisimme.' Hirschin mukaan kaikki ovat potentiaalisia rikollisia, mutta rikoksiin syyllistyvät ne, jotka jostakin syystä ovat vapaita konventionaalisen yhteisön ihmissuhteista ja instituutioista. (Hirschi 1969, 34.) Toisin sanoen epävirallinen lähikontrolli on menettänyt merkitystään sosiaalisuudessaan yksilöä arvoihin ja normeihin, ja tämän seurauksena yksilö ajautuu vailla yhteisön kontrollia. Lähikontrollin toteuttajina ovat Hirschin mukaan keskeisessä asemassa perhe, koulu, uskonnolliset yhteisöt, naapurusto ja kaverit. Näiden suhteiden puuttumisen katsotaan laukaisevan kaikissa olevan paineen rikollisiin tekoihin. Hirschi siis korostaa epävirallisen lähikontrollin merkitystä arvojen ja normien soveltamisessa. Mikäli tämä kontrolli on vaillinainen tai puuttuu kokonaan, yksilöllä on sitä suurempi mahdollisuus joutua rikolliselle tielle. Sinne johdattavat Hirschin mukaan ihmiset, jotka ovat kontrollia harjoittavien ulkopuolella (mt.). Epävirallinen kontrolli voi myös laukaista paineen rikolliseen toimintaan tarjoamalla sopivan kontekstin rikosten tekemiselle. Näin toimii esimerkiksi liittyminen nuorison alakulttuuriin, uskoo Hirschi. Rikollisuuteen ei syyllistyä niin kauan, kun kiinnostus kohdistuu hyväksytyihin, laillisiin päämääriin. (mt.)

Skinit kuuluvat alakulttuuriin, joka pitää jäseniään vahvasti otteessaan (esim. Bjørge 1997). Skinien muodostama yhteisö valvoo ja kontrolloi siihen kuuluvia niin normien vastaisen kuin myönteisenkin toiminnan suhteen. Kun kaverit ja kavereiden muodostama ryhmä käsitetään Hirschin tavoin epävirallisen kontrollin toteuttajiksi, skinit ovat varsin lujan kontrollin otteessa ryhmään kuuluessaan. Myös Glaser (1978) uskoo epävirallisen kontrollin vaikutukseen rikolliseksi kehittymisessä. Tiedetyt ihmiset liittyvät rikollisiin pienyhteisöihin ja omaksuvat näiden arvo maailman.

Skinit kuuluvat varsin suljettuun nuorisojoukkoon, jolla on todettu olevan omia sääntöjään ja järjestyksestä kertovia symbolejaan. Tätä kautta tarkasteltaessa skinirikollisuutta nousee esiin ryhmän keskinäisen vuorovaikutuksen merkitys. Tämän eksplikoinnissa on tarkasteltu sosiaalisen oppimisen, alakulttuuri- ja leimaamisteorioita.

2.3.4 Sosiaalisen oppimisen teoria

Sutherland ja Cressey (1978) korostivat erityisesti interaktiotasoa. He perustivat teoriansa sosiaalisesta oppimisesta ajatukselle siitä, että rikollisuus opitaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, tiiviissä ja intensiivisessä interaktiossa rikollisuutta harjoittavan ryhmän tai yhteisön kanssa. Tiiviin vuorovaikutuksen seurauksena ryhmän sisäistämät arvot, asenteet ja toimintaa säätelevät periaatteet omaksutaan, ja seurauksena on rikollisen identiteetin omaksuminen. (Sutherland & Cressey 1978.) Kyseessä on siis mallioppiminen, jossa tietyn ryhmän uudet tulokkaat aluksi jäljittelevät ryhmässä jo mukana olleita ja tämän jälkeen omaksuvat myös ryhmän arvomaailman.

Teoriassa korostetaan ryhmään kiinnittymisen astetta, ryhmän ensisijaisuutta ja kontaktien useutta (mt.). Skinin ovat kuuluneet järjestäytyneeseen, tietynkaltaisen ideologian omanneeseen ja hyvinkin intensiivistä toimintaa harjoittaneeseen ryhmään. Nuorten mukaan tulevien skinien kohdalla voitane myös puhua jonkinlaisesta 'oppikoulusta', joka on täytynyt läpäistä ennen varsinaiseksi jäseneksi pääsyä (esimerkiksi Moore 1994, 135). Opettamisen ja oppimisen mekanisme ja tapaa ei kuitenkaan pystytä konkreettisesti osoittamaan, ainakaan skinien tekemien rikosten osalta käytetyn tutkimusaineiston puitteissa. Lisäksi on muistettava, että Sutherlandin ja Cresseyn teoriassa oletetaan ryhmien, joihin sitoudutaan, olevan rikollisia. Skiniliikkeen tarkoituksena ei alunperin ole ollut harjoittaa rikollista toimintaa ainakaan taloudellisessa merkityksessään, vaan käyttää rikollisuutta edistämään omien näkökantojensa ja ideologiensa oikeellisuutta. Ideologista rikollisuutta teoriolla pystytään selittämään; ryhmän merkitys yksittäisille skineille on suuri ja tätä kautta ryhmä näyttäyty kiinteänä, ideologiaa vahvistamana ja jäseniään sitovana tekijänä.

2.3.5 Leimaamisteoria

Myös leimaamisteoriassa kyseessä on vuorovaikutusprosessi, tosin erilainen. Teorian mukaan kerran poikkeavaksi, esimerkiksi rikolliseksi, määriteltä joutuu eräänlaisen leimaamisprosessin kohteeksi. Leimaamisesta ja leimaantumisesta tulee kaksisuuntainen tapahtuma: muut määrittävät henkilön rikolliseksi ja pitävät tätä siitä lähtien rikollisena. Samalla henkilö itse alkaa nähdä itsensä rikollisena ja mahdollisesti käyttäytyä

saamansa leiman edellyttämällä tavalla. (Goffman 1959; Morrison 1995.) Leimaamisteoriassa on toisin sanoen kysymys rikollisuuden synnyttämän sosiaalisen reaktion konstruoinnista (Iivari 1996, 28). Rikollisuus on saanut ihmisten mielissä negatiivisen statuksen, ja tämä status saa heidät suhtautumaan yksittäiseen rikoksen tekijään sekä tekijän edustamaan ryhmään kielteisesti.

Ainakin osa skineistä on joutunut vastatusten skiniyden saaman negatiivisen stigman kanssa. Erityisesti tämä on vaikuttanut skineihin, jotka ovat olleet niin sanottuja kosmeettisia skinejä, ja eivät ole ilmentäneet skiniyttä ideologialla vaan pelkällä vaatetuksellaan. Tatuoinnit ovat lisäksi hyvinkin pysyviä, eikä skiniliikkeestä irtautumisen jälkeen ole ollut helppoa kulkea hakaristi tai muu symboli näkyvässä paikassa (ks. Lindahl 2002, 274–275). Toisaalta saatu leima voi myös huvittaa skinejä ja saada heidät tuntemaan itsensä voittajiksi pelokkaiden katseiden edessä (Bjørge 1997; Lindahl 2002, 102). Skinien saama julkinen kielteinen status ei kuitenkaan ole aineiston perusteella yhteydessä skinien runsaaseen, rikolliseen toimintaan. Teorian yksiulotteisuus ei riitä selittämään sitä, miksi skineiksi ryhdytään, miksi ryhmässä pysytään ja miksi rikoksia kaikesta huolimatta tehdään.

2.3.6 Alakulttuuriteoria ja jengitutkimus

Nuorisorikollisuuden selittäminen nuorten sitoutumisella alakulttuureihin on kiinnostanut monia tutkijoita, ja 1960-luvun lopulla skinheadeista alettiin puhua nuorison alakulttuurina (ks. Clarke 1974, 1976). Birminghamin koulukunnan tutkijat ovat analysoineet alakulttuurien syntyä yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten seurauksena. Tämä koulukunta tunnetaan myös brittiläisenä kulturalismina, ja sen tutkimusintressi kohdistui nuorten alakulttuurin mieleen ja merkitykseen heidän itsensä kannalta. (Lähteenmaa 1991.) Nuorten (miesten) järjestäytyminen tietynlaisin merkein (hakaneulat, kalju pää, hakaristit) ilmennettäviin alakulttuureihin on tulkittu heidän semioottiseksi kapinaksi yhteiskuntaa ja sen vakiintuneita merkitysjärjestelmiä vastaan. (esim. Brake 1985; Clarke 1976.)

Skinhead-alakulttuurin ulkoinen olemus ja alakulttuuristen merkien (kalju pää tai lyhyet hiukset, pilottitakki, maihinnoususaappaat ja erilaiset tatuoinnit) kantaminen ovat kapinoinnin ilmentämisen lisäksi osoitus kannetusta ja hallitusta maskuliinisuudesta, josta kertoo myös

kuntosalilla muokattu keho. Maskuliinisuuden yhteys työväenkulttuuriin ja alakulttuurien syntymiseen vastauksena yhteisöjen hajoamiseen todettiin jo brittiläisessä alakulttuuritutkimuksessa. (Brake 1985, 173.) Tämä näkyi myös joensuulaisskinien järjestäytymisessä ja nousussa Penttilän kaupunginosasta. Yhteisöön vaikuttanut rakennemuutos, joka ilmeni laman ja siihen yhdistyneen työttömyyden kautta, hajotti yhteisön sisäistä rakennetta, perheisiin kohdistui paineita toimeentulovaikeuksien ja muiden ongelmien kärjistyessä. Ulkoinen rakenne puolestaan järkkäsi kaupunkiin saapuneiden pakolaisten vaikutuksesta. Nämä tekijät yhdessä raivasivat maaperää skinien harjoittamalle ideologialle ja vahvistivat joukon keskinäistä solidaarisuutta, koska he jakoivat samat kokemukset yhteisöstä ja sen konflikteista (Puuronen 1997).

Jaana Lähteenmaa (2000) on pitänyt 1990-luvun loppupuolen nuorisokulttuurien synnyn perustana nuorison reagointia niin sanottujen 'suurten edistyskertomusten' murenemiseen. Hänen mukaansa skineillä on virheellisiä ja vääristyneitä käsityksiä historiallisista tapahtumista, joihin he perustavat oman aatteensa ja ideologiansa. Näitä vääristyneitä käsityksiä Lähteenmaa nimittää 'oletetuiksi vanhoiksi suuri kertomuksiksi' Hän sanoo:

"Myöhäismodernin ajan tiukat, militantit, miesvaltaiset alakulttuurit – rikolliset moottoripyöräjengit ja skinheadit – näyttävät nojautuvan pitkälti juuri siihen oletettuun vanhaan suureen kertomukseen, jonka ytimessä on näkemys "valkoisen miehen" ylivalan oikeuttamisesta ja edistämisestä kaikkiin muihin kansoihin ja ihmisryhmiin nähden." (mts. 68.)

Joensuun skinit ovat lehtihaastatteluissa ilmaisseet viikinkiaika- ja Kalevala-ihailuaan (Raippa 1995) sekä ihailuaan sotaveteraaneja kohtaan, joten 'vanhat suuret kertomukset' eivät ole olleet heille vieraita. Lisäksi heidän sosiaalidarwinistiset viittauksensa eri maanosien ihmisten erilaisuudesta kertovat varsin 'omintakeisista' tulkinnoista.

Kun skinirikollisuutta selitetään alakulttuuri tai jengitutkimuksen keinoin, on alakulttuurin ja jengin käsitteet erotettava toisistaan. Alakulttuurilla tarkoitetaan kulttuuria valtakulttuurin sisällä siitä eroavine arvoineen ja normeineen. Arvot ja normit eivät välttämättä ole valtakulttuurin vastaisia, joten alakulttuuri ei ole vastakulttuuri. (esim. Heiskanen & Mitchell 1985.)

Britanniassa työväenluokkaa on pidetty hyvänä maaperänä alakulttuurin synnylle ja leviämislle. Clarken (1974, 1976) mainitsema 1960-luvun loppupuolen yhteiskunnallinen rakennemuutos ja siitä seurannut työväen yhteisöjen pirstaloituminen aiheuttivat epävarmuutta työväenluokkaisten nuorten keskuudessa. Hajaannus ja siteiden puuttuminen yhdessä nuorten kokeman epävarmuuden kanssa saivat aikaan alakulttuurin syntymisen, ja sen tehtäväksi muodostui pian etsiä ja lujittaa hajonnutta 'henkeä'.

Nick Knightin (1982) mukaan skinhead-nimitys otettiin ensimmäisenä käyttöön vuonna 1969 Britanniassa. Skinin omaksuivat ulkoisesti maskuliinisen tyylin: lyhyen tukan tai ajellun pään, kauhtuneet farkut, maihinnousukengät, pilottitakin sekä tatuoinnit. (mt.) Kovuus ja väkivaltaisuus ovat liittyneet skinien tyyliin ulkoisten merkkien lisäksi, ja skinit ovat osallistuneet jo 1960-luvun lopulta alkaen erilaisiin väkivaltaisiin kahakoihin.

Birminghamin koulukunnan tutkijat (esim. Clarke 1974, 1976; Brake 1980) pitivät skinien kiinnittymistä tiettyyn työväen asuinalueeseen pyrkimyksenä korjata ja luoda uudelleen rakennemuutoksessa hajonnut yhteisö. Lisäksi skinien katsottiin jalkapallohuligaaneina puolustaneen tämän perinteisesti työväelle kuuluneen pelilajin työväenluokkaisia seuroja. Väkivaltaa skinit ilmensivät myös hyökkäyksillä siirtolaisia kohtaan, joiden he katsoivat uhanneen paikallisia yhteisöjään. Muina väkivallan kohteina olivat ei-maskuliiniset miehet (vrt. skinin lausunto), homot, ja muihin alakulttuureihin kuuluneet nuoret, erityisesti hipit (Brake 1985, 75). Tutkijat ovat siis tulkinneet skinien vastustaneen liberalismia ja 'työn karttelua' ja yrittäneen puolustaa traditionaalista työväenluokkaista yhteisöä (Clarke 1976; Brake 1985; Söderholm 1987; Lähteenmaa 1991).

Jaana Lähteenmaa (1991) ei usko skinien sittemmin enää toimineen työväenluokkaisten arvojen puolustamiseksi, vaan pikemminkin 'vahvemman oikeuden puolustamiseksi'. Hänen mukaansa nuoret hakevat alakulttuurista voimaa oman miehisen sukupuoli-identiteetin muodostamiselle. Lähteenmaa ei kuitenkaan pidä skinien alakulttuuria suoja-verkkona muiden sosiaalisten suhteiden pettäessä, vaan trapetsina, jolle hakeutumalla hakeudutaan ja jolle pääseminen ei ole itsestään selvää. Alakulttuuri voidaan näin ollen käsittää samaistumiskohteeksi, jota tavoitellaan tietoisesti ja johon sisälle pääsyä arvostetaan ja kunnioitetaan. (mt.)

Joensuulaiset skinit ovat näkyvästi 'puolustaneet' aluettaan, kaupunkiaan ja koko Suomea vieraita maahan tunkeutujia vastaan. Skinit ovat katsoneet itse suomalaisina ja 'rotunsa edustajina' olevansa pakolaisten yläpuolella ja oikeutettuja ajamaan nämä pois "kun kukaan muukaan ei sitä tee" (skinin kommentti kuulustelussa).

Tutkimuksen tarkasteluajanjakson Joensuussa skinit katsoivat toimineensa yleiseksi hyväksi, tai näin he ainakin ovat selittäneet tekemisiään.

Siinä, missä alakulttuureihin on liittynyt luokkatausta, jengeihin on yhdistetty tiettyyn alueeseen sitoutuneisuus ja tietty ideologia. Jengit taistelevat sekä elintilastaan että olemassaolostaan muiden jengien kanssa, ja taistelut ovat usein varsin väkivaltaisia. Jengit eivät ole samalla tavoin sidoksissa yhteiskuntaluokkaan kuin alakulttuurit, vaan jengeihin kuuluvien toimintaa määrittää tiettyyn alueeseen kiinnittyminen. (Sanders 1994.) Tosin jengien muodostumisessa on nähtävissä tietynlaista yhteiskunnallisen aseman, rodun, uskonnon tai muun vastaavan mukaista järjestäytymistä (esim. Klein 1995). Skineillä yhdistävänä tekijänä on ollut samanhenkisyyt, ja aivan alkuperäisillä skineillä tiettyyn alueeseen kiinnittyminen.

Brittiläinen nuorisotutkija Downes (1966) ei löytänyt perusteita jengin käsitteen (gang) käyttämiselle Britanniassa. Amerikkalaisten tutkijoiden määritelmät jengistä ovat Downesin mukaan olleet vaihtelevia: niissä on painotettu niin identifioitun johtajahahmon merkitystä kuin jäsenistökriteerejä sekä organisaation merkitystä. Jengeille ominaisia käyttäytymismuotoja ovat olleet kasvokkaiset tapaamiset, kuljeskelu, konflikteihin hakeutuminen ja myös ongelmatilanteisiin sattumalta ajautuminen. (Trasher 1927.) Nämä kriteerit näyttivät puuttuvan Britannian alakulttuureilta. (Downes 1966; ks. myös Muncie 1999, 70.) Lisäksi amerikkalaisesta yhteiskunnasta näytti puuttuvan Britannialle ominainen luokkajako, väittää Downes. Amerikkalaiset tutkimukset niin valkoihoisista kuin etnisistä vähemmistöistäkin ovat osoittaneet alueeseen sitoutumista ja järjestäytymistä (Whyte 1943; Trasher 1927; Sanders 1994). Amerikkalainen 'konstruktio' jengistä siis määrittää jengin jotakin tarkoitusta (usein rikollista ja väkivaltaista) varten perustetuksi nuorten yhteisöksi, jolla on nimi, tietty toiminta-alue, johtaja, tarkka jäsenten keskinäinen hierarkia ja toiminnan suuntaaminen muita jengejä tai yhteisöjä vastaan. William Sandersin mukaan jengien väkivalta on yhteydessä oman alueen puolustamiseen, eikä hän pidä väkivallan

käyttöä jengin tärkeimpänä päämääränä, vaan valmius väkivallan käyttöön on merkityksellisempää. (Sanders 1994.)

Malcolm Klein (1995) on tarkastellut katujengejä Yhdysvalloissa ja verrannut näitä muiden maiden vastaaviin. Tutkimukseen on liittynyt toiminnallinen tarkoitus, jossa on pyritty vähentämään katujengien intensiivisyyttä, yhtenäisyyttä ja rikollista toimintaa (vrt. Lindahl 2002). Kleinin mukaan skinheadit eivät muodosta katujengejä, vaan heidän toimintansa on suunnitelmallista ja päämäärähakuista siinä, missä katujengien jäsenet oleilevat ja joutuvat vaikeuksiin sattumalta. Monilla rasisistilla ryhmillä on Kleinin mukaan hierarkkinen järjestys uhreilleen, mikä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi täysin afrikkalaista alkuperää olevat joutuvat hyökkäysten kohteiksi muita todennäköisemmin. (Klein 1995.)

Jerzy Sarnecki (2001) on tutkinut Tukholman nuorten muodostamia rikolliseen toimintaan suuntautuneita ryhmiä verkostanalyysimenetelmällä. Hän on tarkastellut ryhmäsiteiden lujuuksia, perusteita ryhmän valinnalle, ryhmien jäsenten sosiaalisia suhteita ja muita nuorten ryhmämuodostumiselle keskeisiä tekijöitä. Sarnecki tarkastelee myös ääri-vasemmistolaisesta ja oikeistolaisesta suuntautuneita ryhmiä ja toteaa, ettei 1970 ja 1980-luvuilla ollut löydettävissä samanlaisia äärioikeistoryhmiä kuin nyttemmin. Syynä tähän hän pitää Ruotsin valtion sosiaalipoliittisia muutoksia, joiden seurauksena radikaalit ääri-vasemmistolaiset liikkeet ovat väistyneet ja tehneet tilaa äärioikeistolaisille ryhmille (mt.).

Sarnecki ei itse käytä jengin käsitettä tutkimuksissaan, vaan puhuu 'verkostoituneista nuorista, jotka rikkovat lakia'. Joensuun skinheadien tarkastelu on liittänyt nämä tuhoavaan ja erityisen rikolliseen toimintaan, ja skineille on muodostunut varsin vahva verkosto 1990-luvulla kaupungin keskustaan.

Skinien muodostama ryhmä näyttäytyy jengin kaltaisena yhteisönä, kun jengi käsitetään edellä mainitun kaltaisena johtajahahmon omaavana organisoituneen järjestäytymisen foorumina. Skinit ovat osallistuneet rikolliseen toimintaan pääosin vapaa-aikanaan, ja tämä todentaa Downesin väitteen jengien rikollisesta toiminnasta vapaa-aikana 'turvaamassa kulttuurista tilaa' (Downes 1966). Myös skinheadien rikollisen toiminnan tarkastelu jengi ja alakulttuuritutkimuksen perspektiivistä osoittaa kausaalista suhdetta joukkoon sitoutumisen ja rikollisen toiminnan välillä. Rikollinen toiminta on varsin selkeästi ollut osana ryhmään kuulumista ja siinä toimimista. Lisäksi ryhmään sisälle pääsyyn

näyttää liittyneen 'kelpoisuuden osoittamistehtäviä', jotka selvästi ovat yhdistyneet rikollisuuteen (myös Moore 1994).

Useat tutkijat ovat tarkastelleet rikollisuuden ja alakulttuurisen toiminnan yhteyttä, ja ensimmäisenä alakulttuurin (subculture) käsitettä on käyttänyt amerikkalainen Albert Cohen tutkimuksessaan Chicagon poikajengeistä 1950-luvulla. Cohen ei erottanut alakulttuurin ja jengin käsitteitä toisistaan, vaan käytti niitä rinnakkain. Hänen mukaansa jengi ilmensi toiminnallaan ja olemuksellaan valtakulttuurista poikkeavia ja eriäviä arvoja sekä normeja (vrt. Heiskanen & Mitchell 1985). Lisäksi Cohen huomioi amerikkalaisen yhteiskunnan luokkajako ja puhui työväenluokan kokemasta statusfrustaatiosta, jonka hän katsoi johtuneen keskiluokan työväenluokalle aiheuttamasta alivoiman ja turhautumisen tunteesta. (Cohen 1955.) Suomen vähemmän yhteiskunnallista luokkajakoa ilmentävissä olosuhteissa statusfrustaation kaltaiseen turhautumisen tunteeseen perustuva selitys skinien alakulttuuriselle järjestäytymiselle ei kuitenkaan tunnu relevantilta. Selkeätä luokkajakoa ilmentävien piirteiden löytäminen suomalaisesta yhteiskunnasta osoittautuu vaikeaksi verrattuna Britanniaan ja myös Yhdysvaltoihin. Lisäksi skinit ovat katsoneet nojaavansa arvoihin ja normeihin, jotka ovat valtakulttuurille ominaisia, eivät sen vastaisia (Hilden 1999; vrt. Cohen 1955).

Cohenin mukaan alakulttuuri on "kulttuuri kulttuurissa". Se muodostuu pienryhmistä, jotka ovat omaksuneet valtakulttuurista poikkeavia tyylejä, tapoja, uskomuksia ja mahdollisesti erityisen niitä yhdistävän ideologian. (Cohen 1955.) Cohenin kulttuuriseen sosialisatioprosessiin liittyvä selitysteoria pitää nuorisorikollisuutta ympäristöstä, kaveripiiristä ja sosiaalisesta verkostosta johtuvana seurannaisilmionä ja jättää huomiotta psyykkiset piirteet. Rikollisuus voidaan tätä kautta käsittää opittuna käyttäytymismallina. Cohenin näkemys alakulttuurista lähestyykin Sutherlandin ja Cressey'n sosiaalisen oppimisen teoriasuuntausta. Rikolliseen alakulttuuriinkin sosiaalistutaan omaksumalla sille ominaiset arvot, uskomukset ja tavat. (mt.; ks. myös Sutherland & Cressey 1978.)

1960-luvulla myös Cloward ja Ohlin (1960) tutkivat Yhdysvalloissa nuorisojengejä ja pyrkivät osoittamaan, että poikkeava alakulttuuri muodostui ryhmästä, joka pyrki vakuuttumaan poikkeavan toiminnan (esim. rikollisuuden) hyväksyttävyydestä. Cloward ja Ohlin katsoivat jengien syntyneen sen perusteella, että niiltä oli suljettu pois mahdollisuudet kulttuurisesti hyväksytyjen päämäärien saavuttamiseen. Tässä he viittasivat nuorten rikollisten lapsuuteen, jolloin nämä olivat sosi-

aalistuneet rikolliseen arvomaailmaan ja oppineet sen käyttämät mallit ratkaisuna ongelmiin. Näin jengien keskuudessa rikollisesta toiminnasta tulee hyväksyttävää ja tavoiteltavaa; muodostetut ja sisäistetyt arvot sekä uskomukset tuottavat lain noudattamiselle negatiivisen statuksen. (mt.; Sanders 1981.) Toisin sanoen, kun nuoret ovat sisäistäneet rikollisen arvomaailman ja vakuuttuneet rikollisen toiminnan hyväksyttävyydestä ryhmänsä keskuudessa, he näkevät yhteiskunnan normien mukaisen toiminnan negatiivisena pyrkien vastustamaan sitä omalla norminvas-taisella toiminnallaan.

Alakulttuuritutkija Mike Brake (1985) on löytänyt nuorten alakulttuureihin kuulumisessa ja sitoutumisessa neljä ryhmää: tavalliset nuoret, rikolliset nuoret, kulttuurikapinalliset ja poliittisesti militantit nuoret. Brake väittää, että nuorten alakulttuurit ovat syntyneet vastauksena yritykseen ratkaista kollektiivisesti koettuja ongelmia, jotka ovat aiheutuneet vastakkaisuuksista sosiaalisessa rakenteessa. Tämän seurausena on syntynyt eräänlainen kollektiivinen identiteetti, jonka kautta yksilöllinen identiteetti voidaan saavuttaa. Tämä on useimmiten väliaikainen ratkaisu, jolla on yhtymäkohtansa, ei pelkästään materiaalisella tasolla, vaan myös kulttuurisella tasolla. Braken mukaan materiaaliset populaarikulttuurit ovat kuitenkin yksilön suhteen deterministisempiä, koska niitä kuluttava yksilö ei voi vaikuttaa niihin. Lisäksi nuorten kulttuurit ja alakulttuurit näyttävät etsivän suuntaansa maskuliinisuudesta. (Brake 1985, ix.)

2.3.7 Sanders ja rikollisen teon tilannesidonnaisuus

William Sandersin (1981) kriminologiset näkemykset syntetisoivat monia aiempia teorioita, mutta hän päätyy kuitenkin korostamaan tilannetta ja interaktiotasoa sekä toisaalta sosiaaliluokkaa. Hän hyödyntää alakulttuuriteoriaa, sosiaalisen oppimisen teoriaa ja anomiateoriaa istuttaen ne uuteen viitekehykseen. Hän on pyrkinyt tarkastelemaan nuorten rikollisuutta tilannesidonnaisesti, mutta toisaalta nuorten yhteiskunnalliseen asemaan liittyvänä ilmiönä. Hänen mukaansa nuorten yhteiskunnallinen asema poikkeaa aikuisten vastaavasta, ja tämä poikkeama edustaa nuoruuden syrjäytymistä. Sanders näkee tämän syrjäytymisen altistavan nuoria rikolliseen toimintaan. (Sanders 1981.)

Kehitellessään nuoruuden alakulttuuriteoriaa Sanders on erottanut kolme tekijää, jotka hänen mukaansa on huomioitava pyrittäessä

selittämään ja ymmärtämään nuorten rikollista käyttäytymistä. Nämä tekijät ovat:

1. rikollisen teon tilanne
2. rikollisuutta tuottava organisaatio ja rakenne sekä
3. nuorten yhteiskunnallinen asema ja mahdollisuudet löytää paikkansa yhteiskunnassa.

Rikollisen teon tilanteella Sanders viittaa teon hetkeen kiinnittyvään kontekstiin, johon liittyvät teossa mukana olevat tekijät ja uhrit, paikka, aika sekä muut olosuhteisiin yhdistyvät tekijät. Sanders pitää nuorten mahdollisuutta joutua rikollisuuden mahdollistaviin tilanteisiin muita suurempana ja näkee tämän sosiaalisen mahdollisuuden ylisukupolvisena. (Sanders 1981.) Toisin sanoen rikollisuuden teon tilanne jää, vain tekijät vaihtuvat. Tarkasteltaessa nuorten rikollisuutta huomio on Sandersin mukaan kohdistettava nimenomaan rikollisuuden mahdollistaviin tilanteisiin ja rikollisuuden esiintymisen olosuhteisiin. Rikoksen teon tilannetta ja olosuhteita tarkastelemalla voidaan hänen mukaansa erottaa toisistaan se, mitä on olla nuorisorikollinen ja mitä syyllistyä nuorisorikollisuuteen. Sanders ei usko nuorten jakamiseen rikollisiin ja ei-rikollisiin, vaan hänen mukaansa lähes kaikki nuoret tekevät rikoksia jossakin elämänsä vaiheessa. Lisäksi useimmiten rikoksia näyttävät tekevän nuoret, joita ei ole leimattu rikollisiksi. Sandersin näkemyksen mukaan rikosten huippu asettuu alaikäisyyden tienoille; aikuistuessaan nuori jättää uusien velvollisuuksien ja haasteiden takia rikollisuuden taakseen. Koulutus, työpaikka ja mahdollinen avioliitto ovat näitä haasteita, joiden edessä nuori 'ryhdistäytyy'. (mt.)

Sanders nostaa esille kaksi nuorten rikosten tapahtumapaikkaan liittyvää käsitettä. Ensinnäkin hänen mukaansa nuorten rikokset tapahtuvat useimmiten olosuhteissa, jotka poikkeavat aikuisten vastaavista. Näitä nuorten rikollisille teoille 'suotuisia' tilanteita Sanders nimittää avoimiksi tilanteiksi. Avoimien tilanteiden kontekstia määrittää epävirallisuus ja strukturoimattomuus. Toiseksi Sanders nostaa esille suljetun tilanteen käsitteen, jolla hän viittaa tilanteisiin, joissa käyttäytyminen on säänneltyä ja tiettyjen struktuurien sekä tapojen sitomaa. (mt.)

Sandersin mukaan avoimissa tilanteissa (esim. kadulla) tapahtuvat rikokset ovat näkyviä ja tulevat tietoisuuteen helpommin kuin suljetuissa tilanteissa (esim. koulussa) tapahtuneet. Avoimissa tilanteissa

käyttäytymisen sanktioiminen on vaikeampaa, koska selkeät käyttäytymistä määrittelevät säännöt puuttuvat. (mt.)

Rikoksen voidaan siis katsoa riippuvan tilanteesta, mutta se riippuu myös tilanteesta mukanaolevista henkilöistä. Sandersin mukaan sosiaalinen luokka on selittävä tekijä rikollisuuteen ajautumisessa (vrt. Matza 1964). Alempien sosiaaliluokkien nuoret eivät pääse varakkaammille tarkoitettuihin harrastustiloihin, esimerkiksi kerhotoileille. Näin nämä nuoret päätyvät kadulle avoimiin tilanteisiin, joissa ei noudateta strukturoituja käyttäytymissääntöjä. Kontrollitoimenpiteet kuitenkin kohdistuvat tällaisiin tilanteisiin hyvinkin usein. (Sanders 1981.) Tapahdumiin osalliset nuoret leimataan helpommin rikollisiksi, ja leima voi osaltaan vaikuttaa uusien rikosten tekemiseen (Goffman 1959).

Alempien sosiaaliluokkien nuoret löytävät Sandersin mukaan avoimista tilanteista suotuisan ympäristön ja foorumin itsensä toteuttamiselle. Rikoksia tekemällä he voivat osoittaa olevansa hyviä jossakin. Riskitilanteisiin hakeutuminen antaa tilaisuuden rohkeuden osoittamiselle; niissä nuoret saavuttavat toisten silmissä arvostetun aseman. (Sanders 1981; ks. myös Cloward & Ohlin 1960.)

Sanders painottaa teoriassaan yhteiskuntaluokan merkitystä ja väittää, että alempien yhteiskuntaluokkien nuoret joutuvat muita nuoria helpommin kontrollikoneiston kiinni saamiksi ja päätyvät rikollisiksi leimatuiksi. Lisäksi Sanders viittaa rangaistusjärjestelmän valikoivuuteen. Hänen mukaansa alemman yhteiskuntaluokan nuoret joutuvat helpommin rangaistusjärjestelmän ja kontrollikoneiston kanssa tekemisiin ja saavat keskiluokan nuoria kovempia rangaistuksia. Keskiluokan nuoret kuitenkin mitä ilmeisimmin tekevät rikoksia yhtä paljon kuin alaluokan nuoret, he vain välttävät tuomioistuimen ja rangaistukset helpommin. Selitys tähän löytyy Sandersin mukaan nuorten sosiaalisista lähtökohdista, perheen tilanteesta, taloudellisesta riippuvuudesta, nuorten asemasta koulutuksessa ja muissa yhteiskunnan instituutioissa. (mt.; vrt. Matza 1964.)

Sandersin näkemys yhteiskunnan luokkajaosta on liian jyrkkä ja traditionaalinen soveltuakseen Suomeen (tai edes tämän päivän Yhdysvaltoihin). Samanlaista eroa ala-, keski- ja yläluokan välillä ei ole tunnistettavissa, koska yhteiskunta ei jakaannu helpporajaisesti luokkarajojen mukaan. Suomen sosiaalipoliittinen järjestelmä on toistaiseksi ehkäissyt jyrkkien rajojen syntymisen, vaikka tuloerot ja marginaalisuus ovatkin lisääntyneet.

Lisäksi Joensuun skinien sosiaalinen tausta on ollut heterogeeninen (Puuronen 2001a), ja vanhemmat ovat edustaneet erilaisia ammattikuntia. Joensuun skinit eivät myöskään ole liputtaneet työväen aatteen puolesta ja ovat ilmaisseet sitä vain pukeutumisessaan – tosin skiniasusteet eivät tuotteisiin kytkettyjen brändien takia ole olleet halpoja. Skinien sosiaalinen tilannekaan ei ole näyttäytynyt toivottomana ja estänyt varusteiden hankkimista. Skinit ovat itse pystyneet huolehtimaan sosiaalipoliittisista oikeuksistaan ja osanneet hyödyntää niin Kansaneläkelaitoksen kuin Peruspalveluviraston palveluja toimeentulonsa suhteen.

Suuri osa skinien tekemistä rikoksista on tapahtunut Sandersin nimeämissä avoimissa tiloissa ja tilanteissa (kadulla, ravintolassa, parkkipaikalla, torilla ja muissa avoimissa paikoissa), ja monet väkivaltaiset tappelut ovat olleet huomiota herättäviä. Kun skinit ilmaantuivat katukuvaan 1990-luvun alussa, heidät huomioitiin isänmaallishenkisinä nuorina, auttoivathan skinit jossakin vaiheessa sotaveteraaneja, kunnes skinien huono maine sai veteraanit vetäytymään pois skiniyhteyksistä. Maineen huonotessa ja väkivaltaisen rikollisen osan leimaannuttua skinieihin, nämä huomasivat olevansa varsin huonossa asemassa. Lisäksi kontrollikoneisto kohdistui skineihin entistä tehokkaammin, ja skinien liikkeitä valvottiin entistä tarkemmin. Seurauksena oli se, että tehokkaamman valvonnan ansiosta skinit jäivät aikaisempaa useammin kiinni tekemistään rikoksista.

Verrattuna Sandersin kuvaamiin alaluokkaisiin nuoriin skinien yhteiskunnallinen asema ei kuitenkaan ole näyttäytynyt yhtä marginaalisena. Vaikka skinit häiriökäyttäytymisensä takia olivatkin tarkastelu-periodin aikana monissa ravintoloissa ei-toivottujen henkilöiden listalla, heillä oli mahdollisuutensa niin koulutukseen kuin harrastuksiinkin. Lisäksi Joensuun skineillä oli aktiivisen toimintansa aikana oma suljettu kerhotilansa, jonne ei ollut mahdollista päästä ilman 'suosituksia'. Nämä aspektit puoltavat skinien erottautumista Sandersin alaluokan nuorten marginaalisesta marginaalisuudesta.

2.3.8 Neutralisaatioteoria ja rikollisen teon oikeutus

Downes (1966) ja Matza (1964) ovat kritisoineet aiempia deterministisiä tulkintoja rikollisuudesta. He eivät pitäneet yhteiskuntaluokkaa determinoivana tekijänä rikollisuuteen suuntautumisessa, vaan heidän mukaansa nuoret eivät syyllistyneet rikoksiin luokkataustansa 'johdat-

telemina', vaan vapaa-ajan viettotapojensa seurauksena (Downes 1966; Matza 1964). Matzan mukaan nuorten rikollinen toiminta oli vapaaehtoista 'ajelehtimistä' rikollisuuden ja ei-rikollisuuden välimaastossa. Rikollinen nuori ei kuulunut rikolliseen kulttuuriin sen paremmin kuin valtakulttuuriinkaan, vaan sukkuoi näiden välillä hakien hauskanpitoa ja hedonistista jännitystä. (Matza 1964.)

Sykes ja Matza (1957) toteavat, ettei Cohenin esittämää vastakkainasettelua nuorten arvojen ja valtakulttuurin arvojen välillä ollut. Skinheadit ovat pitäneet kertomansa mukaan rikollista toimintaa keinona päämääränsä saavuttamiseksi, eivät arvona sinänsä. Näin ollen rikollisuus ei ole merkinnyt skineille arvoa sinänsä, vaan se on edustanut heidän mukaansa keinoa toteuttaa ideologisesti hyväksytyt päämäärät.

Täten skiniliike ei ole ylläpitänyt valtakulttuurin vastaisia arvoja sinänsä. Suurin osa tutkittavina olleista skineistä on syyllistynyt rikollisiin tekoihin tietoisina rikollisen toiminnan moitittavuudesta. Varsinkin rasistisiin rikoksiin liittyneissä perusteluissaan skinit ovat pyrkineet oikeuttamaan tekojaan viittaamalla yleisesti hyväksytyjen ja tiedostettujen arvosidonnaisten asioiden puolustamiseen, joita ovat muun muassa työllisyyden turvaaminen, sosiaaliturvan takaaminen ja perheen aseman korostaminen (ks. Räikkä 1994). Pieni osa skineistä kuitenkin on osoittanut taparikollisen piirteitä ja näyttänyt olevan matkalla kohti rikollisen alakulttuurin jäsenyyttä. Näiden skinien voi katsoa pyrkineen kohti 'kunnioitetun rikollisen' asemaa ja pitäneen rikollista toimintaa arvona sinänsä (ks. Cohen 1955).

David Matzan (1964) mukaan nuorten rikollisuudesta puhuttaessa pitäisi esille nostaa tilanteet, joissa rikollisuus on nuorten keskuudessa yleistä (vrt. Sanders 1981). Nämä tilanteet Matza käsittää nuorten kulttuuriksi, joka ei ole vastakkainen vallitsevalle kulttuurille, vaan on sen osa mahdollistaen rikolliset teot tietyissä olosuhteissa. Matzaa mukaillen skinikulttuuria ei pidettäisi vallitsevien arvojen vastaisena, vaan niiden mukaisena. Skinikulttuuri sallii rikollisen toiminnan tietyissä tilanteissa irtautumatta kuitenkaan vallitsevasta kulttuurista (ks. Matza 1964; vrt. Cohen 1955). Skinheadeihin kuuluvat nuoret toimivat valtakulttuurin arvojen vastaisesti rikollista toimintaa harjoittaessaan tietoisina toimintansa vääryydestä ja tiettyjen normien vastaisuudesta, mutta legitimoivat kuitenkin toimintaansa yleisillä arvoperiaatteilla (Hilden 1999). Itse rikollisen teon norminvastaisuutta ja moitittavuutta perustelut eivät kuitenkaan poista.

Tältä pohjalta lähestytään neutralisaatioteorian ideoita. Sykes ja Matza (1957) muotoilivat neutralisaatioteorian. Lähtökohtana oli ajatus rikollisen kulttuurin ymmärtämisestä rikollisen teon järjestelmällisen kuvauksen kautta. Keskiössä eivät enää olleet ryhmän hyväksymät arvot ja normit, vaan käytettyjen puhetapojen toistuvat muodot, toisin sanoen rikollisten tekojen selitykset ja perustelut. (Sykes & Matza 1957.) Tällä siirtymällä oli vaikutuksensa koko nuorison rikollisen kulttuurin tutkimukseen: rikollinen nuorisokulttuuri alettiin nähdä vähemmän eksootisena ja sen piirteet oli analysoitavissa myös valtakulttuurin kontrolli-instituutioiden omasta kulttuurista käsin. (Matza 1964.)

Neutralisaatioteoria analysoi siis tapoja, joilla ihmiset perustelevat ja motivoivat (laittomia) tekojaan ja pyrkivät näin esittämään ne oikeutettuina ja mielekkäinä. Tähän kiinnittyy myös ajatus siitä, että yksilöt pyrkivät puheessaan toimintansa selittämiseen ja sen ymmärrettäväksi tekemiseen (Suoninen 1997) Tavat eivät pysy samoina aikakaudesta ja ajankohdasta toiseen, vaan ne voivat vaihdella, ja vaihtelua voi tapahtua myös tietynä ajankohtana esimerkiksi sosiaaliryhmän, sukupuolen tai rikostyyppin mukaan. (Kivivuori 1992, 36.) Neutralisaatiotekniikoilla on kuitenkin yhteinen pyrkimys: niiden avulla pyritään toiminnan selittämiseen, ymmärrettäväksi tekemiseen sekä hakemaan sille oikeutusta (ks. Suoninen 1997).

Janne Kivivuori on tarkastellut neutralisaatioteorian taustaa teoksissaan 'Varas varkaana' (1992) ja 'Understand and punish' (1994). Lisäksi hän on soveltanut neutralisaatioteoriaa edellä mainitussa tutkimuksessaan nuorista varkaista.

C. Wright Mills lähestyi käsitystä neutralisaatiotekniikoista jo vuonna 1940 puhuessaan motiivisanastoista (vocabularities of motive). Artikkelissaan hän kiisti motiivien yksilökeskeisyyden, toisin sanoen motiiveja ei tullut tarkastella yksilöiden ominaisuuksina. Tällä tarkoitetaan sitä, että kerran puheeksi ja kieleksi muututtuaan yksilön ilmaisu saa sosiaalisen muodon, ja näin motiivisanastoja on tarkasteltava sosiologisesta perspektiivistä. Mills sivuaa myös 'peitemotiivien' käyttöä: yksilö voi käyttää tietynlaista motiivisanastoa peittääkseen todelliset motiivinsa, esimerkiksi uskonnollisten motiivien taustalle voidaan olettaa esimerkiksi seksuaalisia motivaatioita, joita yksilö yrittää peittää. Tästä päästään ajatukseen siitä, että motiivisanastojen sääntelyllä on vaikutusta yhtenä sosiaalisen kontrollin muotona. Marginaalisen ryhmän motiivisanastoja epäillään, ja professionaalisen ryhmän edustajat epäilevät herkästi muiden motiivisanastoja. Esimerkiksi nuorisorikollisten parissa työs-

kentelevät ammattilaiset epäilevät nuorten motiivisanastoja ja pyrkivät oletamaan näille 'todellisia' motiiveja. Nuorten kontrolloijina toimivat ammattiryhmät, kuten poliisit, valvojat ja muut vastaavat viranomaiset. Nuorten sisäistettyä ja omaksuttua nämä oletetut sanastot, voidaan sosiaalisen kontrollin katsoa onnistuneen niin hyvin, että siitä on tullut kohteilleen näkymätöntä. (Kivivuori 1992.)

Millsin tutkimusideoita on sittemmin hyödynnetty kriminologiassa. Donald R. Cressey tukeutui vuonna 1953 julkaistussa tutkimuksessaan kavaltajista motiivisanastojen käyttöön. Hän painotti tapoja, joilla kavaltajat selittivät tekojensa mielekkyyttä ja ymmärrettävyyttä. Cressey katsoi, että näitä tapoja tarkastellen oli mahdollista löytää rikosten syyt. (Cressey 1953.)

Janne Kivivuori (1992) puhuu 'poikkeavuutta neutralisoivista sanastoista' viitattaessaan Sykesin ja Matzan käsitykseen neutralisaatiotekniikoista. Näin voidaankin todeta, kun poikkeavuudella ymmärretään nimenomaan rikollisuutta, ja tässä rikollisuutta, johon syylliseksi epäillyt nuoret pyrkivät neutraloimaan tekemiään rikoksia. Paradoksaalista on se, että Sykesin ja Matzan esittämät neutralisaatiomallit ovat luonteenomaisia kontrollikoneistolle sekä 'kunnan kansalaisten' kulttuurille. Ne toimivat varteenotettavina esikuvina rikollisiin tekoihin syyllistyneille nuorille heidän joutuessaan vastaamaan tekemistään rikoksista (ks. mt.). Monet nuoret ovat käytännössä hyödyntäneet oikeusavustajiensa asiantuntemusta ja omaksuneet näiltä konkreettisia keinoja selviytyä epäilystä syyllisyydestä mahdollisimman helposti.

Sykes ja Matza ovat luokitelleet nuorten käyttämiä rikollisuuden neutralointitekniikoita seuraavasti:

1) Oman vastuun kieltäminen rikoksesta:

Rikosta pidetään ylivoimaisten olosuhteiden tuotteena. Viitataan tilanteen luiskahtamiseen käsistä, 'en tarkoittanut tehdä sitä'. Tässä kyseeseen tulee puutteellinen ymmärrys tilannehetkellä, esimerkiksi alkoholin tai vastaavan vaikutuksen alaisena oleminen.

2) Rikoksen aiheuttaman vahingon kieltäminen:

Tekoa ei pidetä haittaa aiheuttavana. Toisaalta teon merkitystä sen kohteelleen voidaan vähätellä ("se on tarpeeksi rikas kestääkseen vahingon"). Myös vahingon muu vähätteleminen ja kokonaan kieltäminen/kiistäminen ovat osa tätä tekniikkaa.

- 3) Uhrin kieltäminen ja syyllistäminen:
Uhrin katsotaan itse tavalla tai toisella (esim. fyysisellä tai psyykkisellä provosoinnilla) aiheuttaneen teon. Tällä pyritään kyseenalaistamaan rikoksen uhrin moraalit (ks. mts.47), ja tätä kautta lieventämään omaa osallisuutta tapahtuneeseen.
- 4) Tuomitsijoiden tuomitseminen:
Poliisia syytetään ilkeilystä tai muusta vastaavasta, ja tätä kautta pyritään näyttämään poliisi sekä väkivaltaisena että moraalittomana. Lausahduksella 'aina meitä syytetään' pyritään saattamaan oma osallisuus jonkinasteiseksi väärinkäsitykseksi, ja yhteiskunta sekä tekopyhyys pyritään näyttämään rikoksen mielen ja oikeutuksen suovana neutralisaationa (ks. mts. 47). Tätä kautta moraalinen perusta asetuu kyseenalaiseksi, koska kontrolloijien syyttäminen ja tuomitseminen sinänsä on yleisesti arveluttavaa.
- 5) Korkeampiin arvoihin/lojaalisuuteen vetoaminen:
Tekoon syyllistyneet kertovat auttaneensa kaveria tai muuten toimineensa solidaarisuuden hengessä. Puolustaminen, niin itsen kuin muiden, nähdään 'ylevätasoisena' moraalin konstruoimana. Verratuna edelliseen neutralisaatiotekniikkaan puolustamisen moraalit ei ole kyseenalaistettavissa.

Sykesin ja Matzan (1957) kehittämän teorian mukaan rikollisten teoilleen antamat selitykset (rikollisuudelle suotuisat määritelmät) olivat yhtä yleisesti hyväksytyjen arvoperiaatteiden kanssa (Sykes & Matza 1957; Kivivuori 1994). Rikollisilla ei näin ollen vaikuttanut olevan rikollisia arvoja (vrt. Cohen 1955), vaan rikolliset tuottivat rikollisten tekojensa merkityksen jo valmiiksi tuotettujen ja uusinnettujen moraalisanastojen kautta. Näin esimerkiksi nuorisoriikolliset käyttävät auktoriteettien argumentaatio- ja puhetapoja esikuvinaan vakuuttaakseen muut tekojensa sallittavuudesta. Rikollisesta toiminnasta tulee vähemmän poikkeavaa ja yhä 'kiehtovampaa', kun rikollisten motiivisanastot noudattavat, toistavat ja uusintavat 'kunnon kansalaisten' kulttuuria.

Skinien kohdalla ei voida kiistää auktoriteettien ja professionaalisuuden vaikutusta kuulusteluissa esitettyihin rikollisten tekojen perusteluihin. Joensuun Skinit ovat olleet ainakin ryhmänä hyvin tietoisia oikeuksistaan ilmaiseen oikeusapuun ja oikeudenkäyntiavustajan valintaan. He ovat kääntyneet parhaiksi tietämiensä lakimiesten puoleen

hakiessaan puolustajaa rikosoikeudenkäynneilleen. Rutinoituminen niin oikeudenkäyntien runsauden kuin myös asianajajan neuvojen sekä ohjeiden perusteella on tuottanut hyvinkin legitiimiyskelpoisia neutralisaatiostrategioita (ks. Hilden 1999). Esitutkintapöytäkirjojen epäiltyjen skinien kuulustelukertomukset osoittavat skinien käyttäneen erilaisia perusteluja pyrkiessään selittämään tekemiään rikoksia. Nämä yleisiin arvoihin sidotut, myös kontrollikoneiston arvoja ilmentävät selonteot ovat olleet tyypillisiä epäiltyinä kuulustelluille skineille.

2.4 Skinit tutkimuskirjallisuudessa

Nuorisoa, nuorten kulttuureja ja alakulttuureja sekä nuorisorikollisuutta koskevat tutkimukset sivuavat usein skinhead-nuoria. Kirjallisuudessa on noussut esille myös skinheadien rikollinen toiminta eri puolilla maailmaa, vaikka systemaattinen skinirikollisuuteen pureutuva tutkimus onkin puuttunut. Joskus rikollisuus on nähty osana skinien toimintakulttuuria, ja esimerkiksi hauskan illan viettoon on katsottu kuuluvan kunnan tappelun (Moore 1994, 121). Skinien on yhtäältä katsottu olevan samankaltaisia kuin muut rikollisesti toimivat nuoret (Christensen 1994), mutta toisaalta heidät on samaistettu terroristisiksi konstruoi-tuihin nuorisojoukkoihin (Hamm 1993, 65). Vertaisryhmän ja ryhmää yhdistävän dynamiikan merkitystä on pidetty huomattavana vaikuttimena nuorten aktiivisessa suuntautumisessa rikollisuuteen, mikä tiivistyy teorioissa rikollisista (nuoriso)alakulttuureista (esimerkiksi Cohen 1955).

Mark Hamm ja Loren Christensen ovat etnografisesti tutkineet skiniliikettä Yhdysvalloissa. Christensen kuvaa skinejä nuorisojenginä, jota luonnehtii jäsenten keskinäinen hierarkia, vahva vallan ja voiman tavoittelu sekä militaarinen ulkoasu. Asulla pyritään ilmentämään voimaa ja kertomaan sotasankaruudesta (Christensen 1994). Mark Hamm puolestaan on tarkastellut skinejä käyttäen sekä haastatteluaineistoa, havainnointia että kirjallisia lähteitä. Hammin teos 'American skinheads' on monitahoinen kuvaus skiniliikkeestä Yhdysvalloissa, mutta samalla myös kriittinen analyysi terroristiseksi luokitellusta nuorisokulttuurista, jolla on yhteinen ideologia. Hamm puhuu skinien korkeasta järjestäytymisasteesta ja kertoo ideologiaa levitetävän internetin, sähköpostin ja television välityksellä. (Hamm 1993, 73.) Kummassakin teoksessa skinien rikollinen toiminta jää vaille tarkempaa analyysiä, tosin Hamm on

tarkastellut tilastollisesti skinien osuutta tiettyjen vuosien väkivaltarikoksiin, viharikoksiin ja muihin rasistisiin rikoksiin (ks. mts. 3). Tarkastelun pääosassa on ollut skinien voimakas, osittain myös poliittisia piirteitä sisältänyt rikollisuus ulkomaista syntyperää olevia kohtaan, johon Yhdysvaltojen väkivaltaiset ja poliittisesti orientoituneet skinit ovat pysyneet.

Brittitutkijat ovat myös sivunneet skinejä 1970-luvun alakulttuuritutkimuksissaan, ja Brittein saaria pidetään skinikulttuurin synnyinkotina. John Clarken (1976) mukaan skinit ilmaantuivat Lontoon työläiskaupunginosista yhteiskunnallisen rakennemuutoksen mukana tuoman työväenyhteisöjen hajoamisen aikaan, ja skinikulttuuri syntyi vastalauseena tuolle hajoamiselle (Clarke 1974, 1976).

Ranskalaisen rasistitutkija Michel Wieviorkan mukaan skiniaatteen uusi nousu Britanniassa 1970-luvun loppupuolella on liittynyt nuorten kokemaan ahdistukseen, joka puolestaan on noussut taloudellisen laman, työttömyyden ja varsinkin nuorten epätoivoisen tilanteen aiheuttamasta epätoivosta (Wieviorka 1992). Näin brittitutkija Clarken sekä ranskalaisen Wieviorkan näkemykset ovat samansuuntaisia, ja skiniys näyttäyty antiteesinä yhteiskunnan muutoksille. Australian skinheadeja etnografisesti tutkinut David Moore (1994) pitää skinejä nuorison alakulttuurin edustajina, joita määrittää kolme ulottuvuutta: ulkoinen olemus/tyyli (outlook), esiintyminen (performance) sekä toiminta (action) (Moore 1994; ks. myös Lindahl 2002). Moore on onnistunut tutustumaan tutkitaviinsa siten, että hän on muun muassa ollut mukana skinien elämässä ulkopuolisena tarkkailijana ja onnistunut tavoittamaan skiniliikkeen sisäistä dynamiikkaa ja toimintaa liikkumalla heidän mukanaan ja seuraamalla toimintaa. Skinien ulkoisen olemuksen ja tyylin tarkastelu ovat myös Mooren analyysissä keskeisessä asemassa kuten useissa muissakin skiniliikettä käsittelevissä tutkimuksissa (esim. Knight 1982; Marshall 1994).

Nick Knight (1982) on laatinut skinheadeista kuvauksen, joka perustuu sekä kuvalliseen että kirjalliseen materiaaliin. Tarkastelussa keskitytään pääosin skinien ulkoisen tyylin sekä heidän kuuntelemansa musiikin kuvaamiseen ja analyysiin toiminnan tarkastelun jäädessä taka-alalle. Itse skinitaustainen George Marshall (1994) kuvaa skinheadeja ja korostaa jokaisen skinin yksilöllisyyttä. Hänen mukaansa skiniliike on hyvin monisäikeinen, eikä rasistinen tai muutoinkaan poliittinen ideologia liity välttämättä skinikulttuuriin (mt.). Molemmissa skinejä niin yksilöinä kuin liikkeenäkin kuvaavissa teoksissa skinien taipumus rikollisiin

tekoihin jätetään huomioimatta ja skiniliikkeen ulkoista 'vetovoimaa' korostetaan tarkoilla kuvauksilla sekä valokuvilla erilaisista skiniuniformuista ja tatuoinneista.

Pohjoismaisessa tutkimustraditiossa skinejä on tarkasteltu pääosin osana radikaalia rasistisen väkivaltaista äärioikeistolaista liikettä (Bjørge 1997), rasistisena nuorisoliikkeenä (Löow 1993) sekä nationalistisen väkivaltaisena nuorisoryhmänä (Fangen 1998). Norjalainen Tore Bjørge on tehnyt väkivaltaisista äärioikeistolaisista liikkeistä Skandinaviassa laajan kuvauksen, jossa hän tarkastelee skinejä osana näitä liikkeitä. Bjørgeon näkemyksen mukaan skinien poliittinen sitoutuneisuus on jäänyt varsin heikoksi ja skinit näyttävät pikemminkin nousseen elämässään heikolle jääneiden joukosta, jolloin nämä ovat löytäneet ryhmästä turvaa ja varmuutta sekä omaksuneet muita pelottavan ulkoisen tyylin (Bjørge 1997). Tosin Bjørge on myöhemmin Exit-liikkeen tilaa arvioidessaan maininnut ruotsalaisen skiniliikkeen vahvistuneen ja politisoituneen sekä muuttuneen järjestäytyneemmäksi (Bjørge 2002). Ruotsalainen Kent Lindahl, joka on aikaisemmin kuulunut sekä skini että uusnatsiliikkeeseen, on samoilla linjoilla Bjørgeon kanssa. Hänen tietonsa nojaa omakohtaisiin kokemuksiin aluksi skinijoukossa olleena ja sittemmin uusnatsiliikkeeseen siirtyneenä. Lindahl painottaa varhaislapsuuden, perheen ja itsetunnon kehittymisen vaikutusta ääriliikkeisiin suuntautumisen vaikuttamina. Hän itse kertoo lapsena olleensa ruumiinrakenteeltaan hintelä ja oppineensa jo tuolloin ratkaisemaan konfliktit väkivallan avulla. (Lindahl 2002, 6–22.)

Norjalainen Katrine Fangen on onnistunut avaamaan skiniryhmän ovia haastattelemalla ja tarkkailemalla ryhmään kuuluneita nuoria. Myös Fangenin tarkastelussa korostuu ryhmän rasistinen ja väkivaltainen profiili, mutta ryhmän toteuttamaan rikollisuuteen ei paneuduta syvemmin. Fangen toteaa kuitenkin skinien olevan myös kohteita, ei yksinomaan väkivallan toteuttajia (Fangen 2001). Ruotsalainen Helene Löow on myös sivunnut skinejä historiallisessa katsauksessaan rasistisesta väkivallasta ja rikollisuudesta Ruotsissa (Löow 1993). Tarkastelun keskiössä ovat olleet väkivallan toteuttajat, eivät kohteet. Skinit ovat kuuluneet osana white power maailmaan, pääosin he ovat osallistuneet toiminnan kautta syyllistymällä rasistisiin väkivallan tekoihin. 'Veljeyden' ja 'sotavankeuden' korostaminen sekä yhteiskunnan juutalaisten salaliiton uhrina näkeminen ovat ominaista ruotsalaiselle ääriryhmittymälle. (ks. mt.)

Skineihin liittyvää tutkimuskirjallisuutta on varsin niukasti, vaikka monissa (alakulttuuri-)tutkimuksissa skineihin on viitattu. On huomattava, ettei yleensä nuorisotutkimuksessa eikä nuorten alakulttuuritutkimuksessa Suomessa ole mainintoja skineistä ennen 1990-lukua (esim. Heiskanen & Mitchell 1985). Suomalainen skinitutkimus on rajoittunut opinnäytteinä tehtyihin pro gradu -tutkimuksiin lukuun ottamatta Vesa Puurosen toimittamaa 'Valkoisen vallan lähettiläät', jossa yksi artikkeleista käsittelee skinirikollisuutta (Hilden 2001).

2.5 Yhteenveto

Tässä on tarkasteltu eräitä kriminologian teoriasuuntauksia skinirikollisuuden mahdollisina selittäjinä. Teorioiden jakaminen psykologisiin, sosiaalipsykologisiin ja sosiologisiin on ollut tarkoituksenmukaista skinirikollisuuden moniulotteisuuden takia. Se, että sosiologiset teoriat on nostettu erityisesti esille, on aiheutunut ilmiön tarkasteluperspektiivistä. Skinirikollisuutta on tarkasteltu yhteisöllisenä ongelmana, jolloin vaikuttavassa asemassa ovat olleet niin nuorten kontrolloijat, kaverit ja tähän liittyen keskinäiset suhteet, nuorten kulttuuri, ympäröivä yhteisö ja nuorten asema tuossa yhteisössä kuin nuorten lainrikkojien teoilleen nimeämät perustelutkin.

Tässä ei enää arvioida psykologisten ja sosiaalipsykologisten teorioiden selitysvoimaa skinirikollisuuden suhteen, vaan todetaan psykologisten teorioiden selitysvoiman olevan lähinnä yksilöllisessä psykopatologiassa, ja tämän näyttäytyvän yksittäisten nuorten kohdalla mainittuina käyttäytymis- ja mielialahäiriöinä, jotka johtavat ongelmakäyttäytymiseen (Järvinen 1977, Kaipainen 1996).

Sosiologisten teorioiden jakaminen yhteisö-, interaktio- ja motivaatioteorioihin on eksplikoitavissa tutkittavan ilmiön suhteen. Joensuun kaupungin skinirikollisuus kasvoi ja voimistui tietyn aikaperiodin aikana tiettyjen yhteisöä kohdanneiden muutosten vanavedessä. Yhteisöä painottavien teoriasuuntausten avulla on pyritty etsimään mahdollisia sosiaalisen kontrollin, yhteiskunnallisen tilanteen ja rakenteen kautta vaikuttaneita syitä skinirikollisuuden esiintymiselle Joensuun kaupungissa tietyinä ajankohtana. Interaktiota painottavien teorioiden kautta on haettu syytä skinien yhteen liittymiselle ja rikollisen toiminnan harjoittamiselle, ja merkityksellisimmäksi on noussut alakulttuuriteoria.

Joensuun skineissä on sekä alakulttuurin että jengin ominaisia piirteitä (Sanders 1994; vrt. Klein 1995).

Motivaatioon liittyvistä teorioista neutralisaatioon liittyvä suuntaus on näyttäytynyt vahvana, koska tutkimusaineistosta ei muutoin ole ollut mahdollista selvittää syitä siihen, miksi skinit ovat tehneet rikoksia. Neutralisaatioteorian avulla on ollut mahdollista eksplikoida skinien ilmaisemia syitä rikolliselle toiminnalleen ja löytää legitimaatioperusteita, joilla he ovat pyrkineet oikeuttamaan tekonsa.

3 TUTKIMUSASETELMASTA JA TUTKIMUSTEHTÄVÄSTÄ

Kun skinien ilmaantuminen Joensuun kaupungin alueelle oli perusteellisesti tiedostettu, huomio kiinnitettiin heidän aikaansaamaansa vahinkoon sekä kaupungissa syntyneeseen pelon ilmapiiriin. Väkivaltaisesti ja vandaalisesti toimivat nuoret herättivät usein lähiympäristön asukkaissa pelkoa ja huolta turvallisuudesta, ja asukkaat alkavat painostaa poliisia toimenpiteisiin suojellakseen itseään. Tämä, niin kutsuttu moraalinen paniikki, on kaksipuolinen ilmiö: Ensinnäkin ihmiset alkavat pelätä yhteisönsä puolesta. Yhteisön saama kielteinen julkisuus ja negatiivinen maine huonontavat sen arvoa niin asuinympäristönä kuin taloudellistuotannollisessakin merkityksessään. Toiseksi saadun huonon maineen leimaamat nuoret alkavat nopeasti toimimaan yhä aggressiivisemmin ja uhmakkaammin. (Cohen 1972.)

Joensuun kaupungin asukkaiden huoli omasta turvallisuudesta oli skinien hyökkäysten tultua ilmi mitä ilmeisin. Skinit alkoivat saada kielteistä huomiota osakseen lehtien yleisönosastokirjoituksissa, vaikka suhtautuminen oli aikaisemmin ollut sallivampi. Myös kaupungin päättäjä- sekä viranomaistahot tiedostivat vähitellen tilanteen vakavuuden. Asukkaat protestoivat sanomalehtien yleisönosastoissa kaupungin päättäjien ja poliisin toiminnan tehottomuutta skini-ilmiön suhteen. Ilmiö oli uusi Joensuussa, sekä viranomaiset että päättäjät olivat neuvottomia sen edessä. He eivät myöskään nähneet ilmiön mahdollisia seuraamuksia kaupungin maineelle, elinkeinoelämälle ja yhteiskunnalliselle toiminnalle (Puuronen 2001a, 26). Esimerkiksi monet yrittäjät harkitsivat vakavasti, alkaako harjoittaa liiketoimintaa maineeltaan epävakaa paikkakunnalla.

Pohjois-Karjalan läänin poliisijohto asetti vuonna 1995 työryhmän laatimaan rasismien vastaisen toimintaohjelman, jonka pohjalta perustettiin poliisin ja nuorisotyöntekijän yhteistyökokeilu. Työpari aloitti sittemmin kiitosta saaneen toimintansa vuonna 1997. Työparin tehtäväalueeseen kuului väkivaltaisesti käyttäytyneiden skinien, pikkuskinien ja väkivallasta irtaantumaan pyrkineiden nuorten henkilökohtai-

nen tuki- ja sovittelutyö (mts. 26). Toimintaa on sittemmin laajennettu. Työpari on saanut mukaansa kolmannen henkilön, kaupungin sosiaalityöntekijän. Konkreettisten toimenpiteiden lisäksi skinien toimintaa pyrittiin ymmärtämään tutkimuksen keinoin. Vuoden 1998 elokuussa käynnistettiin Suomen Akatemian edellä jo mainittu tutkimushanke 'Joensuun skinit – yhteisön tuote?'

3.1 Vaikea tutkimuskohde

Alustavassa tutkimussuunnitelmassa tehtävänasettelu aineiston hankinnan suhteen oli konstruoitu kaksivaiheiseksi. Ensimmäiseen vaiheeseen sisältyi esitutkinta-aineiston hankkiminen tarkasteluajanjaksolta 1995–1998. Tarkoituksena oli pyrkiä kuvaamaan skini-ilmiötä tilastollisin keinoin. Toisessa vaiheessa tarkoituksena oli empiirisen aineiston kerääminen haastatteleamalla skinien rikollisessa toiminnassa aktiivisimmin mukana olleita, ja päämääränä oli selvittää ideologian ja alakulttuuriin kuulumisen merkitystä rikollisuudessa.

Skinien haastatteluun saaminen osoittautui arveltua vaikeammaksi. Koska väkivaltarikoksiin syyllistyneiden nuorten löytäminen ja heidän haastatteluun saamisensa pro gradu -tutkielmaa (Hilden 1998) varten oli ollut ongelmantonta, ei skinien kohdalla ilmenneisiin ongelmiin ollut varauduttu. Skinin oli kyllä tiedostettu vaikeasti lähestyttäväksi tutkimuskohteeksi, mutta eteen tulleet vaikeudet yllättivät silti.

Elokuussa 1998, pian tutkimushankkeen käynnistymisen jälkeen, paikallislehti Karjalainen kertoi skinien alakulttuuria ja toimintaa ymmärtämään pyrkineestä tutkimushankkeesta sekä samanaikaisesti toimintansa aloittaneesta Exit-projektista. Projektin kerrottiin paneutuvan kaupungin skiniongelmaan siten, että tarkoituksena oli helpottaa jo sisällä ryhmässä olleita irrottautumaan ryhmän otteesta, työllistymään irrottautumisen jälkeen sekä löytämään uusia vapaa-ajan aktiviteetteja. Lisäksi artikkelin mukaan projektin suunnitelmiin kuului uusien jäsenten rekrytoimisen vähentäminen kertomalla potentiaalisille nuorille ryhmään liittymisen myötä seuraavista ongelmista. Exitin kohdejoukoksi määriteltiin sekä jo ryhmässä mukana olleet skinit että skiniydestä kiinnostuneet nuoret.

Paikallislehdessä julkaistu artikkeli sai aikaan puolueettomasta pyrkimyksestään huolimatta skinien vastareaktion. Sen seurauksena skinit päättivät välttää kaikkea yliopistoon liittyneitä ja miellettyjä, niin tutki-

muksellisia kuin toiminnallisiakin hankkeita ja kieltäytyä kaikesta yhteistyöstä. Skininit olivat jo aikaisemmin lähestyneet Karjalaisen toimittajaa paikallisessa ravintolassa ja pyytäneet tätä kirjoittamaan itsestään myönteisen artikkelin (Esitutkintapöytäkirja 1998). Toimittaja ei ottanut tehtävää vastaan, ja skininien toive jäi toteutumatta. Mitä ilmeisimmin skininit eivät pitäneet tutkimushankkeesta ja Exit-projektista kertovaa artikkelia itselleen myönteisenä asiana ja suhtautuivat kaikenlaiseen tutkimukseen kielteisesti, erityisesti puheeseen toiminnan jarruttamisesta.

Haastattelusuhteen luominen informanttiin edellyttää tutkittavan privaattiin tunkeutumista. Toiset yksityiset asiat ovat lisäksi herkempiä ja arkaluontoisempia kuin toiset. Esimerkiksi Martti Grönfors (1982) on käsitellyt asiaa tutkimuksessaan romanien välisistä suhteista. Voidaan varmasti Grönforsin tavoin todeta, että on hyvinkin kyseenalaista, onko kenelläkään, edes tutkimusintressiensä kanssa informanttia lähestyvällä tutkijalla oikeutta tunkeutua tutkittavansa yksityiseen (mt.). Myös jokaisella 48 rikollisista teoista epäillyillä skinillä on ollut oikeus kieltäytyä päästävästä tutkijaa privaattiinsa. Joensuun skininien taholta kieltäytyminen on lisäksi ollut rationaalinen valinta: negatiivisen huomion kohteena ollessa ei monikaan haluaisi lisää kielteistä julkisuutta.

Skininien vihamielisyys näyttäytyi konkreettisenä erään skineihin liittyneen oikeuskäsittelyn ja sen jälkeisen tauon aikana syyskuussa 1998 Joensuun poliisi- ja oikeustalolla. Skininit istuivat oikeussalissa käsittelyä seuranneen tutkijan takana ja puhuivat keskenään. Keskustelun luonteesta saattoi päätellä nuorten kuuluneen skineihin. Vihaisilta kuulostaaneet kolmen nuoren äänet pohtivat Karjalaisessa ollutta artikkelia, jossa 'oli puututtu skininien tekemisiin ja haluttu käännäyttää skininit pois omasta kannastaan'. Nuorten pohdinta kohdistui seuraavaksi siihen, mitä he haluaisivat projektiin 'sekaantuneille' tehdä. Tuon varsin yksityiskohdaksiin toimenpiteisiin pureutuneen keskustelun kuuntelemisen aikana heräsi toive siitä, etteivät skininit tunnista läsnä olevaa tutkijaa. Toive osoittautui sittemmin turhaksi.

Oikeuskäsittelyn harkinta-aikana tuomioistuimen päätöstä odottaessa skininit tulivat aulassa penkillä istuneen tutkijan viereen. Toisella puolella istui mukana ollut nuorisotyöntekijä. Viisi mittavasti skinihenkistä nuorukaista asettautui tutkijan viereen, ja kyljessä kiinni ollut skininönäisi tutkijaa kyynärpäällään ja totesi tämän olevan juutalaisten kätyri, ja että koko yliopisto olisi sionistisen vallan hallinnassa. Korostaakseen sanomaansa hän tönäisi uudestaan tutkijaa kylkeen. Tuossa tilanteessa

tutkijan mielestä katosi halukkuus pyytää skinejä haastatteluun, mutta hän halusi kuitenkin tietää syyn siihen, miksi skinit kuvittelivat yliopiston olevan sionistisen vallan hallinnassa. Vastausta kysymykseen ei tullut, vaan skinit kertoivat siitä, mitä tutkijalle/tutkijoille tehtäisiin, mikäli tutkiminen ei loppuisi. Tutkijan kannalta kiinnostavaa oli, pitäisivätkö skinit häntä yhtä harmillisena siitä huolimatta, että tämä oli sokea. Visuaalinen skinien tunnistaminenhan olisi ollut mahdotonta. Sokeus ei skineille tuntunut merkitsevän paljoakaan, skinit vain totesivat ”Ei riitä, ettet näe, parempi ettet kuulekaan ja pysty puhumaan.” Tutkijan kummastuneeseen kysymykseen ”Mutta enkös minä sitten olisi kuollut?” yksi skineistä vastasi ”Aivan, niin juuri.”

Tapahtuneen jälkeen tutkittavien tavoittelua kuitenkin jatkettiin ja huomio kohdistettiin pro gradu -tutkielmaa varten haastateltuun nuoreen, joka sittemmin oli jengityöntekijän mukaan liittynyt skineihin. Haastattelun aikaan nuori mies oli ollut avoin ja puhumaan halukas informantti, mutta nyt hän vältteli haastattelutilannetta. Viiden turhaksi osoittautuneen tapaamisyriytyksen jälkeen oli pakko antaa periksi. Sittemmin kävi ilmeiseksi, ettei skini ollut lainkaan ollut halukas haastatteluun, hän ei vain saanut sitä suoraan myönnetyksi ja odotteli, että kiinnostus häneen katoaisi. Syystalven 1998 aikana näin kävikin tutkijan luopuessa tuloksettomasta haastateltavan tavoittelemisesta.

Kolmea muuta, esitutkinta-aineistosta skineiksi tunnistettua nuorta yritettiin vielä tavoittaa ja asiasta kysyttiin jengityöntekijä Jouni Erolan mielipidettä. Hän ei pitänyt skineiltä kuulemiensa kannanottojen perusteella todennäköisenä, että kukaan noista kolmesta suostuisi haastateltavaksi. Suhtautuminen käynnistyneeseen tutkimushankkeeseen oli skinien osalta tullut selväksi. Yhteyttä otettiin kuitenkin kahteen skiniin, joista toinen oli yhteydenottohetkellä Pyhäselän vankilassa. Vankilassa ollut skini ilmoitti asian kuultuaan kohteliaasti, että on luopunut vastamasta haastattelupyyntöihin ja ehdotti jotakuta toista haastateltavaksi nimeämättä tätä tarkemmin. Toinen skini kieltäytyi edes keskustelemasta asiasta kuultuaan, mihin projektiin haastattelu kuuluisi. Koska haastattelu perustuu täysin vapaaehtoisuuteen ja haastateltavan suostumukseen (Hirsjärvi & Hurme 1988), todettiin, että olisi turhaa pyrkiä saamaan yhteyttä skineihin toistaiseksi. Tämä ei merkinnyt kuitenkaan tutkimusaiheesta luopumista, vaan toisenlaisen tutkimusaineiston käyttöönottoa.

3.2 Tutkimusaineistosta

Tutkittavien lähestymiseen liittyvät vaikeudet olivat ratkaiseva syy muuttaa tutkimusasetelmaa. Aiemmin sekundaariaineistoksi tarkoitettu esitutkintamateriaali nostettiin primaariseksi, ja mahdolliset (hyvin-kin epävarmassa asemassa olevat) haastattelut jätettiin sekundaarisesti käytettäväksi informaatioksi. Myöhemmin kävi ilmeiseksi, ettei yhtään skinien haastattelua saatu. Tutkimuksen primaariaineisto sisältää 310 poliisin kirjaamaa esitutkintapöytäkirjaa, jotka on laadittu ajanjakson 1995–1998 aikana rikoksista epäiltyjen skinien kuulustelujen sekä rikostutkinnan perusteella.

Esitutkinta on poliisiviranomaisen suorittama rikostutkinnallinen toimenpide, joka tehdään joko tehdyn rikosilmoituksen tai rikosepäilyn perusteella. Rikoksen kohteeksi joutunut voi ilmoittaa rikoksesta poliisille ja tehdä kyseisestä rikoksesta rikosilmoituksen. Tämä ilmoitus on ensimmäinen vaihe kohti rikoksen esitutkintaa. Esitutkinta voidaan käynnistää myös silloin, kun on syytä olettaa tietyn rikoksen tapahtuneen. (ETL 2§.) Näin on esimerkiksi silloin, kun poliisi partioidessaan huomaa joko juuri tehdyn tai tekeillä olevan rikoksen. Neljännessä luvussa selostetaan tarkemmin esitutkinnan problematiikkaa ja kuulusteltavan sekä poliisiviranomaisen asemaa kyseisessä tutkinnassa.

3.2.1 Ongelmallinen aineiston hankintaprosessi

Esitutkinta-aineiston kerääminen aloitettiin syksyllä 1998. Tuolloin saatiin käsiin jo ennalta skineiksi tiedettyjen nuorten esitutkintapöytäkirjat. Tällä perustalla pystyttiin vähitellen muodostamaan rikoksista epäiltyjen skinien verkosto. Tarkasteluajanjakson alkuvuosien (1995 ja 1996) pöytäkirjoissa skineihin oli liitetty tiettyjä määreitä, joiden avulla pystyttiin päättelemään heidän kuulumisensa skineihin. Näitä määreitä olivat esimerkiksi 'kuulapää', 'nahkapää', 'pilottitakki' ja 'skini', jotka olivat esiintyneet useimmin. Määreet olivat joko skinien itsensä, poliisin tai rikoksessa muuten osallisina olleiden antamia. Kun verkoston muodosti lähes kolmekymmentä varsin aktiivisesti rikollisessa toiminnassa ollutta skiniiä, jengityöntekijä Jouni Erola kävi verkoston läpi ja totesi siinä mukana olleiden kuuluneen skiniliikkeeseen Joensuun alueella. Tässä arvioin-

nissa Erolan asiantuntemusta pidettiin luotettavana hänen pitkäaikaisen kenttätökokemuksensa perusteella.

Aineiston hankintaan liittyneet ongelmat keskittyivät sen saatavuuteen. Kun tietyn rikoksen rikosprosessi tutkintoineen ja oikeudenkäynteineen on ohi, pöytäkirjat päätyvät Joensuun poliisi- ja oikeustalon poliisiasiain toimistoon, josta ne on mahdollista saada myös tutkimuskäyttöön. Pöytäkirjat ovat julkisia asiakirjoja, joten periaatteessa kuka tahansa voi saada pöytäkirjoja katsottavakseen. Problemaattiseksi osoitautui esitutinnan ja oikeudenkäynnin välinen aika, joka tutkinnan laajuudesta tai muista prosessia hidastaneista tekijöistä johtuen saattoi venyä varsin pitkäksi. Erityisesti jouduttiin odottamaan poliisin skinien kerhotalolle vuoden 1997 lopulla tekemään kotietsintään liittyntä pöytäkirjaa; odotusaika venyi yli vuoden mittaiseksi.

Toinen ongelma liittyi Joensuun lähikunnissa tehtyihin rikoksiin. Tapauksesta riippuen rikoksen oikeuskäsittely ja edeltävä esitutkinta oli toimitettu joko tuossa lähikunnassa tai Joensuussa. Esitutkinta-aineiston hankkiminen eri kuntien poliisipiireistä olisi kestänyt kauan ja edellyttänyt lukuisia puhelinsoittoja selityksineen. Harkinnan jälkeen päädyttiin kokoamaan esitutkinta-aineisto skinien tekemistä rikoksista pelkästään Joensuun poliisi- ja oikeustalon poliisiasiain toimistosta. Aineistossa mukana olevat, lähikuntiin sijoittuneet rikokset, on käsitelty Joensuun käräjäoikeudessa ja esitutkinta suoritettu Joensuun poliisilaitoksella.

Tämän tutkimuksen tutkimusaineistona ovat vuosina 1995–1998 skinien rikosepäilyihin liittyneet esitutkintapöytäkirjat, jotka on saatu Joensuun poliisi- ja oikeustalon poliisiasiain toimistosta. Sekundaariaineistona on käytetty Joensuun kaupungin silloisen jengityöntekijän (nykyisin kaupungin nuorisotoimenjohtaja), Jouni Erolan, haastatteluja sekä Erolan alustusta Rikosuhripäivystyksen seminaarissa 15.3.2003 Joensuussa.

3.2.2 Aineistosta tutkittaviin ja tutkimuskohteeseen

Primaari tutkimusaineisto koostuu Joensuun poliisilaitoksella toimitetuista kuulusteluista laadituista esitutkintapöytäkirjoista vuosilta 1995–1998, joissa syyllisiksi epäiltyinä on skinhead-alakulttuuriin kuuluneita nuoria. Nuoret ovat ylittäneet rikosoikeudellisen vastuun alka-

misen ikärajan, joka on Suomessa 15 vuotta. Alle 15-vuotiaat eivät ole rikosoikeudellisessa vastuussa tekemistään rikoksista, mutta ovat korvausvelvollisia aiheuttamastaan vahingosta (esim. Iivari 1996). Tutkittavien ikä on huomioitu ensimmäisen rikoksen tapahtumahetken mukaan eli skinien iäksi on 4-vuotisen periodin aikana määräytyneet heidän ikänsä ensimmäisessä rikostutkinnassa (ks. liite 2).

Suomen rikoslainsäädännössä nuoreksi lainrikkokijaksi on määritelty henkilö, joka rikolliseen tekoon syyllistyessään on 15, mutta ei 21 vuotta täyttänyt (Laki nuorista rikoksentekeijöistä 262/40). Muissa Pohjoismaissa ikäraja on, kuten Suomessa, 15 vuotta. Useiden maiden (esimerkiksi Suomen ja Britannian) rikoslainsäädännössä on lievennyksiä ja poikkeuksia liittyen nuorten lain rikkojien tekoihin. (Muncie 1999.) Kuitenkin yhä useammin yhteiskunnassa joudutaan kohtaamaan yhä nuorempien rikoksen tekijöiden yhä vakavammiksi muuttuvien rikosten kasvava määrä (esim. Häkkänen & Hagelstam 2003).

Tutkittavat on rajattu rikosoikeudellisen vastuun alkamisen mukaan alarajaltaan 15 vuoteen. Tätä nuoremmat on jätetty tutkimuksen ulkopuolelle. Tosin heidän määränsä on tarkasteluajanjaksolla ollut häviävän pieni; heitä on mahdollisesti ollut vanhempien skinien mukana joissakin omaisuusrikoksissa. Muutamat heistä ovat jatkaneet omaisuusrikoksia ylitettyään 15 vuoden iän.

Yläikärajaksi on määrittynyt 20 vuotta, koska vanhimmat esitutkinta-aineistossa rikollisista teoista epäillyt ovat olleet sen ikäisiä. Kuitenkin on muistettava, että vanhemmatkin skineihin kuuluneet ovat voineet olla mukana rikoksissa, vaikka heitä ei olekaan saatu kiinni rikospaikalta. Joidenkin vanhempien skinien rooli näyttää liittyneen pitkälti toiminnan organisoimiseen ja nuorten skinien 'isoveljinä' toimimiseen (ks. 6. luku).

Määrällisesti tutkittavina ovat olleet kaikki 15–20-vuotiaat skinit, joita on tarkasteluajanjakson aikana epäilty rikoksista siten, että niistä on toimitettu esitutkinta. Näillä kriteereillä skineistä on muodostunut 48 skinin joukko. Valtaosin skinit ovat kotoisin Joensuun alueelta, vain 3 skinia on tarkasteluajanjakson aikana ollut kotoisin jostakin Joensuun lähikunnasta. Tiiviit kaverisiteet Joensuun suuntaan ovat vaikuttaneet siihen, että nämä nuoret ovat tehneet rikoksia pääsääntöisesti Joensuussa. Skinien sosiodemografisia muuttujia on tarkasteltu liitteessä 2.

3.2.3 Poissaolevat tytöt

48 rikollisiin tekoihin syyllistyneen skinin joukossa ei ole ollut yhtään tyttöä. Kun tyttöjen olemassaolosta ja roolista skiniryhmässä kysyttiin silloiselta jengityöntekijältä Jouni Erolalta, hän kertoi tyttöskinien puuttuneen joensuulaisten skinien ryhmästä. Tytöt ovat olleet Erolan mukaan sivustaseuraajan osassa tyttöystävinä ja vaimoina. Näin ollen joensuulaisten, varsinaisessa skiniliikkeessä mukana olleiden joukossa ei tarkasteluajanjakson aikana ole ollut 'valekaljuisia' skiniyttä ilmentämään pyrkineitä tyttöjä (vrt. Perho 2001).

Entisen skinin, Kent Lindahlin mukaan tytöt ovat kaikissa miehisissä liikkeissä reunalla, eivät koskaan tapahtumien keskipisteessä. Tyttöjen passiivinen rooli antaa heille myös poikia paremman mahdollisuuden irrottautua ryhmästä, eikä heihin jää samanlaista ikuista leimaa kuin poikiin. (Lindahl 2002, 156–157.) Tyttöjen toiminnallisesta roolista skinieissä Lindahl ei mainitse paljoakaan, eikä heidän rikollisuutensa laadusta. Tosin väkivaltasuuntautuneisuus näyttää myös tyttöjen kohdalla olleen selvää. (mts. 154.)

Päivi Honkatukia on tutkinut naisten ja tyttöjen rikollisuutta ja todennut sen vähäisemmäksi ja enemmän omaisuuteen kohdistuneeksi miesten rikollisuuteen verrattuna, ja tätä ovat painottaneet myös muut vastaavasta aiheesta tehdyt tutkimukset (Honkatukia 1998; Gottfredson & Hirschi 1990). Vaikka skinien ryhmässä ei tyttöskinejä olekaan ollut, ovat muutamat tyttöystävät osallistuneet skinien rikoksiin, eräässä tapauksessa uhrin tyttöystävän pahoinpitelemiseen. Toisaalta tytöt ovat myös saaneet materiaalista hyötyä poikakavereidensa toteuttaman omaisuusrikollisuuden kautta. Eräälle tyttöystävälle tuotiin syntymäpäivälahjaksi mikroaaltouuni, jonka poliisi tosin nouti sittemmin pois. Tytöt näyttävät skinien kuvioissa näkymättöminä toisina; he ovat poissa olevia, mutta kuitenkin läsnä vaikuttamalla, edes vähäisessä määrin, skinipoikakavereidensa rikollisessa toiminnassa.

3.3 Tutkimusongelma ja kysymyksenasettelu

Tämä tutkimus kohdentuu skinheadeihin kohdistuneisiin rikosepäilyihin. Tarkoituksena on skinien toiminnan, aatteen ja ryhädynamiikan ymmärtäminen tutkimuksen keinoin. Tällä tarkoitetaan skinirikollisuuden mahdollisimman tarkkaa kuvailua aineiston perusteella. Kuvailun tarkkuus riippuu olennaisesti kerätyn aineiston kattavuudesta ja luotettavuudesta. Tähän liittyviä kysymyksiä tarkastellaan lopuksi. Tutkimus koostuu sekä kvantitatiivisesta että kvalitatiivisesta skinirikollisuuden ja sen organisoitumisen tarkastelusta.

3.3.1 Kvantitatiivinen kysymyksenasettelu

Kvantitatiivinen analyysi rakentuu yksittäisten rikosepäilyjen ympärille. Poliisin esitutkintapöytäkirjaan kirjaama rikosnimike eli rikosepäily muodostaa kvantitatiivisen analyysiyksikön. Tutkimuksessa lähestytään skinien rikollisuutta esitutkinta-aineiston numeerisen tarkastelun kautta. Täten tarkennetaan ja elaboroidaan jo esitettyä kuvausta skinirikollisuudesta. Kuvauksessa tarkastellaan ensiksikin rikosten lukumäärää ja jakaantumista tarkasteltavalla ajanjaksolla. Rikollisuuden tarkastelua täsmennetään edelleen rikoslajittaisella analyysillä, jonka pääluokkia ovat väkivalta-, omaisuus- ja muut rikokset.

Rikosten tapahtuma-ajat ja tapahtumapaikat ovat seuraava taso, jolla selvennetään skinien rikollisuuden luonnetta. Erillisen tarkastelun kohteeksi nostetaan rasistiset rikokset. Tällöin arvioidaan rasistisen rikollisuuden osuutta skinien rikoksissa sekä konstruoidaan rasististen rikosten 'perustyyppi'. Analyysin päättää skinien epäillyn rikollisuuden asianosaisten tarkastelu.

Lähtökohdiltaan analyysi on kvantitatiivinen, rikosepäilyjen määriin tukeutuva. Kuitenkin analyysia syvennetään esitutkinnan kirjallisen materiaalin avulla, joten myös tältä osin luovutaan mekaanisesta erottelusta kvantitatiiviseen ja kvalitatiiviseen analyysiin.

3.3.2 Kvalitatiivinen kysymyksenasettelu

Kirjallista, ei-numeerista aineistoa käytetään täydentämään numeerista analyysiä. Tällöin kirjalliset selonteot täydentävät numeerisia luokituksia ja kuvauksia. Erillinen analyysi kohdentuu skinien kerhotalolta kerättyyn aineistoon (300 sivua). Sen kautta eksplikoidaan skinien organisoitumista ja ideologiaa. Varsinaisesta pääaineistosta eritellään skinien kuulustelukertomuksissa rikoksille ilmoittamia perusteluja, syitä sekä käytettyjä syyllisyyden toimintastrategioita. Toimintastrategiat liittyvät tapoihin selviytyä syyllisyyksymyksestä.

Skinirikollisuuden motiiveja koskevan kvalitatiivisen analyysin konkreettisia kysymyksiä ovat:

1. Millaisia tapoja skinit käyttävät kuulustelutilanteessa selviytyäkseen syyllisyyksymyksestä?
2. Mitä syitä skinit ilmoittavat tekemilleen rikoksille?
3. Miten skinit perustelevat tekemiään rikoksia?

3.4 Aineiston kattavuus

Koska tutkimuksen tutkimusote on deskriptiivinen ja tarkoituksena on tarkasteluajanjakson 1995–1998 skinirikollisuuden mahdollisimman tarkkan kuvailun kautta pyrkiä sekä selittämään että ymmärtämään skinejä ja skiniyttä, on tarpeen eksplisiittisesti tarkastella aineiston luotettavuutta. Kuvailevan tutkimuksen luotettavuus on riippuvainen empiirisen aineiston luotettavuudesta (Alasuutari 1994), joten skinien määrittämisen ja aineiston hankinnan problematiikan selostaminen on tarpeen.

Aineiston hankinta ja tutkimuskohteen määrittäminen on suurelta osin tehty samanaikaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että kahden varmuudella skineinä tunnetun joensuulaisnuoren nimen perusteella hankitut esitutkintapöytäkirjat ovat avanneet uusia nimiä tutkimuskohteen luetteloon. Sitten näihin nimiin liittyvät esitutkintapöytäkirjat on pyydetty Poliisilaitoksen poliisiasia-in toimistosta. Prosessin luotettavuuden takaamiseksi nimiluettelo on käyty läpi yhdessä jengityöntekijä Erolan kanssa. Koska esitutkintapöytäkirjoissa on usein runsaasti rikoksen asianosaisia (epäiltyjä, asianomistajia eli uhreja ja todistajia), rikoksesta

epäiltyjen skiniyhteyksien selvittäminen pelkkien poliisin kirjaamien kuvausten sekä asianomistajien ja todistajien kertomusten perusteella on välillä ollut problemaattista. Esimerkiksi muutamassa, jo aiemmin skineiksi tunnistettujen tekemässä rikoksessa on ollut mukana heidän kaveripiiriinsä kuulunut nuori, jonka asema ei kuulustelukertomusten kautta ollut avautunut. Hän vaikutti olevan vahvasti mukana skiniryhmässä, minkä vuoksi häneen liittyvät esitutkintapöytäkirjat tilattiin poliisiasian toimistosta. Henkilö oli syyllistynyt myös yksin tehtyihin rikoksiin, mutta valtaosa rikoksista oli tehty yhdessä jonkun tai joidenkin skiniryhmään kuuluneiden kanssa. Keskustelu jengityöntekijän kanssa kuitenkin osoitti mainitun nuoren kuuluvan skiniporukkaan pelkästään näiden kaverina, eikä nuori ilmentänyt eikä ylläpitänyt skiniyteen kuuluvia piirteitä.

Esimerkki on opettavainen sikäli, että tutkijan ei kannata tehdä oletuksia hankkimatta informaatiota kyseisestä asiasta (tässä tapauksessa henkilön kuulumisesta skiniliikkeeseen). Tutkiminen ennen 'hutkimista' on sekä ajan säästämisen että aineiston hankintakustannusten suhteen edullisempi vaihtoehto.

Tutkimuskohteen, 48 skinin, nimiluetteloa voi pitää hyvinkin luotettavana osoittimena tarkasteluajanjakson aikana rikollisista teoista Joensuun ja lähikuntien alueella epäillyistä skineistä. On mahdollista, että luettelosta puuttuu henkilöitä, joiden tiedetään 1990-luvulla kuuluneen Joensuun alueen skiniliikkeeseen. Tämä johtuu aineistolle ja tutkimuskohteelle asetetuista kriteereistä. Luettelosta voi puuttua henkilöitä, joiden olosuhteissa on tapahtunut muutoksia. Koska tutkimuskohteeksi valikoitujen skinien on tutkimuskohteeksi päätyäkseen täytynyt tarkasteluajanjakson aikana olla epäiltynä esitutkintaan johtaneesta rikoksesta, mukana ei luonnollisesti ole skiniliikkeeseen kuuluneita, joiden kohdalla kriteeri ei ole toteutunut. Eri asia on, onko skinien joukossa tällaisia henkilöitä. Mahdollisesti heitä on; liikkeeseen kuuluneet ovat voineet olla mukana osallistumatta rikosten tekemiseen tai jäämättä niistä kiinni tarkasteluajanjakson aikana. Toinen huomioitava asia on skinien elämässä ja olosuhteissa tapahtuneet muutokset. Yksi voimakkaasti skiniliikkeessä 1990-luvun alussa mukana ollut nuori teki itsemurhan muutamaa vuotta myöhemmin ja muutama mukana ollut vaihtoi ennen tarkasteluajanjaksoa paikkakuntaa. Näin ollen skinitoiminnan alussa mukana olleista henkilöistä kaikki eivät ole mukana tutkittavina elämän tilanteessa tapahtuneiden muutosten takia.

Toisena dimensiona aineiston hankinnan luotettavuutta arvioitaessa on hankitun aineiston kattavuus suhteessa kaikkiin, tarkasteluajanjakson aikana tehtyihin skinirikoksiin. Onko hankitussa aineistossa mahdollisesti aukkoja esimerkiksi tietyn ajankohdan, paikan, paikkakunnan tai tekijän suhteen?

Kriteerinä pöytäkirjoja pyydetessä on toiminut luettelo tutkimuskohteista, jota on täydennetty uusien nimien ilmaantuessa. Koska aineiston hankkimispaikaksi oli määrittynyt Joensuun poliisilaitos, Joensuun kaupungin alueella tapahtuneiden rikosten suhteen aineisto on kattava. Poikkeuksen voivat muodostaa rikokset, jotka on tehty tarkasteluajanjakson loppupuolella, vuoden 1998 lopulla. Tarkkaan kattavuuteen on kuitenkin pyritty toistamalla nimilistan mukaista esitutkintapöytäkirjoja koskevaa pyyntöä. Aineiston hankinta esitutkintapöytäkirjojen osalta on lopetettu keväällä 2000. Koska tuomioistuimen keskeneräisten tapausten osalta esitutkinta-aineisto ei ole ollut saatavissa tutkimuskäyttöön, kyseiseen kevääseen mennessä on myös epäselvimpien tapausten päätely läpäisseen tuomioistuinkäsittelyn.

Joensuun lähikunnat, joissa tapahtuneet skinirikokset on käsitelty paikkakunnan tuomioistuimissa, ovat aineiston kattavuuden suhteen problemaattisia. Koska dokumentteja ei ole suoraan pyydetty kyseisten paikkakuntien poliisilaitoksilta, saatu aineisto ei välttämättä ole täysin kattava. Toisaalta skinirikollisuuteen liittyvän esitutkinta-aineiston kattavuutta puoltaa se, että lähikunnissa rikoksia tehneet skinit ovat olleet pääosin joensuulaisia, useat heistä lukuisiin rikoksiin kaupungissa syylistyneitä. Näin heidän tekemiensä rikosten käsittelypaikkakunnaksi on määräytynyt Joensuu. Lisäksi pääosa tutkimuskohteena olleista skineistä (45) on joensuulaisia, jolloin jäljelle on jäänyt vain kolmen ulkopaikkakuntalaisen skinin joukko, jonka tekemät rikokset on mahdollisesti käsitelty heidän kotipaikkakuntansa käräjäoikeudessa. Määrällisesti tähän ei liity merkittävää aineiston kattavuuteen liittyvää ongelmaa. Kun kyseessä on tiettyyn periodiin kiinnittyvän dokumenttiaineiston hankkiminen, johon liittyy tutkimuskohteelle asetettuja määreitä, aineiston hankintaprosessin jaksottamisesta ja toistamisesta on selvästi ollut hyötyä aineiston kattavuuden turvaamisessa.

4 METODI

Tutkimuksen pääasiallinen aineisto sisältää 310 esitutkintapöytäkirjaa. Nämä pöytäkirjat liittyvät vuosien 1995–1998 aikana tehtyihin rikoksiin, joista epäiltyinä on joensuulaisia skinhead-nuoria. Sekundaariaineistona on käytetty Joensuun kaupungin jengityön edustajan sekä poliisin haastatteluja. Tutkimuksessa käytetään esitutkintapöytäkirjoista poimittuja suoria lainauksia, joita ovat poliisin selostukset tapahtuneista rikoksista sekä epäiltyjen kuulustelukertomukset. Lainauksissa esiintyvät henkilöiden nimet ovat keksittyjä, samoin myös katujen tai muuten nimettyjen paikkojen nimet. Muiden paikkakuntien kuin Joensuun nimet on muutettu, koska pienillä paikkakunnilla asuvien henkilöiden tunnistaminen asiayhteyden perusteella on mahdollista.

Pöytäkirjoista lainatut otteet tuovat esille aineiston rikkautta ja kertovat käytetystä kielestä, käsitteistä sekä kuulusteltujen tavasta hahmottaa kuulustelutilannetta (Karstinen 1998, 68). Epäiltyinä kuulusteltujen skinien kohdalla tilanteen hahmottaminen näyttäytyy lähinnä pyrkimyksenä tilanteen hallintaan sekä strategisesti oikeaan toimintaan syyllisyyskysymyksen suhteen (ks. luku 7). Skinien kuulustelukertomusten otteet on pyritty jättämään niin alkuperäisiksi kuin tutkimuseettiset ja muut tutkimukseen liittyvät näkökannat huomioon ottaen on ollut mahdollista. Joitakin otteita on tosin jouduttu supistamaan jättämällä pois analyysin kannalta epäolennaisia ilmauksia.

Tutkimuksessa käytetään sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusotetta. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksen analyysi jakaantuu kahtia määrällistettyjen muuttujien analyysiin ja kirjallisen materiaalin kvalitatiiviseen luentaan. Numeerisessa analyysissä muuttujia ovat esimerkiksi rikoslajit, rikosten tapahtumapaikka ja -aika, rikosten rasistisuus sekä asianomistajien ikä ja lukumäärä kussakin rikoksessa. Näitä muuttujia on analysoitu rikollisten tekojen intensiteetin, rikoslajien ja muiden esille tulleiden tekijöiden suhteen.

Alkulan, Pöntisen ja Ylöstalón (1994) mukaan kvantitatiivisten menetelmien käyttäminen sosiologisessa tutkimuksessa edellyttää numeerisen mittaamisen mahdollisuuden problematisoimista. He näkevät yhteiskunnan rakenteen ja toiminnan ehdollisina suhteissa siinä käytettävään merkitysrakenteeseen. Tutkittavan ilmiön ulkokohtainen mittaaminen on mahdollista, mutta Alkulan, Pöntisen ja Ylöstalón mukaan tätä kautta ei mahdollisesti päästä kovin pitkälle yhteiskunnan toiminnan ymmärtämisessä. Mittaamisen eksaktisuus- ja systemaattisuusvaatimukset versus arkikielen monimerkityksellisyys edellyttävät erilaisten kompromissien tekemistä. (Alkula ym. 1994.)

David Silvermaniin nojautuen Alasuutari (1994, 26) katsoo perinteisen jaon kvantitatiiviseen ja kvalitatiiviseen tutkimusotteeseen hämärtyneen 1990-luvun aikana. Silvermanin tutkimuksissa on tilastollista analyysia käytetty rinnakkain laadullisten menetelmien kanssa. Tutkimustulosten yleistettävyyden suhteen voidaan ottaa huomioon muitakin tekijöitä kuin tilastollinen edustavuus. (mts. 27) Tutkimustulosten yleistettävyyttä voidaan lähestyä tutkimustiedon eksaktiuden vaatimuksen kautta. Toisaalta tuloksia voidaan vahventaa triangulaatiolla – käyttämällä rinnakkain kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusotetta. Tässä tutkimuksessa kvantitatiiviset menetelmät toimivat tutkittavan ilmiön (skinirikollisuuden) kartoittamisessa ja kuvailemisessa (minkä verran ja minkä tyyppisiä rikoksia, kuinka paljon rassistista rikollisuutta ja niin edelleen). Kvalitatiivisilla menetelmillä tarkennetaan tiettyä/tiettyjä osia tutkittavasta ilmiöstä (rikosten luonne, skinien organisoituminen ja ideologia, syyllisyyden toimintastrategiat, motiivit ja perustelut).

Kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimusotteen käyttäminen samassa tutkimuksessa mahdollistaa aineiston eri ulottuvuuksien tarkastelun. Metodien valintaa ei Pertti Tötön (2000) mukaan pidäkään tarkastella eksistentiaalisena, tiettyjen maailmankatsomuksellisten sitoumusten välisenä valintana. Sen sijaan valinnassa metodien tulisi näyttäytyä työvälisinä tietyn tuloksen saavuttamiseksi ilman arvoarvostelmia niiden paremmuudesta tai huonommuudesta. Metodit ovat työväliseitä tutkittavana olevan todellisuuden hahmottamisessa. (mt.) Tässä tutkimuksessa kvantitatiivisella otteella kuvataan skinien rikollisuuden määrällistä ulottuvuutta ja siinä mielessä pintaa, kvalitatiivinen ote taas mahdollistaa rikollisuuden pinnan alle kurkistamisen paljastessaan strategioita ja motiiveja, joita on löydettävissä epäiltyjen kuulustelukertomuksista.

4.1 Aineiston luonteesta

Käytetyn tutkimusaineiston, eli tässä tapauksessa esitutinnan perusteella laadittujen esitutkintapöytäkirjojen, lähtökohtana on rikosepäily. Epäily tehdystä rikoksesta voi tulla poliisin tietoon joko asianomistajan (rikoksen uhrin) tekemän rikosilmoituksen tai jonkun ulkopuolisen (esimerkiksi poliisin) tekemien havaintojen perusteella (Niemi-Kiesiläinen 2000, 23). Poliisi käynnistää tehdyn rikosilmoituksen perusteella rikostutinnan, mikä tarkoittaa sen selvittämistä, onko rikos todellisuudessa tapahtunut, ja minkälainen rikos on ollut kyseessä. Oikeuden tuomioistuinlauselmia ei tutkimusaineiston laajuuden takia ole otettu mukaan tutkimukseen, joten analyysi kohdistuu pelkästään poliisin rikosepäilyjen perusteella laadittuun esitutkinta-aineistoon, jota on 310 esitutkintapöytäkirjassa tuhansia sivuja.

Kaiken kaikkiaan esitutkintapöytäkirjojen sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen tarkastelu on laajuudessaan mittava niin määrällisesti kuin laadullisestikin. Lisäksi aineiston systemaattinen läpi käyminen on tutkimusresurssit huomioiden ollut työlästä, koska esitutkintapöytäkirjat on toimitettu tutkimuskäyttöön valokopioina. Tuomioistuinlauseloiden poisjättöön on lisäksi vaikuttanut se, että rikosepäilyistä voidaan olettaa saatavan todellisemman kuvan skinien rikollisuudesta. Skinit ovat tutkimusaineiston perusteella näyttäneet varsin 'oikeustietoisina' nuorina, toisin sanoen he ovat tienneet mahdollisuuksistaan selviytyä teostaan mahdollisimman vähällä, esimerkiksi ilmoittamalla sovitteluhalukkuudesta. Lisäksi skinejä kohtaan tunnettu pelko on voinut saada osan asianomistajista vetäytymään oikeusprosessista kesken kaiken tai suostumaan sovitteluun.

4.1.1 Esitutkinta ja rikosprosessi

Esitutkinta on osa rikostutkintaa, ja sitä säätelevät esitutkintalaki (ETL 449/87), poliisilaki (PolL 493/95) sekä asetus esitutkinnasta ja pakkokeinoista (575/88). Toisin kuin Ruotsissa, Suomessa rikosprosessiin liittyy poliisiviranomaisen laaja toimivalta esitutkinnassa. Kun esitutkinta käynnistetään, ei edellytetä, että tiettyä henkilöä voidaan epäillä rikoksesta; lainkohta 'on syytä epäillä' (ETL 2§1) tarkoittaa alhaista näyttökynnystä. Alhainen näyttökynnys puolestaan tarkoittaa rikostutinnan käynnistämisen matalaa kynnystä, tutkinta käynnistetään kun 'on syytä

olettaa tietyn rikoksen tapahtuneen.' Toisaalta esitutkinta voidaan jättää tekemättä, mikäli rikos on vähäinen tai siitä ei olisi odotettavissa muuta kuin sakkoa, eikä asianomistajalla ole vaatimuksia asian suhteen(ETL 2§2).

Rikosprosessi laajassa merkityksessään koostuu rikoksen esitutkinnasta, syyteharkinnasta, oikeudenkäynnistä (tuomioistuinmenettely) sekä rangaistuksen täytäntöönpanosta. Näin ollen niin esitutkinnan kuin rikosprosessinkin tavoitteena on toteuttaa rikosoikeudellinen vastuu, jota oikeusvaltion määrittämät rajoitukset säätelevät. Näihin rajoituksiin kuuluu muun muassa epäillyn oikeusturvan takaaminen. Esitutkinnassa tämä tarkoittaa sitä, että epäillylle annetaan tieto siitä, mistä häntä epäillään ja mahdollisuus valmistautua puolustukseensa. Lisäksi epäillylle on annettava mahdollisuus tutustua esitutkinnassa kertyneeseen aineistoon ja antaa siitä lausumansa. (Niemi-Kiesiläinen 2000, 11–12.) Epäillyn asemaan sekä oikeuksiin esitutkintaa toimitettaessa on syytä perehtyä, koska niin epäillyn asemalla kuin oikeuksillakin on merkityksensä tutkinnassa saatavan tiedon luonteeseen ja tätä kautta myös aineiston luotettavuuteen.

Rikoksen käsittely on laajuudessaan monesti useita kuukausia kestävä prosessi, ja on mahdollista, että asianosaiset kadottavat 'punaisen langan' prosessin aikana. Nuorten lainrikkojien rikosprosesseissa onkin kokeiluluontoisesti viidellä paikkakunnalla toteutettu nuorten tekemien rikosten oikeuskäsittelyn eri vaiheiden nopeutettua käsittelyä vuosina 2000–2001. Näin nuoret lainrikkojat ovat joutuneet normaalia käytäntöä nopeammin vastaamaan tekemistään rikoksista niin esitutkinnassa, sovittelussa, syyteharkinnan nopeutumisen jälkeen tuomioistuinkäsittelyssä kuin tuomion täytäntöönpanossakin. Rohkaisevien tulosten seurauksena toimintaa laajennettiin kuudelle uudelle paikkakunnalle vuonna 2002. (Nuorten tekemien rikosten nopeutettu käsittely joka-päiväiseksi työtavaksi koko maahan 2003.) Nuoret ovat kokeilun seurauksena joutuneet konkreettiseen vastuuseen tekemästään rikoksesta varsin pian sen tapahtumisen jälkeen, eivätkä ole näin ehtineet kadottaa rikoksen 'punaista lankaa'.

4.1.2 Epäillyn asema esitutkinnassa

Epäillyn asemaan esitutkinnassa liittyy sekä syyttömyysolettama että objektiviteettiperiaate. Ensiksi mainittu tarkoittaa sitä, että epäiltyä

on kohdeltava syyttömänä, kunnes tutkinnassa ilmenevien seikkojen perusteella voidaan muuta olettaa. Epäilyjen kohdistuessa tiettyyn henkilöön voi oletettaman noudattaminen olla vaikeata. Tällöinkin on toimittava siten, ettei vaihtoehtoja ja muita mahdollisia epäiltyjä suljeta pois. Objektiviteetti- eli tasapuolisuusperiaate tarkoittaa sitä, että tutkinnassa on selvitettävä niin epäiltyä vastaan kuin hänen puolestaankin puhuvat seikat ja todisteet. Joutuisuusperiaatteen mukaisesti epäillyllä on oikeus saada tietää tutkinnassa ilmi käyneet seikat niin pian kuin se on mahdollista ilman, että siitä aiheutuu haittaa rikoksen selvittämislle. (Niemi-Kiesiläinen 2000, 13–14.)

Edellä esitetyt periaatteet säätelevät merkittävässä osin epäiltyjen asemaa ja vaikuttavat myös heihin kohdistuviin esitutkintatoimenpiteisiin. Niillä on myös vaikutuksensa siihen, mitä epäilty kuulustelutilaisuudessa kertovat ja tätä kautta koko esitutkinta-aineiston luonteeseen.

4.1.3 Kuulustelutilanne: epäillyn ja kuulustelijan dialogi?

Kuulustelussa pyritään tietyn rikosasian selvittämiseen kuulustelemalla rikoksen eri osapuolia. Kuulustelu on mukana olevien välitön vuorovaikutustilanne. Esitutkintakuulustelussa tämä tarkoittaa sitä, että kuulustelu pyritään suorittamaan henkilökohtaisesti lukuun ottamatta joitakin tapauksia, joissa asianomistajaa ja todistajia voidaan kuulla puhelimitse. Kuulustelu toteutetaan yleensä poliisilaitoksella siihen tarkoitukseen varatussa tilassa. Kuulustelun toimittaa tavallisesti tutkinnasta vastaava poliisiviranomainen (Karstinen 1998,122; Niemi-Kiesiläinen 2000, 29).

Kuulustelu on rikosprosessin tärkeä vaihe, mutta sen totuudellisuus on kyseenalaistettavissa riippuen sekä kuulusteltavien että kuulustelijoiden erilaisista kyvyistä ilmaista itseään (esimerkiksi kuulustelijan kirjaamiskyky ja kuulusteltavan halu puhua totta). Lisäksi eri rikoslajeissa kuulustelun merkitys voi näyttäytyä erilaisena. Varsinkin talousrikosten tutkintaa poliisi on pitänyt erityisen kuulusteluvoittoisena. (Karstinen 1998, 69.) Kuulustelukertomusten otteista on vaikeata osoittaa sitä, eroavatko skinien eri rikoslajeihin liittyvät kuulustelut totuudenmukaisuuden suhteen. Tämä tarkoittaa sitä, ettei ole mahdollista osoittaa eri rikoslajien ja näihin liittyvien kuulustelujen osalta pyrkimystä rehellisyyteen tai epärehellisyyteen. Skinin pyrkivät yleensä eri tavoin taktikoimalla pääsemään sekä kuulustelutilanteesta että rikosprosessista mahdollisimman vähällä.

Kuulusteltavalle on ennen kuulustelua ilmoitettava hänen asemansa kuulustelussa: epäillylle on kerrottava, että häntä kuulustellaan epäiltynä. Hänelle on kerrottava myös mistä rikoksesta häntä epäillään sekä hänen mahdollisuudestaan käyttää kuulustelutodistajaa tai avustajaa kuulustelutilaisuudessa. Yleisimmin kuulustelutodistajana toimii toinen poliisi. Myös kuultavan avustajalla on oikeus olla läsnä, mikäli sitä ei ole kielletty painavista tutkinnallisista syistä (ETL 31§). Nuorten rikoksenteijöiden (15–17-vuotiaiden) tapauksissa mukana tulee aina olla kuulustelutodistaja, ja holhoojalle on varattava mahdollisuus osallistua kuulusteluun. Myös sosiaaliviranomaisen on oltava mahdollisuuksien mukaan läsnä alle 18-vuotiaiden esitutkinnassa. (Lastensuojelulaki 15) Näin kuulustelutilanteen konteksti on tarkoin legaalisesti määritelty, ja kuulusteltavan asema konstruoituu legaalisesti määritetyn poliisin toimivallan kautta. Toimivalta näyttäytyy kuulustelussa poliisin johtoasemana: poliisi aloittaa keskustelun ja johtaa sitä asettamallaan kysymyksillä (ks. Karstinen 1998, 86). Kuulustelun jatkuessa epäillylle on ilmoitettava hänen asemansa mahdollisesta muuttumisesta uusien seikkojen tullessa tutkinnassa ilmi. (Niemi-Kiesiläinen 2000, 29.) Epäillyn asema voi esimerkiksi muuttua syylliseksi epäilystä asianomistajaksi, mikäli käy ilmi, että alun perin asianomistajana kuulusteltu on syyllistynyt rikokseen alkuperäistä epäiltyä vastaan.

Esitutinnan kuulustelut liittyvät rikostutinnan taktiseen osaan, mikä tarkoittaa tietojen hankkimista ihmisiltä kuulustelujen, puhuttelujen ja tiedustelujen avulla, sekä tutkinnan suunnittelua ja menetelmien valintaa. Esitutkinta jakaantuu puhuttelu- ja kuulusteluvaiheeseen. Puhutteluvaihe tarkoittaa vaihetta, jolloin ketään tiettyä henkilöä ei vielä epäillä rikoksesta. Kuulusteluvaiheessa kuultavien henkilöiden asema epäiltyinä, asianomistajina ja todistajina on selvinnyt. (mts. 28.) Poliisi pyrkii valitsemaan kuulustelutaktiikkansa siten, että kuulustelu tuottaa mahdollisimman totuudenmukaisia ja luotettavia vastauksia. Tutkinnan tulosten luotettavuutta voi vaarantaa sekä kuulusteltavien tahallaan antamat valheelliset vastaukset että heidän havaintokykynsä ja muistinsa rajoitukset (Haapasalo & Kiesiläinen & Niemi-Kiesiläinen 2000, 135–139). Epäilty on voinut olla rikoksen tapahtuma-ajankohtana juovuksissa, mikä vaikuttaa muistikuviin tapahtuneesta. Juopumus antaa myös hyvän syyn unohtaa rikokseen liittyvät tapahtumat (Hilden 1999).

Epäillyn vastausten totuudellisuutta arvioitaessa on muistettava se, että häntä ei kuulustelussa sido minkään asteinen totuusvelvollisuus. Hän voi kuulustelutilaisuudessa valehdella ilman sanktiota. Epäilty

voi myös halutessaan vaieta kokonaan, tai sanoa kuulustelijalle mitä tahansa, asiaan kuulumatontakin, ilman että hänen asemansa vaarantuisi tutkittavan asian suhteen. Asianomistajaa, todistajaa sekä asiantuntijaa sitoo puolestaan totuusvelvollisuus, ja totuudesta poikkeaminen kuulustelussa merkitsee heille rikoslaissa säädetyn rangaistuksen uhkaa (RL 17:4). Todistajan roolin korostaminen niin poliisitutkinnassa kuin oikeuskäsittelyssäkin on vaikuttanut psykologisten menetelmien käyttöönottoon eräiden rikosten tutkinnassa (Haapasalo 1995; Haapasalo ym. 2000). Psykologisten keinojen käyttöönottoaminen myös epäiltyjä kuulusteltaessa mahdollistaisi varmasti useissa tapauksissa ehjemmän ja loogisemman kuulustelukertomuksen.

Epäillyn versio tapahtuneesta muuttuu helposti kuulustelun aikana tai uusintakuulustelussa. Epäilty voi mukauttaa kertomaansa niihin tosiasioihin, joita hänelle selviää poliisin tietoon saamien asioiden ja luetun kuulustelukertomuksen kautta. Epäillyllä on mahdollisuus muuttaa kertomaansa sekä tehdä lisäyksiä kuulustelukertomukseensa ennen pöytäkirjan allekirjoittamista. Esimerkiksi eräässä autovarkauteen liittyvässä kuulustelussa kaksi siihen osallista skiniä, Ville ja Niko, kertovat kuulustelussa oman versionsa tapahtuneesta. Ensimmäinen skini, Ville, kiistää aluksi molempien osallistumisen autovarkauteen eli ajoneuvon luvattomaan käyttöön.

Kuulustelu 29.8. 1997 Ville:

”Eilen 20.8.1997 olin Niko Pietarisen kanssa ulkoiluttamassa Pietarisen koiraa klo 16.00 jälkeen Pakkalan harjulla. Ajoimme käytössäni olevalla Opel Kadett h-autolla Pakkalan harjulle ja jätimme auton vaaka-aseman lähelle levikkeelle. Läksimme jalkaisin koiran kanssa harjulle. Kävelimme harjulla ympäriinsä ja sitten huomaisimme punaisen h-auton. Katsoimme autoa ja sitten otimme irtonaisia osia mukaamme.”

Myöhemmin uudestaan kuulusteltuna Ville kertoo:

”Muutan kuulustelua seuraavasti:

Kerron, että kävin anastamassa em. punaisen Escortin Ravintola Punahilkkan takana olevasta autoliikkeestä. Autot olivat liikkeen pihalla. Liikkeen nimeä en muista. Joskus aiemmin olin huomannut, että liikkeen pihalla on punainen Escort. Minulla itselläni on samanlainen...”

”Luennan jälkeen lisää vielä, että olin Niko Pietarisen kanssa yhdessä em. autoliikkeellä. Minä käynnistin auton ja Niko ajoi auton Pakkalan harjulle. Minä menin Nikon kanssa Escortilla ja eräs kaveri ajoi minun Opelini harjulle.”

Rikokseen osallistunut toinen skini, Niko Pietarinen, myöntää jo kuulustelun alussa osallisuutensa. Hän kertoo ajaneensa auton autoliikkeen pihalta soramontuille ja avustaneensa varastettavien osien irrottamisessa. Myöhemmin Niko haluaa muuttaa kertomustaan ajoneuvon kuljettamisen suhteen:

Kuulustelu 14.1.1998 (uusintakuulustelu):

”Tulen nyt itse kuulusteluun ja haluan muuttaa kertomustani, että menimme Ville Takalan kanssa linja-autolla Kumpulaaksosta keskustaan ja sieltä linja-autolla Otsolantielle entisen Auto-Harjulan kohdalle ja siitä jalkaisin Lehikoisen autoliikkeelle.”

Kysymys:

”Miksi haluat muuttaa kuulustelua em. tavalla?”

Vastaus:

”En halua turhia merkintöjä ajokorttista ajosta, koska minulla ei ole ollut voimassa olevaa ajokorttia.”

Kysymys:

”Miksi kuitenkin molemmat, sinä ja Ville Takala, kerroitte kuulustelussa, että sinä, Niko Pietarinen, ajoit anastettua Escorttia?”

Vastaus:

”Oletin, että Ville Takalalla ei ole voimassa oleva ajokorttia ja siksi kerroin, että minä ajoin.”

Syksyllä tapahtuneen rikoksen jälkeen skinit ovat olleet kuulusteltavina samana päivänä, ja tuolloin kuulustelukertomukset ovat aluksi poikenneet toisistaan. Yhteistä kertomusta kuulustelua varten ei ole ennätetty valmistella. Skinit ovat kuitenkin mitä ilmeisimmin sopineet etukäteen siitä, kumman sanotaan ajaneen varastetun auton soramontuille. Tämä viittaa skinien väliseen solidaarisuuteen – kaverin puolesta ollaan valmiita valehtelemaan.

Seuraavan vuoden alussa toimitetussa uusintakuulustelussa Niko Pietarinen haluaa muuttaa kuulustelukertomustaan, ja muutoksen

tarkoituksena on mitä ilmeisimmin rikoksesta seuraavan rangaistuksen pienentäminen. Näin sekä tosiasioden konteksti että kuulustelujen välissä kulunut (harkinta-)aika voivat osaltaan vaikuttaa kuulustelukertomukseen muuttaen sitä epäillyn omien intressien suhteen edullisemmaksi.

Epäillyn asemaan esitutkinnassa liittyvään syyttömyysolettamaan viitaten epäiltyä ei voida velvoittaa osoittamaan syyttömyyttään eikä tunnustamaan syyllisyyttään. Tämän perusteella epäillyllä ei ole velvollisuutta pyrkiä edistämään rikosasian selvittämistä millään tavoin. (Niemi-Kiesiläinen 2000, 13.) Epäillyn asemaa määrittävät seikat vaikuttavat myös poliisin valitsemiin kuulustelutaktiikoihin. Poliisin pyrkimyksenä on tehdyn rikoksen selvittäminen ja tähän pyritään saamalla epäilty tunnustamaan rikoksen tai antamaan muuta rikostutkinnan kannalta merkityksellistä tietoa. Poliisin käyttämiä taktisia keinoja kuulustelutilanteessa ovat esimerkiksi mahdollisten heikkouksien osoittaminen epäillyn kuulustelukertomuksessa, pyrkimys luottamuksellisen ilmapiirin rakentamiseen kuulustelutilanteessa, vetoaminen epäillyn kunniantuntoon sekä johdattelevien kysymysten käyttäminen. (mts. 30.) Johdattelevia kysymyksiä käytettäessä kuulustelu kirjataan useimmiten kysymys–vastaus-periaatteella, jolloin kuulustelukertomuksessa on eriteltyä niin poliisin esittämät kysymykset kuin epäillyn vastauksetkin.

Käytettävissä olevat kuulustelukertomukset ilmentävät omalta osaltaan poliisin käyttämiä kuulustelutaktiikoita. Heikkouksien esittäminen kuulusteltavan kertomuksissa näyttää erityisesti siten, että kuulustelija esittää kuulustelun edetessä kuulusteltavan kertomusta heikentäviä, tutkimuksessa esiin tulleita faktoja. Poliisi voi esimerkiksi kertoa varastetun auton luota löydettyjen kengänjälkikuvioiden vastaavan epäiltyjen kengänjälkiä. Poliisi voi myös esimerkiksi pahoinpitelyrikokseen liittyen kertoa epäillylle, että sekä asianomistaja että todistaja ovat tunnistaneeet hänet poliisirekisterikuvista. Kerrottujen tosiasioden vaikutus on dikotominen: epäilty joko kiistää systemaattisesti osallisuutensa kerrotuista faktoista huolimatta tai myöntää osallisuutensa tosiasioden edessä. Tämän tutkimuksen aineiston perusteella kuulustelutaktiikkoina ei ole käytetty luottamuksellisen ilmapiirin rakentamista tai vetoamista epäillyn kunnian tuntoon. Kysymys/vastausperiaatetta on käytetty lukuisista kuulusteluista tehdyissä esitutkintapöytäkirjoissa.

Poliisin tavat käydä läpi kuulusteluun liittyvät asiat vaihtelevat. Poliisit noudattavat erilaista järjestystä asioiden läpikäymisessä ja toteuttavat kuulusteluun liittyvän kyselyn eri tavoin. Siihen, miten kysely toteute-

taan, vaikuttaa suurelta osin kuulusteltavan kyky, taito ja halu kertoa kyseessä olevasta asiasta. (Karstinen 1998, 108–112.) Skinien kuulusteleminen on usein näyttänyt osoittautuvan vaikeaksi heidän varsin järkähämättömän kieltäytymisensä takia. Skininit ovat oppineet ja opettaneet nuoremmilleen kuulustelusta 'selviytymisen' taidon. He ovat harjaantuneet lukuisien kuulustelujen myötä olemaan vastaamatta kysymyksiin tai vastaamaan oman harkinnan mukaan.

Riippumatta siitä, mitä tai minkä tyyppistä kuulustelutekniikkaa kuulusteleva poliisi käyttää, hänen asemaansa määrittää totuusvelvoite. Kuulusteltavalle ei tule antaa valheellista tai harhaanjohtavaa tietoa eikä vääriä ilmoituksia, eikä hänelle myöskään saa luvata tai uskotella, että tunnustuksesta tai muusta ilmoituksesta seuraisi erityisiä etuuksia (ETL 24§). Poliisin asemaa säätelevät lait (ETL 449/87 ja Poll 493/95) rajoittavat niin kuulustelun kysymyksenasettelua kuin kuulusteluun käytettävissä olevaa aikaa. Poliisin velvollisuus totuudellisuuteen versus epäillyn sitoutumattomuus totuudellisuuteen muodostavat vastakkainasettelun, johon poliisi voi 'vastata' esitutkintaa toimittavan viranomaisen ja tietyn määräys- ja kontrollivallan omaavan auktoriteetilla.

Poliisin vallankäyttöä ilmentää sekä repressiivinen, tiukkoja rangaistuksia ja valvontaa painottava rooli, että preventiivinen, rikoksia ennalta ehkäisemään pyrkivä rooli. Nämä roolit eivät ole erilliset, vaan repressiivisellä toiminnalla uskotaan käytännössä olevan myös preventiivistä merkitystä. Rikostutkinta sisältyy molempiin poliisitoiminnan osa-alueisiin, ja laajassa merkityksessään poliisitoiminta tähtää vahingollisten tekojen ja niiden seurausten ehkäisemiseen. (Virta 1998.) Poliisin repressiivinen vallankäyttö näyttäytyy kuulustelussa pelotevaiikutuksena; poliisi on lain ja järjestyksen turvaaja ja ylläpitäjä ja pitää kuulustelutilanteessa ohjia käsissään. Preventiivisen funktion toteutuminen kuulustelutilanteessa on vaikeammin osoitettavissa – poliisin valta ja auktoriteetti eivät juurikaan ulotu epäiltynä kuulustellun toimintaan kuulustelutilanteen ulkopuolella. Poliisin preventiivinen funktio voi tosin näyttäytyä tietynlaisena suunnitelmallisuuden lisääntymisenä – ei niinkään rikollisten tekojen välttämisenä. Kiinnijäämistä pyritään välttämään ennakoimalla rikoksen tekoilanteeseen liittyvät riskit ja vaarat kiinnijäämiseen.

Kuitenkin kuulustelun valtasuhteet ja osapuolten asemaa määrittävät tekijät vaikuttavat omalta osaltaan kuulustelussa tuotetun tiedon luonteeseen ja luotettavuuteen. Huomionarvoista on myös usein rikoksista epäiltynä kuulustellun "taidon" karttuminen; usein rikok-

sesta epäiltynä kuulusteltu omaksuu sekä teknisiä että taktisia keinoja ”onnistua” kuulustelussa mahdollisimman hyvin (vrt. 7. luku). Tämä tarkoittaa sellaisten kuulustelutilanteeseen liittyvien taitojen ja käytäntöjen omaksumista, joiden avulla rikoksesta olisi mahdollisuus selvitä mahdollisimman lievällä rangaistuksella. Näitä keinoja ovat esimerkiksi järjestelmällinen pysyttäytyminen epätotuudessa tietoisena epäillyn asemaan liittyvän rehellisyyden vaatimuksen puuttumisesta sekä kuulustelun lopuksi sovitteluhalukkuuden ilmoittaminen (Haapasalo ym. 2000; Takala 1998). Epäilty voi esimerkiksi kuulustelun kestäessä sopivaksi katsomallaan hetkellä (huomatessaan ’menettäneensä pelin’) myöntää joko osasyllisyytensä tai syyllisyytensä kokonaan tiettyyn rikokseen, ja tämän jälkeen ilmoittaa halukkuutensa sovitteluun. Näin hänen ilmeinen yhteistyöhalukkuutensa näyttää positiivisena lähtökohtana tulevassa oikeuskäsittelyssä ja voi alentaa mahdollisesti seuraavaa rangaistusta.

Koska kuulustelun tehtävänä on esitutkintapöytäkirjan tuottaminen, kuulustelun kirjaamiseen liittyy muutamia suosituksia sekä ohjesääntöjä. Kuulustelukertomus on pyrittävä kirjaamaan mahdollisimman tarkasti kuulusteltavan kerronnan mukaan. Kirjaaminen suositellaan tehtäväksi minä-muodossa, ja kysymys-/vastausmallia ei tulisi suosia. (Karstinen 1998, 88.) Tarkastelun kohteina olevissa kuulustelukertomuksissa edellä mainittua mallia on käytetty muutamissa epäiltyjen kuulusteluissa, joissa asian selville saamiseen on liittynyt useita poliisin tekemiä kysymyksiä.

4.2 Rikollinen alakulttuuri ja rehellisyyden 'vaatimus'

Rehellisyyden vaatimuksen noudattaminen on rikollisen alakulttuurin arvo- ja normiperustaa ajatellen varsin dikotominen. Alakulttuurin sisällä edellytetään rehellistä lojaaliutta ja solidaarisuutta. Ulkopuolisen tahon suhteen siirrytään helposti epätotuuden puolelle varsinkin, mikäli kyseessä ovat alakulttuurin sisäisiin salaisuuksiin ja toimintaan liittyvät tekijät. (ks. Bjørge 1997, 167.) Kuulustelukertomuksissa tämä alakulttuuriin sitoutuneisuus näkyy tietynlaisena varovaisuutena ja pidättyvyytenä oman viiteryhmän suhteen. Vaikka rikollisten tekojen voi katsoa kytkeytyvän rikolliseen alakulttuuriin, jonka jäseniä tekoihin syylliseksi epäillyt ovat, heidän kuulusteluissa tuottamansa informaatio antaa hyvin vähän, jos lainkaan, viitteitä sitoutumisesta alakulttuuriin.

Viitteitä alakulttuuriin sitoutumisesta on hyvin niukasti myös poliisin kirjaamissa rikokseen liittyvissä tiedoissa. Poliisin selostuksessa tapahtuneesta rikoksesta on joissakin pöytäkirjoissa käytetty ilmauksia skineistä, 'kaljupäistä' pilottitakkisista ja muista vastaavista. Kuitenkaan tavallisten, ei-rasististen rikosten ollessa kyseessä poliisi ei ole kysynyt eikä muutenkaan luonnehtinut epäiltyjen mahdollista alakulttuurista taustaa. Mikäli rikokseen on liittynyt rasistisen motiivin epäily tai rikos on kohdistunut kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, poliisin intressi on kohdistunut myös epäillyn yhteyksiin niin sanottuihin ääriilikkeisiin ja rasistisiin ryhmiin. Tämä on huomattavissa esimerkiksi poliisin skinien kerhotalolle tekemään kotietsintään liittyvässä esitutkintapöytäkirjassa (6. luku).

Kaiken kaikkiaan skinit eivät ole olleet kuulustelutilanteessa halukkaita puhumaan alakulttuurisesta (skini-)taustastaan, koska he vaikeutumisellaan ovat pyrkineet pitämään niin viranomaiset kuin muutkin heidän tekemisiinsä tarttuneet mahdollisimman ulkopuolisina ja tietämättöminä skiniliikkeen 'salaisuuksista'.

4.3 Aineiston uskottavuus

Primaarin tutkimusaineiston, esitutkintapöytäkirjojen, luotettavuutta määrittää toisaalta poliisiviranomaisen pyrkimys saada totuudenmukaisen tiedon perusteella rikos ratkaistua ja toisaalta epäillyn (kuulusteltavan) pyrkimys päästä kyseisestä rikoksesta mahdollisimman vähällä (ks. Perelman 1996). Lisäksi aineiston luotettavuuteen vaikuttaa poliisin tietoon tulematon piilorikollisuus. Koska kyseessä on varsin pelottaviksi tiedostettujen skinien rikollisuus, poliisin tietoon tulematon rikollisuuden osuus voi nousta tavallista korkeammaksi. Tosin skinien helppo tunnistettavuus on voinut nostaa heidän ilmitulemistodennäköisyyttään.

4.3.1 Aineiston puutteellisuuksista

Esitutkintapöytäkirjojen täydentämisestä sekä kuulustelujen kirjaamisesta vastaa poliisi. Poliisiviranomainenkin on erehdyksille altis. Virheitä voi olla yhtä hyvin poliisin selostuksessa tapahtuneesta rikoksesta, rikoksen ajan ja paikan määrittelyssä kuin kirjatussa kuulustelukerto-

mukssakin. Tässä ei kuitenkaan ryhdytä spekuloimaan mahdollisia poliisin tekemiä virheitä, vaan todetaan, että poliisin esitutkintapöytäkirjoihin tekemistä merkinnöistä löytyy reliabiliteetin kannalta vain suhteellisen epäolennaisia puutteellisuuksia.

Esitutkintapöytäkirjoissa voi olla puutteellisesti kirjattu tai kokonaan kirjaamatta asianosaisen asema (onko kyseessä rikoksesta epäilty, asianomistaja vai todistaja), rikoksen tapahtuma-ajankohta (viikonpäivä, kellonaika) ja rikoksen tapahtumapaikka. Kvantitatiivisen analyysin tulosten luotettavuuteen edellä mainitut puutteet ovat vaikuttaneet siten, että koodauksessa ryhmät 'ei määritelty/ei tietoa', 'ei tarkkaa aikaa', 'ei tarkkaa paikkaa' ja 'määrittämätön' ovat prosentuaalisesti nousseet paikoin varsin suuriksi. Osaltaan edellä mainittujen kategorioiden suureenkin osuuteen vaikuttaa myös määrittämisen vaikeus; esimerkiksi rikoksen tapahtumapaikkaa on vaikeata luokitella tilastollisen ohjelman vaatimalla yksiselitteisyydellä.

Selkeät kirjaamisvirheet ovat erittäin harvinaisia. Kun kirjoitusvirheet jätetään huomiotta, vääriä tietoja löytyy vain joistakin osoite-merkinnöistä. Kaiken kaikkiaan poliisin merkintöjen puutteellisuudet ovat hyvin vähäisiä, eivätkä juuri vaikuta tutkimusaineiston reliabiliteettiin. Suurempi vaikutus on edellä mainitulla määrittämisen vaikeudella, mikä tarkoittaa sitä, että esitutkintapöytäkirjojen sisältämää dataa on ollut joiltakin osin vaikeata luokitella tilastollisiin kategorioihin. Esimerkiksi rikoksen tapahtumapaikan suhteen kategorisointi on muodostunut moniulotteiseksi. Tässä tutkimuksessa ensimmäinen paikan määre on Joensuu/lähikunta, seuraava keskusta/lähiö ja seuraava määrittää paikkaa tarkemmin (tori, ravintola, oppilaitos ja niin edelleen). Viimeisimmäksi määritetään se, onko rikos tapahtunut sisällä vai ulkona.

Luokiteltavien määreiden moniulotteisuus on osoittautunut arveltua suuremmaksi, ja osittain siitä syystä niin sanottujen roskakategorioiden tai kaatoluokkien sisältö on pyrkinyt kasvamaan. Roskakategorioihin eli määrittämättömien ja tunnistamattomien joukkoon kuuluvat määrittelemättömät tapaukset sekä tapaukset, joita ei voida sisällyttää mihinkään nimettyyn kategoriaan. Esimerkkinä tästä on rikos, joka on tapahtunut veneessä. Tällainen rikos voidaan luokitella joko Joensuussa tai lähikunnassa tapahtuneeksi, ja joko keskustassa tai lähiössä tapahtuneeksi. Lisäksi rikos voidaan määritellä tapahtumakontekstista osalta joko sisällä tai ulkona tapahtuneeksi. Tarkemman paikan määrittäminen osoittautuu problemaattiseksi: vene ei sijoitu mihinkään valmiiksi luokiteltuun määreeseen, sillä vene ei ole ravintola, katu, piha-alue, tori, oppilaitos,

asuntola eikä yksityisen henkilön asunto. Näin tapaus joutuu tarkan paikan määrittelyn osalta määrittelemättömiin.

4.3.2 *Epäilty ja kuulustelun uskottavuus*

Koska epäillyn asema on edellä kuvatulla tavalla määritelty, eikä häntä sido velvollisuus totuudellisuuteen, tämä vaikuttaa epäillyltä saatavan tiedon luonteeseen ja luotettavuuteen. Epäillyn on ilmoitettava esitutinnan kuulustelussa totuudenmukaisesti vain henkilötietonsa. Hän on myös velvollinen saapumaan paikalle sovittuna ajankohtana. Mikäli näin ei tapahdu, poliisi voi ryhtyä pakkokeinoihin ja noutaa epäillyn kuulusteluun. (Niemi-Kiesiläinen 2000, 28.) Epäillyn ei tarvitse osallistua rikosasian selvittämiseen millään tavoin, eikä hänellä ole velvollisuutta pysyä totuudessa. Epäillyn suoranainen vaikeneminen voidaan kuitenkin tuomioistuimessa näyttöä arvioitaessa huomioida kielteisenä. Näin ollen vaikeneminen kuulustelutilanteessa vaikeuttaa mahdollisesti epäillyn asemaa, toisin kuin hän itse saattaisi olettaa. Kuulustelutilanteessa epäilty ei kuitenkaan ilmaise itseään valan sitomana, toisin kuin oikeusistunnossa.

Epäiltyjen kuulustelukertomusten totuudenmukaisuus voidaan kyseenalaistaa kahden vaikuttimen perusteella. Ensinnäkin syyllisyyden ollessa ilmeinen epäillyn pyrkimyksenä on Perelmanin (1996) mukaan päästä rikoksesta mahdollisimman vähällä eli saada mahdollisimman lievä tuomio. Yksinkertaisimmaksi keinoksi tähän voi rikoksesta epäillyn mielessä muodostua juuri vaikeneminen. Toiseksi epäilty voi pyrkiä välttämään tuomion tai lieventämään sitä suoranaisella valehtelemisellä; hän saattaa ilmoittaa olleensa toisaalla teon tapahtuma-aikaan tai olleensa paikalla osallistumatta itse rikokseen.

Rikoksesta epäilty voi pyrkiä selviytymään rikoksesta mahdollisimman vähällä joko kertomalla kaiken tapahtuneesta rikoksesta tai salaamalla kaiken rikokseen liittyvän. Kaiken kertominen luonnistuu suhteellisen lieviksi katsotuissa rikoksissa, joista odotettavissa oleva rangaistus on suhteellisen vähäinen. Usein kaiken kertomiseen liittyy epäillyn ilmoittama halukkuus sovittelumenettelyyn. Salaaminen merkitsee oman osallisuuden kieltämistä. Epäilty kiistää systemaattisesti kaiken, mikä poliisin mukaan yhdistäisi hänet tapahtuneeseen rikokseen. Kielttäminen ja systemaattinen epätotuudessa pysyminen osoittavat hallittua

ja opittua kuulustelutilanteen haltuunottoa. Näin toimivat kuulusteltavat suhtautuvat kuulustelutilanteeseen lähes ammattimaisesti.

Rikoksesta epäiltyjen asema on erilainen rikoksesta kertomisen suhteen. Mikäli rikolliseen tekoon on löydetty ilmeinen pääepäily, hän voi kertoa sekä oman osallisuutensa että muiden mukana olleiden osallisuuden tehtyyn rikokseen. Kun pääepäily kertoo totuudenmukaisesti tapahtumista, kertomus vahvistaa hänen asemansa rikoksen päätekijänä. Tämä ei edesauta pääepäilyä lieventämään mahdollista rangaistusta. Mikäli pääepäily vaikenee eikä suostu kertomaan rikokseen liittyvistä tapahtumista, salaaminen siirtää vastuun kertomisesta muille rikoksessa mukana olleille ja asettaa nämä valinnan eteen: salatako tapahtumat vai kertoako ne ottaen samalla vastuun vasikoimisesta. Vasikoimisen perussääntöhän on, ettei vasikoida saa, mutta kuitenkin lähes kaikki vasikoivat. Vain piintyneet taparikolliset ja tiukkojen jengien jäsenet eivät vasikoivat. Skinin vasikoivat vähäisessä määrin käytettävissä olevan aineiston perusteella; varsinkin toiminnan alkuaikoina ryhmään kuuluneiden keskinäinen solidaarisuus on ollut hyvä.

Muutosalliset voivat kuulustelussa kertoa tapahtumat kokonaisuudessaan tai osittain – ja ottaa vastuun vasikoimisesta. He voivat myös valehtelemalla tai salaamalla suojella pääepäilyä ja joutua itse samalla vaikeampaan asemaan epäilyn osalta. Skineillä joukon keskinäinen solidaarisuus ja voimakas ryhmäsidonnaisuus saavat joissakin rikoksissa jonkun epäiltynä – tai muuten kuulustellun – ottamaan syyn niskoilleen ja päästämään toiset pinteestä. Tähän johtanutta mahdollista painostusta ei kuulustelukertomuksista ole havaittavissa, mutta painostus on varsin todennäköistä, kuten muissakin alakulttuureissa.

4.3.3 Piilorikollisuuden ongelma

Piilorikollisuus on rikollisuutta, joka ei sisälly viranomaistilastoihin, toisin sanoen se ei syystä tai toisesta ole tullut poliisin tietoon. Lisäksi selvittämättä jäänyt rikollisuus on rikoksista epäiltyjen kannalta piiloon jäänyttä rikollisuutta. Poliisin tietoon tulleen rikollisuuden tasoon vaikuttavat rikoslain muutokset, uhrien ja muiden alttius ilmoittaa rikoksista, rikollisuuden kontrollin tehokkuus sekä rekisteröinnissä ja kirjauksissa tapahtuneet käytännön muutokset. (Kivivuori 2002)

Tässä piilorikollisuudella käsitetään rikollisuus, joka on jäänyt tulematta poliisin tietoon. Rikoksen poliisille tietoon tulemiseen vaikutta-

vat niin itse rikokseen, rikoksen tekijään kuin uhriinkin liittyvät syyt. Rikolliseen tekoon liittyvistä syistä huomionarvoinen on se, että mikäli mitään rikosta ei tiedosteta tapahtuneen, se jää luonnollisesti ilmoittamatta poliisille. Lisäksi ilmoittamatta jää rikos, jossa suoraa henkilöuhria ei ole, ja rikoksen tekijä ei tiedä tehneensä rikosta. Rikoksen uhrin kannalta syitä poliisille ilmoittamatta jättämiseen on useita. Uhri esimerkiksi

- 1) ei halua käyttää aikaansa mennäkseen tekemään rikosilmoitusta,
- 2) voi pelätä rikoksen tekijän tai tämän kumppaneiden taholta mahdollisesti tapahtuvaa kosta (voi kohdistua myös todistajiin),
- 3) haluaa 'antaa rikoksen anteeksi' sen tekijälle,
- 4) ei osaa toimia oikein tehdäkseen rikosilmoituksen,
- 5) ei usko poliisin kykyyn selvittää kyseinen rikos, ja
- 6) voi olla häpeissään rikoksen olosuhteista ja itselleen tapahtuneen rikoksen luonteesta. (Laitinen ja Aromaa 1993, 30.)

Kun rikoksen tekijänä on skini, kohtien 2,4,5 ja 6 luonnehdinnat toteutuvat todennäköisimmin. Tarkasteluajanjakson joensuulaisessa ilmapiirissä ja erityisesti nuorten keskuudessa tiedettiin skinit vaaralliseksi, kostonhaluisiksi ja väkivaltaisiksi. Sen paremmin rikosten uhrien kuin silminnäkijöidenkään ei ole ollut helppoa kertoa tapahtuneesta poliisille. Esimerkkinä skinien kostoalltiudesta on pahoinpitely, jossa skinit pahoinpitelivät torin läheisessä puistossa oikeudessa heitä vastaan todistaneen nuoren miehen. Kohdat 5 ja 6 toteutuvat helpoimmin kun uhri on ulkomaalainen. Poliisin valmiudet tarkasteluajanjakson Joensuussa kuulustella ulkomaalaisia henkilöitä eivät ole olleet riittävät, ja maahanmuuttajilla on ollut vaikeuksia tuoda ilmi heihin kohdistunut rikollisuus. Vaikeuksien jatkuessa myös usko poliisin halukkuuteen ja kykyyn ratkaista tapahtunut rikos on vähentynyt. Joidenkin usein skinien rikosten kohteiksi joutuneiden suhteen on kuitenkin havaittavissa terävöitymistä skinirikosten ilmoitusalltiuden suhteen. Muutamat 'vakiouhrit' ovat sittemmin ilmoittaneet nopeasti poliisille skinien heihin kohdistamista hyökkäyksistä. Näissä tapauksissa voitane puhua sietorajan alenemisesta: yhä pienimmistä konflikteista ilmoitetaan poliisille. Yleisesti todeten skinit ovat tarkasteluajanjakson joensuulaisessa miljöössä näyttäytyneet pelkoa ja kunnioitusta herättävinä, mikä on osaltaan vaikuttanut rikosten ilmoitushalukkuuteen vähenevästi.

4.4 Esitutkintapöytäkirjat tutkimusaineistona – miksi?

Tutkimusasetelmaa käsittelevässä luvussa 3 on kuvailtu tutkimuksen toteuttamiseen liittyviä ongelmia. Näiden ongelmien myötä sekä tutkimusasetelma että tutkimuksen metodologinen kehys jouduttiin muuttamaan aiemmin suunnitellusta, haastatteluaineistoon pohjautuvasta tutkimuksesta poliisin asiakirjoihin perustuvaksi tutkimukseksi. Muutos on asettanut haasteita niin metodin valinnalle kuin tutkimuksen metodologiselle viitekehyksellekin, joten tässä pohditaan syitä ja kriteerejä poliisin esitutkinta-aineiston valintaan tutkimuksen primaariseksi aineistoksi.

Esitutkintapöytäkirjojen valintaan tutkimusaineistoksi ovat vaikuttaneet tietyt kriteerit, edellytykset ja syyt. Ensimmäinen syy valintaan on ollut jo aikaisemmin mainittu haastattelututkimuksen toteuttamisen vaikeus, koska tutkimuskohteeksi ajatellut skinit kieltäytyivät systemaattisesti jo tutkimuksen alkuvaiheessa haastattelusta. Esitutkintapöytäkirjojen käyttäminen tutkimusaineistona ei ole vaatinut lupaa tutkittavilta eikä halukkuutta haastatteluun, joten saatavissa olevana skinheadien rikollisuudesta kertovina dokumentteina ne valittiin tutkimusaineistoksi, jolla on validiutta joensuulaisten skinien rikollisen toiminnan tarkastelussa.

4.4.1 Aineiston heikkouksista

Esitutkintapöytäkirjat ovat mekaanisia, poliisin kirjaamia selostuksia todennäköisesti tapahtuneista rikoksista. Ne sisältävät myös asianosaisen kuulustelukertomukset. Se, että rikoksen katsotaan todennäköisesti tapahtuneen, tarkoittaa sitä, että rikollista tekoa ei voida osoittaa juridisessä mielessä rikokseksi ennen tuomioistuinkäsittelyä. Näin ollen esitutkintaan päätyneet rikokset ovat juridisessä mielessä rikosepäilyjä.

Tässä tutkimuksessa esitutkinta-aineistoon kirjattuja rikoksia (juridisessä merkityksessä rikosepäilyjä) on käsitelty tapahtuneina rikoksina. Pöytäkirjoihin ei ole haettu oikeudenkäynteihin liittyviä asiakirjoja eikä tuomioistuimen päätöksiä mahdollisista rangaistuksista. Tähän on päädytty sen takia, että pelkästään esitutkinta-asiakirjoista muodostunut aineisto sisältää tuhansia sivuja tekstiä ja on laajuudessaan kattava aineisto tietyn ajanjakson skinirikollisuuden kuvaamiseen.

Kvantitatiiviseen tarkasteluun esitutkintapöytäkirjat tarjoavat hyvän perustan, mikäli aineisto kutakuinkin aukottomasti kattaa tarkasteluajanjakson. Poliisin kirjaama esitutkintapöytäkirja liittyy tiettyyn, rikosilmoituksessa mainittuun rikokseen. Tutkinnan kohteena on vain nimenomainen rikos, tosin joskus rikoksella on yhteys johonkin aiemmin tapahtuneeseen rikokseen (tuolloin esitutkintapöytäkirjassa viitataan kyseiseen rikokseen). Lisäksi pöytäkirjan sisältämä informaatio on niukkaa ja sisältää vain välttämättömmän, rikoksen selvittämisen kannalta tarvittavan tiedon. Poliisin laatiman rikokseen liittyvän kuvauksen tarkoituksena on mahdollistaa sen toteaminen, onko rikos tapahtunut. Jos rikoksen todetaan tapahtuneen, on tarkoitus selvittää se, minkälaisesta rikoksesta on kysymys. Poliisin ei siis ole tarpeen selvittää rikokseen liittyviä motiiveja eikä syyllisten selityksiä rikoksille. Esitutkinta-aineisto antaa mahdollisuuden tarkasteluajanjakson skinhead-rikollisuuden kvantitatiiviseen tarkasteluun, mutta kvalitatiivisen, implisiittisempiä merkityksiä etsivään analyysiin aineisto ei ole kaikilta osin riittävää.

4.5 Rikos – fakta ja sosiaalinen konstruktio

Tutkimuksen lähestymistavan takia sen ontologinen perusta jakaantuu kahtia: niin sanottuun realistiseen ontologiaan, jossa rikosta tarkastellaan objektiivisesti todennettavissa olevana, tapahtuneena tosiasiana (ks. Hirsjärvi 2000), sekä kvalitatiiviseen osaan, jossa rikosta tarkastellaan sosiaalisena konstruktiona. Yhteinen metodologinen nimittäjä on faktanäkökulman käyttäminen metodologisena kehyksenä.

Rikollisuus ja yksittäinen rikos muuttuvat tämän tutkimuksen tarkoituksiksi tosiasioiksi silloin, kun niihin sovelletaan rikoslainsäädäntöä poliisin esitutkinnassa. Rikoslaki ja sen tulkinta määrittävät ja todentavat tehdyn rikoksen, ja poliisin tutkinnan jälkeen rikosepäily päättyy syyttäjän kautta oikeuskäsittelyyn, jossa normatiivisuuden periaatteen mukaisesti päätetään mahdollisista sanktioista, rikoksen rangaistuksesta (ks. Anttila & Törnudd 1983, 15–25). Rikoksen tosiasiaksi muuttuminen rikoslain soveltamisen kautta ei sulje pois sitä, etteikö rikos tosiasiallisesti olisi tapahtunut ilman poliisin tietoon tuloa. Tapahtunut rikos on tosiasia rikoksen tekijän ja uhrin kannalta, joskus vain toisen heistä. Esimerkiksi tapauksessa, jossa X varastaa Y:ltä esineen, jota Y ei ole tiennyt omistavansa, varkausrikos on tosiasia vain x:lle.

Rikoksia voidaan analysoida ensinnäkin määrällisesti, numeerisiksi tiedoiksi muutettujen havaintojen perusteella. Tällöin rikoksia voidaan tarkastella sosiaalisina faktoina, esineinä ja tapahtuneina tosiasioina. Toiseksi rikoksia voidaan tarkastella sosiaalisina konstruktioina, tapahtuneina prosesseina, joille on eri osallisilla eri merkitys, ja tällöin käyttökelpoisin aineisto olisi haastattelu- ja havainnointimenetelmien kautta saatu empiirinen aineisto. Näitä aineistoja ei tämän tutkimuksen puitteissa ole ollut käytettävissä. Esitutkinta-aineisto tarjoaa kuitenkin, vaikkakin rajallisesti, mahdollisuuksia myös merkitysten pohtimiselle.

4.5.1 Kvantitatiivinen tutkimusote

Aineiston kvantitatiivinen tarkastelu on toteutettu tilastollisen ohjelman avulla. Aineisto on koodattu siten, että perusyksikkönä on pidetty yksittäistä poliisin kirjaamaa rikosepäilyä. Vaikka rikos onkin kontekstisidonnaista toimintaa sisältävä tapahtuma, on sitä konstruoivat tekijät mahdollista ilmaista numeerisesti (Sayer 1992). Analyysin muuttujat ovat:

- rikoksesta epäillyt (vastaajat)
- asianomistajat (kantajat)
- todistajien lukumäärä
- rikoksen tapahtumapaikka:
 - keskusta/taajama
 - Joensuu/maakunta
 - sisällä/ulkona
 - tori
 - parkkipaikka
 - ravintola tai sen läheisyys
 - katu
 - ei-yksityisen henkilön huoneisto
 - yksityisen henkilön asunto
- oppilaitoksen asuntola
- oppilaitos
- muu tila
- rikoksen tapahtuma-ajankohta:
 - vuosi
 - kuukausi
 - viikonpäivä
 - kellonaika
- rikoksen rasistisuus
- rikoslajit:
 - väkivaltarikokset
 - omaisuusrikokset
 - muut rikokset

4.5.2 *Kvalitatiivinen tutkimusote*

Tutkimuksen kvalitatiivisessa osassa tarkastelun kohteena ovat skiniin kuulustelukertomukset sekä niistä ilmenevät syyllisyyden toimintastrategiat, motiivit eli syyt sekä perustelut rikoksen tekemiseen.

Tutkimusaineiston kvalitatiivisessa tarkastelussa rikos ymmärretään sekä tapahtuneeksi tosiasiaksi, että sosiaalisesti konstruktioksi. Aineiston kvalitatiivisessa tarkastelussa kuulustelukertomuksista ilmenevien motiivien tarkastelussa esitetyt väitteet ovat tosiasiallisesti esitettyjä väitteitä. Faktanäkökulman periaatteen mukaisesti esitutkintapöytäkirjaa voidaan tarkastella niin, että ulkoisena todellisuutena esitetään poliisin kirjaama selostus tapahtuneesta rikoksesta, ja todellisuudesta esitettyinä väitteinä epäiltyjen kuulusteluissa esittämät selostukset tapahtuneesta. Nämä selostukset ovat subjektiivisen, sisäisen todellisuuden osia (Berger & Luckman 1994), ja kuulustelussa epäilty ulkoistavat subjektiiviset, rikolliseen tekoon liittyvät merkityksensä.

Jokaisella rikollisen teon kanssa tavalla tai toisella tekemisissä olleella henkilöllä on erilainen suhde rikokseen, ja tätä kautta myös rikollisen merkitys rakentuu. Rikollisen teon merkitys teon tekijälle eroaa sen merkityksestä teon kohteelle, ja lisäksi rikoksen yhteiskunnallinen merkitys sekä merkitys poliisille ja tuomiovaltaa käyttävälle tuomarille ovat erilaisia. Rikolliseen tekoon syyllistyneen käsitys teostaan rakentuu hänen omaan toimintaansa liittämän subjektiivisen merkityksen kautta. Yksilön kokemukset ja subjektiivinen merkitysmaailma näyttäytyvät objektiivisina tosiasioina yksilön tekemän rikollisen teon kautta (ks. mt.). Rikollinen teko on siis yksilön subjektiivisten merkitysten objektivoituma – subjektiiviset merkitykset ovat muuttuneet objektiiviseksi tosiasiaksi, rikokseksi. Esimerkiksi rikoksessa, jonka lähtökohtana on yksilön tuntema halu kostaa jollekulle kokemansa vääräys, sekä vääräys että halu kostaa näyttäytyvät yksilön subjektiivisen merkitysmaailman kautta. Ne ovat nimenomaan subjektiivisia, koska samat asiat (koettu vääräys ja siitä seurannut koston halu) eivät jonkun toisen mielessä saisi samanlaista merkityssisältöä. Tämä tarkoittaa sitä, ettei (subjektiivisesti) koettu vääräys välttämättä muutu kostonhaluksi ja sen kautta subjektiivisen merkityksen objektivoitumaksi. Kun koettu vääräys sekä siitä noussut kostonhalu muuttuvat ulkoisen todellisuuden objektoitumaksi, merkitsee se sitä, että kostonhalua tunteva yksilö ulkoistaa subjektiivisen merkitysmaailmansa rikollisella toiminnalla tehdessään rikoksen.

Asiaa voidaan tarkastella tapahtuneen skinirikoksen kautta, jossa koettua vääryyttä (auton vahingoittamista) kostetaan rikoksen kohteelle, jolla ei ole ollut asian kanssa mitään tekemistä. Vahingoitetun auton omistajaa ohjaa koston halu, ja rikoksen kohde kuuluu etniseen vähemmistöön, johon autonomistaja-skinillä on asenteen ja ideologian kautta muodostunut merkitys. Vahingoitetun auton omistaneelle skinille rikolliseen tekoon johtava subjektiivinen merkitysmaailma on, jos ei dikotominen, niin ainakin dualistinen: 'koston' haluun vaikuttaa toisaalta vahingoitettu auto (jonka vahingoittajaksi on tunnistettu etniseen vähemmistöön kuuluva) ja toisaalta skini-ideologiaan kiinnittyvä tarve 'rangaista omassa isänmaassa oleilevaa selvästi ulkomaalaista henkilöä riippumatta siitä, onko tämä todellinen 'varsinaisen koston' kohde.

Rikoksen kohteen teolle antama subjektiivinen merkitys konstruoi tuu puolestaan objektiivisen, fyysisenä ilmentyvän todellisuuden kautta. Kun rikos käsitetään tämän todellisuuden ilmentymänä, yksilön rikokseen liittämät subjektiiviset merkitykset rakentuvat juuri tuon ulkoisen, objektiivisen ja koetun todellisuuden kautta. Näin ulkoiset tosiasiat muuttuvat subjektiivisiksi merkityksiksi rikoksen kohteen mielessä. Edelliseen esimerkkiin liittyen kostoperustaisen rikoksen kohteeksi joutuva ei ennen rikosta ole mitä ilmeisimmin ollut tietoinen itseensä suunnatun rikoksen mahdollisuudesta. Kun kohde sitten kohtaa rikoksen tekijän ja joutuu rikoksen kohteeksi, rikos ulkoisena tosiasiana alkaa muuttua subjektiivisesti merkitykselliseksi.

Poliisille tapahtuneen rikoksen merkitys konstruoi tuu todetun rikoksen tai tehdyn rikosilmoituksen kautta. Poliisin asema yhteiskunnan järjestyksen valvojana ja kontrollipolitiikan toteuttajana määrittää poliisin rikoksen suhteen ulkopuoliseksi. Tätä kautta rikollisen teon enemmän tai vähemmän subjektiivinen merkitys konstruoi tuu juuri arjen rikkoutuneen järjestyksen kautta. Tuomiovaltaa edustava, käytävä ja tulkitseva tuomari on rikokseen liittyvän ulkoisen todellisuuden sekä rikoksen osallisten subjektiivisten merkitysten tulkki. Hän tulkitsee poliisin selostusta tapahtuneesta rikoksesta, rikoksen kontekstia ulkoisena todellisuutena ja rikoksesta epäillyn ja asianomistajan sekä todistajien kuulustelukertomuksia heidän subjektiivisina selontekoinaan tapahtuneesta rikoksesta. Tuomarille rikoksen juridisen merkityksen professionaalisenä asiantuntijana tehty rikos ei näyttäydy sisäisten merkitysten objektivoitumana, eikä ulkoisen todellisuuden kautta välittyvänä subjektiivisena kokemukseksi.

Rikoksen tekijää ja sen kohdetta lukuun ottamatta muut rikokseen liittyvät, niin poliisi, todistajat kuin tuomarikin ovat rikollisen teon ulkoisia tulkkeja eivätkä näin ollen pysty sisäistämään ulkoisen todellisuuden (tapahtuneen rikoksen) ja kokemusten kautta välittyvää sisäistä merkityks maailmaa (vrt. Berger ja Luckman 1994). Subjektiivinen, kokemusten ja merkitysten kautta rakentuva maailma kuuluvat rikoksen tekijälle sekä rikoksen kohteelle. Niin poliisi, todistajat kuin tuomarikin tulkitsevat tapahtunutta rikosta omasta perspektiivistään käsin, ja tässä asemassaan varsinkin sekä poliisi että tuomari näyttäytyvät rikoksen asi-anosaisten subjektiivisten merkitysten ymmärtäjinä.

Rikos tapahtuu tietyssä toimintaympäristössä, jossa niin instituutionaalinen, kulttuurinen kuin normatiivinenkin merkitysjärjestelmä näyttäytyvät sosiaalisen kontrollin kautta (vrt. Foucault 1980). Tämä johtaa ajatukseen siitä, että rikos (myös faktuaalisena tosiasiana) on näiden kulttuuristen kontekstien ja niihin liittyvien merkitysjärjestelmien tuote. Käsitys rikoksesta rakentuu siis yhteiskunnassa toimijoiden tietyille teolle antamien merkitysten kautta, ja nämä merkitykset yhdistyvät institutionaalisesti, kulttuurisesti ja normatiivisesti sosiaalisiksi kontrolliksi. Kontrolliin liittyvä normatiivinen lainsäädäntö formuloi rikollisuuden ja määrittää yksittäisen rikoksen tapahtuneeksi tosiasiaksi. Toimijoiden toimintaympäristölleen niin institutionaalisesti, kulttuurisesti kuin normatiivisestikin antamat merkitykset ja merkitysjärjestelmät saavat rikollisuuden näyttäytymään sosiaalisena konstruktiona.

4.6 Faktanäkökulma

Metodologisesti faktanäkökulman käyttäminen on osoittautunut sopivimmaksi juuri tutkimusaineiston luonteen takia. Koska muuta tietoa tapahtuneista rikoksista kuin se, mitä kuulusteltavat ovat kertoneet poliisille, ja jonka poliisi on kirjannut esitutkintapöytäkirjoihin, ei ole, tutkimusaineiston sisältämän tiedon luotettavuus määräytyy poliisin ja rikoksesta kuulustellun kautta. Poliisin mahdollisesti tekemiä virheitä on käsitelty aikaisemmin luvussa 4.3.1 ja näiden virheiden mahdollisuus on huomioitu aineiston reliabiliteetin kannalta. Tutkimuksessa poliisin kautta saatua kvantitatiivisesti käsiteltyä tietoa pidetään tosiasiatietona.

Sekä kvantitatiivisen että kvalitatiivisen tarkastelun metodisena kehyksenä on käytetty Pertti Alasuutarin nimeämää faktanäkökulmaa. Alasuutari tarkoittaa faktanäkökulmalla aineiston tarkastelua siten, että siinä luotettavuutta pidetään käyttökelpoisen aineiston kriteerinä. Faktanäkökulmassa tehdään jako yhtäältä 'ulkoiseen' todellisuuteen ja toisaalta siitä esitettyihin väitteisiin. Tämä tarkoittaa sitä, että huomiota ei kohdisteta tapaan, jolla ihmiset ilmaisevat itseään, tai interaktiotilanteeseen, jossa tuo ilmaiseminen tapahtuu. Faktanäkökulmaan liittyy myös praktinen, arkiajattelun mukainen käsitys totuudesta tai todellisuudesta, joka tutkimuksella halutaan tavoittaa. (Alasuutari 1994, 90–91) Faktanäkökulmasta käsin tutkimus kohdistuu tutkittavien todelliseen käyttäytymiseen, mielipiteisiin, motiiveihin tai siihen, mitä on tapahtunut. Tässäkin tutkimuksessa on ollut tarpeen huomioida kuulus-
telutilanteen eri osapuolten roolit ja pyrkimykset, sekä niiden vaikutukset tutkimuksen luotettavuuteen.

5 JOENSUUN SKINIEN RIKOLLISUUS VUOSINA 1995-1998

Tässä luvussa kuvataan esitutkintapöytäkirjojen kvantitatiivisen analyysin avulla tarkasteluajanjakson Joensuun kaupungin skinirikollisuuden esiintymisen yleisyyttä, rakennetta ja erityispiirteitä (vrt. Niemi & Siren 1997). Tavoitteena on vastata esitettyihin tutkimuskysymyksiin sekä sitoa skinheadien rikollisuuden selitysteorioita empiriaan.

Kvantitatiivisen analyysin perusyksikkö ja muuttuja, jonka suhteen muita muuttujia tarkastellaan, on poliisin tietoon tullut, esitutkintaan johtanut yksittäinen rikosepäily. Rikos on periaatteessa ja juridisessa merkityksessään rikosepäily, kunnes asia on käsitelty tuomioistuimessa ja mahdollinen rangaistus määrätty. Esitutkintapöytäkirja sisältää jokaisesta rikoksesta poliisitutkinnassa tarpeelliset faktat, joita ovat

- rikosnimike (poliisin merkitsemä, tiettyä yksittäistä rikosta koskeva, perustuu rikoslainsäädäntöön),
- rikoksen tapahtuma-aika,
- rikoksen tapahtumapaikka,
- rikoksen asianosaiset (epäilty, uhrin ja todistajat) ja
- poliisin selostus tapahtuneesta rikoksesta.

Lisäksi esitutkintapöytäkirja sisältää asianosaisten kuulustelukertomukset. Epäiltyjen kertomuksia analysoidaan erityisesti 7. luvussa. Muiden rikokseen osallisten kuulustelukertomuksia ei erikseen analysoida.

Rikos on laissa rangaistavaksi säädetty teko (Anttila & Törnudd 1983, 15). Näin ollen rikollinen on henkilö, joka syyllistyy voimassa olevien oikeusnormien vastaiseen rangaistavaan tekoon (esim. Laine 1991). Nuorena lainrikkojana pidetään 15–20-vuotiasta rikolliseen tekoon syyllistynyttä nuorta (Laitinen & Nyholm 1995). Sosiologisten määritelmien kautta rikoksen käsite on laajentunut yhteisnimitykseksi kaikille yhteiskunnan kannalta vaarallisille ja haitallisille toiminnoille. Oikeus-sosiologisesti suuntautuneessa kriminologiassa rikollisuus ja muu poik-

keava käyttäytyminen määritellään yksilön ja yhteiskunnan vuorovaikutussuhteesta käsin. (Anttila & Törnudd 1983, 19.) Tässä tutkimuksessa sovelletaan rikoksen legaalista määritelmää rikosepäilyn suhteen. Tämä tarkoittaa sitä, että poliisin rikosilmoituksena kirjaama, esitutkintaan johtanut rikosepäily on vastannut legaalisen määritelmän mukaista yksittäistä rikosta.

Yksittäiseksi rikosepäilyksi on siis laskettu rikos, josta on tehty rikosilmoitus ja joka on johtanut esitutkintaan. Samassa rikospaikassa tehdyt rikossarjat (useasta saman rikosnimikkeen rikoksesta muodostuneet, useampaan asianomistajaan kohdistuneet rikokset) on laskettu yhdeksi rikokseksi. Tähän on päädytty sen takia, että rikossarja on muodostanut niin ajallisesti, paikallisesti kuin rikosteknisestikin kokonaisuuden, jonka tutkinta on toteutettu yhdessä esitutkinnassa, vaikka tehtyjä rikosilmoituksia onkin ollut useita.

Tutkimusaineistossa on mukana myös ne rikosepäilyt, jotka eivät esitutkinnan jälkeen ole päätyneet tuomioistuinkäsittelyyn. Tämä on mahdollista esimerkiksi siitä syystä, että rikoksesta epäilty ja uhri ovat valinneet sovitteluratkaisun ja päässeet yhteisymmärrykseen tai syytteestä on muutoin luovuttu.

5.1 Yksittäiset rikosepäilyt

Yksittäisten rikosepäilyjen lukumäärä on tarkasteluperiodin aikana ollut 424. Kuitenkin ulkopuolelle ovat jääneet rikokset, joiden oikeuskäsittely on jostakin syystä ollut kesken. Näiden rikosepäilyjen esitutkinta-aineisto ei ole asian keskeneräisyyden takia ollut julkisesti saatavissa edes tutkimuskäyttöön. Lisäksi tarkastelun ulkopuolella on piilorikollisuus, joka ei ole tullut poliisin tietoon. Koska tutkimuskohteena ovat olleet joensuulaiset skinheadit, on suurin osa (89%) rikoksista tapahtunut Joensuussa. Loput rikokset on tehty lähikuntien (Eno, Kontiolahti, Kiihtelysvaara, Tuupovaara, Liperi ja Pyhäselkä) alueilla. Tutkimusaineistoon sisällytetyt pöytäkirjat on hankittu Joensuun poliisilaitokselta. Aineistosta ilmenevät rikokset on siis käsitelty Joensuun käräjäoikeudessa.

Lähikunnissa tapahtuneista rikoksista Enossa on tehty 12 rikosta, Liperissä seitsemän ja Kontiolahdella neljä rikosta. Muissa kunnissa on tehty vain yksi rikos kussakin. Enon kunnassa tapahtuneet rikokset olivat joensuulaisskinien tekemiä omaisuusrikoksia. Rikoksen tapahtuma-

paikkaa ei ole voitu määrittellä 20 rikoksen osalta. Määrittämättömien tapausten suhteellisen suuri osuus varsin pienessä perusjoukossa lisää tuloksen epäluotettavuutta (Alkula ym. 1994). Määrittämättömien tapausten määrä lähikuntiin sijoittuneissa rikoksissa ei kuitenkaan kyseenalaista sitä, että suurin osa skinien rikoksista on tapahtunut Joensuussa.

Kvantitatiivisen analyysin tarkoituksena on ollut kuvata Joensuussa ja lähikunnissa esiintyneen skinirikollisuuden rakennetta eli sitä, minkälaisista osista se koostuu, osien välisiä riippuvuussuhteita ja muita osien välisiä yhteyksiä. Skinirikollisuuden tarkastelussa tämä tarkoittaa eri tyyppisten rikosten (rikoslajien) tarkastelua esimerkiksi paikan, ajan ja rasistisuuden suhteen. Seuraavassa tarkastellaan skinirikollisuuden vuosittaista vaihtelua tarkasteluajanjakson aikana, minkä jälkeen rikollisuutta tarkastellaan muiden ajallisten määreiden (kuukausi, viikonpäivä, kellonaika) mukaan.

5.2 Rikosten ajallinen vaihtelu

5.2.1 Rikosten vuosittainen vaihtelu

Rikosten lukumäärän vuosittainen vaihtelu tarkasteluajanjaksolla on ollut melko huomattavaa. Vuonna 1995 tehtiin 91 rikosta. Tätä vuotta voidaan pitää skinien systemaattisen järjestäytymisen varsinaisena aloitusvuotena, vaikka skinit olivat toimineet aktiivisesti jo 1990-luvun alussa. Kyseisenä vuonna skinit osallistuivat erityisesti rasistisiin, useita uhreja käsittäviin yhteenottoihin maahanmuuttajien kanssa.

Vuonna 1996 tehtiin 84 rikosta, vuonna 1997 146 ja vuonna 1998 103 rikosta. Vuosi 1997 näyttää aktiivisimmalta vuodelta, jolloin tapahtui sekä pieniä, sattumanvaraisia pahoinpitelyjä ja varkausrikoksia että suurempia, myös rasistisia piirteitä sisältäviä yhteenottoja. Skinien ja romanien välinen yhteenotto kauppatorilla on esimerkki kyseisenä vuonna tapahtuneista useita asianosaisia käsittävistä väkivaltaisista yhteenotoista kaupungin keskustassa. 3.7.1997 tapahtui kauppatorilla skinien ja romanien välinen yhteenotto, joka sai alkunsa skinien uhittelusta romaninuorelle. Tämä pyysi isänsä apuun ja tapahtumat johtivat siihen, että romanit törmäisivät autollaan yhteen skineistä, ja tämä joutui sairaalahoitoon.

Samana vuonna poliisi teki kaksi kotietsintää skinien kerhohuoneisiin: maaliskuussa entiseen Lihakunnan toimistotilaan ja marras-

kuussa Karjalankadulle. Tuolloin tiloista löydettiin laitonta alkoholia ja hormoneja sekä joukko teräaseita. Karjalankadulta takavarikoitiin lisäksi mittava määrä rasistista materiaalia (julisteita, tarroja, julkaisuja, T-paitoja ja CD-levyjä). Edellä mainittujen, varsin laajoja esituskintapöytäkirjoja tuottaneiden rikosten jälkeen skinien toiminta näytti laantuneen jonkin verran. Kuitenkin skinit olivat osallisina vuonna 1998 vielä 103 ilmitulleeseen rikokseen, mikä kertoo osaltaan toiminnan jatkumisesta siitä huolimatta, että niin kerhotoiminta, kuin muukin paikkaan liittynyt rasistisen materiaalin välittäminen jouduttiin lopettamaan.

Taulukko 8: Rikosten lukumäärä 1995–1998

Vuosi	Tekoja	%
1995	91	22
1996	84	20
1997	146	34
1998	103	24
Yhteensä	424	100

Lukuun ottamatta vuotta 1997, rikosten vuosittainen kokonaismäärä ei kuitenkaan tarkasteluajanjakson aikana vaihdellut kovin merkittävästi. Vuosi 1997, jolloin tapahtui 146 rikosta, on selvästi tarkasteluajanjakson skinirikollisuuden vilkkain.

5.2.2 Rikosten kuukausittainen ja viikonpäivittäinen vaihtelu

Myös skinien rikollisen toiminnan kuukausittainen vaihtelu on osoittautunut vähäiseksi. Rikokset jakautuvat tasaisesti eri kuukausille; ainoastaan helmikuu, syyskuu ja lokakuu erottuvat joukosta alle kolmellakymmenellä kirjatulla rikoksella (helmikuu 29, syyskuu 16, loka-

Taulukko 9: Rikosten lukumäärä eri kuukausina¹

Kuukausi	Tekoja	%
Tammikuu	35	8
Helmikuu	29	7
Maaliskuu	39	9
Huhtikuu	37	9
Toukokuu	43	10
Kesäkuu	37	9
Heinäkuu	45	11
Elokuu	38	9
Syyskuu	16	4
Lokakuu	24	6
Marraskuu	39	9
Joulukuu	30	7
Yhteensä	412	100

¹ Rikoksia yhteensä 424, tekoaikaa ei määritelty/ei tietoa 12 (3 % kaikista)

kuu 24). Koulujen alkamisella ja paluulla lomanjälkeiseen arkeen ei ole näyttänyt olleen vaikutusta poliisin kirjaamien rikosten lukumäärään.

Toukokuu (43) ja heinäkuu (45) erottuvat yli neljälläkymmenellä ilmi tulleella rikoksella. Selitystä kohonneisiin lukumääriin voidaan hakea muun muassa kevät aikaan kuuluvista juhlista ja yhteen kokoontumisista, joissa alkoholi on selkeästi mukana. Kesäaikaan liittyy myös muita nuorten joukkokokoonantumisia, kuten festivaaleja ja konsertteja, ja näissä rikollisiin tekoihin syyllistyminen on tavallista helpompaa. Toisaalta myös poliisin valvonta on lisääntynyt rikoksille alttiina aikoina, mutta aina valvonta ei ole pystynyt estämään rikollisuutta. Tarkastelluissa skinirikoksissa pieni osa on tapahtunut festivaalien aikaan ja vielä pienempi osa festivaalialueella. Rikollisten tekojen mahdollisuuksia kesäkuukausien aikana lisää kaiken kaikkiaan nuorten talviaikaan verrattuna aktiivisempi kokoontuminen ulkotiloissa. Kaduilla, torilla ja muissa

avoimissa tiloissa tapahtuvat konfliktit ovat yleisiä kesäaikaan juuri suosittujen olosuhteiden takia.

Viikonloppuja pidetään nuorten toiminnan aktiivisimpana aikana, jolloin nuoret oleskelevat ja kokoontuvat niin sanotuilla omilla alueillaan, kaduilla, ostoskeskuksissa, toreilla ja muilla nuorten suosimilla paikoilla (Laitinen & Nyholm 1995; vrt. Sanders 1981). Viikonloput yhteen kokoontumisineen johtavat myös helposti rikollisuuteen, ja rikokset tehdään usein alkoholin myötävaikutuksella (Iivari 1996). Myös viikonlopun tuoma vapaa-aika mahdollistaa rikosten teon muita viikonpäiviä paremmin. Myös skinien rikollinen toiminta on näyttänyt keskittyneen viikonloppuihin. Viikonpäivittäinen tarkastelu osoittaa rikosten todennäköisimmäksi tapahtumapäiväksi lauantain (34%). Myös muuten rikokset painottuvat viikonlopun suuntaan; rikosten lukumäärä nousee selvästi loppuviikkoa kohti. Nuoret liikkuvat viikonloppuisin, perjantai-illasta sunnuntain aamuyön tunteihin muita viikonpäiviä intensiivisemmin. Tämä lisää rikoksen teon mahdollisuuksia paikoilla, jotka ovat aktiivisimmin nuorten toimintafoorumina. Skineillä viikonpäivittäinen tarkastelu osoittaa liikehdinnän alkavan jo torstaina, jolloin tapahtuneiksi on todettu 45 rikosta (13%). Lauantaina lukumäärä on kohonnut 116 ja laskenut selvästi sunnuntaina pudoten 52 rikokseen (15%). Rikosten teon huippu skineillä sijoittuu torstain ja sunnuntain väliin, ja vuorokaudenajoittainen tarkastelu täsmentää tätä havaintoa.

Taulukko 10: Rikosten lukumäärä eri viikonpäivinä¹

Viikonpäivä	Tekoja	%
Maanantai	23	7
Tiistai	27	8
Keskiviikko	27	8
Torstai	45	13
Perjantai	47	14
Lauantai	116	34
Sunnuntai	52	15
Yhteensä	337	100

¹Rikoksia yhteensä 424, ei tarkkaa tekoaikaa 87 (21 % kaikista)

5.2.3 Rikosten tapahtuma-ajankohta/vuorokaudenaika

Rikosten vuorokaudellista tapahtuma-aikaa on tarkasteltu jakamalla vuorokausi neljään, kuuden tunnin mittaiseen jaksoon: 0.01–6.00, 6.01–12.00, 12.01–18.00 ja 18.01–0.00. Vuorokauden jakaminen neljään samansuuruiseen osaan on antanut mahdollisuuden hajonnan esiintymiseen ja tarkastelemiseen, mikäli sitä on näyttänyt ilmenevän.

Taulukko 11: Rikosten lukumäärä eri kellonaikoina¹

Kellonaika	Tekoja	%
00.01–06.00	183	58
06.01–12.00	14	4
12.01–18.00	23	7
18.01–00.00	94	30
Yhteensä	314	100

¹Rikoksia yhteensä 424, ei tarkkaa tekoaikaa 110 (26% kaikista)

Rikosten tapahtuma-ajan tarkastelu osoittaa, että suurin osa rikoksista on tapahtunut aamuyön tunteina (0.01–6.00). Tuolloin on kirjattu tapahtuneeksi 183 rikosta (58%). Myös iltayön tunnit (18.01–0.00) ovat olleet rikoksille otollista aikaa. 94 rikosta (30%) on tapahtunut kyseisenä ajankohtana. On kuitenkin huomattava, että 110 rikoksesta (26%) ei tarkka tapahtuma-ajankohta käynyt esitutkintapöytäkirjasta ilmi. Kaikkiaan yhteensä 12 tunnin aikana on tapahtunut 88 prosenttia rikoksista. Loppuaikana vuorokaudesta eli klo 6.01–18.00 on tapahtunut vain noin 12 prosenttia skinien tekemistä rikoksista.

Aamuyön tunteihin liittyy ravintoloiden sulkeutumisen lisäksi usein laskuhumala. Varsinkin viikonloppuisin rikoksen todennäköisyys kasvaa näiden kahden tekijän yhteisvaikutuksesta. Skinien rikokset siis painottuvat perjantain ja lauantain jälkeisiin aamuyön tunteihin. Tämä tuntuu

tukevan Mooren (1994) luonnehdintaa, että skinien mukaan onnistuneeseen iltaan kuuluu kunnan tappelu, ja pitäisi lisätä, tai muu rötös.

5.3 Rikosten tapahtumapaikka

Jotta rikosten olosuhteet ja vallitseva konteksti olisi tarkemmin eksplikoitavissa, esitutkintapöytäkirjoista on systemaattisesti käyty läpi rikospaikat. Näistä on muodostettu 11 rikospaikkamuuttujaa. Rikospaikkamuuttujia ja niissä esiintyviä rikoksia on tarkasteltu kaikkien määriteltyjen rikoslajien suhteen.

Toiminnan alkuvaiheessa 1990-luvun alussa, skinien toiminta keskityi tiettyyn, myös mediassa mainittuun kaupunginosaan, jossa skinit kokoontuivat kaupungin nuorison käyttöön osoittamassa tilassa (ks. Puuronen 1996). Tuossa kaupunginosassa ei, lukuun ottamatta seiniin maalattuja kannanottoja, kuitenkaan esiintynyt skinirikollisuutta, vaan skinit tekivät rikoksia muualla.

Esitutkintapöytäkirjojen tarkastelun perusteella suurin osa skinien tekemistä rikoksista on tapahtunut kaupungin keskustassa, pääosin josakin ravintolassa tai sen läheisyydessä, parkkipaikoilla ja piha-alueilla. Skinit eivät useimmiten itse ole asuneet keskustassa, vaan ovat palanneet rikosten teon jälkeen koteihinsa keskustaa ympäröiviin lähiöihin. Vuosina 1995-1998 skinit eivät kuitenkaan asuneet pelkästään tietyssä kaupunginosassa, vaan heidän kotinsa sijaitsivat eri puolilla kaupunkia. Näin voisi Burgessiin (1925) viitaten puhua skinien rikollisten tekojen potentiaalisesta vyöhykkeestä kaupungin keskustassa tarkasteluajanjakson aikana (Hilden 2001).

Suurin osa (232) 61 prosenttia skinien tekemistä rikoksista on tapahtunut kaupungin keskustassa. Kuitenkin rikoksia on tehty myös muissa kaupunginosissa, myös niissä, joissa skinit itse ovat asuneet. Keskustan ja lähiön määrittäminen esitutkintapöytäkirjojen sisältämän datan perusteella on osoittautunut vaikeaksi, ja määrittämättömien tapausten ryhmä on noussut suureksi (10%). Keskustalla on tarkoitettu ruutukaava-aluetta ja lähiöllä aluetta, joka sijaitsee ruutukaava-alueen ympärillä. Määrittämisen vaikeutta on lisännyt poliisin vaillinaiset tai puutteelliset rikospaikkamerkinnot pöytäkirjoissa.

Tyypillisimmin skinien tekemä rikos tapahtuu keskustassa ulkona. Ulkona tapahtuneiden rikosten lukumäärä on 253 (66%). Ulkona ja

Taulukko 12: Rikosten lukumäärä keskusta/lähiö¹

Tapahtumapaikka	Tekoja	%
Keskusta	232	61
Lähiö	148	39
Yhteensä	380	100

¹Rikoksia yhteensä 424, tarkkaa tapahtumapaikkaa ei tiedossa 44 (10 % kaikista)

sisällä tapahtuneita rikoksia on neljä (1%). Sekä ulkona että sisällä tapahtuneita rikoksia ovat esimerkiksi ravintolassa alkanut ja ulkopuolella jatkunut pahoinpitely sekä ulkopuolella alkanut ja sisällä jatkunut kotirauhan rikkominen. Rikoksen kohteeksi joutunut on mahdollisesti yrittänyt poistua paikalta estääkseen itseensä kohdistuneen väkivallan jatkumisen, mutta rikoksen tekijä on seurannut häntä ulos. Kotirauhaa on voitu häiritä esimerkiksi soittamalla asianomistajan ovikelloa, ja sittemmin rikoksen tekijä on onnistunut pääsemään sisälle huoneistoon.

Taulukko 13: Rikosten lukumäärä sisällä/ulkona¹

Tapahtumapaikka	Tekoja	%
Sisällä	129	33
Ulkona	253	66
Sisällä ja ulkona	4	1
Yhteensä	386	100

¹Rikoksia yhteensä 424, tapahtumapaikka määrittämätön 38 (9 % kaikista)

Kaupungin keskustassa sijaitseva kauppatori on niin tarkasteluajanjaksona kuin sen jälkeenkin ollut kaupungin asukkaiden käsityksen mukaan pahamaineinen ja rikosaltis paikka, jonne ei ole kannattanut yömyöhällä hakeutua. Sitä on pidetty nuorison valtataistelun näyttämönä, jossa heikot ja vahvat kohtaavat (ks. Laapio 1999). Viranomaiset ovat pyrkineet torin maineen parantamiseen ja muun muassa sijoittaneet torin lähiympäristöön valvontakameroita kontrolloidakseen aluetta ja aikaansaadakseen turvallisuuden tunnetta torilla liikkujien keskuudessa. Sitten torin maine on parantunut ja paikka saanut vähemmän pelottavan aseman kaupunkilaisten keskuudessa.

Torin ympäristö ei skinien rikosten tilastollisen tarkastelun perusteella ole ollut niin rikosaltis kuin sen maine Joensuussa on antanut olettaa. Rikosten kokonaismäärästä (424) torilla tapahtuneiksi on ilmoitettu 48 rikosta (11%). Keskimäärin tarkastelujaksona torilla on siis tehty rikos kuukaudessa. Tarkasteluajanjaksona niin kaupungin asukkaat kuin ulkopaikkakuntalaisetkin ovat mitä ilmeisimmin mieltäneet torin ympäristön pelottavaksi paikaksi, etteivät ole uskaltaneet mennä sinne yöllä (todennäköisimpänä rikosten tapahtuma-aikana). Ulkomaalaisväestön keskuudessa torin maine on ollut erityisen huono; kauppatoria on pidetty yhtenä todennäköisimmistä paikoista joutua rikoksen kohteeksi. Sitten tilanne on muuttunut aikaisemmin mainittujen valvontakameroiden tulon myötä ja kamerat ovat osaltaan vaikuttaneet ihmisten turvallisuuden tunteen lisääntymiseen.

Parkkipaikalla tai piha-alueella tapahtuneiksi on ilmoitettu 65 (15%) rikosta. Piha-alueet ja parkkipaikat tarkoittavat muita kuin torin parkkipaikkaa, sekä yksityisiä että yleisiä parkkeeraustiloja ja piha-alueita, jotka sijaitsevat joko kaupungin keskustassa tai lähiöalueella. Näissä paikoissa tapahtuneiden rikosten osuus on varsin suuri ja rikokset ovat pääosin olleet väkivaltarikoksia. Joukossa on ollut myös muutamia omaisuusrikoksia, ja näissä tapauksissa useimmiten on ollut kyseessä bensiinin varastaminen ajoneuvoista.

Ravintolassa tapahtuneiden rikosten lukumäärä on 65 (15%). Ravintolaksi on määritelty niin anniskeluravintolat, pizzeriat kuin hampurilaispaikat. Tyypillisiä ravintoloissa sattuneita rikoksia ovat olleet eri asteiset pahoinpitelyt, vahingontekorikokset ja ampuma-aserikokset. Ravintolaan liittyvä rikos on tapahtunut ravintolan sisäpuolella tai lähistöllä ulkona. Alkoholi on yleisesti ollut mukana rikoksessa: useimmiten sekä epäilty että uhri ovat olleet juovuksissa (ks. s. 133). Epäilty on syyttänyt useimmiten uhria tahallisesta tai tahattomasta provosoinnista, minkä

seurauksena epäilty on sanonut käyttäneensä väkivaltaa uhria kohtaan. Uhri voi olla täysin tuntematon tai tuttu jostakin yhteydestä, esimerkiksi entisen tyttöystävän nykyinen poikakaveri.

Ei-yksityisen henkilön huoneistossa (muu kuin ravintola) tapahtuneita rikoksia on ollut 69 (16%). Ei-yksityisen henkilön huoneistolla tarkoitetaan esimerkiksi liikehuoneistoa, pankkia tai muuta vastaavaa tilaa. Oppilaitoksen asuntolassa tapahtuneita rikoksia on ollut viisi (1%) ja varsinaisessa oppilaitoksessa (esimerkiksi ruokalassa, luokkahuoneessa tai käytävällä) tapahtuneita 12 rikosta (3%). Oppilaitoksen asuntolalla tarkoitetaan oppilaitoksen oppilaiden majoitukseen varaamaa erillistä asuintilaa. Muissa kuin edellä mainituissa tiloissa (ravintola, katu, tori, parkkipaikka, yksityisen henkilön asunto, ei-yksityisen henkilön asunto, oppilaitos tai oppilaitoksen asuntola) on tapahtunut 30 rikosta (7%). Näihin tiloihin kuuluvat hallit, varastot ja muut vaikeammin konstruoitavat paikat sekä tilat, joita ei ole voitu sijoittaa muihin kategorioihin. Yksityisen henkilön asunnossa tapahtuneita rikoksia on ollut 32 rikosta (8%).

Taulukko 14: Rikosten tapahtumapaikka¹

Tapahtumapaikka	Tekoja	%
Tori	48	11
Parkkipaikka	65	15
Ravintola tai sen lähellä	65	15
Katu	98	23
Ei-yksityisen henkilön huoneisto	69	16
Yksityisen henkilön asunto	32	8
Oppilaitoksen asuntola	5	1
Oppilaitos	12	3
Muu tila	30	7
Yhteensä	424	100

¹ Rikosten lukumäärä muissa tiloissa (ei: ravintola, katu, tori, parkkipaikka, yksityisen henkilön asunto, ei-yksityisen henkilön huoneisto, oppilaitoksen asuntola tai oppilaitos sekä monissa tiloissa).

5.3.1 *Katu: avoimen tilan dynamiikkaa*

Skinirikosten kontekstia voi selventää William Sandersin (1981) avoimen ja suljetun tilan käsitteiden kautta. Sandersin mukaan nuoret oleilevat muita enemmän avoimissa tiloissa, joilla tarkoitetaan normeista ja säännöistä vapaampia paikkoja, joita rutiinit eivät sido. Suljettuja tiloja hallitsevat puolestaan rutiinit ja säännöt. Näitä paikkoja ovat esimerkiksi koulu, työpaikka ja armeija.

Kadulla tapahtuneet rikokset ilmentävät skininuorten halua näyttäytyä ja esittää. Tarkasteluajanjaksoon sisältyy niin yksittäisiä, suppeampia kuin laajempia, useiden skinien ja muiden osallisten pahoinpitelykakoita. Katu on helppo mieltää Sandersin tapaan avoimeksi tilaksi, jossa ei ole tiukkoja käyttäytymissääntöjä, ja jota eivät rasita tietyt tiukat normit (ks. mt.). Varsin suuri osa (23%) skinien tekemistä rikoksista on tapahtunut kadulla. Myös muissa avoimissa tiloissa, esimerkiksi parkkipaikoilla, piha-alueilla ja ravintoloiden lähistöllä on tapahtunut suuri osa skinien rikoksista. Skininit ovat toimineet näillä avoimilla alueilla varsin paljon. He ovat liikkuneet useimmiten muutaman henkilön ryhmissä ja ovat joutuneet helposti rikollisuutta mahdollistaviin tilanteisiin.

Näitä rikollisuutta mahdollistavia tilanteita (mt.) skineillä näyttävät olleen

- 1) Skiniryhmän (2-6 nuorta) kohtaaminen kadulla yöaikaan toisen nuorisoryhmän kanssa. Toiset nuoret kuuluvat todennäköisimmin kilpailevaan tai vastakkaiseen nuorisokulttuuriin.
- 2) Skinijoukon kohtaaminen useamman kuin yhden ulkomaalaisen kanssa kaupungin keskustassa päivä- tai yöaikaan.
- 3) Yhden tai kahden skinin kohtaaminen tuntemattoman, jostakin syystä ärsyttävältä vaikuttavan nuoren kanssa. Alkoholin ollessa mukana tilanteissa, erityisiä ärsyttäviä piirteitä ei tarvita, pelkkä kohtaamistilanne riittää.
- 4) Yhden tai useamman skinin, jotka suunnittelevat koston itseensä kohdistuneesta koetusta vääryydestä, kohtaaminen koston kohteen tai tätä muistuttavan henkilön kanssa.
- 5) Yhden tai kahden skinin sattumanvarainen kohtaaminen yksinäisen ulkomaalaisen kanssa kaupungin keskustassa, useimmiten yöaikaan ravintoloiden sulkeutuessa.

Tilanteen kehittyminen on suuressa määrin riippuvainen läsnäolijoista ja tilanteen luonteesta. Myös ulkomaalaisuutta on voitu pitää ärsyttävänä piirteenä, mutta sitä ovat voineet olla myös punainen parta tai leveälahkeiset housut. Uhriksi joutuva on kantanut skinien silmissä tiettyä merkkiä, jonka perusteella hän valikoituu rikoksen kohteeksi. Rasistisessa rikoksessa tämä merkki on rotu (ks. Bowling 1999). Merkien tarkkaa merkitystä rikoksiin syyllistyneille nuorille ei esitutkintapöytäkirjoihin tallennettujen kuulustelukertomusten kautta voi kuitenkaan konstruoida, vaikka nuoret kuulustelutilanteessa voivatkin sanoa tietyn asian ärsyttäneen heitä.

Edellä mainitut tapaukset ovat ennalta suunnittelemattomia ja sattumanvaraisia. Uhrin valikoituvat tosin tietyn ominaisuuden tai piirteen perusteella, mutta tilanne on kuitenkin itsessään riippuvainen siinä läsnäolijoista ja tilanteen luonteesta. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka skinit enemmän tai vähemmän suunnitellusti liikehtisivät kosto mielessään, rikoksen kohde voi valikoitua tiettyjen ominaisuuksiensa perusteella sattumanvaraisesti. Alkoholin nauttiminen alentaa väkivaltaan syyllistymisen kynnyksiä ja tätä kautta vaikuttaa myös tilanteen luonteeseen. Kun 'sopivat' henkilöt osuvat kohdalle sattumalta, konteksti rikokselle on valmis. Tilaisuutta 'kunnan tappelulle' voidaan etsiä myös tietoisesti; eihän ilta välttämättä ole onnistunut ilman kunnan tappelua (ks. Moore 1994, 121).

5.4 Rikoslajit

Tässä tarkastellaan skinien tekemiä rikoksia rikoslajeittain. Tarkasteluajanjakson 1995-1998 esitutkintapöytäkirjoista on poimittu 46 poliisin kirjaamaa rikosnimikettä (liite 1). Määrä osoittaa skinien tekemien rikosten heterogeenisyyden. Rikosnimikkeet on jaettu kolmeen rikoslajiin. Näiden rikoslajien (tyyppien) on täytynyt olla niin yleisiä, että niistä on pystytty tilastollisin menetelmin löytämään sekä yhdistäviä että erottelevia piirteitä (Niemi & Siren 1997). Rikosnimikkeet on ryhmitelty väkivalta-, omaisuus- ja muihin rikoksiin. Pääryhmien muodostaminen on ollut tarkoituksenmukaista, koska näin erityyppisten rikosten osuus on helpoimmin tarkasteltavissa. Toteutettu jako ei noudata poliisin soveltamaa, rikoslainsäädännön ja StatFin-tietopalvelun käyttämää jakoa, jota sovellettiin luvussa 1, vaan siinä on yhdistetty samoja piirteitä ilmentäviä

rikoksia ottaen huomioon sekä aineiston koko että ominaisuudet. Koska skinien rikollisuus on keskittynyt tiettyntyyppisiin rikoksiin, ja tietyntyyppiset rikokset puuttuvat (esim. seksuaalirikokset, sotarikokset ja elinkeinorikokset), on tarkoituksenmukaista eksplikoida käytettyjä ryhmittelykriteerejä ja verrata niitä rikoslainsäädännön vastaaviin.

Taulukko 15: Rikokset rikoslajiryhmittäin

Rikoslaji	Tekoja	%
Väkivaltarikokset	176	42
Omaisuusrikokset	168	40
Muut rikokset	80	19
Yhteensä	424	100

Taulukko 16: Rikokset rikoslajeittain¹

Rikoslaji	Tekoja	%
<i>Väkivaltarikokset:</i>		
Fyysinen väkivalta	148	84
Henkinen väkivalta	28	16
Yhteensä	176	100
<i>Omaisuusrikokset:</i>		
Varkausrikokset	114	68
Vahingontekorikokset	54	32
Yhteensä	168	100
<i>Muut rikokset</i>	80	

¹ Rikokset yhteensä 424

Kolmen pääluokan lisäksi sekä väkivalta- että omaisuusrikokset on jaettu pienempiin alaluokkiin. Väkivaltarikokset on jaettu fyysiseen ja psyykkiseen väkivaltaan, koska skinien rikoslajistossa on selvästi psyykkiseen painostukseen ja uhkailuun liittyvää rikollisuutta, ja tämän erottaminen fyysisestä väkivallasta on selventänyt väkivaltarikosten jakaumaa. Lisäksi omaisuusrikokset on jaettu varkaus- ja vahingontekorikoksiin sen osoittamiseksi, kuinka suuri osa omaisuuteen kohdistuvista rikoksista on tähdännyt omaisuuden varastamiseen, ja kuinka suuri osa puolestaan omaisuuden vahingoittamiseen.

5.5 Väkivaltarikokset

Skinien rikoslajistossa eriaisteiset pahoinpitelyrikokset sekä tapon yritys sisältävät rikoslain luokituksen määrittämisen mukaan 'henkeen ja terveyteen kohdistuviin rikoksiin' (RL 21). Näissä rikoksissa rikoksen kohteeksi joutuneen henkeä tai terveyttä on uhattu fyysisesti. Väkivaltarikoksiin kuuluu tutkimuksessa toteutetun ryhmittelyn mukaan myös virkamiehen väkivaltainen vastustaminen, joka sisältyy rikoslain ryhmittelyn mukaan rikoksiin viranomaisia vastaan (RL 16:1§1). Viranomaisen väkivaltainen vastustaminen täyttää väkivaltarikoksen tunnusmerkistön, koska siihen liittyy fyysinen, henkeen ja terveyteen kohdistuva uhka.

Skinien rikoslajiston 'murhapolton valmistelu' ei rikosnimikkeenä enää ole käytössä, vaan kyseinen rikos käsitellään oikeusjärjestelmässä yleisvaarallisena rikoksena, joita ovat tuhotöiksi katsotut räjäyttämiseen ja polttamiseen liittyvät rikokset (RL 34).

Edellä olevat rikosnimikkeet edustavat luokittelussa fyysistä väkivaltaa, ja rikokset on suunnattu rikoksen kohteen fyysiseen olemukseen. Psyykkisen väkivallan olemus on problemaattisempi, sillä psyykkisen haitan ja uhan osoittaminen ei välttämättä ole helppoa. Psyykkistä haittaa ja uhkaa on vaikea myös mitata, mutta rikoslainsäädännössä se on tietyissä rikosnimikkeissä katsottu rangaistavaksi. Tutkimuksessa psyykkistä väkivaltaa sisältäviksi rikosnimikkeiksi on ryhmitelty herjaus, solvaus, kiristäminen, kotirauhan rikkominen/häiritseminen ja laitton uhkaus. Rikoslaisissa 'laitton uhkaus', 'kotirauhan rikkominen', solvaus ja herjaus liittyvät kohtaan yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaaminen (RL 24). Kotirauhan rikkominen tarkoittaa konkreettisesti tunkeutumista oikeudettomasti kotirauhan suojaamaan paikkaan tai rauhan

häiritsemistä metelöimällä, puheluita soittamalla tai muulla tavalla. Tunkeutumiseen liittyy useimmiten myös vahingontekorikos sekä joskus väkivallalla uhkaaminen tai suoranainen pahoinpitely. Kiristäminen puolestaan yhdistetään taloudellisen hyödyn tavoitteluun, mikä tapahtuu uhkaamalla ja painostamalla rikoksen kohdetta.

Psyykkinen väkivalta ja sen uhka täyttävät asetettujen kriteerien mukaan väkivaltarikoksen tunnusmerkit, koska psyykkiseen hyvinvointiin kohdistuva häirintä tai uhka on rikoksen kohteen kannalta todellinen (Kjällman 1996). Psyykkistä haittaa on konkreettisesti vaikeata mitata, toisin kuin fyysisiä ruumiin vammoja. Skinien väkivaltarikoksissa psyykkisen väkivallan osuus (16%) on vähäinen lukuun ottamatta laitonta uhkausta, mutta osuus on selvästi erotettavissa muista väkivallan teoista. Skinit ovat näissä rikoksissa uhkailleet, kiristäneet tai loukanneet kunniaa. Ensisijainen tarkoitus on ollut psyykkinen painostus ja pelottelu. Usein psyykkisen väkivallan käyttäminen on johtanut rikoksen kohteen fyysiseen vahingoittamiseen. Näin psyykkinen väkivalta ja sen käyttäminen näyttävät toimineen esivalmistelijana ja laukaisijana fyysiseen vahingoittamiseen.

5.5.1 Väkivaltarikokset, määrällinen tarkastelu

Skinit ovat syyllistyneet tarkasteluajanjakson aikana 176 väkivaltarikokseen. Niiden osuus on 42% kaikista rikoksista (424). Seuraavassa taulukossa 17 esitetään ryhmään 'väkivaltarikokset' kuuluvat rikokset sekä niiden määrälliset osuudet.

Väkivaltarikoksista määrällisesti tavanomaisin on pahoinpitely (115). Törkeän pahoinpitelyn (7) kriteerinä ovat vakavan ruumiinvamman, sairauden tai hengenvaarallisen tilan tuottaminen, erityisen raa'an tekotavan tai terä- tai ampuma-aseen käyttäminen rikoksen tekovälineenä. Lisäksi edellytetään rikoksen olevan kokonaisvaltaisesti ajatellen törkeä. Skinien tekemissä törkeissä pahoinpitelyissä on usein käytetty terä- tai muita aseita rikosvälineinä. Joissakin tapauksissa rikos on katsottu törkeäksi joko erityisen törkeän tekotavan tai pysyvän ruumiinvamman syntymisen takia.

Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen (9) tarkoittaa skineillä tavallisimmin poliisin tai ravintolan järjestysmiehen fyysistä vahingoittamista. Skinit tekevät toisinaan vastarintaa pidätettäessä, jolloin pidä-

Taulukko 17: Väkivaltarikokset

Rikoslaji	Tekoja	% väkiv. rikoksista	% kaikista rikoksista ¹
Pahoinpitely	115	65	27
Lievä pahoinpitely	9	5	2
Pahoinpitelyn yritys	3	2	1
Törkeä pahoinpitely	7	4	2
Virkamiehen väkiv. vastustaminen	9	5	2
Laiton uhkaus (Törkeä) kotirauhan rikkominen	14	8	3
Muut väkivaltarikokset	9	5	2
Muut väkivaltarikokset	10	6	2
Yhteensä	176	100	42

¹Kaikki rikokset yhteensä 424

tystä tekevä tai muutoin mukana oleva poliisi joutuu fyysisen väkivallan kohteeksi. Järjestysmiehet puolestaan kohtaavat vastustusta joko kieltäessään skineiltä ravintolaan sisälle pääsyn tai poistaessaan heitä ravintolasta.

Sekä murhapolton valmistelussa että tapon yrityksessä teon vakaavuusaste on muihin (väkivalta-)rikoksiin verrattuna korkeampi. Niiden lukumäärä on tarkasteluajanjakson aikana ollut pieni (yhteensä 2), mutta tekojenvakaavuusastetta arvioitaessa niiden merkitys ei ole vähäinen.

Laiton uhkaus (RL 25) on useimmin esiintynyt (14 rikosta) psyykkisen väkivallan ryhmään kuuluva rikosnimike. Tavallisesti uhkaus on toteutettu soittamalla puhelimella rikoksen kohteelle. Uhkaukseen on yleensä liittynyt hengen ja terveyden uhkaaminen tappo- ja muiden uhkausten muodossa. Kasvokkaisissa kohtaamisissa uhria on voitu uhata erilaisilla terä- tai ampuma-aseilla. Kun rikoksen kohteeseen on otettu kontaktia puhelimen välityksellä, tätä on uhattu verbaalisesti. Laittomaan uhkaukseen liittyy usein muita rikoksia, esimerkiksi vahingonteko, kotirauhan

rikkominen ja pahoinpitely. Skinin ovat voineet tunkeutua rikoksen kohteen asuntoon, jossa ovat sitten vahingoittaneet irtaimistoa ja uhkailleet paikalla olevia ihmisiä. Näin laittomaan uhkaukseen voi liittyä sekä fyysinen että omaisuuteen kohdistuva uhka. Pakottaminen ja vapauden riisto ovat rikoksia, joissa rikoksen kohde on vastoin omaa tahtoaan esimerkiksi pakotettu autoon ja estetty hänen poistumisensa. Rikoksen kohdetta on myös voitu pitää vastoin tahtoaan asunnossa. Näihin rikoksiin liittyy keskeisesti pahoinpitely; uhria on pahoinpidelty ennen tai jälkeen pakottamisen ja vapauden riiston. Rikoslaisissa edellä mainitut rikokset ovat vapauden kohdistuvissa rikoksissa (RL 25).

Herjaus ja solvaus kunnianloukkauksina ovat skinien rikoksissa yhteydessä pahoinpitelyyn tai sen uhkaan. Usein pahoinpitelyä edeltää suusanallinen yhteydenotto, joka johtaa fyysiseen väkivaltaan. Joissakin tapauksissa rikoksen kohde on katsonut, että hänen kunniaansa on loukattu esimerkiksi nimittelemällä tai muulla maineen mustaamisella.

Väkivaltarikosten varsin huomattava lukumäärä sekä jakaantuminen psyykkiseen ja fyysiseen väkivaltaan ilmentävät osaltaan skinien rikollisen toiminnan moniulotteisuutta ja monimuotoisuutta. Väkivallan käytön samankaltaisuutta osoittaa pahoinpitelyrikosten merkittävä määrä ja tekojen kohdentuminen tiettyihin rikosnimikkeisiin. Vakavuusasteeltaan vakavimpia väkivallantekoja ja poliisin luokittelun perusteella henkirikoksiksi määritettyjä rikoksia on hyvin vähän.

5.5.2 Väkivaltarikokset – ‘tavallinen tarina’

Yleinen käsitys skinirikollisuudesta määrittelee sen runsaaksi, väkivallan värittämäksi, kadulla tapahtuvaksi toiminnaksi. Tämä johtuu osaltaan median välittämästä kuvasta ja skinien ulkoisen olemuksen luomasta mielikuvasta. Median kautta skinin näyttävät väkivaltaa ohikulkijoihin käyttävinä, yhteiskunnan normeja vastaan kapinoivina nuorina. Skinien ulkoinen olemus puolestaan saa heidät näyttämään aggressiivisilta, pelottavilta ja vihamielisiltä. Skinien on arveltu hyökkäilevän ohikulkijoiden kimppuun vailla suunnitelmallisuutta, ja hyökkäysten on arveltu kohdistuvan suuressa määrin ulkomaalaisiin henkilöihin. (Puuronen 2001a.)

Tässä käydään läpi skinien väkivallan olemusta sekä dynamiikkaa ja tarkastellaan, onko esitetyille spekulatioille todellisuus pohjaa. Osit-

tainen totuus on spekulatioista löydettävissä: skinit syyllistyvät katu-väkivaltaan, ja osalla heidän uhreistaan on ulkomaalainen syntyperä. Väkivallan ekspressiivinen olemus on kuitenkin moniulotteinen; skinien väkivaltaisissa rikoksissa erottuvat selvästi situationaalinen, hetkeen ja sattumaan sidottu väkivaltaisuus sekä suunnitelmallinen, koston kytkeytyvä väkivalta. Esitutkinta-aineistosta erotetut skinien väkivaltaiset rikokset on jaettu kuuteen ryhmään, jotka ovat:

1. Sattuman sanelema väkivalta
2. Koston perustuva väkivalta
3. Joukkotappelu
4. Skinien keskinäinen väkivalta
5. Lähisuhdeväkivalta
6. Rasistinen väkivalta

Näistä ensimmäinen, neljäs ja viides ovat hetkeen sidottuja, sattuman 'seurauksena' tapahtuneita väkivallantekoja. Toinen edustaa koston perustuvaa, enemmän tai vähemmän suunniteltua väkivaltaa ja kolmas sekä kuudes ryhmä sisältävät piirteitä molemmista. Ryhmien kohdalla on kuvattu niitä selkeimmin kuvaavat piirteet. Rikosten tarkastelu tässä perustuu kvalitatiiviseen tulkintaan, eikä aineistoa ole systemaattisesti luokiteltu esimerkiksi sattuman, koston ja suunnitelman suhteen.

5.5.2.1 Sattuman sanelema väkivalta

Suurin osa skinien väkivallasta on impulsiivisesti toteutettua toimintaa, jossa rikoksen kohde kohtaa skinin tai skiniryhmän sattumalta. Näiden sattumalta tapahtuneiden väkivallanteiden osuus on tekojen motiivien tarkastelun perusteella ollut yli 80%. Sattumalta tapahtuneiksi on katsottu rikokset, joita ei ole suunniteltu koston tai muun mahdollisen motiivin perusteella, tai joissa epäilty on ilmoittanut tehneensä teon 'hetken mielijohteesta'. Tyypillinen konteksti sattumalta tapahtuvalle väkivallanteolle on kaupungin keskusta yöaikaan, jolloin pari skiniiä kohtaa yhden tai kaksi samaan aikaan liikkuvaa henkilöä. Skinin pahoinpitelivät vastaantulijat ja selittävät toimintaansa myöhemmin kuulustelussa rikoksen kohteen ärsyttävyydellä.

5.5.2.2 Koston perustuva väkivalta

Koston liittyy tavallisesti suunnitelmallisuus. Skinin lähtevät (yksin, kaksin tai joukolla) kostamaan joko itselleen tai kavereilleen tapahtunutta, koettua vääryyttä. Koston suunnittelu on enemmän tai vähemmän harmittua; joskus suunnitelma kehittyy muutamassa hetkessä ja joskus koston kohteeksi joutuu väärä henkilö. Skinien rasistisessa väkivallanteossa vuonna 1998 vierasmaalaisille opiskelijoille 'kostettiin' sitä, että skinit arvelivat ulkomaalaisten hajottaneen skinijoukkoon kuuluneen auton. Tummaihoisilla opiskelijoilla ei kertomansa mukaan ollut mitään tekemistä kostettavan asian kanssa. Koston kohteeksi joutuivat asiaan täysin ulkopuoliset henkilöt. Kosto voi siis tapahtua

- a) kun koston kohde tavataan ilman etukäteissuunnitelmaa kadulla (Konkreettisesti näin käy, kun yksi tai useampi skini tapaa sattumalta jossakin henkilön, jota kohtaan on ilmennyt koston perustuvia vihamielisiä ajatuksia.),
- b) sattumalta, kun koston kohteeksi kelpaa kuka tahansa, joka edes jossakin määrin muistuttaa varsinaista kohdetta tai
- c) suunnitellusti, jolloin koston kohteen luo hakeudutaan tarkoituksellisesti.

Yleisin syy koston on se, että sen kohteeksi joutuva on todistanut oikeudessa skinejä vastaan. Koston aiheena voi olla myös koston kohteen ja skinien kaveripiiriin (ei välttämättä skinikulttuuriin kuuluvien) erimielisyydet, joiden takia skinit pitävät tarpeellisenä opetuksen antamista rikoksen kohteelle. Koston perustuva väkivaltarikos on siis jossakin määrin suunniteltu teko, vaikka koston kohde tavattaisiinkin sattumalta. Suunnitelma voi tuon kaltaisissa sattumanvaraisissa kohtaamisissa perustua ajatukseen "kyllä me sille vielä kostetaan...kunhan vastaan tulee, niin saa turpiinsa...". Näin suunnitelmallisuus edeltää myös sattumanvaraisesti tapahtuvaa kostorikosta. Kostorikoksia tehdään myös vahingoittamalla kohteen omaisuutta (ks. luku 5.7). Näillekin rikoksille on tunnusomaista hallitsemattomalta vaikuttavan väkivallan käyttäminen.

5.5.2.3 Joukkotappelu

Joukkotappeluasetelmassa on kaksi osapuolta, skinit sekä heidän vastapuolensa. Vastapuolella tarkoitetaan useamman henkilön joukkoa, jonka kanssa skineillä on negatiiviset suhteet. Negatiivisuus voi olla molemminpuolista, mutta myös pelkästään toiselta taholta ilmennyttä. Joskus joukkotappelussa on mukana niin sanottu kolmas osapuoli, jonka varsinaisesta tappeluun osallistumisesta ei esitutkinta-aineiston perusteella voi olla täysin varma. Nämä henkilöt kuuluvat joko skinien tai toisen osapuolen kannattajiin ja rikostutkinnassa heitä useimmiten kuultellaan todistajina.

Skinien ja toisen osapuolen välisessä joukkotappelussa on joitakin jengisotaa viittaavia piirteitä. Kun jengisodalla tarkoitetaan kahden toisilleen vihamielisen jengin taistelua alueesta (Klein 1995; Sanders 1994), skinien ja somalialaisten nuorten välisissä yhteenotoissa on vastaavaa. Ainakin skinit taistelevat alueesta, vaikka kyseessä ei ole tietty, selkeärajainen alue, jonka herruudesta taisteltaisiin. Somalialaisten nuorten voi puolestaan katsoa taistelevan elintilastaan ja oikeudestaan oleskella haluamassaan paikassa. Skinien ja somalialaisten välinen vihamielisyys oli 1990-luvun puolivälissä kestänyt niin kauan, että voisi puhua osapuolten välisestä sodasta. On kuitenkin huomattava, että skinit ovat olleet kaikissa yhteenotoissa niiden alkuunpanijoina. Tutkimusaineistosta ei käy ilmi, onko sen paremmin skineillä kuin somalialaisillakaan ollut organisoitua 'sotapäällystää'.

Useissa tapauksissa joukkotappelu on saanut alkunsa sattumalta osapuolten jouduttua vastakkain paikassa, jossa keskinäisen huutelun ja yllyttämisen jälkeen on mahdollista nujakoida joukolla (Ylikangas *). Tällaiset tappelut on käyty usein keskustan torin laidalla. Usein näihin tilanteisiin on liittynyt alkoholi molempien osapuolten ollessa juovuksissa. Aseina ovat useimmiten olleet nyrkit ja jalat, joskus myös kättä pitempää, erilaisia keppejä, pulloja, mailoja ja muita lyömäaseita sekä esimerkiksi kaasusumuttimia.

Muutaman joukkotappeluun toisena osapuolena ovat olleet ulkomaalaiset, usein somalialaiset nuoret. Joskus yhteenottoon ajaututaan sattumalta, toisinaan osapuolet etsiytyvät keskinäiseen kahakkaan tarkoituksellisesti. Sattumalta syntyvä yhteenotto voi saada alkunsa esimerkiksi yhden skinin ottaessa yhteen jonkun kanssa, jolloin skinin mukana olevat kaverit ryhtyvät puolustamaan tätä. Myös toisen osapuolen kaverit

ryhtyvät puolustamaan kaveriaan. Näin usean henkilön yhteenotto on valmis. Varsinkin etukäteen suunnitellussa joukkotappelussa molemmilla osapuolilla on usein käytössään ”kättä pitempää”. Tavallisimmin molemmat osapuolet kärsivät fyysisiä vahinkoja usein käytettyjen aseiden takia.

Joukkotappelut ovat siis joko sattumalta, sopivan kontekstin avautuessa useimmiten kahden osapuolen kesken käytyjä yhteenottoja tai yleensä toisen osapuolen etukäteen suunnittelemaa hyökkäystä toisen, negatiiviseksi koetun osapuolen kimppuun. Samoin osapuolten keskinäinen vihamielisyys on joko sattumalta sopivassa kontekstissa ja tilanteessa syntyvää ja yhteenottoon johtavaa, tai pitemmän ajan kuluessa syntynyttä vihamielisyyttä toista osapuolta kohtaan, mikä johtaa yhteenottojen suunnitteluun.

5.5.2.4 Skinien keskinäinen väkivalta

Kent Lindahlin (2002, 143) mukaan ryhmän jäsenten välinen väkivalta on tavallista ääriilikkeissä, mikä viittaa huonoon ryhmäkoherenssiin. Ryhmässä on ’oman tiensä kulkijoita’, jotka eivät vaivattomasti sopeudu ryhmän sisäiseen kuriin ja järjestykseen. Nämä individualistit yrittävät rikkoa ryhmän asettamia rajoja ja joutuvat näin konfliktiin toisen jäsenen kanssa.

Lindahlin kuvaamaa keskinäistä väkivaltaa ei Joensuun skineillä näytä esiintyneen. Tutkimusaineiston perusteella on osoitettavissa, että skinien keskinäinen väkivalta on liittynyt kahden skinin välisiin erimielisyyksiin, joita on ratkottu fyysisesti väkivallan keinoin. Joensuun skinien keskinäiset, poliisin tietoon tulleet kamppailut eivät ole liittyneet ryhmän sisäisiin erimielisyyksiin, vaan yksilöiden keskinäisiin välien selvittelyihin. Kuulustelukertomuksista on käynyt ilmi, että kyseessä on voinut olla väärinkäsitys, joka on johtunut molemmista tai toisesta osapuolesta. Väärinkäsityksiä on ratkottu tavallisesti kaupungilla torin laidalla, usein grillijonossa tai ravintolassa, jolloin myös ravintolan omaisuutta on vahingoitettu. Kuulustelussa on osoitettu solidaarisuutta toista osapuolta kohtaan ja on kerrottu, että asiassa on päästy sovintoon, tai on kielletty kyseinen tapaus kokonaan.

Skinien keskinäiset yhteenotot ovat saaneet alkunsa useimmiten sattumalta kun osapuolet ovat kohdanneet ja muistaneet keskinäiset erimielisyytensä, mikä on laukaissut yllykkeen keskinäiseen tappeluun.

Skinien väliset tappelut eivät ole olleet kovin vakavia, vaan aiheutuneet vammat ovat pääosin mustelmia. Lisäksi skinit ovat vähätelleet kuulusteluissa toisten skinien kanssa sattuneita kahnauksia, joten tarkka tieto vammojen laadusta puuttuu. Väkivaltarikosten kuulustelukertomuksista ilmenee skinien välinen 'kaveria ei jätetä' -periaate, mikä pätee myös keskinäisten riitoihin.

5.5.2.5 Lähisuhdeväkivalta

Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan väkivallan tekijän kanssa läheisessä suhteessa (avio-/avoliitto, vanhemmuus, asuinkumppani, mies-/naisystävä) elävään kohdistuvaa väkivallantekoa. Suurimmassa osassa tapauksia uhri on sukupuoleltaan nainen. (Husso 2003.)

Lähisuhdeväkivalta on harvinaisin väkivallan muoto skinien väkivaltarikoslajistossa. Harvinaisuudestaan huolimatta sitä kuitenkin on esiintynyt. Lähisuhdeväkivalta eroaa useilta osin skinien muusta väkivaltaisesta toiminnasta. Lähisuhdeväkivaltaan ei liity yhteyksiä ideologiaan eikä 'näyttämisen tarpeeseen' kavereiden silmissä. Lähisuhdeväkivalta kohdistuu useimmiten tyttöystävään, jota vahingoitetaan fyysisesti lyömällä, potkimalla ja heittelemällä. Psykkistä väkivaltaa käytetään pelottelemalla ja uhkaamalla aiheuttaa lisää fyysisiä vammoja, mikäli väkivallan kohde ilmoittaa asiasta poliisille. Esitutkinta-aineistosta havaitun tyttöystävään kohdistuneen väkivallan lisäksi skinit ovat kohdistaneet niin fyysistä kuin henkistäkin väkivaltaa perheenjäseniinsä, esimerkiksi äiteihinsä, jotka usein ovat olleet yksinhuoltajia (Harinen 2001). Rikosnimikkeistä eriaisteiset pahoinpitelyt, vahingonteko, vapauden riisto, kiristys ja pakottaminen liittyvät lähisuhdeväkivaltaan. Useimmissa lähisuhdeväkivaltaan liittyvissä esitutkintapöytäkirjoissa on useampia sekä fyysisestä että psyykkisestä väkivallasta kertovia rikosnimikkeitä. Usein uhrin kynnys rikosilmoituksen tekemiseen on ollut korkea, jolloin pahoinpitelyjä on voinut tapahtua useita pitkän aikavälin kuluessa ennen ilmoituksen tekemistä.

Skinit ovat toteuttaneet lähisuhdeväkivaltaa yhteisessä tai tyttöystävän asunnossa, jossa he ravintolaillan päätteeksi ovat pahoinpidelleet tyttöystävän. Suhteen loppuminen, esimerkiksi kihlauksen purkautuminen, sekä mustasukkaisuus ovat usein toimineet laukaisijana väkivaltaan (entistä) tyttöystävää kohtaan. Yhdessä tapauksessa skini on syyllistynyt pitemmän ajanjakson aikana tyttöystävänsä pahoinpitelyyn, osoittanut

mustasukkaisuutta, kiristänyt tältä lupauksia olla ilmoittamatta asiasta poliisille ja lisäksi yrittänyt kiristää rahaa henkeen ja terveyteen kohdistuvilla uhkauksilla.

Entinen tyttöystävä kertoo kuulustelussa itseensä kohdistuneista pahoinpitelyistä seuraavaa:

”Olen ollut kihloissa Ville Sepposen (skini) kanssa huhtikuuhun saakka, jolloin purimme kihlauksen. En halunnut seurustella enää hänen kanssaan. Kihlauksemme purkaantumisen johdosta Ville on pahoinpidellyt minua seuraavasti:

– ti 16.4.1997 klo 10.00 jälkeen Ville pahoinpiteli minua Koskikadun asunnossani avokämmenellä minua kasvoihin noin viitisen kertaa lyömällä. Vasen silmäni meni iskuista mustaksi. Iskuista aiheutui minulle kipua. Ville pahoinpiteli minua, koska en ollut kotona.

– ke 17.4.1997 Ville vahingoitti iltapäivällä. n. klo 17.00 aikaan asunnossani rikkomalla kirjahyllystä lasivetriinistä lasin ja neljästä Venetsia-tuolista tuolin istuinosat. Ville sanoi, ettei enää lyö minua, vaan rikkoo muuten paikkoja.

– 7.-8.5.1997 yöllä menimme jonkin kaverin autolla asunnolleni yhdessä Villen kanssa. En halunnut mennä asunnolleni, mutta Ville väkisin raahasi minut asuntoon 3. kerrokseen tukastani raahaamalla. Tästä aiheutui minulle kipua. Ville ei pahoinpidellyt minua muuten tuolloin. Kun Ville nukahti, niin pääsin ulos asunnostani ja menin äitini luokse loppuyöksi.

– pe 16- la 17.5.1997 yöllä olin Joensuun torilla n. klo 04.00. Paikalla oli Villen kavereitakin. Paikalla oli myös Olli Kakkonen (skinikaveri). Kun Olli kertoi, että olin pussailut jonkin pojan kanssa, niin tämän kuultuaan Ville sai raivokohtauksen. Hän hakkasi nyrkeillä minua kasvoihin ja takaraivoon kymmeniä kertoja. Vasen silmäkulmani alkoi vuotaa verta, samoin huuleeni tuli haava. Lisäksi Ville hakkasi päätäni jonkin auton konepeltiin useita kertoja. Tämän jälkeen Ville vei minut johonkin autoon ja pyysi minua Karsikkoon Joukolan Jukan (skinikaveri) asunnolle, jonne myös menimme.

– la 24.5.1997 menimme Villen kanssa kahdestaan autolla Noljakkaan Kujan Mikan (skinikaveri) asunnolle. Mika oli lähdössä asunnolta pois, mutta jätti asunnon avaimen Villelle. Istuin olohuoneessa katsomassa televisiota, kun Ville haki keittiöstä puukon ja sillä repi minun päälläni olleita housuja ja neulepuseroa niin, että ne ovat nyt tuhoutuneet, enkä niitä voi käyttää. Mitään syytä Villen käyttäytymiseen en tiedä. Ville oli selvin päin. Puukko ei osunut minuun mihinkään kohtaan vartaloon. Jo Noljakkaan mennessämme Ville löi minua autossa kaksi kertaa vasempaan silmääni. Verta ei kasvoistani tullut. Lauantaina Ville vaati minua tappamaan itseni, joko puukolla tai sitten hyppäämään autosta pois 150 km/h nopeudessa, koska minä olen huora. Ville sanoi, ettei itse halua ottaa syytettä taposta kajoamalla minuun. Ville vaati minulta 6000 mk rahaa niin, että jos sen maksan, niin hän ei edellä mainittuja asioita vaadi. Eilen hän soitti minulle ja pyysi enää 1000 mk rahaa em. asian johdosta. Ville on ollut muina kertoina selvin päin, paitsi 16. yöllä torilla, jolloin hän oli juovuksissa. Käsittääkseni Villen käyttäytymisen syy on mustasukkaisuus, vaikka olemme kihlauksen purkanee.”

Skini on tyttöystävän mukaan pahoinpidellyt tätä varsin lyhyen ajan sisällä useita kertoja. Tyttöystävä arvelee pahoinpitelyjen johtuneen mustasukkaisuudesta sekä kihlauksen purkaantumisesta. Pahoinpitelyt näyttävätkin olevan yhteydessä kontrollin ja vallan osoittamiseen fyysisen ja psyykkisen uhan kautta. Tyttöystävältä vaadittu rooli näyttäytyy kuulustelussa esille tulleiden seikkojen perusteella kotona miestä odottavana, kotiaskareista huolehtivana, muita miehiä välttelevänä, arkisesti pukeutuvana ja vailla kapinointia sekä omia mielipiteitä olevana naisena. Miesten naisiin kohdistamassa väkivallassa on Jeff Hearnin (1998) mukaan kyse valta-asetelman ylläpitämisestä ja vahvistamisesta. Parisuhteessa tapahtuneet muutokset (esimerkiksi kihlauksen purkaantuminen) uhkaavat myös skineillä asetelmaa, jonka he traditionaalisten arvojen kannattajina katsovat oikeaksi. Väkivalta on instrumentaalinen keino ’järjestyksen’ palauttamiseksi (ks. Katz 1988) ja oman (maskuliinisen) kunnian puolustamiseksi.

Skinien osallisuus lähisuhdeväkivallassa ei ainakaan ilmoitetun rikollisuuden perusteella ole ollut silmiinpistävä, mutta tietynlaisissa olosuhteissa ja tilanteissa he ovat syyllistyneet siihen. Nämä olosuhteet ja tilan-

teet näyttävät liittyneen traditionaalisen patriarkaaliseen käsitykseen naisesta odottamassa miestä kotona (Hearn 1998). Skinit ovatkin maininneet kannattavansa tätä patriarkaalista näkemystä (ks. Lähteenmaa 1991).

5.5.2.6 Rasistinen väkivalta

Skinien tekemistä väkivaltarikoksista noin viidennes on rasistisia, kun rasistisiksi väkivaltarikoksiksi määritetään teot, jotka ovat kohdistuneet ulkomaalaisiin. Määrittelyssä ei ole huomioitu kuulusteluissa mahdollisesti esiin tulleita motiiveja, vaan huomio on keskitetty asianomistajan ulkomaalaiseen syntyperään.

On huomattava, että vaikka rasististen rikosten osuus (12 %) kaikista rikoksista ei ole hallitseva, rasistiset rikokset ovat hyvinkin näkyvä osa skinien rikollisuutta.

Miles määrittelee rasismin ideologisen sisältönsä perusteella, millä tarkoitetaan rasismin kytkeytymistä rodullistamisen prosessiin. Ideologisessa rasismissa jokin biologinen tuntomerkki tai tuntomerkit merkityksellistetään tietyn kollektiivin tunnistamisen kriteereinä. Kollektiivi nähdään muuttumattomana ja myötäsyttyisesti erilaisena ja ryhmään liitetään kielteisiä, muille vahingollisia ominaisuuksia ja tuntomerkkejä, toisin sanoen tällainen kollektiivi representoidaan ideologisesti uhkana. (Miles 1994.) Ideologinen rasismi nähdään dialektisena: kun toinen määrittellään tiettyjen tuntomerkkien kautta kielteiseksi, oman itsen edustama kollektiivi saadaan heijastamaan myönteisiä tuntomerkkejä. Esimerkiksi ihonväriin perustuva merkityksellistäminen lajittelee ihmisiä kategorioihin musta-paha, valkoinen-hyvä. (mts. 117.)

Skinien rasistisessa väkivallassa toteutuu ideologinen rasismi, jossa rotuajattelulliset näkemykset on muotoiltu esimerkiksi väitteeksi ”sinun paikkasi ei ole täällä, ansaitset tulla hakatuksi”. Kuulustelukertomuksissa ihonväriin liitetyt ilmaukset ’mustista’, ’neekereistä’ ja ’mutakuonoista’ arvottavat rasismin kohteen alimpaan kategoriaan.

Skinien toteuttamassa rasistisessa väkivallassa on piirteitä sekä satumanvaraisesta (1. kohta) että koston perustuvasta (2. kohta) väkivallasta. Rasistisen väkivallan on arvioitu olevan skinirikollisuuden kulmakiviä, ainakin median uutisoinnin perusteella. Tosiasiallisesti sitä ei voi nostaa erityisasemaan sen paremmin määrällisesti kuin siihen liittyvien perustelujenkaan suhteen. Tarkasteluajanjakson aikana skinit ovat syy-

listyneet 49 rasistiseen rikokseen, mikä on 12% kaikista skinien tekemistä rikoksista. Kuulusteluissa skinit välttävät rasististen motiivien ilmaise-
mista, koska rasismin osoittautuminen teon motiiviksi koventaa teosta
määräytyvää rangaistusta.

Skinien tekemistä väkivaltarikoksista (176) rasistisia on ollut 33
(19%)(Taulukko 26, s.126). Omaisuusrikoksissa rasististen rikosten
osuus jää 10 prosenttiin. Näin väkivaltarikosten osuus on skinien tar-
kasteluajanjakson aikana tekemissä rasistisissa rikoksissa valta-asemassa
muihin rikoslajeihin verrattuna.

Skinit ovat harjoittaneet rasistista väkivaltaa usein kaupungin kes-
kustassa tavatessaan sattumalta ulkomaalaista syntyperää olevia samaan
aikaan samassa paikassa liikkuvia henkilöitä. Tavanomaisimpia paikkoja
olivat kadut ravintoloiden lähistöllä ja ajankohtia keskiyön ja aamuyön
tunnit, jolloin ravintolat sulkeutuvat. Kohtaamisen tapahduttua skinit
provosoivat huutelemalla ja esiintyvät uhkaavasti, mikä yleensä saa ulko-
maalaista syntyperää olevan perääntymään ja yrittämään pakoja. Paossa
epäonnistuva henkilö on sitten pahoinpidelty nyrkein hakkaamalla
ja potkien. Kaikki ulkomaalaista syntyperää olevat eivät ole alistuneet
skinien väkivallan uhkaan, vaan ovat jatkaneet liikkumistaan kaupun-
gin keskustassa. Toiset heistä ovat varmistaneet selustaansa kantamalla
mukanaan teräasetta.

Skinien rasistinen väkivalta toteutuu myös suunnitelluissa kostois-
kuissa, joissa ulkomaalaista syntyperää oleville henkilöille kostetaan
jotakin aikaisemmin tapahtunutta. Kohteeksi joutuva on mahdollisesti
ollut mukana aiemmissa skineihin liittyvissä tapahtumissa, esimerkiksi
todistanut oikeudessa ulkomaalaisen ystävänsä puolesta. Skinit saatta-
vat myös epäillä ulkomaalaista syntyperää olevan koston kohteen aihe-
uttaneen skineille materiaalista vahinkoa, esimerkiksi vahingoittamalla
skinin autoa. Ulkomaalaista syntyperää olevat henkilöt tarkoittavat tässä
tutkimuksessa skinien rasistisen väkivallan kohteita, jotka kansalai-
suutensa perusteella ovat muita kuin Suomen kansalaisia, esimerkiksi
pakolaisina tai maahanmuuttajina maahan tulleita henkilöitä. Lisäksi
ulkomaalaista syntyperää olevilla henkilöillä tarkoitetaan Suomen kan-
salaisuuden saaneita, ulkomaalaista syntyperää olevia henkilöitä.

Muihin väkivallan muotoihin verrattuna rasistinen väkivalta on eks-
pressiivisempää. Vihan ilmaukset voivat konkretisoitua kortteleja kier-
tävässä ajohajdissa, jossa jahdin kohteena on ulkomaalaista syntyperää
oleva, ihon väriltään muista erottuva henkilö.

5.5.3 Yhteenveto

Edellä mainitut väkivallan tyypit edustavat pääosin fyysistä väkivaltaa. Tosin varsinkin rasistiseen ja koston perustuvaan väkivaltaan yhdistyy myös psyykkistä painostusta ja uhkailua, mutta valtaosin kuusi nimettyä kategoriaa ovat fyysiseen väkivaltaan painottuvia. On kuitenkin muistettava, että uhrin kannalta rikollisuuteen, ja vahvasti väkivaltarikollisuuteen, liittyy psyykkinen puoli, vaikka sitä ei rikosnimikkeen kautta ilmenisikään. Esimerkiksi rasistiseen pahoinpitelyyn voi liittyä laiton uhkaus. Kaikki kuusi skinien väkivallan tyyppiä saavat heidän toteuttamansa väkivallan näyttäytymään sekä instrumentaalisenä (ks. Hamm 1993) että ekspressiivisenä toimintana, jonka tarkoituksena on sekä toteuttaa haluttu tarkoitus että näyttää omaavansa kapasiteettia ja valtaa väkivallan käyttämisen kautta.

Ekspressiivisyys on vahvasti mukana teoissa, joissa väkivallalla osoitetaan omaa kuulumista aggressiiviseen nuorisokulttuuriin ja vahvistetaan tätä asemaa suhteessa muihin. Esimerkkeinä tällaisista ekspressiivisistä väkivallanteoista ovat näkyvät yhteenotot muihin nuorisokulttuureihin kuuluvien nuorten ja ulkomaalaisten kanssa. Instrumentaalisuus puolestaan näyttäytyy teoissa, joissa väkivallan keinoin otetaan haltuun tietty haluttu asia. Tällaisia instrumentaalisia tekoja ovat esimerkiksi rasistiset yhteenotot ulkomaalaisten kanssa, jolloin ulkomaalaisten hallussa oleva tila pyritään valtaamaan väkivaltaa käyttäen. Tila voi tarkoittaa joko fyysistä, konkreettista paikkaa, esimerkiksi ravintolassa tai muussa yleisölle avoimessa tilassa olevaa paikkaa, tai abstraktia, asemaan ja koko olemassaoloon liittyvän tilan valtaamista.

Kaiken kaikkiaan skinien harjoittama väkivalta on sattumanvaraisuudessaan ja intensiivisyydessään ennalta arvaamatonta. Vaikka väkivaltarikosten lukumäärä ei näyttäydykään yhtä ylivoimaisena kuin mitä on oletettu, tekojen kohteeksi on helppo joutua juuri väkivallan monitoroituudella.

5.6 Omaisuusrikokset: varastamista ja vahingoittamista

Omaisuusrikosten yhteislukumäärä tarkasteluajanjakson aikana on ollut 168. Lukumäärä on muihin rikoksiin verrattuna varsin huomattava ja osoittaa, että skinit eivät ole syllistyneet pelkästään väkivaltarikoksiin tarkasteluperiodin aikana. Seuraavassa omaisuuteen kohdistuvat rikokset on lueteltu rikosnimikkeittäin ja jaettu varkaus- ja vahingon- tekoriikoksiin. Jaon perusteena on se, onko omaisuuteen kohdistuvassa rikoksessa tarkoituksena ollut omaisuuden anastaminen vai sen vahingoittaminen.

Taulukko 18: Varkausrikokset

Rikoslaji	Tekoja	% varkaus- rikoksista	% kaikista rikoksista ¹
Varkaus	70	61	17
Törkeä varkaus	1	1	0
Varkauden yritys	12	10	3
Näpistys	5	4	1
Laiton tuontitavaraan ryhtyminen	7	6	2
Kätkemisrikos	4	4	1
Ryöstön yritys	2	2	0
Moottoriajoneuvon luvaton käyttö ²	3	3	1
Maksuvälinepetos	5	4	1
Petos	4	4	1
Yksityisen henkilön erehdyttäminen	1	1	0
Yhteensä	114	100	27

¹Rikoksia yhteensä 424

²Vuodesta 2002 moottorikulkuneuvon käyttövarkaus (RL 28:9a5)

Taulukko 19: Vahingontekorikokset

Rikoslaji	Tekoja	% vahingonteoista	% kaikista ¹
Vahingonteko	52	96	12
Muut vahingontekorikokset	2	4	0
Yhteensä	54	100	13

¹Rikoksia yhteensä 424

Varkausrikokset (114) ovat siis olleet omaisuuteen kohdistuvissa rikoksissa enemmistönä, ja niihin kuuluu lukuisia enemmän tai vähemmän suunniteltuja varkauksia. Monella skinikulttuuriin kuuluneella, mutta siihen löyhemmin sidoksissa olleella, on sekä niin sanotun taparikollisen piirteitä että myös suhteita taparikollisiin.

Varkauksia on tarkasteluajanjakson aikana ollut 70, ja ne muodostavat yleisimmin esiintyvän rikosnimikkeen skinien rikoksissa. Näissä rikoksissa kyseessä on ollut vakavuusasteeltaan tavallinen varkaus, jolloin varastamisen yhteydessä ei ole käytetty aseita, väkivaltaa, tavallista törkeämpää tekotapaa tai varastetun omaisuuden määrä ei ole ollut huomattava. Niin varkaudet kuin varkauden yrityksetkin (12) ovat kohdistuneet omaisuuteen, joka on helposti realisoitavissa rahalliseksi tuotoksi tai omaisuuteen, josta voi suoraan hyötyä (käteinen raha, alkoholi ja savukkeet). Laittomaan tuontitavaraan ryhtymisessä (7) ja kätkemisrikoksissa (4) kyseessä ovat poikkeuksetta olleet hormonivalmisteet ja lääkeaineet.

Rikosnimikkeenä käytetään näpistystä silloin, kun anastetun omaisuuden arvo on vähäinen tai muut rikokseen liittyvät seikat huomioon ottaen rikos on vähäinen. Rangaistusseuraamuksena näpistyksestä on sakko. (RL 28:3§1.) Ryöstöön ja ryöstön yritykseen liittyy väkivallalla uhkaaminen; raja väkivalta- ja omaisuusrikoksen välillä on ohut. Ryöstöön liittyy kuitenkin primaarisesti varkaustarkoitus ja sitä toteutetaan uhkaamalla ryöstön kohdetta väkivallalla. Täten sekä ryöstön yritys että

ryöstö on ryhmitelty omaisuusrikoksiin.(RL 31.) Tässä tutkimuksessa ryöstörikosten määrä on hyvin vähäinen (2) ja ne on sijoitettu varkausrikoksiin. Toisessa rikoksessa skinit ovat yrittäneet anastaa olutta auki olleesta kioskista liikkeenharjoittajaa uhkaamalla, toinen tapaus liittyy yksittäisen skinin yritykseen anastaa rahaa jonossa olleelta nuorelta tätä suusanallisesti uhkaamalla.

Problemaattisiksi ryhmittelyn kannalta ovat osoittautuneet rikosnimikkeet 'laiton tuontitavaraan ryhtyminen' ja 'kätkemisrikos'. Niihin ei liity ilmeisesti todettavaa varkaustarkoitusta eikä selvää asianomistajaa. Laiton tuontitavaraan ryhtyminen tarkoittaa laittomasti maahan tuodun tavaran kätkemistä, hankkimista, huostaan ottamista ja välittämistä (RL 46:6§1). Laiton tuontitavaraan ryhtyminen liittyy säännöstelyrikoksiin ja salakuljetukseen. Kätkemisrikos puolestaan tarkoittaa varastetun tavaran suunnitelmallista kätkemistä. (RL 32) Koska molemmat rikokset kuitenkin liittyvät pikemmin omaisuuden anastamiseen kuin sen vahingoittamiseen, ne on ryhmitelty Varkausrikoksiin.

Moottoriajoneuvon luvattomassa käytössä (3) tavoite ei aina ole ollut rahallinen hyöty, vaan tarkoituksena on ollut hetken mielihjohteesta hakea hedonistista jännitystä ja hauskanpitoa (Laitinen & Nyholm 1995; Kuure 1996) ottamalla ajoneuvo luvatta käyttöön ja ajelemalla sillä päämäärättä ympäriinsä. Toisinaan ajoneuvo on kuitenkin varastettu materiaalsen hyödyn tavoittelu mielessä. Tällöin ajoneuvoa on hyödynnetty esimerkiksi ottamalla siitä omaan ajoneuvoon sopivia varaosia .

Vahingontekorikos tarkoittaa toisen omaisuuden hävittämistä, vahingoittamista tai tuhoamista. Teon tulee rikoslain mukaan olla sekä oikeudeton että tahallinen. Tämä tarkoittaa sitä, että omaisuuden haltija ei ole antanut lupaa omaisuutensa vahingoittamiseen, ja että omaisuuden vahingoittuminen ei tapahdu vahingossa. (RL 35.) Vahingontekorikoksista tavallinen vahingonteko (52) on yleisin. Rikosnimikkeenä vahingonteko esiintyy harvoin yksin, vaan se liittyy sekä väkivalta-, varkaus- että muihin rikoksiin. Ilkivalta kohdistuu julkiseen omaisuuteen, esimerkiksi puhelinkoppeihin, katuvalaisimiin, roskapönttöihin ja muihin vastaaviin. Yllytys vahingontekoon tarkoittaa vahingontekorikokseen yllyttämistä ja suoranaista provosoimista. Usein juuri kaveripiiri yllyttää ja jopa painostaa 'osoittamaan rohkeutta' ja näyttämään mahtinsa osallistumalla vahingontekoon.

Omaisuusrikosten suuri määrä (168) tarkasteluajanjakson rikosten kokonaismäärästä (424) osoittaa

- 1) skinien rikollisen toiminnan suuntautumista myös väkivaltarikosten ulkopuolelle,
- 2) rikolliseen toimintaan liittyvää materiaalisen hyödyn tavoittelua ja
- 3) piirteitä taparikollisuudesta.

5.6.1 Varkausrikokset

Varkausrikokset (114) ovat tapahtuneet pääosin kaupungin keskustassa ja kohdistuneet keskustan liikehuoneistoihin. Liikehuoneistoissa (ei-yksityisen henkilön huoneisto) on tapahtunut 49 varkausrikosta ja keskustasta on tapahtumapaikkana 78 omaisuuteen kohdistuvassa rikoksessa. Näin ollen liike- ja toimistotilojen sijainti vaikuttaa rikoksen kohteen valintaan. Näin sijainti kaupungin keskustassa merkitsee helppoa lähestymistä lyhyine välimatkoineen, mutta toisaalta myös näkyvyyttä keskeisen sijainnin takia. Paikan keskeinen sijainti on osoittautunut pöytäkirjoihin merkittyjen rikoskohteiden ja -paikkojen perusteella tärkeäksi määrittäjäksi rikoskohteen valinnassa.

Esitutkintapöytäkirjassa oleva poliisin selostus tapahtuneesta rikoksesta sisältää tiivistä informaatiota rikoksen osallisista, tapahtumapaikasta, -ajasta ja rikoksen tekotavasta. Varkausrikosten kohdalla tämä tarkoittaa selostusta murtautumisesta, käytetyistä murtovälineistä, anastetusta omaisuudesta ja syylliseksi epäiltyjen osallisuudesta kyseiseen rikokseen, kuten seuraavista esimerkeistä käy ilmi.

Poliisin selostuksia varkausrikoksista:

”Kalevankatu 28:ssa murtauduttu Rinneradion toimistotiloihin ja anastettu viinipullo ja olutta. Paikalle menivät tutkintaosaston vrk Kari Hiltunen ja teknisen toimiston Pentti Latvala. Tutkimuksessa kävi ilmi, että toimistoon oli tunkeuduttu lukitussalvalla lukitun hissien kautta potkimalla ovea niin, että lukitussalpa oli antanut periksi. Toimistotilojen eteisestä oli anastettu 1,5 litran viinipullo ja muutama pullo olutta.”

”Torikatu 15 A:han murtauduttu ja oli anastettu kassalipas ja Monopol -konjakkipullo. Ko. kiinteistössä oli murrettu auki porraskäytävän ja ylimmän kerroksen huoneistoihin johtavan käytävän ovi. Oven lukon telkipesän ympärillä oleva rauta oli vääntynyt.

Käytävässä oli ilmeisesti potkimalla rikottu kaksi huoneen ovea. Toinen ovi on Kauppaneliön huoneiston ja toinen ovi on Hevosmiehet ry:n huoneiston ovi. Kauppaneliön huoneistosta oli anastettu vihreä metallinen kassalipas, lippaassa rahaa vajaa 100 mk ja Hevosmiehet ry:n toimistosta oli anastettu Monopol -konjakkipullo (3/4 l:n pullo).”

Molemmissa tapauksissa on murtauduttu kaupungin keskustassa sijaitseviin toimistotiloihin ja varastettu sekä rahaa että alkoholia. Kummassakin tapauksessa lukolla varustettu ovi on murrettu auki ja päästy näin sisätiloihin. Poliisin selostuksesta ei käy ilmi, montako osallista tapauksissa on ollut, eikä myöskään se, onko teko ollut suunniteltu vai ei.

Seuraavassa tarkastellaan skinien tekemiä varkausrikoksia sen suhteen, montako osallista rikoksissa on ollut. Lisäksi tarkastellaan sattumanvaraisen ja suunnitellun varkausrikoksen eroa ja tämän suhdetta rikokseen osallistujien lukumäärään.

5.6.1.1 Yksin sattumalta – ja suunnitellen

Varkausrikokset on varsin harvoin toteutettu yksin. Kaikista varkausrikoksista (114) yksin tehtyjä on ollut vain 17 rikosta. Muissa mukana on ollut vähintään kaksi osallista. Tavallisia ovat skinien lisäksi muista nuorista koostuvan joukon tekemät varkausrikokset.

Skinit ovat päätyneet varastamaan omaisuutta joko hetken mielijohteesta tai enemmän ja vähemmän suunnitellusti. Sattumaan ja hetken mielijohteeseen suurin vaikutin on ollut sopiva tilaisuus, joka on tarjoutunut esimerkiksi auki jääneenä ikkunana, ovena tai muuna mahdollisuutena päästä sisälle. Sanonta 'tilaisuus tekee varkaan' pitää paikkansa monissa skinien toteuttamissa varkausrikoksissa. Skinit ovat esimerkiksi saattaneet tilaisuuden tullen tankata autonsa huoltoasemalla ja ajaa tiehensä maksamatta. Toinen polttoaineen hankkimiseen liittyvä tilaisuuden tarjoama mahdollisuus on ollut bensiinin varastaminen pysäköidystä ajoneuvosta letkun avulla. Molemmissa tapauksissa tilaisuus on tarjonnut mahdollisuuden toteuttaa varkaus, sattuma tuottaa tilaisuuden tähän (ks. Katz 1988). Hetkeen sidottu materiaalsen tarpeen tyydyttämispyrkimys näyttäytyykin useissa skinien yksin tehdyissä varkausrikoksissa, vaikka sen osoittaminen kuulustelukertomusten otteista

ei ole ollut helppoa. Kuulustelun tehtävänä ei ole tämän tarpeen toteen näyttäminen, vaan rikoksen kohteen materiaalisien arvon ja rikollisen teon dynamiikan kuvaaminen (ks. Niemi-Kiesiläinen 2000, 11–12).

Usein varastamiseen on liittynyt suunnitelmallinen sattumanvaraisuus. Tällöin skinit yksin tai yhdessä ovat varkaustarkoituksessa (murtovälineet mukana) liikkuneet kaupungin keskustassa, ja kiertäneet mahdollisia rikoksen kohteita ja päätyneet murtautumaan sisälle joihinkin niistä todettuaan kohteen sopivaksi. Huomion arvoista on, että rikoksia on usein tehty monia lyhyen ajan sisällä eli varsin systemaattisesti, mihin vaikuttaa tarjoutuneiden mahdollisuuksien lähekkäisyys: paikat ovat sijainneet vain lyhyen matkan päässä toisistaan. Seuraavissa kuulustelukertomusten otteissa samana yönä kolmeen keskustassa sijaitsevaan toimistotilaan murtautunut skini kertoo murtautumisestaan kyseisiin paikkoihin ja varastamastaan omaisuudesta.

”Perjantaina 16.9.1997 aamuyöstä joskus klo 02 aikaan kävelin Joensuun keskustassa Kirkkokatu 35:een vanhusten palvelutalon luokse. Palvelutalon sisään menin päätyovesta. Oven aukaisin sorkkaraudalla. Tämän jälkeen menin keittiöön ja aukaisin kaapistoja. Seuraavaksi väänsin toimiston oven sorkkaraudalla auki. Toimistosta löysin säästöpossun, jonka pohja oli teipillä kiinni. Irrotin teipin ja otin possusta rahat, joita oli noin 20 markkaa. Jostain laatikosta löysin kameran, jonka jätin h-autoni SWA-256 hansikaslokeroon. Tämän jälkeen poistuinkin paikalta. Myönnän, että edellä kerrotulla tavalla anastin vanhusten Palvelusäätiö ry:n kameran ja rahaa possusta 20 markkaa.”

”Perjantaina 16.9.1997 aamuyöstä joskus klo 04 aikaan olin liikkeellä polkupyörällä ja ajoin Hukkapolun neuvolan luokse. Sorkkaraudalla väänsin neuvolan ulko-oven auki ja sen jälkeen väänsin tuulikaapin oven auki. Neuvolan sisällä väänsin muutaman oven auki ja etsin anastettavaa omaisuutta. Jostain kaapista löytyivät videot. Saadakseni videot itselleni piti minun vielä vääntää joku rauta videon päältä. Tämän jälkeen menin asunnolleni. Anastamani videot ovat tällä hetkellä omistamani h-auton SWA-256 takakontissa, josta poliisi on ne varmaankin takavarikoinut itselleen. Myönnän edellä kerrotulla tavalla syyllistyneeni yksinäni Hukkapolun neuvolan murtoon.”

Kuulusteltu skini on murtautunut kahteen ensimmäiseen paikkaan (palvelutaloon ja neuvolaan) yksin. Hän on liikkunut polkupyörällä mukanaan sorkkarauta, mikä osoittaa jonkinasteista suunnitelmallisuutta. Kuulustelukertomuksista ei kuitenkaan ilmene se, onko rikoskohteiden valinta ollut suunniteltua vai sattumanvaraista. Anastettujen tavaroiden suhteen suunnitelmallisuus on toteutunut varastettavaksi sopivan tavaran varsin systemaattisena etsimisenä. Sittemmin sopivaa, anastettavaksi kelpaavaa tavaraa on löytynyt sattumalta tietyistä paikoista.

Edellä olevien kaltaisiin varkausrikoksiin on siis yhdistynyt sekä suunnitelmallisuus että sattumanvaraisuus. Rikokseen on ryhdytty ainakin jossakin määrin suunnitellusti eli tarvittavat murtovälineet ovat olleet mukana. Usein myös murtautumissuunnitelma kohteeseen sisälle pääsemiseksi on tehty etukäteen. Mahdollisesta anastettavaksi kelpaavasta omaisuudesta ja sen sijainnista ei kuitenkaan välttämättä ole ollut tietoa, vaan sattumanvaraisuus on astunut kuvaan varastettavaa tavaraa etsittäessä. Tällöin valinta on joskus voinut kohdistua kelpoisemman tavaran puuttuessa purukumilaatikkoon tai pariin suklaapatukkaan. Edellisissä kuulusteluissa ollut skini on saman yön aikana syyllistynyt vielä kolmannen varkausrikokseen yhdessä kaverinsa kanssa. Kaverukset ovat skinin aiemmin yöllä tekemien keikkojen jälkeen murtautuneet keskustassa sijaitsevaan liikehuoneistoon. Tekotapa on ollut samanlainen; sisälle on päästy murtamalla sorkkaraudalla ovi auki.

”Myönnän, että 16.9.1997 aamuyöstä klo 04 jälkeen murtauduin kaverini kanssa Niinivaarantie 15:ssä olevaan liikkeeseen. Ensin väänsimme sorkkaraudalla oven edessä olleen murronestoraudan ja sen jälkeen väänsimme oven auki. Liikkeen sisällä tutkimme erilaisia kaapistoja, mutta emme löytäneet sieltä mitään anastettavaa, minkä jälkeen poistuimme liikkeestä.”

Kaverukset ovat syyllistyneet kyseisessä tapauksessa varkauden yritykseen, koska eivät ole ”löytäneet sieltä (liikkeestä) mitään anastettavaa”. Tämä on saanut osalliset kuulustellun skinin mukaan luopumaan hankkeesta ja hän myöntää kuulustelussa syyllistyneensä varkauden yritykseen. Kaverin mukaan ottaminen ja uuteen kohteeseen murtautuminen osoittavat tyytymättömyyttä edellisten paikkojen saaliiseen: skini ei ole valmis lopettamaan, vaan on kohdalleen osuneista tilaisuuksista,

mutta laihaksi jääneestä saaliista tyytymättömänä, valmis jatkamaan ja ottaa kaverinsa mukaan.

Edellä olevan kaltaisessa varkausrikoksessa on nähtävissä suunnitelmallisuuden ja sattuman vaihtelu, mikä vaikuttaa siihen, että useita varkauksia toteutetaan lyhyen ajan sisällä. Suunnitelma ja sattuma vaikuttavat seuraavasti:

Sattumanvaraisesti syntyvä suunnitelma:

- *ajatus varastamisesta syntyy yksin sattumalta
- *suunnitelmaan liittyy rikosvälineiden valinta
- *suunnitelmaan liittyy rikoskohteen valinta, mutta se voi valikoi-tua myös sattumanvaraisesti.

sattuma:

- *sopivan kohteen löytyminen
- *varkauskelvollisen omaisuuden löytyminen (osoittautuu vähäi-seksi)

suunnitelma:

- *uutta rikoskohdetta haetaan

sattuma:

- *sopiva rikoskohde löytyy
- *varkauskelvollisen omaisuuden löytyminen: osoittautuu niukaksi

suunnitelma:

- *pyydetään kaveri mukaan 'keikalle'
- *päätös uuden rikoskohteen etsimisestä

sattuma:

- *sopivan rikoskohteen löytyminen
- *varkauskelvollisen omaisuuden hakeminen: sopivaa anastettavaa ei löydy
- *suunnitelmasta luopuminen

Rikos on rakentunut edellä olevan esityksen mukaan tietyn suunnitelman perusteella. Suunnitelmaksi on toisinaan riittänyt pelkkä ajatus varastamisesta ja rikosvälineiden mukaan ottaminen. Rikoksen kohde on valittu enemmän tai vähemmän suunnitellusti, tai on tullut valituksi sattumalta esimerkiksi sisälle pääsyn helppouden vuoksi. Kun kohtee-seen on päästy, ei anastettavan omaisuuden sijainti ole vielä ollut tie-

dossa, vaan anastettavaa on etsitty enemmän tai vähemmän systemaattisesti. Joskus sattumanvaraisesti löydetyn 'saaliin' määrä voi innostaa uuteen rikokseen - vähäiseksi jäänyt 'saalis' saa yrittämään uudestaan paremmalla onnella, ja runsas 'saalis' puolestaan rohkaisee jatkamaan anastamista. Toisinaan yksin aloitetusta varkausrikoksesta on kasvanut useamman osallistujan rikossarjan kaltainen 'putki'.

5.6.1.2 'Hyvin suunniteltu on puoleksi tehty'

Skinien varkausrikoksista pieni osa on etukäteen harkittuja ja suunniteltuja. Suunnitelmallisuuteen on liittynyt jonkinasteista pitkäjänteisyyttä, jota hektisesti hetkessä elävillä skininuorilla ei ainakaan esitutkintapöytäkirjojen perusteella näytä muuten juuri olleen. Joissakin tapauksissa tilaisuus on tarjonnut mahdollisuuden toteuttaa suunnitelmallinen rikos. Seuraavassa tapauksessa eräs skineistä on asioinut keskustan toimistotiloissa päivällä ja jättänyt tilaisuuden tullen yrityksen niin sanotun kakkosoven lukitsematta. Yöaikaan skini on palannut paikalle kahden kaverinsa kanssa ja varastanut toimistosta yleisavaimen sekä lounaseteleitä. Samaa yleisavainta skini on käyttänyt kuukauden kuluttua kahden kaverinsa kanssa samassa rakennuksessa sijaitsevan toisen toimistotilan oven avaamiseen, ja toimistosta on varastettu sekä rahaa että lounaseteleitä.

"Noin kuukausi sitten olin Ossi Karvolan kanssa Kauppakadun liiketalon käytävillä. Muistan, että klo oli illalla noin 17.00. Huomasimme neljännessä kerroksessa erään toimiston oven olevan lukitsematta. Toimiston sisällä, erässä huoneessa oli työntekijä. Hiivin sisälle sellaiseen huoneeseen, josta oli ovi käytävään. Avasin tuon oven. Yhdessä laitoimme oven lukkosalvan päiväasentoon eli ovi jäi lukitsematta. Vähän ennen klo 20:tä samana iltana tulimme uudelleen käytävälle. Mukana oli tuolloin myös Mike Santanen, saman koulun oppilas. Menimme nyt sisälle ovesta, jonka lukon olimme avanneet. Otimme toimistosta kaksi nippua lounaseteleitä ja abloy -avaimen toimistopöydän laatikosta. Eilen päätimme mennä uudelleen samaan toimistoon. Meitä oli Olli Hakkarainen, Ville Laine, Ossi Karvola ja minä. Pääsimme talon portaikkoon ulko-ovien ollessa liiketilojen takia auki. Kello oli n. 18-19. Kävimme ensin tiedustelemassa kerroksen käytävällä. En muista

kuka avasi porraskäytävän oven IV-kerroksen käytävään mennessämme. Palasimme kadulle ja hetken kuluttua menimme uudelleen portaikkoon. Minulla olleella avaimella pääsimme sisälle toimistoon. Pengoimme toimistossa laatikostoja. Avasimme mukana olleella sorkkaraudalla muutaman laatikon. Saimme käsiimme kassalippaan. Otimme siinä olleet rahat ja lounassetelit.”

Kuulustelukertomusten otteissa esiintyy skineille epätyypillinen pitkäjänteisyys. Tässä rikoksessa uuden keikan suunnitelmaa on työstetty varsin kauan. Avainta on sittemmin käytetty harkitusti toimistoon sisälle pääsyn varmistamiseksi. Tilaisuuteen kiinnittyvä mahdollisuus (ks. Katz 1988) eli tässä tapauksessa oven jättäminen lukitsemattomaksi, mahdollistaa jo suunnitellun rikoksen toteuttamisen myöhemmin. Varkauskelpoisen omaisuuden etsiminen on ollut hyvin määrätietoista vaikkakin silti sattumanvaraista. Yleisavaimen löytyminen on puolestaan pohjustanut suunnitelmaa toteuttaa uusi rikos. Uudessa rikoksessa mukana on jälleen useampia osallisia ja sorkkarautaa rikosvälineenä.

Kaiken kaikkiaan skinien toteuttamille varkausrikoksille on luonteenomaista sattumanvaraisuuden ja suunnitelmallisuuden vaihtelu. Tämä liittyy sekä yksin että useamman osallisen kesken tehtyihin rikoksiin. Usein osallisten määrä kasvaa uuden toteutetun rikoksen kohdalla.

5.6.1.3 Anastettu omaisuus ja sen arvo

Skinien anastaman omaisuuden reaaliarvo on vaihdellut varsin suuresti. Osittain tähän on syynä rikosten sattumanvaraisuus, minkä takia skineillä ei ole rikokseen ryhdyttäessä ollut käsitystä anastettavasta omaisuudesta. Usein hetken mielihohteesta otetaan mukaan lähes mitä tahansa. Ilmeistä kuitenkin on, että myös valikoivaa varastamista on toteutettu. Haluttuja kohteita ovat olleet rahalipfaat ja yleensä käteinen raha, lounassetelit, merkkivaatteet, alkoholi, tupakka ja karamellipakkauksetkin. Anastetuksi saadun omaisuuden arvo on yhteydessä siihen, tehdäänkö rikos sattumalta hetken mielihohteesta vai suunnitellaanko sitä etukäteen. Suunnitelman pohjalta tehdyn rikoksen kautta saadun omaisuuden arvo on useimmiten suurempi kuin sattumalta tehdyn rikoksen saaliin arvo.

Useimmiten skinien tekemät varkausrikokset ovat olleet sattumanvaraisesti tehtyjä murtautumisia tilaisuuden sopivasti tarjoamiin koh-

teisiin, mutta joskus skinit ovat suunnitelleet rikoksen varsin tarkasti etukäteen (ks. edellinen luku). Tuolloin yksi tai kaksi skineistä on käynyt tarkastelemassa aiottua rikoskohdetta etukäteen, jolloin he ovat selvittäneet mahdollisuuden murtautua sisälle, mahdollisten hälytyslaitteiden sijaintipaikan sekä anastettavaksi aiotun tavaran sijainnin.

Esimerkkinä etukäteen suunnitellusta ja anastettavan omaisuuden arvon tiedostavasta rikoksesta on tapaus, jossa kolme skiniä on murtautunut keskustassa sijaitsevaan merkkituotteita myyvään liikkeeseen ja varastanut sieltä nahkatakkeja, salivaatteita, Suomi -paitoja, hansikkaita ja muuta vastaavaa tavaraa. Yksi skineistä on asioinut aikaisemmin kyseisessä liikkeessä ja kartoittanut tilannetta. Sisälle on päästy muramalla liikehuoneiston takaovi auki käytävään ja sieltä murretun liikkeen takaoven kautta sisälle itse liikkeeseen.

Liikkeen omistaja on arvioinut anastetun omaisuuden arvoksi 51000 markkaa. Syyllisiksi epäiltyjen asunnoista on rikoksen jälkeen kotietsinnässä löytynyt tavaroita 5400 markan arvosta. Lisäksi liikkeestä oli varastettu pohjakassa (1200 markkaa) sekä neljä savukekartonkia. Skinit kertovat kuulusteluissa, että varastetut tavarat ”on myyty jonnekin” ja että ”ne on myyty eräälle henkilölle”, jonka henkilöllisyyttä ei ole haluttu paljastaa. Myydystä tavarasta saaduista rahoista ja rahojen jakamisesta rikokseen osallisten kesken kuulusteltavat ovat olleet varsin yksimielisiä. Rikoksen rahallinen hyöty ei heidän kertomastaan päätellen ole ollut kovin kummoinen.

Ville:

”Tultuani tiistaina iltapäivällä Rane Saarisen kämpille, antoi Rane minulle vaatteiden myynnistä osuuteni, en muista tarkoin, mitä sain, mutta varmaan jotain 850 markkaa yhteensä vaatteista ja kassan rahoista. Kalle Jutila sai parisensataa. Meille Rane Saarisen kanssa jäi sama summa. Syynä tekoon oli rahapula.”

Rane:

”Minä sain rahaa tavaroista ja kassan rahoista itselleni 900 markkaa ja Ville Toivoselle jäi saman verran ja Kalle Jutilalle 200 mk. Minä en tiedä kenelle tavarat myytiin, koska Ville Toivonen hoiti kauppahomman.”

Kun kauppiaan ilmoittamasta 51000 markan arvoisesta tavarasta ja pohjakassan 1200 markasta jää jäljelle kahdelle osalliselle 900 mar-

kan ja yhdelle osalliselle 200 markan osuus, voinee skinien harjoittamaa varkausrikollisuutta näin tulkiten pitää erittäin heikosti kannattavana. Anastettua omaisuutta on tosin ollut jäljellä 5400 markan arvosta, mutta kun 52200 markan omaisuus on skinien kuulustelukertomusten mukaan supistunut 2000 markan suuruiseksi, on aiheellista ihmetellä asian todenperäisyyttä. Skinien kuulusteluissa mainitsemiin varastetusta omaisuudesta saatujen 'korvausten' totuudenmukaisuuteen voi suhtautua varauksella: epäiltyjen kannalta on mielekkäämpää väittää anastetusta omaisuudesta saatua tuottoa mahdollisimman pieneksi ja samalla myös pysyä yhdenmukaisessa kertomuksessa.

Useimmiten anastetun omaisuuden arvoa ei etukäteen ole tiedetty, vaan anastettu tavara on otettu mukaan sattumanvaraisesti, ja joskus sitä ei ole ehditty edes jakaa osallisten kesken ennen poliisin paikalle tuloa. Näin on tapahtunut myös varkausrikoksessa, jossa kaksi skiniiä on murtautunut keskustassa sijaitseviin toimistotiloihin ja varastanut sieltä kassalippaan. Toinen asiasta kuulusteltu skini kertoo anastamisen jälkeisistä tapahtumista:

"Varaston ovi oli lukittu. Sen sai avattua työntämällä sormen verkon reiästä lukon painikkeeseen ja painamalla sitä. Täällä avasin kassalippaan mukanani olleella korkinavaajalla. Väänsin lippaan kantta, jolloin kansi aukesi. Lippaassa oli joitakin papereita mutta ei setelirahoja. Avaimia oli, joku pankkikortti, jonka minä otin ja pohjalla kolikkorahoja. Emme ennättäneet tehdä muuta kuin äsken kertomani, kun poliisit tulivat paikalle ja ottivat meidät kiinni. Kerroimme poliiseille, mistä lipas oli lähtöisin. Rahoja emme ennättäneet jakaa vaan ne olivat kaikki lippaassa. Myöskään rahojen määrää en tiennyt."

'Tilaisuus tekee varkaan' -sanonta on toteutunut myös anastettavan omaisuuden arvoa ja siitä mahdollisesti saatavaa hyötyä punnittaessa. Ravintolaan murtautumisesta kiinni jäänyt skini toteaa kuulustelussa, ettei tarkoituksena alunperin ollut "anastaa mitään", mutta toisin on käynyt:

"Aikomus meillä ei aluksi ollut anastaa mitään, mutta Pekka luki ravintolan kaapissa tekstin 'tupakkaa', jolloin päätimme avata kaapin oven. Mukanamme meillä oli muistaakseni Villen ruuvimeis-

seli, jolla minä ja Mike väänsimme yhden yläkaapin auki, jossa oli tupakkaa. Yritimme paria muutakin kaappia auki mutta emme saaneet auki. Avatusta kaapista me kaikki kolme otimme tupakka-askeja. Minä otin yht. kolme askia valkoista Marlboroa. En tiedä montako muut ottivat. En ottanut mitään karamellia tai purkkaa ravintolasta. En tiedä ottivatko muut. Olemme polttaneet anastetut tupakat.”

’Tarkoitus(ko) pyhittää keinot(?)’ nousee fraasina esiin tarkasteltaessa edellä olevaa kuulustelukertomuksen otetta. Tarkoituksena ei siis ole ollut anastaa mitään, mutta ruuvimeisseli on ollut varmuuden vuoksi mukana, ja tietoisuus varsin houkuttelevan tavaran anastamisen mahdollisuudesta on saanut skinit varastamaan. Tavaran läsnäolo on houkutelut toteuttamaan rikoksen (ks. Katz 1988).

Kaiken kaikkiaan anastetun omaisuuden arvo ja määrä näyttävät olevan yhteydessä varkausrikoksen etukäteen suunnittelemiseen. Mitä tarkemmin rikos on suunniteltu, kohde on tarkastettu hälyttimien varalta, ovien lukitus ja ikkunat on huomioitu sekä anastettavan omaisuuden sijainti ja määrä on kartoitettu, sitä varmemmin on pyritty maksimoimaan myös rikoksesta saatava rahallinen ja materiaallinen hyöty. Kun rikos on toteutettu sattumanvaraisesti eikä kohdetta ole tunnettu tarkoin, jää suunnitelmallinen materiaallisen hyödyn tavoittelu toissijaiseksi ja tärkeimmäksi nousee rikokseen liittyvä toiminta, joko yksin tai yhdessä kavereiden kanssa.

5.6.1.4 Kohteena moottoriajoneuvot

Skinien moottoriajoneuvon kohdistuneiden varkausrikosepäilyjen rikosnimikkeet olivat moottoriajoneuvon luvaton käyttö sekä moottoriajoneuvon luvatta tunkeutuminen. Moottoriajoneuvon luvaton käyttö tarkoittaa ajoneuvon varastamista eli sen haltuun ja käyttöön ottamista ilman sen haltijan tai omistajan suostumusta. Luvatta tunkeutuminen tarkoittaa ajoneuvon murtautumista ja mahdollisesti omaisuuden varastamista.

Skinien kohdalla moottoriajoneuvon luvatta tunkeutumiset ovat olleet automurtoja, toisin sanoen auton ovi tai takaluukku on rikottu ja sisään murtauduttu. Samalla on varastettu varkauskelpoiseksi todettu

tavara auton sisältä. Skinit ovat osallistuneet luvattomaan tunkeutumiseen myös silloin, kun ovat varastaneet polttoainetta autosta letkun avulla.

Taulukossa 18 moottoriajoneuvon luvaton käyttö on omana nimikkeenä ja luvaton tunkeutuminen on tilastoitu varkauksiin (Taulukko 18).

Esimerkkitapauksessa kaksi skiniä sekä toisen tyttöystävä ovat illalla joensuulaisessa lähiössä ajellessaan huomanneet bensiinin loppuvan. Tilannetta on päätetty helpottaa ottamalla pysäköidystä autosta bensaa omaan tankkiin. Skinien kuulustelukertomukset eroavat toisistaan josakin määrin teon suunnitelmallisuuden suhteen:

”Kun polttoaine oli aivan lopussa ja rahaa ei ollut, päätimme Saharisen Timon kanssa anastaa autoon polttoainetta jostakin toisesta autosta. Jo illalla ajelulle lähtiessämme otimme mukaamme muovisen gallonan ja letkun, jolla saisimme imettyä polttoainetta kallonan. Kun polttoaine oli lopussa menimme kerrottuun pihaan. Sitä ei tiedä, että oliko auton polttoainesäiliön korkki lukittu vaiko ei. Timo sen avasi. Sitä en katsonut, että oliko hänellä mitään työkaluja mukanaan. Minulla niitä ei ollut. Imimme polttoainetta letkulla auton tankista muutaman litran verran, tyhjensimme polttoaineen minun käytössä olevaan autoon ja poistuimme pihasta.”

”Autosta loppui polttoaine joskus puolen yön aikaan. Autossa oli muovikallona ja letku, jotka auton mukana on yleensä aina siltä varalta, että saadaan ’häätävarabensat’, jos polttoaine loppuu. Nyt kävi näin. Sortavalankadun varressa erään kerrostalon pihassa oli Sierra-merkkinen henkilöauto, josta anastimme polttoainetta muutaman litran. Sitä saattoi olla jotain 10 litran verran. Minä avasin lukitsemattoman säilön korkin, Jari imaisi letkulla polttoainetta ja minä pidin gallonaa pystyssä.”

Toisen skinin mukaan bensiinin varastaminen on ollut jo aikaisemmin sovittu juttu, joka on päätetty toteuttaa rahapulan vuoksi. Tästä syystä autoon on otettu mukaan välineet bensa-anastamiseksi. Toinen skini ei mainitse etukäteissuunnitelmista bensa-anastamiseksi, vaan sanoo bensa-ottovälineiden olleen mukana kaiken varalta, ja ’häätävarabensojen’ saamiseksi. Skinien moottoriajoneuvoihin kohdistuvien varkausrikosten taloudellinen hyöty ei ole ollut kovinkaan mainittava.

Nämä rikokset eivät ole osoittautuneet sen tuottoisemmiksi kuin muuta omaisuuden anastamiseen tähtäävät rikokset. Moottoriajoneuvon luvaton käyttö ei ole tuottanut rahallista tai materiaalista hyötyä, teoista on jääty kiinni nopeasti, eikä edes yritys ottaa omaan autoon varaosia varastetusta autosta ole onnistunut.

Myös moottoriajoneuvoon kohdistuvaan luvattomaan tunkeutumiseen liittyvissä rikoksissa saaliin arvo on ollut varsin vähäinen. Autosta on varastettu aurinkolasit, karkkipussi, hansikkaat, työkaluja, lämmittimen johtoja ja muita tarvekaluja. Anastukset vaikuttavat sattumanvaraisilta. Kuitenkin yleisimmin moottoriajoneuvosta anastettuihin radio- ja CD-soittimiin on liittynyt suunnitelmallinen toteuttaminen ja kyseessä on usein ollut useasta rikoksesta muodostuva rikossarja.

Joensuun lähiössä ja Enossa toteutetuissa autoihin kohdistuneissa rikossarjoissa on suunnitelmallisesti murtauduttu tilaisuuden tullen pysäköintialueille pysäköityihin autoihin. Autoista on viety ensisijaisesti radio- ja CD-soittimia, kasettisoittimia, työkalupakkeja ja muuta rahaksi vaihdettavissa olevaa omaisuutta. Radiosoitinten osoittauduttua anastukseen soveltumattomiksi ovat 'saaliiksi' kelvanneet lasten Adidas-merkkiset sisäpelitossut ja ilmakivääri, jotka on voitu myydä. Ajoneuvoihin kohdistuneet luvattomat käytöt ja tunkeutumiset on toteutettu kahden tai useamman tekijän voimin. Pääsääntöisesti vaikuttimeksi ei kuulustelukertomusten tarkastelun perusteella ole osoittautunut suunnitelmallisuus eikä taloudellisen hyödyn tavoittelu. Rikokseen sopiva kohde on osunut kohdalle situationaalisesti sopivasti ja rikos on toteutettu hetken mielijohteesta.

5.6.1.5 Petokseen ja erehdyttämiseen liittyvät rikokset

Erehdyttämiseen liittyvät rikokset ovat sekä virkamiehen että yksityisen henkilön harhaan johtamista. Virkamiehen kohdalla tämä tarkoittaa muun muassa väärin henkilötietojen antamista, väärällä nimellä esiintymistä tai väärän henkilötodistuksen, passin tai muun sellaisen esittämistä virkamiehelle (RL 16:§5). Skinien kohdalla virkamiehen erehdyttäminen on tarkoittanut pääasiassa väärin henkilötietojen antamista poliisille sekä väärällä henkilötodistuksella esiintymistä. Yksityisen henkilön erehdyttäminen liittyy myös harhaan johtamiseen, ja se tarkoittaa väärin tietojen antamista hyötymistarkoituksessa, esimerkiksi ostettaessa tai vuokrattaessa liikkeestä jotakin.

Väärennys liittyy asiakirjan tai muun todistuskappaleen valmistamiseen tai käyttämiseen harhauttavana, sekä väärennetyn todistuskappaleen käyttämiseen todisteena. Skineillä väärennyksrikokset ovat käsitäneet asiakirjojen, yleisimmin henkilötodistusten väärennyksiä. Petos eroaa väärennyksestä siinä, ettei käytettyjä asiakirjoja itsessään käytetä todistuskappaleena, vaan petos toteutetaan erehdyttämällä tarkoituksena saada rikoksen kohde tekemään tai jättämään tekemättä jotakin, josta sittemmin aiheutuu tälle taloudellista vahinkoa (RL 25:§1).

Skinien kohdalla petos (4) on liittynyt erilaisten tavaroiden vuokraamiseen. Esimerkkinä tästä on tapaus, jossa matkapuhelin oli vuokrattu, mutta lasku sittemmin jätetty maksamatta. Lisäksi puhelin oli jätetty palauttamatta vuokra-ajan päätyttyä. Toisessa esimerkissä matkapuhelinta on tarjottu myytäväksi, ja kaupan sekä maksettavan korvauksen varmistuttua lähetetty tyhjä pakkaus ostajalle. Lisäksi videokasetteja ja -pelejä on vuokrattu palauttamatta niitä sittemmin sekä videokamera vuokrattu aikomatta palauttaa sitä. Kuvatunlaisiin petoksiin liittyy tietynlainen taloudellisen hyödyn tavoittelu; kaikista tavaroista on ollut mahdollista hyötyä rahallisesti välittämällä ne eteenpäin.

Maksuvälinepetos on liittynyt skinien kohdalla yleisimmin oman tilin ja siihen liittyvän pankkikortin väärinkäyttöön. Oma tili on voitu tietoisesti ylittää useilla kymmenillä tuhansilla markkoilla. Rikoslaissa maksuvälinepetos luonnehditaan rikokseksi, jossa oma tili luovutettua maksuvälinettä käyttäen ylitetään tietoisesti tarkoituksena hankkia taloudellista hyötyä.

Kuulusteltu skini on käyttänyt maksuvälineenä pankkikorttiaan tietoisena tilinsä katteettomuudesta ja ylittänyt tilin noin 32000 markalla:

”Saatuani pankkikortin haltuuni aloin käyttämään sitä eri liikkeissä maksuvälineenä vaikka tiesin, että tilillä ei ole katetta. Pankkikorttia olen käyttänyt pääasiassa Joensuussa ja muutaman kerran Liperissä Shell-huoltamolla ja ravintola Onnimannissa. Pankkikortilla olen ostanut viinaa, ruokaa, vaatteita sekä olen myöskin yöpynyt hotellissa. Pankkikorttia olen käyttänyt vain minä itse... Pankkikortilla maksaessani pyysin useasti kirjoittamaan summaksi 300 markkaa ja näin sain pankkikortilla tehtyä käteistä rahaa.”

Kuulustelukertomuksesta ilmenee tietoinen taloudellisen hyödyn tavoittelu. Pankkikorttia on käytetty tietäen tilin katteettomuus. Korttia on käytetty sellaisten ostosten ja palveluiden rahoitukseen, joihin muu-

toin ei olisi ollut mahdollisuutta. Lisäksi kortilla ”on tehty käteistä rahaa” maksamalla pikkuostoksia ja pyytämällä kirjoittamaan summa suuremmaksi. Toiminta on ollut suunnitelmallista ja määrätietoista useaan kymmeneen tuhanteen markkaan asti.

”Olen käyttänyt pankkikorttia oman arvion mukaan noin 15000 markan edestä mutta summa voi olla suurempikin. Eilen kun poliisit ottivat minut kiinni oli minulla hallussani tämä pankkikortti sekä rahaa 4.138,40 markkaa. Rahoista tasan 2000 markkaa on autokaupasta saatua rahaa ja loput 2.138,40 pankkikortilla ansaittua rahaa.”

Kuulustelukertomuksesta ilmenee tietoinen oman hyödyn tavoittelu, jota ei edes pyritä kieltämään. Pankkikortin käyttäminen ja tilin tietoinen ylittäminen rinnastetaan ansaintatarkoituksessaan autokaupasta saatuun taloudelliseen hyötyyn. Hyöty on yhteisenä nimittäjänä kaikissa erehdyttämiseen liittyvissä rikoksissa. Näissä rikoksissa pyritään johtamaan rikollisen teon kohdetta harhaan tarkoituksena hyötyä harhaan johtamisesta joko materiaalisesti tai rahallisesti. Skineillä tämä harhaan johtaminen liittyy pääasiassa henkilöllisyyden todistamiseen, pankkitilin ylittämiseen ja erilaisten kulutushyödykkeiden hankkimiseen.

Sekä petos että maksuvälinepetos liittyvät taloudellisen hyödyn tavoitteluun epärehellisten keinojen avulla. Maksuvälinepetoksessa pankkikorttia on käytetty tietoisena siitä, että tilin saldo on ylittynyt eikä katetta ole ollut. Pankkikortilla on esimerkiksi voitu ostaa tavaroita ja samalla pyytää kortilla maksettu summa ostosten todellista hintaa suuremmaksi. Eräs skini on pitänyt näin saatua rahaa ’pankkikortilla ansaittuna rahana’.

5.6.1.6 Yhteenveto

Skinien varkausrikokset ovat vain harvoin olleet etukäteen tarkoin suunniteltuja ja suureen rahalliseen ja materiaaliseen hyötyyn tähtääviä. Skinit eivät myöskään juuri ole tehneet varkausrikoksia ’tilauksesta’ eli jonkun pyynnöstä tai kehotuksesta. Tosin tuon kaltaisen rikollisuuden mainitseminen on tarpeen, sillä varkausrikosten joukosta löytyy joku-
nen, ainakin syylliseksi epäillyn mukaan tilaustyönä tehty varkaus. Valtaosa varkausrikoksista on ollut situationaalisia, sattumanvaraisesti toteu-

tettuja murtoja, jotka on tehty yleensä yhdessä parin kaverin kanssa, jolloin anastettavan omaisuuden merkitys näyttää vähäiseltä toiminnan tuottamaan mielihyvään verrattuna. Skinien, kuten muidenkin nuorten, varastamisen voi nähdä pelinä, jolla on tietty paikka ja tietyt olosuhteet tietyn aikarajan puitteissa. Kuten pelissä, myös varastamisessa on sekä voittajia että häviäjiä. (Katz 1988.) Skinit pelaavat peliään yhteiskunnan normeja vastaan ja voittavatkin silloin tällöin. Kuulustelukertomuksissa myönnetty varkausrikos tosin merkitsee pelin häviämistä sillä kertaa.

Skinien varkausrikokset näyttäytyvät kokonaisuutena tarkastellen rikollisuutena, johon on syyllistytty 'tavan tai taipumuksen' vuoksi. Osa skineistä (viisi) on selvästi syyllistynyt tavallista enemmän omaisuusrikollisuuteen. Heidän osuutensa kaikista skinien omaisuusrikosepäilyistä on yli puolet. Yksi näistä viidestä skineistä ei ole ollut epäiltynä lainkaan väkivaltarikollisuuteen tarkasteluperiodin aikana. Tämä saa osan skineistä näyttäytymään taparikollisina vailla suurempia ideologisia tavoitteita. Omaisuusrikosten runsas määrä (168, 40%) saa skinien rikollisen toiminnan näyttäytymään oletettua vähemmän aggressiivisena ja väkivallan sävyttämänä, ja skinit vaikuttamaan enemmän tai vähemmän rikoksia tekevilta nuorilta, joiden skini-ideologinen sitoumus näyttää heikolta. Skinit eivät myöskään ole rikoskäyttäytymiseltään yhtenäinen ryhmä.

5.6.2 Vahingontekorikokset

Skinien tekemät vahingonteot (54) ovat kohdistuneet moottoriajoneuvoihin, rikoksen kohteen irtaimeen omaisuuteen, rikoskohteen ikkunoihin tai oviin sekä rikospaikan irtaimeen omaisuuteen. Osa vahingonteoista on ollut rasistisia ja ne ovat kohdistuneet ulkomaalaisen autoon tai ulkomaalaisen omistamaan ravintolaan.

Useimmiten vahingonteon kohteena on ollut moottoriajoneuvo (auto), tavallisesti rikos on tapahtunut kaupungin keskustassa, ja siihen on liittynyt pahoinpitelyrikos. Usein tämänkaltainen vahingonteko on tapahtunut skinien ja muiden nuorten välisessä yhteenotossa, jossa skinit ovat vahingoittaneet henkilöiden lisäksi näiden omaisuutta. Seuraavassa kauppatorilla pahoinpitelyyn ja vahingontekoon osallisena ollut skini kertoo tapauksesta, jossa viisi skiniä on ottanut yhteen vieraspaikkakuntalaisten nuorten kanssa ja tappelun aikana vahingoittanut näiden autoa:

”Näin, että polvijärveläisten autosta rikottiin etuoven sivuikkuna lyömällä ikkunaan pesäpallomailalla. Sitä en pysty sanomaan kuka auton ikkunan rikkoi. Siitä minulla ei ole mitään tietoa, missä vaiheessa takaikkunaritilä rikottiin.”

Toinen osallisena ollut skini muistaa vahingonteosta enemmän:

”Jossakin vaiheessa pesäpallomaila oli Saarelaisen Timon hallussa ja hänen hermostuttua tämä löi pari kertaa polvijärveläisen autoon. Lyönnit osuivat takalasisirtilään ja sivulasiin, jotka rikkoontuivat.”

Vahingontekorikokselle on luonteenomaista sen esiintyminen yhdessä muiden rikosten (pahoinpitely, varkaus, kotirauhan rikkominen, ampuma-aserikos, haitanteko virantoimituksessa olevalle virkamiehelle, laiton uhkaus, vapauden riisto ja pakottaminen) kanssa. Muiden rikosnimikkeiden mukana oleminen on ainakin osittain selitettävissä sillä, että vahingontekorikoksen dynamiikkaan liittyy toisen henkilön omaisuuden hävittämisen ja tuhoamisen lisäksi usein muita tavoitteita ja pyrkimyksiä, joiden saavuttamiseksi käytettyjen keinojen seurausta vahingonteko on voinut olla.

Vahingontekorikokseen syyllistymisen kynnyks on ollut varsin matala, ja kyseessä on toisinaan ollut helposti hallinnasta luisuva näytön paikka, jolloin ohjaket rikoksen tekohetkellä ovat karanneet käsistä ja kontrolli on pettänyt (Pajujoja 1995). Esimerkiksi autoa vahingoitettaessa ensimmäisen iskun antaja on saanut muut mukaansa, ja pian mukanaolijat haluavat näyttää olevansa toinen toistaan 'parempia'. Vahingontekorikokseen syyllistymisen matalampi kynnyks tarkoittaa sitä, että vahingontekoon ja ilkivaltaan on usein liittynyt jonkinasteinen rikoksen teon 'helppous', toisin sanoen vahingonteot ja ilkivalta ovat toteutettavissa jopa huomaamattomasti tai ainakin siten, ettei niitä huomata heti. Pahoinpitelyrikoksiin verrattuna vahingontekorikokset voivat olla vähemmän näyttäviä, ja niiden huomaamaton toteuttaminen on helpompaa.

Vahingontekorikokset ovat kohdistuneet sekä yksityiseen että julkiseen omaisuuteen (ilkivalta). Vahingontekorikokset ovat varsin vaivattomasti toteutettavissa: niihin syyllistytään usein muiden rikosten yhteydessä. Skineillä vahingonteoissa on useimmiten mukana useita osallisia, jotka 'rohkaisevat' toinen toistaan.

5.6.3 Vahingontekorikoksiin liittyvä rasistisuus

Vahingontekorikoksista varsin suuri osa on kohdistunut ulkomaalasiin. Skinien tekemistä omaisuusrikoksista (168) rasistisia on ollut 16 rikosta. Koska varkausrikoksista yksikään ei ole kohdistunut ulkomaalaisen omaisuuteen, omaisuuteen kohdistuvat rasistiset rikokset ovat kaikki olleet vahingontekorikoksia. Ulkomaalaisten omaisuuteen kohdistuneet vahingonteot ovat olleet enemmän tai vähemmän suunnitellusti toteutettuja. Tätä on edesauttanut se, että Joensuussa asuvien ulkomaalaisten määrä on ollut vähäinen ja heidän asuinpaikkansa ja omaisuutensa sijainti on ollut helppo selvittää. Lisäksi pienessä kaupungissa mahdollisuus ihmisten tarkkailemiseen ja sopivan rikoksentehtävyyden löytäminen on ollut suurempaa kaupunkia parempi.

Seuraava poliisin selostus tapahtuneesta rikoksesta liittyy viiden skinin tunkeutumiseen kaupunginkeskustassa keskeisellä paikalla sijaitsevaan, ulkomaalaisten omistamaan kebab-ravintolaan. Kyseinen ravintola on joutunut 1990-luvulla skinien vahingontekojen kohteeksi muutamia kertoja. Tässä vahingontekorikoksessa myös ulkopuolinen henkilö on joutunut rikoksen kohteeksi skinien pahoinpidellessä hänet.

”Skinit olivat rikkoneet ravintola Bosbor Kebabin ikkunan ja ovenlasin. Lisäksi Veli Kakkosta oli lyöty päähän rautaputkella. Ravintola Bosbor Kebabin ikkuna sekä ovenlasi oli rikottu heittämällä liikkeeseen nyrkin kokoisia kiviä. Liikkeen sisusta oli kivityksessä vaurioitunut. Lisäksi elintarvikkeita oli myös pilaantunut. Veli Kakkonen oli lähtenyt seuraamaan tapahtumapaikalta poistuvaa ikkunankivittäjää ja oli joutunut ravintola Kultapääsken kohdalla tämän pahoinpitelyn kohteeksi. Mies oli lyönyt rautaputkella päähän niin, että vasemmalle puolelle otsaan oli tullut kuhmu.”

Vahingontekoon osallisina on ollut viiden skinin ryhmä, joka on vahingoittanut kiviä heitellen ulkomaalaisen omistuksessa olevaa ravintolaa. Skinit ovat kuulustelussa kieltänyt osallisuutensa kyseiseen rikokseen, vaikka todistajien kertomusten mukaan tietyt pilottitakkiset nuoret ovat syyllistyneet vahingontekoon ja pahoinpitelyyn.

Yksi kuulustelluista skineistä kertoo:

”En ollut Bosbor Kebabin läheisyydessä ennen kuin yöllä kun kävelin kotiin. Olen varma että en ole syylistynyt vahingontekoon kyseisenä yönä.”

Toinen skini kieltää myös kuulustelussa osallisuutensa:

”Minä en ollut Bosbor Kebabin edessä ennen ikkunoiden särkemistä. Sen jälkeen kävelin Bosbor Kebabin ohitse pari kertaa. Olen varma että en ole särkenyt Bosborin ikkunoita ja täten kiistan syylistyneeni vahingontekoon.”

Yksi skineistä myöntää osallisuutensa tapahtuneeseen pahoinpiteelyyn, mutta kiistää yhteytensä ravintolaan kohdistuneeseen vahingontekoon. Esitutkinta-aineistosta on mahdotonta todeta tekoon syyllisiä henkilöitä, koska todistajien antamat kuvaukset ovat yhtä lukuun ottamatta varsin hataria. Tilanne on rikoksen tapahtumahetkellä ollut sekava ja todistajia ajatellen hämmentävä, sillä tapahtuma on ollut nopeasti ohitse ja paikalla on ollut lukuisia samankaltaisesti pukeutuneita nuoria.

Toisessa esimerkissä skinit ovat lähteneet usean nuoren voimin kostamaan mukana olleen skinin autoon kohdistunutta vahingontekoa kaupungin lähiössä asuneelle ulkomaalaiselle. Ulkomaalaisen omistaman auton vahingoittaminen on esitutkinta-aineiston perusteella ollut varsin pitkälti etukäteen suunniteltu rikos. Auton kaikki ikkunat on lyöty rikki ja lisäksi joka puolelle autoa on lyöty teräesineellä lommoja sekä auton valot on hajotettu. Rikokseen osallisina on ollut kuuden skinin porukka, joista aktiivisina vahingontekijöinä on toiminut kolme, muut osalliset ovat syylistyneet yllätykseen. Rikokseen liittyy useita eri osallisten kuulusteluja. Niissä on selkeästi havaittavaa epäjohtonmukaisuutta eri osallisten kertomusten välillä. Useamman kuulustelukerran ja toisten osallisten kertomien rikokseen liittyvien seikkojen tullessa ilmi kuulusteltavien muisti tapahtuneesta yleensä kirkastuu ja he kertovat rikoksesta yksityiskohtaisemmin:

”Jossakin vaiheessa porukkaan liittyi myös Valtosen Arttu ja hän tiesi kyseisen auton ja missä se on. Minä luulin aluksi että he yrittivät etsiä neekereitä, kun käännyimme parkkipaikalle tajusin että nyt ollaan rikkomassa autoa. Auton särkemiseen osallistui Arttu Valtonen sekä Mika Ruohonen.”

Toinen kuulusteltu skini myöntää suoraan osallistuneensa vahingontekoon:

”Minä yritin irrottaa takapäin rekisterikilpeä sorkkaraudalla, jonka olin ostanut kaupasta. En kuitenkaan saanut kilpeä irti koska se oli pop-niitillä kiinni. Tuolloin on saattanut tulla taakse painauma. Minulta erikseen kysyttäessä ketkä muut osallistuivat rikkomiseen vastaan ’en kerro’. Samoin kuka tiesi autosta vastaan ’en tiedä’. Mitä mieltä olet siitä, että sinua epäillään vahingonteosta sekä teräaseen hallussapidosta yleisellä paikalla’ vastaan ’kyseessä oli sorkkaraudan tapaturmainen lipsahdus’; sorkkarautaa en pidä teräaseena.”

”Minä löin kirveelläni terä- sekä hamarapuolet apukuljettajan puolen laseja, kylkeen ja kattoon. Kirves on raksakirves, jossa on n. puolen metrin varsi.”

Kolme skiniä on osallistunut aktiivisesti auton hajottamiseen, mutta yksi heistä ei kuitenkaan kuulustelussa ole myöntänyt osallisuuttaan. Skinin lisäksi halunneet aktiivisesti ’unohtaa’ muut mukana olijat, tosin auton sijaintipaikan kertojan nimi on käynyt ilmi erään kuulustelun kertomuksesta. Vahingonteko on siis ollut etukäteen suunniteltu, ja lähtökohtana suunnittelulle ja teon toteuttamiselle on ollut yhden mukana olleen skinin autoon kohdistunut vahingonteko, jonka aiheuttajana nyt toteutetun vahingonteon kohdetta on pidetty. Kyseessä on täten ollut kosto ’silmä silmästä’ -periaatteella (Hilden 1999); koettu vääryys kostetaan sittemmin sen oletetulle aiheuttajalle yhtä voimallisesti.

5.6.4 Omaisuusrikokset: yhteenveto

Skinien tekemien omaisuuteen kohdistuneiden rikosten suuri määrä (168) osoittaa heidän syyllistyvän muihinkin kuin väkivaltarikoksiin. Skinien keskuudessa omaisuusrikokset ovat keskittyneet viidelle skinille, jotka olivat epäiltyinä noin puoleen skinien omaisuusrikosepäilyistä. Yksi heistä ei ole lainkaan syyllistynyt väkivaltarikoksiin ja myös muiden rikosten osuus on ollut vähäinen (10%). Neljällä muulla väkivalta- ja muiden rikosten osuus on ollut noin 40 %.

Lukuisiin omaisuusrikoksiin syyllistyneet skinit ovat ilmentäneet toiminnassaan taparikollisuuden piirteitä. Taparikollisella tarkoitetaan

rikollisiin tekoihin syyllistynyttä henkilöä, jolle rikollisesta toiminnasta ja siihen osallistumisesta on tullut elämäntapa, ja jonka ystävä- sekä tuttavapiiri muodostuu samankaltaisesti toimivista kavereista (Kääriäinen 1994).

Skinien omaisuusrikoksissa näyttää vaihdelleen sekä situationaalinen spontaanisuus että varsin usein koston kiinnittynyt suunnitelmallisuus. Kosto on osoittautunut vahingontekorikoksissa tyypilliseksi, varkausrikoksiin se ei näytä liittyneen. Varkausrikosten suunnitelmallisuus on näyttäytynyt rikoksen kohteen valintana etukäteen ja kohteeseen sisälle pääsyn varmistamisena. Etukäteen suunnitellut varkausrikokset ovat tavallisesti tuottaneet spontaanisti toteutettuja rikoksia suuremman materiaalsen hyödyn, onhan rikoksen kohde paikannettu ja harkittu etukäteen.

5.7 Muut rikokset

Skinien rikoslajistossa muut rikokset (80) ovat lukumäärällisesti pienin, mutta rikosnimikkeiden osalta heterogeeninen kategoria. Muut rikokset ovat skinien rikollisen toiminnan ulkoinen piiri, jonka sisäpuolella ovat eniten tehdyt väkivalta- ja omaisuusrikokset. Moninainen määrä muita rikoksia ympäröi näitä valta-asemassa olevia rikoskategorioita, ja näiden sekä ulkoiseen piiriin kuuluneiden rikosten välille on muodostunut tietynlaisia yhteyksiä.

Yhteyksien muodostumisella tarkoitetaan sitä, että tietyt rikosnimikkeet esiintyvät samassa rikosilmoituksen perusteella laaditussa esitutkintapöytäkirjassa. Tämä tarkoittaa tiettyjen rikosten esiintymistä yhdessä, toisin sanoen skinit ovat syyllistyneet samanaikaisesti tietynlaisiin rikoksiin. Väkivaltarikosten kanssa esiintyneitä muihin rikoksiin kuuluneita rikoksia ovat ampuma-aserikos, haitanteko virantoimituksessa olevalle virkamiehelle ja teräaseen hallussapito yleisellä paikalla. Väkivaltarikosten kanssa yhdessä esiintyvät rikokset mahdollistavat väkivallan ja aggressiivisuuden esiintymisen. Ampuma- ja teräaseiden mukana kantaminen sekä käyttäminen osoittavat mahdollisuutta väkivaltaiseen toimintaan.

Omaisuusrikoksiin yleisimmin liittyneitä muita rikoksia ovat varkausrikoksiin yhdistyneet viranomaisen erehdyttäminen, väärennys, sekä haitanteko virantoimituksessa olevalle virkamiehelle. Vahingonte-

korikoksiin on liittynyt haitanteko virantoimituksessa olevalle virkamiehelle.

Muut rikokset on jaettu:

1. liikenteeseen ja ajoneuvoon,
2. aseisiin,
3. alkoholiin, huumaus- ja lääkeaineisiin kohdistuneisiin, sekä
4. muihin rikoksiin.

Seuraavista taulukoista näkyy ryhmiin kuuluvat rikosnimikkeet ja rikosten lukumäärä kussakin nimikkeessä.

Taulukko 20: Muut rikokset ryhmittäin¹

Rikosnimike	Tekoja	% muista rikoksista	% kaikista rikoksista ²
Liikenteeseen liittyvät	41	51	10
Aseisiin liittyvät	20	25	5
Alkoholiin liittyvät	7	9	2
Muut muut rikokset	12	15	3
Yhteensä	80	100	20

¹Ryhmiä nimetään kokonaan: Liikenteeseen ja ajoneuvoon liittyvät rikokset, Aseisiin liittyvät rikokset, Alkoholiin, lääkeaineisiin ja huumausaineisiin liittyvät rikokset, Muut muut rikokset

²Rikokset yhteensä 424

5.7.1 Liikenteeseen ja ajoneuvoon liittyvät rikokset

Lukumääräisesti runsaimpina erottuvat liikennesrikokset kuten rattijuopumus (14, 3% kaikista rikoksista) ja ajo-oikeudetta ajo (11, 3%). Rikosnimikkeinä ’liikenteen vaarantaminen’ tarkoittaa liikenneturvallisuuden vaarantamista huolimattomalla ja piittaamattomalla liikennekäyttämällä (RL 23). Rikokseen voi liittyä ylitiöpaisyys, nopeusrajoitusten rikkominen, tarkkaamattomuus, pysähtymiskäskyn noudattamatta jät-

täminen ja liikennesääntöjen rikkominen. Rattijuopumukseen syyllistyy henkilö, joka moottoriajoneuvoa ajaessaan tai heti ajon jälkeen on yli 0,5 promillen päihtymystilassa (RL 23:3§1). Ajo-oikeudetta ajo liittyy puolestaan kulkuneuvon kuljettamiseen ilman ajokorttia. Tämä tarkoittaa moottoriajoneuvon kuljettamista tai ohjaamista ajo-oikeudetta tai ilman vaadittavaa lupakirjaa. Tähän katsotaan kuuluvan myös ajoneuvon kuljettamisen ilman vaadittavaa pätevyyttä (RL 23:10§). Auton ollessa kyseessä auton kuljettaminen alaikäisenä ilman ajokorttia täyttää kyseisen rikosnimikkeen kriteerit. Liikenne rikkomus liittyy muihin liikenne rikoksiin, rattijuopumukseen, liikenteen vaarantamiseen, nopeusrajoitusten rikkomiseen, pysähtymismerkin noudattamatta jättämiseen ja muuhun vastaavaan.

Taulukko 21: Liikenteeseen ja ajoneuvoon liittyvät rikokset

Rikosnimike	Tekoja	%	% kaikista
Liikenteen vaarantaminen	8	20	2
Ajo-oikeudetta ajo	11	27	3
Rattijuopumus	14	34	3
Liikenne rikkomus	8	20	2
Yhteensä	41	100	10

Skinien rikoksissa rattijuopumus ja ajo-oikeudetta ajo ovat muodostaneet määrällisesti suurimmat ryhmät. Nämä rikosnimikkeet ovat esiintyneet usein samassa rikoksessa, eli ajoneuvoa on lähdetty kuljetamaan alkoholin vaikutuksen alaisena ilman voimassa olevaa ajokorttia. Seuraavassa kuulustelukertomuksen otteessa ajo-oikeudetta ajosta ja rattijuopumuksesta epäilty skinii kertoo päähänpistostaan ajaa isänsä omistama auto alkoholin nauttimisen jälkeen kaupungin keskustaan.

”Join koko lauantai-illan 26.9.1996 ja yön aikana kaljaa kaupungilla. Aamuyöllä menimme Noljakkaan kaverini luo, jossa juotiin

vielä muutama kalja. Isäni oli antanut jo eilen lauantaina autonsa käyttööni. Minulla oli kortillinen kuski koko päivän, kun ajeltiin päivä kaupungilla. Illaksi auto vietiin Noljakkaan. Isä itse oli mökillä. Aamuyöllä tuli sellainen pähänpisto, että auto pitää ajaa Noljakasta kaupungin keskustaan, että auto olisi siellä valmiina ja etsisin autoon kuskin kun itsellä ei ole ajokorttia. Minä sitten lähdin ajamaan autolla Noljakasta Joensuuhun. Suvantokadulla jäin sitten poliisin pysäyttämäksi jolloin humalatilani paljastui ja sekin, ettei minulla ole ajo-oikeutta.”

Liikenteeseen ja ajoneuvoon liittyvät rikokset ovat kytkeytyneet useimmiten toisiinsa. Tuolloin ajoneuvoa on ajettu päihtyneenä ilman ajo-oikeutta vaarantaen samalla muuta liikennettä ja jätetään nopeusrajoituksia ja liikennesääntöjä noudattamatta. Liikenteeseen ja ajoneuvoihin liittyneiden rikosten suhteellisen suuri määrä (41) kertoo skinien muiden nuorten tavoin syyllistyneen helposti kyseisenkaltaisiin rikoksiin. Lukumäärä puhuu myös rikosten toteuttamisen helppoudesta (vrt. vahingontekorikokset s. 115): juopuneena on helppoa lähteä kuljetamaan ajoneuvoa, eikä nopeusrajoitusten eikä liikennesääntöjen rikkomiseen ole korkeata kynnystä. On kuitenkin huomioitava, että kyseisissä rikoksissa myös kiinnijääminen on varsin helppoa, varsinkin kaupungin ruutukaava-alueella, jossa poliisi partioi säännöllisesti.

5.7.2 Aseisiin liittyvät rikokset

Aseisiin liittyvistä rikoksista ampuma-aserikos (11) tarkoittaa ampuma-aseen tai siihen rinnastettavan ase (esimerkiksi kaasusumuttimen) luvaton käyttöä. Ampuma-aseen käyttäminen edellyttää käyttäjältään poliisin myöntämää aseenkantolupaa. Ilman kyseistä lupaa ase mukana kantaminen ja käyttäminen on laissa rangaistava teko. Myös muiden ampumatarvikkeiden, kuten panosten hallussa pitäminen on kiellettyä ilman aseenkantolupaa. (Ampuma-aseL 2:18§) Tavanomainen skinien tekemä ampuma-aserikos liittyy juuri kaasusumuttimen luvattomaan mukana kantamiseen ja usein myös sen käyttämiseen jotakuta vastaan. Sumutinta on voitu käyttää pahoinpitelytilanteessa joko rikoksen kohdetta tai tämän seuralaista vastaan.

Sekä ampuma-aserikos että vaarallisen teräaseen hallussapito yleisellä paikalla (9) liittyvät väkivaltarikollisuuteen. Kuitenkin suoran yhtey-

Taulukko 22: Aseisiin liittyvät rikokset

Rikosnimike	Tekoja	%	% kaikista
(Vaarallisen) teräaseen hallussapito yleisellä paikalla	9	45	2
Ampuma-aserikos	11	55	3
Yhteensä	20	100	5

den osoittaminen väkivaltaan ei ole itsestään selvää, vaan rikoksiin on voitu syyllistyä myös ilman varsinaista väkivallan käyttöä.

Kauppatorin läheisyydessä tapahtuneessa pahoinpitelyssä kaksi nuorta, mies ja nainen, joutuivat kahden skinin ja toisen skinin tyttöystävän pahoinpitelemiksi. Skini sumutti lisäksi kaasua molempien silmille. Kuulustelussa kaasusumuttimen luvattomasta käytöstä syytetty skini on kertonut tapahtumista oman versionsa:

”Ville Saharisen ja Santeri Naakan riidellessä siihen tuli joku tyttö, joka oli ilmeisesti Santeri Naakan tyttökaveri ja hän meni siihen väliin, jolloin sanoin hänelle, ettei hän enää menisi siihen. Tällöin tämä tyttö alkoi syljeskellä päälleni ja haukkua tyttökaveriani huoraksi ja hän tuli minuun kiinni, hän tarttuili puseroni rintamuksiin sylkiessään. Sara Hirvonen tuli myöskin siihen ja molemmat tytöt sekä Sara että Santeri Naakan tyttökaveri olivat kiinni toisissaan. Sara saattoi vetää tyttöä hiuksista. Menetin hermoni ja otin taskustani deodoranttipullon, josta suihkutin ja ilmeisesti suihketta meni molempien kasvoille, Santerin sekä hänen tyttökaverinsa.”

Rikoksen kohde on ollut ennalta tuttu toiselle tapauksessa mukana olleelle skinille, ja pahoinpitely on alkanut näiden keskinäisten kaunojen selvittämisen seurauksena. Rikoksen kohteen tyttöystävän tilanteeseen väliin meneminen on saanut kaasusumuttimen käyttöön syyllistyneen skinin ’menettämään hermonsaa’ ja käyttämään deodorantiksi nimittämäänsä suihketta molempia kohtaan. Luvattomien kaasusumuttimien

mukana kantamisen ja käyttämisen lisäksi skinit ovat syyllistyneet ampuma-aseiden ja patruunoiden laittomaan hallussapitoon. Näistä kaksi tapausta liittyy seurustelusuhteen erimielisyyksien ratkomiseen ja niin sanotun kolmannen osapuolen pelotteluun aseiden voimin. Molemmissa tapauksissa skinin on anastanut aseensa joko isältään tai kaveriltaan ja etsinyt käsiinsä rikoksen kohteen, jonka on arvellut olleen tyttöystävänsä kanssa. Kumpaankaan tapaukseen ei liity lähisuhdeväkivalta, vaan väkivaltainen pelottelu on kohdistunut oletettuun kolmanteen osapuoleen.

Aseisiin liittyvissä rikoksissa ampuma-aserikokset näyttäytyvät esitutkinta-aineiston perusteella rikoksina, joissa myös ulkopuolinen henkilö (skinin kaveri, isä tai muu vastaava) on joutunut vastaamaan aseiden päättämisestä skinin haltuun.

5.7.3 Alkoholiin, huumaus- ja lääkeaineisiin liittyvät rikokset

Rikolliset teot tehdään usein alkoholin vaikutuksen alaisena. Myös skinit ovat tehneet suuren osan rikoksistaan juovuksissa (ks. 5.10). Kuitenkaan alkoholiin liittyneet rikokset eivät ole olleet yhteydessä rikoksen tekemiseen alkoholin vaikutuksen alaisena, vaan alkoholin sekä lääke- ja huumausaineiden välittämiseen taloudellisessa hyötymistarkoituksessa. Tilastollisesti tämän ryhmän rikosten määrä on ollut vähäinen (7). Alkoholin, huumeiden ja lääkeaineiden välittäminen ei ole keskeisessä asemassa skinien rikollisessa toiminnassa.

Taulukko 23: Alkoholiin, huumaus- ja lääkeaineisiin liittyvät rikokset

Rikosnimike	Tekoja	%	% kaikista
Huumausainerikos	1	14	0
Alkoholiin liittyvä rikos	5	71	1
Lääkerikos	1	14	0
Yhteensä	7	100	2

Poliisin skinien kerhohuoneistoihin tekemien kotietsintöjen esitut-
kintapöytäkirjojen perusteella on kuitenkin merkkejä siitä, että skinit
ovat välittäneet ja käyneet kauppaa alkoholilla systemaattisesti vuokraa-
missaan kerhotoiloissa. Skinit ovat myyneet kerhohuoneistoissaan alko-
holijuomia nuorille, myös alaikäisille. Ainoa huumausaineisiin liittyvä
rikos on yhteydessä huumausaineen hallussapitoon, mikä on rangaistava
teko. Itse aineen käyttöä ei esitutkinnassa ollut paljastunut. Lääkerikos
puolestaan liittyy pirtun hallussapitoon skinien ensimmäisessä kerho-
huoneistossa. Tuona aikana skinit olivat välittäneet alkoholituotteita
maksusta, ja olivat käyttäneet pirtua näiden valmistamiseen. Alkoholiin
liittyvät rikokset puolestaan ovat koskeneet alkoholin laitonta valmista-
mista, myymistä ja muuta välittämistä.

5.7.4 Muut "Muut rikokset"

Tähän kategoriaan kuuluvat rikosnimikkeet, joita ei ole voinut sijoittaa
edellä oleviin kategorioihin.

Haitanteko virantoimituksessa olevalle virkamiehelle tarkoittaa ilman
väkivaltaa tai sen uhkaa virkamiehen virkatoimen oikeudettomasti estä-
mistä tai estämisen yrittämistä. Skinien tapauksissa haitanteko virka-
miehelle on kohdistunut useimmiten poliisiin sekä toisinaan ravintolan
järjestysmiehiin. Tuolloin virkamiehen toimintaa on yritetty estää ilman

Taulukko 24: Muut "muut rikokset"

Rikosnimike	Tekoja	%	% kaikista
Radiolaitteista annetun lain rikkominen	1	8	0
Lomarikkomus	1	8	0
Matkustuskiellon rikkominen	1	8	0
Haitanteko virantoi- m. olevalle virkamiehelle	5	42	1
Viranomaisen erehdyttäminen	3	25	1
Väärennys	1	8	0
Yhteensä	12	100	2

väkivallan käyttöä, eli käytännössä toimien suorittamista on pyritty häiritsemään muun muassa metelöimällä tai muuten häiriköimällä. Lisäksi rikoksen dynamiikkaan on voinut kuulua viranomaisen vastustaminen pakenemalla tai muuten tilanteesta pois yrittämällä.

Muita 'muihin rikoksiin' kuuluvia nimikkeitä on matkustuskiellon rikkominen, mikä tarkoittaa viranomaisen (poliisin) määräämän paikakunnalta poistumiskiellon rikkomista. Radiolaitteista annetun lain rikkominen tarkoittaa television luvatonta katselua. Lomarikkomus puolestaan on liittynyt vankilarangaistuksen aikana lomalta palaamisen noudattamatta jättämiseen. Määrällisesti nämä viimeksi mainitut rikosnimikkeet ovat niin vähäisiä, ettei vaikuta tarkoituksenmukaiselta luonnehtia niitä tässä tarkemmin.

5.8 Rasistisesta rikollisuudesta

Skinien rikollisen toiminnan saama julkisuus ja sen myötä muodostunut julkisuuskuva on saanut skinirikollisuuden näyttäytymään erityisen rasistisena. Tuon kuvan mukaan skinit ovat nuoria, joiden rikollisen toiminnan motiivina on rasistinen viha ulkomaalaisia kohtaan. Skinit on kuvattu nuoriksi, joilla on ideologiaperusteiset motiivit toiminnalleen (Puuronen 1996) ja myös heidän rikollinen suuntautumisensa on katsottu kohdistuvan erityisesti ulkomaalaista syntyperää oleviin henkilöihin. Esitutkitapöytäkirjojen tarkastelu edellä mainitulta ajanjaksolta kuitenkin osoittaa kuitenkin valtaosan skinirikoksista olleen vaille rasistista motiivia.

Rikos on määritelty rasistiseksi kun se on kohdistunut ulkomaalaista syntyperää olevaan (Bowling 1999). Luokittelu poikkeaa poliisin käyttämästä olennaisesti siinä, ettei poliisi pidä ulkomaalaisena henkilöä, jolle on myönnetty Suomen kansalaisuus. Lisäksi poliisin ilmoitusvelvollisuus rikoksen rasistisesta luonteesta ei kata edellä mainittua ajanjaksoa kokonaan, joten on ollut yksinkertaisinta käyttää edellä kuvattua määritelmää rikoksen rasistisuuden määrittämisessä. Selostettua luokitteluperustetta käytettäessä on huomioitu Joensuun kaupungin alueen suhteellisen vähäinen ulkomaalaisväestön määrä. Ulkomaalaisella on näin ollen ollut suuri mahdollisuus joutua ennakkoluulojen, muukalaisvihan ja -pelon sisältämän rasistisen rikollisuuden kohteeksi Joensuussa (Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus 1999). Lisäksi ottaen huomioon skinien

ylläpitämän ideologian ja siihen liittyvän kiihkonationalismin, fasismin ja muukalaisvihan, voi olettaa, että skinit ovat valinneet ulkomaalaiset uhrinsa tarkoituksenaan rasistinen rikos. On kuitenkin huomioitava, että rasistiseksi määriteltyjen rikosten motiivina eli vaikuttimena ei varsin usein skinien itsensä mukaan ole ollut rasismi. Näitä skinien itsensä nimeämiä motiiveja tarkastellaan myöhemmin.

5.8.1 Rasististen rikosten lukumäärä

Rikosten kokonaismäärästä (424) rasistisia rikoksia on ollut 49 (12%). Seuraavasta taulukosta ilmenee rasististen rikosten lukumäärä eri tarkasteluvuosina:

Taulukko 25: Rasistiset rikokset 1995–1998

	1995	1996	1997	1998	Yhteensä
Rasistiset rikokset (%)	16 (18%)	9 (11%)	13 (9%)	11 (11%)	49 (12%)
Ei-rasistiset rikokset %	75 (82%)	75 (89%)	133 (91%)	92 (89%)	375 (88%)
Yhteensä	91	84	146	103	424 (100%)

Vuonna 1995 rasististen rikosten osuus on ollut suurin: skinheadien tekemistä 91:stä ilmoitetusta rikoksesta rasistiseksi luokiteltuja on ollut 16 (18%). Muina vuosina rasististen rikosten lukumäärä on pysytellyt kymmenen prosentin tuntumassa. Vuosi 1995 on ollut alkua skinien systemaattiselle järjestäytymiselle. Vuonna 1996 perustettiin skinitoiminnan peitejärjestöksi Karelian Survivals ry, jota ei yrityksistä huolimatta saatu yhdistysrekisteriin. Tuota ajanjaksoa voidaan pitää eräänlaisena skinien toiminnan identifioitumisen ja raamien hakemisen aikana, jolloin näitä

Taulukko 26: Rasistiset rikokset rikoslajeittain

Rikoslaji	Rasistinen rikos	Ei-rasistinen rikos	Yhteensä
Väkivaltarikokset	33 (19%)	143 (81%)	176 100
Omaisuusrikokset	16 (10%)	151 (90%)	168 100
Muut rikokset	0 (0%)	80 (100%)	80 100
Yhteensä	49 (12%)	375 (88%)	424 100

raameja haettiin myös kohdistamalla rasistista toimintaa ulkomaalaisia kohtaan. Vuoteen 1995 on sisältynyt rasistisia yhteenottoja niin somalia-laisten kuin muidenkin etniseltä taustaltaan erilaisten kanssa.

Rikoslajeittain tarkasteltuna väkivaltarikoksiin liittyy runsaimmin rasismia. Kaikista tehdyistä väkivaltarikoksista (176) rasistisia on ollut 33 (19%) (kts. 5.5.2.6). Omaisuusrikoksista rasistiseksi luokiteltuja on ollut kymmenen prosenttia. Tyypillisimmin omaisuusrikoksista rasismia liittyy vahingontekorikoksiin (kts. 5.6.3)

Kaiken kaikkiaan ei-rasististen rikosten hallitseva asema saa skinit näyttämään suhteellisen tavallisilta rikoksen tekijöiltä. Rasistisissa rikoksissa on kuitenkin näkynyt skinien ideologian sekä omaksuttujen opinkappaleiden merkitys (kts. luku 6). Tämä ideologia näkyy selvimmin vuosien 1995 ja 1996 rasistisissa rikoksissa ja niistä toimitettujen esitutkintojen kuulustelukertomuksissa.

Rasististen rikosten vakavuusasteen tarkastelu saa Joensuun skinien tekemät rasistiset rikokset näyttämään esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Britannian skinien vastaaviin verrattuna (Hamm 1993; Christensen 1994; Clarke 1974) vähemmän rasistisen vihan ja totaalisen hävittämisyrittämisen sitomilta. Myös muissa Pohjoismaissa skinit ovat syyllistyneet vakava-asteisempaan rasistiseen väkivaltaan (Bjørge 1997; Lööv 1998; Fangen 1998). Muualla skinit ovat syyllistyneet henkirikoksiin, kuten tappoihin, murhiin ja murhapolttoihin (Hamm 1993), mutta suorien henkirikosten puuttuminen Joensuun skineiltä ei silti lievennä tai poista Joensuun skinien välillä hyvinkin suunnitelmallista, organisoitua, aggressiivista ja rasistista rikollisuutta. Joensuun skinit ovat omassa pai-

kallisessa yhteisössään, tiettyjen yhteiskunnallisten olosuhteiden sekä tietyn toiminnalle alttiin kontekstin tarjoamalla foorumilla toteuttaneet rasistista rikollisuutta induktiivisesti tarkastellen merkittävästi. Vaikutus pienessä yhteisössä on ollut voimakkaampi ja voimallisempi suurempaan verrattuna.

5.8.2 Rasististen rikosten tapahtumapaikat

Rasististen rikosten tapahtuminen pääasiassa julkisissa tiloissa lienee lisännyt niiden huomatuksi tulemista. Samalla julkinen rasistinen käyttäytyminen on tuottanut pelon ilmapiiriä. Rasistiset rikokset ovat keskityneet kaupungin keskustaan. Taajama-alueella, eli lähiöissä ja kaupunginosissa, on tapahtunut vain murto-osa rasistisesta rikollisuudesta.

Taulukko 27: Rasistiset rikokset keskusta/taajama

Tapahtumapaikka	Tekoja	%
Keskusta	39	80
Taajama	9	18
Ei tarkkaa paikkaa	1	2
Yhteensä	49	100

Keskustassa nimenomaan kadut ovat rasististen rikosten näyttämö. Kadulla on tapahtunut eniten rasistisia rikoksia, 17 rikosta, mikä on 35% kaikista rasistisista rikoksista. Rasististen rikosten kohteeksi on voinut varsin helposti joutua myös ravintoloissa tai niiden ulkopuolella. Näissä paikoissa on tapahtunut 11 rikosta, mikä on 22% kaikista rasistisista rikoksista. Sen sijaan kauppatori, huonosta maineestaan huolimatta, ei ole ollut erityisen 'suositettu' rasististen rikosten tapahtumapaikka. Kauppatorilla on tapahtunut 4 rasistista rikosta (8%). Erityisesti ulkomaalaiset saattavat olla välttäneet torin ympäristöä tietoisina sen vaarallisuudesta.

Taulukko 28: Racististen rikosten tapahtumapaikka

Tapahtumapaikka	Tekoja	%
Tori	4	8
Parkkipaikka	4	8
Ravintola	11	22
Katu	17	35
Ei yksityisen henkilön huoneisto	8	16
Yksityinen asunto	0	0
Oppilaitoksen asuntola	0	0
Oppilaitos	1	2
Muu paikka	4	8
Yhteensä	49	100

Rikospaikkatarkastelun perusteella rassistisia rikoksia ei ollut tapahtunut yksityisissä asunnoissa eikä oppilaitosten asuntoloissa. Racistiset rikokset näyttävät sijoittuneen julkisiin tiloihin ja avoimiin toimintaympäristöihin skinien rikosepäilyjen perusteella.

5.8.3 Yhteenveto

Racistisen rikoksen tavallisin ja yleisin tapahtumapaikka on tutkimusaineiston perusteella ollut seuraava:

Muutaman skinin joukko kohtaa ravintolassa tai sen ulkopuolella yhden tai useamman, useimmiten ihonväriltään muusta väestöstä erottuvan ulkomaalaisen tai ulkomaalaista syntyperää olevan henkilön. Yksi skineistä tönäisee ulkomaalaista, jolloin tämä yrittää päästä tilanteesta joko pakenemalla tai puolustautumalla. Skinit väittävät ulkomaalaisen aloittaneen hyökkäyksen joko fyysisellä tai psyykkisellä provosoinnilla ja saavat tätä kautta aiheen väkivallan käyttöön ulkomaalaista kohtaan. Kuvatuunlainen tilanne ei yleisimmin ole ennalta suunniteltu vaan sat-

tumanvarainen; sekä uhri että väkivaltaan syyllistyneet ovat tilanteessa sattumalta. Toimintamalli syyllisillä on kuitenkin etukäteen 'tiedossa', ja sitä käytetään sopivan tilaisuuden tullen.

Toinen tyypillinen esimerkki rasistisesta rikoksesta on liittynyt ennalta suunniteltuun kostoiskuun. Tämä on ollut yhteydessä jonkin aikaisemman, uhrin tekemän (oletetun tai todellisen) asian kostamisen kanssa. Uhri on mahdollisesti toiminut todistajana oikeudenkäynnissä, jossa skinejä on ollut epäiltyinä. Sattumanvaraisuus liittyy suunnittelemattomaan kostoiskuun, jossa sattumanvaraisesti kohdalle sattuneelle ulkomaalaiselle on kostettu jotakin aiemmin muiden ulkomaalaisten kanssa ilmennyttä erimielisyyttä. Malliesimerkki tästä on niin sanottu Valintatalon tapaus, jossa kolme skiniä kohtasivat Valintatalon aulassa kaksi ulkomaalaista tummaihoista opiskelijaa ja pahoinpitelivät toisen heistä kostoksi siitä, että jotkut ulkomaalaiset olivat oletetusti vahingoittaneet yhden skinin autoa. Tätä kautta koston voi nähdä välineellisesti oikeuttamassa hyökkäystä ja väkivallan käyttöä (ks. Katz 1988).

Esitutkintapöytäkirjojen tarkastelu rasististen rikosten osalta osoittaa muutaman ulkomaalaisen joutuneen skinien hyökkäyksen kohteeksi useasti. Tämän mahdollistaa sekä ulkomaalaisten kohtalaisen vähäinen määrä Joensuun alueella että ulkomaalaisten persoonallisten, yksilöllisten piirteiden erilaisuus, ja tästä johtuva erilainen tapa reagoida asioihin. Kaikki ulkomaalaiset eivät ole mukautuneet ja sopeutuneet skinien aiheuttamaan väkivallan ja koston pelkoon, vaan ovat vastustaneet sitä käytettävissään olevin keinoin. Valitettavasti tämä vastustaminen on synnyttänyt uusia väkivaltaisia yhteenottoja skinien ja ulkomaalaisten välillä.

5.9 Asianomistajista eli rikoksen uhreista

Asianomistajalla tarkoitetaan rikoksen kohteeksi joutunutta, niin henkilöä kuin yhteisöäkin, joka on oikeustoimikelpoinen. Uhrista puhutaan silloin, kun rikos on kohdistunut yksittäiseen henkilöön tai henkilöihin. Rikosuhripäivystyksen toiminnanjohtajan Petra Kjällmanin mukaan rikoksen uhriksi voi joutua kuka tahansa ikään, kansalaisuuteen, sukupuoleen tai sosiaaliseen asemaan katsomatta. Hänen mukaansa rikoksen uhriksi joutuminen merkitsee aina yllätystä, vaikka uhriksi joutumista on voitu etukäteen pelätä. Joku joutuu rikoksen kohteeksi ensimmäistä

kertaa, joku toinen on kokenut saman useita kertoja. Uhri voi itsekkin olla rikollinen ja joutua rikoksen kohteeksi tästä syystä tai jostakin muusta syystä. (Kjällman 1996.) Rikoksen uhrista puhutaan yleisessä merkityksessään riippumatta siitä, onko asiasta koskaan tehty rikosilmoitusta. Uhri on henkilö, joka itse kokee joutuneensa rikollisen toiminnan tai yrityksen kohteeksi.

Rikoksen kohteeksi joutuneista puhuttaessa käytetään rikostutkinnaissa ilmausta 'rikoksen asianomistaja'. Rikoksen kohteeksi joutuneen kannalta on olemassa kahdenlaisia rikoksia, asianomistajarikoksia ja virallisen syytteen alaisia rikoksia. Jälkimmäiset tarkoittavat rikoksia, joista seuraa esitutkinta ja syytteen nostaminen automaattisesti rikoksen tultua ilmi. Asianomistajarikoksissa esitutkinta toimitetaan vain, mikäli asianomistaja itse tekee syyttäjälle syytepyynnön (Niemi-Kiesiläinen 2000, 24). Asianomistaja voi peruuttaa tekemänsä syytepyynnön ennen kuin syyttäjä on toimittanut haastehakemuksen käräjäoikeuden kansliaan. Peruuttaminen on lopullista eli asianomistaja ei tekemänsä peruutuksen jälkeen voi tehdä kyseisestä rikoksesta uutta syytepyyntöä.

Tässä tutkimuksessa rikoksen kohteesta puhuttaessa käytetään pääosin uhri-nimitystä, koska ilmaus on yleisyydessään ja merkitsevyydessään hyvin rikoksen kohdetta kuvaava. Lisäksi tutkimuksen kriminologinen ote huomioiden 'uhri'-sanan käyttäminen on luontevaa.

5.9.1 Asianomistajien määrä

Tarkasteluperiodin aikana skinien rikosepäilyihin on liittynyt yksittäinen uhri 465 kertaa. Tämä tarkoittaa sitä, että uhrien esiintyminen on laskettu esitutkinta-aineistosta kumulatiivisesti jättäen huomiotta uhrin mahdollisen aikaisemman esiintymisen skinien rikosepäilyissä. 465 ei siis tarkoita uhrien yhteislukumäärää vaan uhrien esiintymisen useutta. Lukumäärä on skinien rikosepäilyjen lukumäärään (424) verrattuna suurempi, koska monissa rikosepäilyissä on ollut useampi uhri kuten myös yhdeksi epäilyksi lasketuissa rikossarjoissa. Uhrien lukumäärä muodostuu esitutkintapöytäkirjojen rikosepäilyihin liittyvistä yksityisistä asianomistajista ja yrityksistä. Uhreja on tarkasteltu sekä iän, ammatin, kansalaisuuden sekä skinikulttuuriin kuulumisen suhteen. Lisäksi kohdassa 5.10 on tarkasteltu uhrien alkoholistatusta rikoksen tekohetkellä.

5.9.2 Uhrien ikä

Uhrien ikäjakaumaa on tarkasteltu ikäryhmittäin. Ikäryhmät on saatu muodostamalla viisi ikäryhmää uhrien iän perusteella. Uhrien iät on laskettu rikoksen tapahtumavuoden perusteella.

Taulukko 29: Asianomistajat ikäryhmittäin¹

Ikä (vuotta)	Asianom.	%
Alle 20	117	38
20–29	100	32
30–39	39	13
40–49	31	10
Yli 50	25	8
Yhteensä	312	100

¹ Asianomistajia yhteensä 465, yrityksiä 153 (33 %)

Skinien uhreista suurimman ikäryhmän ovat muodostaneet alle 20-vuotiaat, joiden lukumäärä on ollut 117 (38% kaikista uhreista). Ikäryhmien osuudet ovat vähentyneet uhrien iän kasvaessa, ja yli 50-vuotiaita on ollut vain 25 (8%). Skinit näyttävät osallistuneen eniten juuri oman ikäryhmänsä nuoriin kohdistuneisiin rikoksiin. 15–20-vuotiaat nuoret liikkuvat usein muita ikäryhmiä intensiivisemmin paikoissa, jotka ovat rikosten tekemiselle ja niiden kohteeksi joutumiselle erityisen alttiita.

Suurin osa tutkittavista skineistä on syntynyt 1970-luvulla, ja tässä ikäkohortissa on myös ollut eniten asianomistajia. Skinien tekemien rikosten kohteiksi ovat usein valikoituneet heidän kanssaan samanikäiset nuoret, jotka ovat liikkuneet samoissa paikoissa samoihin aikoihin. Nuorten elämänpiirin yhteneväisyys, johon liittyy tapojen, tottumusten ja intressien samankaltaisuus saa nuoret helposti hakeutumaan tilanteisiin, jotka ovat myös rikosten tekemisen suhteen potentiaalisia (vrt. Sanders 1981). 1970-luvulla syntyneiden skinien joukossa on myös ollut

asianomistajina kuultuja skinejä, ja näissä tapauksissa skinien välinen tappelu on johtanut rikostutkintaan.

Mahdollisesti 15–20-vuotiaat ovat skinien aktiivisen toiminnan (tarkasteluajanjakson 1995–1998) aikana olleet itsekin halukkaita kaha-koimaan skinien kanssa ja omalta osaltaan etsineet mahdollisuuksia yhteenottoihin. Kuitenkaan tuohon ikäkohorttiin kuulumisen ei automaattisesti ole vaikuttanut skinirikosten uhreiksi joutumiseen, vaan tapojen, toiminnan ja intressien samankaltaisuudella on ollut työntävä vaikutuksensa.

Vanhempien ikäryhmien (yli 30-vuotiaat) osuus on jäänyt tarkastelussa varsin pieneksi. Heidän joutumiseensa rikoksen kohteeksi on suuressa osin vaikuttanut sekä sattuma että tietyn ammatin harjoittaminen. Esimerkiksi yksityisyrittäjänä, vahtimestarina, poliisina tai muuna vastaavana toimiminen on lisännyt mahdollisuutta joutua skinirikoksen kohteeksi. Yrittäjiin on kohdistunut suurimmaksi osaksi omaisuusrikoksia ja vahtimestareihin sekä poliiseihin virkamiehen väkivaltaista vastustamista ja haitantekoa virkamiehelle. Näin määrätyt ammattinimekkeet ovat vaikuttaneet skinien rikosten kohteeksi joutumiseen, poliisien sekä vahtimestarien kohdalla jopa työajan ulkopuolella.

5.9.3 Yrityksen rikoksen kohteena ja uhrin ammatti

Suurimman ryhmän rikoksen kohteista muodostavat yritykset, ja niiden osuus kaikista rikoksen kohteista on 33% (153). Yritys on määritelty rikoksen kohteeksi silloin, kun sille ei ole ollut esitutkintapöytäkirjan perusteella määriteltävissä selkeätä edustajaa tai omistajaa, jonka voisi katsoa suoraan joutuneen tietyn rikoksen kohteeksi. Suoraan rikoksen kohteeksi joutuneita yrittäjiä uhreissa on 22 (8%). Tämä luku sisältää liikkeen harjoittajat ja yksityisyrittäjät, jotka ovat omakohtaisesti joutuneet rikoksen kohteeksi.

Tarkasteltaessa asianomistajia ammattiluokittain sekä opiskelijoiden (42%) että työntekijöiden (30%) osuudet nousevat selvästi esille. Opiskelijoissa, koululaisissa ja työntekijöissä on paljon skinien kanssa samoihin ikäluokkiin kuuluneita henkilöitä. Kuulumisen samaan ikäkohorttiin yhdessä samankaltaisten mieltymysten ja kokoontumispaikkojen kanssa ovat ylläpitäneet ja lisänneet mahdollisuuksia joutua skinien rikosten kohteeksi.

Taulukko 30: Henkilöasianomistajan ammatti¹

Ammatti	lkm	%
Yrittäjä	22	8
Ylempi toimihenkilö	17	6
Alempi toimihenkilö	26	9
Työntekijä	86	30
Opiskelija/koululainen	121	42
Työtön	5	2
Muu	14	5
Yhteensä	291	100

¹ Yhteensä 312, ammatista ei tietoa 21

Ylempien (6%) ja alempien (9%) toimihenkilöiden osuudet ovat jääneet pieniksi. Heidän harvalukuisuuttaan skinirikosten uhrien joukossa selittää kyseisten ammattinimikkeiden harjoittajien ikä sekä mahdollisesti erilaiseen elämämpiiriin suuntautuminen, ja liikkuminen eri paikoissa skineihin verrattuna. Nämä tekijät ovat vähentäneet mahdollisuutta joutua skinien tekemien rikosten kohteeksi.

5.9.4 *Ulkomaalaista syntyperää olevat uhrin*

Ulkomaalaista syntyperää olevat henkilöt ovat olleet uhreina skinien rasistisissa rikoksissa, toisin sanoen rikos on tässä tutkimuksessa määriteltä rasistiseksi sen kohdistuessa ulkomaalaista syntyperää olevaan henkilöön. Ulkomaalaisten uhrien osuus on tarkasteluajanjakson aikana ollut 7 prosenttia (21). Verrattuna rasistisen rikollisuuden osuuteen (12%) skinien rikollisuudessa kyseisenä aikana, lukumäärä prosenttiosuuksineen näyttää alhaiselta. Ulkomaalaisten uhrien varsin vähäiseen lukumäärään on vaikuttanut osaltaan poliisin esitutkintapöytäkirjoihin

kuulusteltavien kansalaisuuksista tekemät merkinnät. Merkinnät ovat kansalaisuuksien suhteen useissa pöytäkirjoissa olleet puutteelliset. Tästä kertovat jossakin määrin tapaukset, joissa kansalaisuudesta ei ole pöytäkirjan mukaan ollut tietoa (12). Ulkomaalaiset rikoksen kohteeksi joutuneet henkilöt ovat lisäksi voineet saada Suomen kansalaisuuden, jolloin heidät on tilastoitu suomalaisiksi.

Taulukko 31: Asianomistajan kansalaisuus¹

Kansalaisuus	lkm	%
Suomi	279	93
Muu kuin suomi	21	7
Yhteensä	300	100

¹ Kansalaisuus ei tietoa 12

Ulkomaalaiset asianomistajat kuuluvat lukuisiin kansalaisuuksiin. Vaillinaisten sekä kansalaisuus- että syntymämaatiетоjen takia kansalaisuuksia ei ole eritelty tilastollisesti. Esitutkintapöytäkirjojen perusteella kuitenkin afrikkalaista syntyperää olevat muodostavat ulkomaalaisten asianomistajien pääosan.

Kansalaisuuteen liittyvien yhteisten piirteiden (afrikkalaisuuden) lisäksi monet ulkomaalaiset rikoksen kohteeksi joutuneet ovat syntyneet 1960-luvulla. Ulkomaalaiset uhrin ovat usein olleet skinejä yli kymmenen vuotta vanhempia, kuitenkin aktiivisesti kaupungin keskustassa liikkuneita miehiä. Samat uhrin ovat joutuneet ulkomaalaisiin kohdistuvissa rikoksissa kohteeksi useita kertoja. Näyttää siltä, että nämä rikosten kohteeksi joutuneet eivät ole antaneet periksi eivätkä ole vetäytyneet syrjään aktiivisesta toiminnastaan, vaan ovat jatkaneet liikkumistaan haluamaansa aikaan kaupungin keskustassa. Jotkut näistä usein skinien rikosten kohteeksi joutuneista ovat lisäksi itse syyllistyneet rikoksiin skinenä kohtaan.

Muiden ikäryhmien osuus ulkomaalaista syntyperää olevien asianomistajien joukossa on ollut vähäinen ja rikoksen kohteeksi joutuminen on ollut hyvin sattumanvaraista. Lisäksi he ovat voineet joutua omaisuusrikoksen kohteeksi harjoittamansa ammatin tai omistamansa yrityksen perusteella, tosin ulkomaalaista syntyperää oleva yrittäjä on joutunut rikoksen kohteeksi ensisijaisesti syntyperänsä takia. Naisia ulkomaalaisissa asianomistajissa ei ole lainkaan.

5.9.5 Asianomistajat: yhteenveto

Kaikissa ikäryhmissä rikoksen kohteeksi valikoitumiseen liittyy yhtä hyvin sattumanvaraisuus kuin suunnitelmallinen kohteen valinta. Vanhemmissa ikäryhmissä henkilö on joutunut rikoksen kohteeksi sattumalta kohdatessaan skinijoukon, mutta varsin usein suunnitellusti liikkeenharjoittajana joutuessaan omaisuusrikoksen kohteeksi. Myös nuorempien ikäryhmien osalta sattumanvarainen kohtaaminen skinijoukon kanssa on usein käynnistänyt rikoksen. Suunnitelmallisessa rikollisuudessa 1960- ja 1970-luvuilla syntyneiden kohdalla valikoitumiseen vaikuttavaksi tekijäksi on noussut kosto.

Ulkomaalaista syntyperää olevien henkilöiden lukumäärä skinien rikosten asianomistajina ei lukumäärällisesti vaikuta suurelta. Tämä on kuitenkin suhteutettava sekä Joensuun kaupungin asukaslukuun että ulkomaalaisväestön osuuteen tästä luvusta. Lisäksi on muistettava, että ulkomaalaisten riski tulla pahoinpidellyiksi on Joensuussa selvästi suurempi muihin kaupunkeihin verrattuna (Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus 1999).

5.9.6 Rikoksesta epäillyn ja uhrin välisestä suhteesta

Rikoksesta epäillyn ja uhrin välisen suhteen konstruoiminen esitutkitapöytäkirjojen perusteella on osoittautunut vaikeaksi. Asianomaisten keskinäisiin väleihin liittyvät maininnat ovat monissa tapauksissa olleet epämääräisiä, eivätkä ole ilmentäneet edes osittain tarkkaa kuvausta tuntemisen asteesta ja suhteen laadusta. Näin ollen osallisten keskinäisten välien tarkastelussa on pitäydytty yleistasoisessa tulkinnassa.

424 rikosepäilystä on 162 ollut vailla läsnä ollutta asianomistajaa, toisin sanoen rikoksen kohteena on ollut joko yritys tai yksityishenkilö, joka ei ollut rikoksen tapahtuessa paikalla. 21 rikosepäilyssä ei ollut lainkaan mainintaa asianosaisten välisestä suhteesta. 72 rikoksessa asianosaiset eivät tieneet tai tunteneet toisiaan ainakaan pöytäkirjamerkintöjen perusteella, toisin sanoen aineistosta ei ole käynyt ilmi asianosaisten keskinäinen tunteminen, ja 169 epäilyssä asianosaiset tiesivät tai tunsivat toisensa pöytäkirjamerkintöjen perusteella.

Tyypillisesti rikoksesta epäillyn ja uhrin suhde on näyttäytynyt eräänlaisena joko molemmin tai toisinpuoლისena tunnistamisena. Epäiltyä ja uhria on mahdollisesti yhdistänyt yhteinen kaveri tai muu tuttu, tai he ovat voineet käydä samaa koulua. Tunnistamiseen on osaltaan vaikuttanut kaupungin asukasmäärän pienuus sekä nuorten yhteisön suppeus.

5.10 Epäillyn ja uhrin alkoholistatuksesta

Alkoholistatukseen selvittäminen 1990-luvun Joensuun poliisilaitoksella tuotetusta esitutkinta-aineistosta on ollut vaikeata, sillä

1. sähköinen rikosilmoitusjärjestelmä (RiKi) ei ole tuolloin vielä ollut käytössä ja
2. alkoholistatukseen merkitseminen on tuolloin ollut poliisin osalta vapaaehtoista.

StatFin-tietokannasta löytyy tieto rikoksiin syyllistyneiden alkoholistatuksesta, ja tämä koskee vain selvitettyjä rikoksia. Rikoksen uhrin osalta alkoholistatusta ei ole selvitetty.

Asianosaisten humalatilien selvittäminen esitutkinta-aineiston perusteella ei ole ollut yksinkertaista, sillä pöytäkirjoissa ei ole standardimerkintää humalatilasta. Alkoholien mukana olemisen selville saamiseksi on täytynyt käydä läpi koko esitutkinta-aineisto ja etsiä kuulustelupöytäkirjoista mainintoja ja viittauksia humalatilaan.

Tieto alkoholien mukanaolosta on välittynyt joko rikoksen tekijän, uhrin, todistajan tai poliisin mainitsemana. Samassa pöytäkirjassa tieto on voinut välittyä useamman kuin yhden mukana olleen kautta. Koodauksen perusyksikkönä on ollut yksittäinen rikosepäily, ja koska rikose-

päilyssä on voinut olla useita epäiltyjä ja uhreja, yksi maininta tekijän/uhrin juopumustilasta on riittänyt koodausmerkintään humalatilasta. Toisin sanoen tekijän ja uhrin humalatiila on mainittu yhden tai useamman mainitsemana, ja yksi maininta on ollut merkinnän peruste.

Alkoholistatuksen eksplikoiminen esitutkimintapöytäkirjoista saadun informaation perusteella ei ole ollut ongelmatonta. Joko rikoksesta epäillyn tai uhrin humalatiilan määrittämisessä ainoat todennettavat merkinnot ovat olleet poliisin puhallustestien promillelukemat. Lisäksi alkoholistatuksen selvittämistä on vaikeuttanut se, ettei osallisten humalatiilaa ole automaattisesti kysytty puhuttamisen yhteydessä. Huomattavaa on se, että muista kuin liikenne rikoksista väkivaltarikoksissa on useimmiten selvitetty osallisten alkoholistatus. Omaisuusrikoksissa puolestaan asia on selvitetty harvoin. Lisäksi asianosaisilta saadun tiedon luotettavuudesta ei voi olla varma: esimerkiksi epäillyt voivat pyrkiä rikoksen oikeuttamiseen sanoessaan sen tehdyn juovuksissa (ks. 7. luku). Tässä saadun informaation luotettavuutta ei kuitenkaan ole kyseenalaistettu, vaan epäillyn, uhrin tai molempien maininta humalatilasta on huomioitu tosiasiatietona.

Rikoksesta epäillyn ja uhrin alkoholistatuksesta on ollut mainintoja seuraavasti. Rikoksesta epäillyn/epäiltyjen alkoholistatus on mainittu esitutkimintapöytäkirjoissa 231 kertaa (54 % kaikista rikosepäilyistä). Epäillyn mainitaan olleen juovuksissa 199 (86%) ja selvä 32 (14%) tapauksessa. Alkoholista ei ole mainittu epäillyn yhteydessä lainkaan 193 rikosepäilyssä (46%).

Uhrin ja epäillyn alkoholistatuksesta on löytynyt mainintoja niin, että uhri on ollut juovuksissa yhteensä 65 rikosepäilyssä. Pelkästään uhri on ollut juovuksissa 18 rikosepäilyssä. Lisäksi molemmat, sekä rikoksesta epäilty että uhri ovat olleet juovuksissa 47 rikosepäilyssä. Näin ollen yhteensä 217 rikosepäilyssä jompi kumpi, uhri tai epäilty on ollut alkoholin vaikutuksen alaisena, toisin sanoen näihin rikoksiin on liittynyt alkoholi jomman kumman osallisen kautta.

Rikoksesta epäillyn alkoholistatusta on tarkasteltu myös rikoslajiryhmittäin (väkivalta-, omaisuus- ja muut rikokset). Väkivaltarikosten ja alkoholin yhteyttä osoittaa se, että rikoksista, joissa alkoholi on ollut mukana, on ollut 54% väkivaltarikoksia (omaisuusrikokset 23%, muut rikokset 24%).

Alkoholi on ollut mukana useimmin väkivaltarikoksissa, joista 61 % on tapahtunut alkoholin myötävaikutuksella. Vastaava luku oli omaisuusrikoksissa 28% ja muissa rikoksissa 55%.

Väkivaltarikoksista alkoholi on liittynyt yleisimmin pahoinpitelyrikkoksiin (lievä pahoinpitely, pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely). Epäillyn kohdalla alkoholi on mainittu 63%:ssa kaikista pahoinpitelyrikoksista, mikä on 48 % kaikista väkivaltarikoksista. On kuitenkin huomattava, että suuri osa (37%) pahoinpitelyistä ja yli puolet (52%) väkivaltarikoksista on tehty ilman alkoholia (tai ilman nimenomaista mainintaa siitä).

Kun tarkastellaan omaisuusrikollisuutta alkoholistatuksen suhteen vahingontekorikokset näyttävät useimmin alkoholiin kytkeytyneiltä. Alkoholi on ollut mukana 59 prosentissa vahingontekorikoksista, mikä on 20% kaikista omaisuusrikoksista. Tähän on vaikuttanut mahdollisesti vahingontekorikoksiin yleisimmin liittyvä impulsiivisuus, mikä vahvistuu alkoholin vaikutuksesta. Lisäksi vahingontekorikosten yhteydessä nostetaan alkoholin mukanaolo helpommin esille verrattuna varkausrikoksiin.

Muista rikoksista erilaiset liikenne rikokset (rattijuopumus, liikenteen vaarantaminen, ajokorttitta ajo, liikenne rikkomus) ovat eniten olleet yhteydessä alkoholin käyttöön (30% kaikista muista rikoksista). Vaikka skinit ovatkin olleet muita nuoria vähemmän epäiltyinä liikenne rikoksista (johdanto), näkyy humalatila heidän liikenne rikoksissaan selvästi, varsinkin runsaiden rattijuopumusepäilyjen kautta.

Osassa rikosepäilyjä alkoholia ei ole mainittu lainkaan (193 rikosta). Näistä epäilyistä 102 rikosta on ollut vailla läsnäolevaa rikoksen uhria eli kyseessä on ollut yritys tai julkisyhteisö. Lisäksi näihin rikosepäilyihin ovat kuuluneet rikokset, joissa yksityishenkilö on ollut rikoksen kohteena, mutta ei ole ollut paikalla rikoksen tapahtuessa (esim. varastossa tai verkkokellarissa tapahtuneet omaisuusrikokset). Eri rikoslajeista alkoholin mukanaoloa ei myöskään ole mainittu 37 pahoinpitelyrikoksessa eikä omaisuusrikoksista 67 varkaus- ja 19 vahingontekorikoksessa.

Esitutkinta-aineistossa on ollut useita pöytäkirjoja, joissa rikosepäilyn tapahtumapaikka on antanut viitteitä alkoholin mahdollisesta mukanaolosta, mutta alkoholia ei kuitenkaan ole mainittu. Tällaisia tapahtumapaikkoja ovat olleet ravintola (19), katu (32) ja tori (10). Esimerkiksi rikos on voinut tapahtua pubissa ilta-aikaan, mutta sen paremmin epäilty, uhri kuin mahdolliset todistajatkaan eivät ole maininneet alkoholin mukanaolosta mitään, eikä myöskään osapuolia puhuttanut poliisi. Tällöin alkoholistatusta ei ole merkitty epäillyn eikä uhrin kohdalle maininnan puuttuessa. Paikka potentiaalisena viitteenä alkoholin mukanaolosta ei ole riittänyt alkoholimerkintään, vaikka paikka muutoin olisi ollut 'sopiva'.

Systemaattisten alkoholistatusta koskevien tietojen puuttuminen on vaikeuttanut alkoholimerkintöjen löytämistä esitutkinta-aineistosta. Merkintöjen vaillinaisuus osoittaa, että lähes puolet rikosepäilyistä on ollut vailla merkintää rikoksen osallisten alkoholistatuksesta. Rikosepäilyt, joissa on maininta osallisten päihtymystilasta, ovat useimmin olleet väkivaltarikoksia. Omaisuusrikoksista puolestaan vahingontekorikokset ovat olleet enemmistönä. Tämä kuvaa sitä, että alkoholi on yleisimmin ollut mukana rikoksissa, joihin on liittynyt impulsiivisuutta sekä voiman ja väkivallan käyttöä. Vaillinaisista merkinnöistä huolimatta on selvää, että alkoholin rooli skinien rikollisessa toiminnassa on ollut merkittävä. Skinit ovat sekä osallistuneet rikolliseen toimintaan että perustelleet rikoksiaan alkoholin kautta.

5.11 Yhteenveto

Joensuun skinien rikollisuus on vastoin sitä koskenutta ennakkokäsitystä näyttäytynyt tarkasteluperiodin 1995–1998 aikana heterogeenisena. Tämä tarkoittaa sitä, että skinit ovat kyseisenä aikana olleet syyllisiksi epäiltyinä moninaisten rikosnimikkeiden perusteella. Aikaisemmin skinirikollisuuden määreenä pidetty väkivaltaisuus ei ole näyttäytynyt yksinomaisena rikostyyppinä. Skinit eivät ole myöskään niin yhtenäinen ryhmä kuin heidät julkisuudessa on nähty. Tutkittujen skinien joukossa on sekä väkivalta- että omaisuusrikossuuntautuneita henkilöitä.

Kokonaisuutena skinien rikollisuus on kuitenkin väkivaltasuuntautunutta, esimerkiksi verrattuna samanikäisten nuorten rikollisuuteen (luku 1). Sekä skinien väkivaltainen rikoslajisto että -nimikkeistö korostuvat muihin nuoriin lainrikkojiin verrattuna.

Skinien tarkasteluajanjakson rasististen rikosten osuus (12%) ei ilmennä rikollisuuden yksipuolista ideologista sitoumusta, jota toteutettiin rikollisin keinoin. Rasististen rikosepäilyjen osuus ei kuitenkaan suoraan mittaa skinien rasistisen ideologian eikä rasistisen (rikollisen) toiminnan laajuutta. Tutkimusaineistona olleiden esitutkintapöytäkirjojen sisältämä data ei ole sisältänyt erittäin todennäköistä poliisin tietoon tulematonta rikollisuutta. Lisäksi rasistiseen rikollisuuteen liittynyt ideologinen aspekti on jäänyt aineiston luonteen takia heikosti todennettavaksi.

Skinirikollisuuden suunnitelmallisuuden aste on vaihteleva. Vaihtelu sattumanvaraisuuden ja suunnitelmallisuuden välillä näkyy sekä väkivalta- ja omaisuusrikollisuudessa. Molemmissa rikoslajeissa rikos on voitu joko toteuttaa impulsiivisesti hetken mielihohteesta tai sitä on voitu suunnitella etukäteen ennen rikoksen toteuttamista. Lisäksi samaan rikostapahtumaan on voinut liittyä sekä suunnitelmallisuutta että sattumaa, esimerkiksi omaisuusrikoksissa, joissa tiettyyn paikkaan murtautuminen on ollut etukäteen harkittu ja suunniteltu, mutta rikospaikasta ja mahdollisesta anastettavaksi kelvollisesta tavarasta ei ole ollut tietoa.

6 SKINIEN JÄRJESTÄYTYMINEN JA HIERARKIA

Tässä luvussa kuvataan skinien järjestäytymistä poliisin skinheadien kerhotalolle tekemän kotietsinnän jälkeen suoritetun laajan esitutkinnan perusteella. Tarkasteltavana on ollut yli 300 sivun esitutkimateriaali (Poliisin esitutkintapöytäkirja 1998). Koska esitutkinta tapauksen osalta oli kestänyt kauan, ja tutkinta siirtynyt lopulta Keskusrikospoliisille, kyseinen esitutkintapöytäkirja ei ole mukana aineiston varsinaisessa tilastollisessa analyysissä. Lisäksi kyseinen tapaus on poikennut muista esitutkinnassa olleista jo laajuutensakin takia. Pöytäkirja sisältää laajan ja kattavan selostuksen skinien järjestäytymisen alkuvaiheista ja ryhmän sisäisestä hierarkiasta. Pöytäkirja on tarjonnut hyvän aineiston tarkastella kvalitatiivisesti skinien järjestäytymistä ja sisäisiä voimasuhteita.

6.1 Skinien kerhohuoneisto

Poliisi suoritti marraskuun loppupuolella 1997 kotietsinnän skinien kerhotalolle Joensuussa. Jo aiemmin saman vuoden maaliskuussa silloinen kerhohuone oli tarkastettu. Tuolloin poliisi oli takavarikoinut kerhotiloista lyömä- ja teräaseita (pesäpallomailoja ja kirveen), hormoniampulleja, neuloja sekä vahvaa alkoholia (pirtua). Kevään 1997 kotietsinnän poliisi toteutti joensuulaisten skinien aikaisemman rikoksen esitutkinnan kautta ilmitulleiden seikkojen perusteella.

Marraskuun kotietsintään poliisi oli ryhtynyt saamiensa yleisö- ja muiden vihjeiden perusteella, joiden mukaan paikassa oli myyty alkoholijuomia laittomasti ja myös alaikäisille. Saatujen vihjetietojen ja suoritettujen tiedustelujen perusteella poliisi oli todennut skineihin kuuluneen, kerhohuoneiston vuokranneen henkilön osaltaan syyllistyneen mainittuun toimintaan.

Marraskuun lopussa 1997 tehdyssä kotietsinnässä poliisi löysi huoneistosta luvattomia aseita, laitonta tuontitavaraa (hormonivalmisteita) ja alkoholijuomia. Lisäksi poliisi takavarikoi runsaasti rasismiin ja muukalaisvihaan yllyttävää materiaalia. Tämä materiaali (julisteet, tarrat, julkaisut, T-paidat ja CD-levyt) oli ollut tiloissa selkeästi esillä ja kerholle tulleiden nuorten saatavilla. Poliisi löysi huoneistosta myös asiakirja-aineistoa, jonka perusteella ja edellisten löydösten lisäksi voitiin olettaa, että huoneistossa oli harjoitettu alkoholijuomien myyntiä sekä rassistisen materiaalin levitystoimintaa. Toiminnan katsottiin ilmentäneen piirteitä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan, ja tapauksen tutkinta siirrettiin Keskusrikospoliisille.

6.2 'Kiihottaminen kansanryhmää vastaan' skinien kerhotoiminnassa

Rikosnimikkeenä kiihottaminen kansanryhmää vastaan liittyy rikoslaisissa sotarikoksiin ja rikoksiin ihmisyyttä vastaan (RL 11:8§1). Rikoslain mukainen määritelmä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan on seuraava:

”Joka yleisön keskuuteen levittää lausuntoja tai muita tiedonantoja, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin kansallista, rodullista, etnistä tai uskonnollista ryhmää taikka niihin rinnastettavaa kansanryhmää, on tuomittava kiihottamisesta kansanryhmää vastaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

Skinien vuokraamasta huoneistosta löydetty materiaali ja sen levittäminen sekä julkisesti esillä pitäminen olivat täyttäneet edellä olevat kriteerit, ja poliisi käynnisti tutkinnan skinien toiminnasta ja mahdollisista yhteyksistä muihin vastaavaa toimintaa harjoittaneisiin järjestöihin myös Skandinaviassa ja Yhdysvalloissa.

Liiketoiminnasta vuokratussa huoneistossa vastasi skinien jo vuonna 1993 perustama yhdistys, jota oli haettu myös Patentti- ja rekisterihallituksen yhdistysrekisteriin. Tuolloin järjestön nimenä oli ollut Suomen Isänmaallinen Liike (SIL), ja yhdistyksen tarkoituksena oli määriteltä suomalaisen kansallisen itsetunnon kohottaminen, päättäjiin vaikutta-

minen kansallisten etujen toteutumiseksi, jäsenistön Suomen historian ja politiikan tietojen parantaminen, erilaisen yhteistoiminnan järjestäminen (esim. kerhoillat) ja suomalaisten keskinäisen yhteistoiminnan ja hengen edistäminen. Yhdistyksen rekisteröitymishakemus vedettiin kuitenkin runsaan vuoden kuluttua hakemuksen jättämisestä pois.

Sittemmin skinit perustivat Karelian Survivals ry:n varsinaisen toimintansa peitejärjestöksi. Karelian Survivals ry:n perustamisasiakirjan allekirjoittivat 5.8.1996 neljä skinhead-toiminnassa aktiivisesti mukana ollutta nuorta. Yhdistys hyväksyttiin merkittäväksi Patentti- ja Rekisterihallituksen yhdistysrekisteriin 15.5.1997.

Varvintiellä (entisissä Lihakunnan tiloissa) sijainnut Karelian Survivals ry:n toimitila oli asiakirjojen mukaan tosiasiallisesti vuokrattu Joensuu Skins -järjestön kerhotilaksi. Vuokralaiseksi oli vuokrasopimuksessa merkitty skiniryhmän aktiivijäsen. Karelian Survivals ry oli sääntöjensä mukaan tarkoitettu toimimaan 'survivalia' eli henkiinjäämistä harrastavien henkilöiden toimintaa edistävänä yhdistyksenä. Kuulustelussa yhdistyksestä kysyttäessä mukana olleet nuoret kertoivat, että yhdistyksessä harrastettiin muun muassa värikuula-ammuntaa, kalastusta ja retkeilyä. Kuitenkin esitutkinnan mukaan yhdistyksen kuvatuunlainen toiminta oli jäänyt vain nimelliseksi. Tosiasiallisesti keskeistä oli varsinaisen aatteellinen ja järjestöllinen skinhead-toiminta.

Sekä yhdistyslain noudattamiseen liittyviä pöytäkirjattuja kokouksia että kirjanpitoa ja jäsenrekisteriä ei havaintojen mukaan ollut pidetty. Yhdistykseltä puuttuivat myös toimintasuunnitelmat ja -kertomukset sekä varsinaisen oma tili. Poliisi on olettanut, että yhdistys oli perustettu 'varjojärjestöksi' suojaamaan Joensuu Skins -järjestön toimintaa. Tämän organisoituneen järjestön johdossa ovat olleet samat henkilöt kuin Karelian Survivals ry:n johtoportaan.

Molempien yhdistysten on todettu harjoittaneen senlaatuista liiketoimintaa ja rahavarojen hoitoa, jotka olisivat edellyttäneet vähintään yksinkertaista kirjanpitoa. Kuulusteltujen skinien mukaan tämä oli kuitenkin laiminlyöty odotettavissa olevien poliisiratsioiden pelon takia, ja jottei oikea kuva toiminnasta, sen taloudellisuudesta ja sisällöstä olisi paljastunut. Kirjanpitorikoksesta laaditun erillisen rikosilmoituksen mukaan "joensuulaiset skinheadeiksi lukeutuneet henkilöt ovat perustaneet järjestönsä rinnalle rekisteröidyn yhdistyksen, jonka nimissä ja lukuun sekä toiminnan ylläpitämiseen on tehty liiketapahtumia, joiden kirjaaminen olisi edellyttänyt kirjanpitoa, joka on kokonaan laiminlyöty."

Epäiltynä kirjanpitorikoksesta oli samoja henkilöitä, jotka olivat olleet allekirjoittamassa Karelian Survivals ry:n perustamisasiakirjaa. Kaksi heistä oli muuttanut sittemmin toiselle paikkakunnalle, ja rahastohoidollisiin tehtäviin astui vuonna 1997 syys–lokakuussa toinen henkilö. Tämä kertoi aluksi kuulustelussa, että kerholla ei ollut organisoitunutta johtoa, vaan kaikki skinit huolehtivat asioista yhdessä. Myöhemmin hän kuitenkin myönsi maksaneensa kerhon vuokra- ja muita laskuja sekä pitäneensä muistilistaa kerhon varoista ja otetuista veloista. Lisäksi kuulusteltu kertoi skinheadien arvoasteikosta, jota selostetaan myöhemmin. Seuraavaksi kuvaillaan skinien vuokratusta huoneistossa eli kerhossa harjoittamaa toimintaa.

6.2.1 Skinien kerhotoiminta

Skinit olivat vuokranneet ensimmäisen huoneiston Varvintieltä entisen teurastamon tiloista 1.10.1996 alkaen. Poliisi teki paikkaan kotietsinnän 6.3.1997, minkä jälkeen skinit vuokrasivat uudet kerhotilat Karjalankadulta 5.9.1997, jossa toiminta jatkui samanlaisena kuin aiemmassakin tilassa. Seuraavassa kuvataan Karjalankadulla sijainnutta huoneistoa, jonka skinit vuokrasivat entisen kerhopaikkansa vuokrasopimuksen loputtua.

Skinhead-joukkiossa aktiivisesti toiminut henkilö oli allekirjoittanut vuokrasopimuksen ja kertonut kuulustelussa, että tarkoituksena oli hankkia huoneisto skinien kerhotilaksi. Yleiskuvauksen mukaan tämä kerhotilaksi hankittu huoneisto oli kahdessa tasossa sijaitseva, liike- ja toimitiloiksi tarkoitettu huoneisto. Ensimmäisessä kerroksessa oli yksi huone ja alakerrassa kaksi varsinaista huonetta sekä kolme tavaran säilytykseen tarkoitettua varastotilaa. Poliisi havaitsi kotietsinnän yhteydessä, että katutason huoneeseen oli sijoitettu erilaisia pelilaitteita sekä biljardipöytä. Alakerran toinen huone oli sisustettu baaritulaksi, jossa oli alkoholijuomien myyntiä varten baaritiski, tuolit, pöytiä ja kylmäkaappi olutpulloineen. Baaritiskin myyntipuolella oli lisäksi kassakone, jonka myöhemmin löytyneessä rahalippaassa oli mahdollisesti illan aikana myytyjen tuotteiden tuotto.

Oluen ja muiden alkoholijuomien myynnin lisäksi kerhotilassa harjoitettiin erilaisten rassististen julkaisujen, kuten T-paitojen ja CD-levyjen myyntiä. Kuulusteluissa skineihin lukeutuvat henkilöt myönsivät,

että levyjä oli myyty toiminnan rahoittamiseksi, esimerkiksi huoneiston vuokran maksamiseksi. Levyjä on luonnehdittu hyvää musiikkia sisältäviksi, ei missään tapauksessa rasistisiksi. Myydyistä T-paidoista on löytynyt muun muassa Laku-Pekka-kuvio, jossa kuvion yli on vedetty punainen viiva ja toisella puolella on teksti 'sano ei lakupekoille'. Kuulusteluissa kuulusteltavat ovat väittäneet kuviota antirasistiseksi, koska paita on heidän mukaansa ollut Laku-Pekka-merkin vastainen.

Kysymys:

”Onko lakupekka-paidoissa mielestäsi rasistista tekstiä tai kuvallista viestiä?”

Vastaus:

”Ei ole. Paita on antirasistinen. Siinä on lakupekan päällä vinossa punainen paksu viiva. Käsitän tuon siten, että paita on lakupekka-merkin vastainen. Tuota kuviotahan on lakritsimakeisissakin.”

--

Kysymys:

”Onko lakupekka/sano ei lakupekoille-paita mielestäsi rasistinen?”

Vastaus:

”Mielestäni paidat eivät ole rasistisia. Paidan ilmaisulla tarkoitetaan kyllä tummaihoista ihmistä.”

”Myytävissä julisteissa esim. valepakolainen ym. ei mielestäni ole rasistisuutta. Valepakolainen-julisteessa on tietysti pakolaiselle kehoitus muuttaa pois.”

Kuulustellut ovat ilmeisesti olleet tietoisia siitä, että syyte rasistisen materiaalin levittämisestä johtaisi todennäköisesti tavallista kovempaan rangaistukseen ja ovat kiistäneet T-paidan kuvan rasistisuuden. Kuulusteluissa on muutenkin pyritty välttämään rasistisia ilmauksia, mutta lähes kaikkien kuulusteltujen kertomuksista on ollut todettavissa joensuulaisten skinheadien selvänä pyrkimyksenä olleen vaikuttaa Suomen ulkomaalaispolitiikkaan ja vaikeuttaa maahanmuuttajien asemaa niin Joensuussa kuin koko maassakin.

6.3 Skinien kannanottoja Suomen ulkomaalaispolitiikasta

Kuulustelukertomuksissaan eräät skinit ottivat kantaa niin Suomen pakolaispolitiikkaan kuin ulkomaalaisten asemaankin.

”Katson olevani ns. skini. Olen kuulunut skiniporukkaan alusta lähtien eli useita vuosia varmaankin noin 16-vuotisesta lähtien. ...

Silloin joukkoon kuului enintään kaksikymmentä saman henkistä. Niistä ajoista skinien lukumäärä on koko ajan lisääntynyt. Toiminnassa on ollut koko ajan ulkomaalaisia torjuvaa asennetta. Ulkomaalaisten nuorten miesten vastainen asenteeni johtuu esim. että en ymmärrä miksi ulkomaalaiset nuoret miehet tulevat tänne Suomeen. Heitä tarvittaisiin varmaan omassa maassaan.”

”Kysymykseen miksi minulla oli em. kuvia ja julisteita asuntoni seinillä vastaan, että kuvat ja julisteet kuuluvat skinikulttuuriin.

Minulla oleva poliittinen näkemys ulkomaalaisia kohtaan on vahva, jossa arvostelen Suomen ulkomaalaispolitiikkaa. Vaikka näkemykseni on erilainen kuin Suomen ulkopoliitiikan, niin minulla ei ole vihamielisyyttä kuitenkaan ketään erityistä kansanryhmää kohtaan. Kun liikun kaupungilla, suhtaudun mm. ulkomaalaisiin niin kuin kaikkiin muihin ihmisiin. Minulla on vain oma näkemys asioista. Nyt kysyttäessä minulla ei ole mitään tarvetta vahvistaa skiniliikettä. Mielestäni Suomeen pitäisi saada poliittinen järjestö tai puolue, joka hoitaisi ulkomaalaisten asiat sillä tavoin, että yksityisten ihmisten ei tarvitsisi kadulla hoitaa pakolaisasiaa. Nykyisin Suomessa ei ole sellaista poliittista järjestöä tai puoluetta, joka hoitaisi niin suomalaisten kuin ulkomaalaisten asioita ja edustaisi minun näkemystäni.”

Kysymys:

”Vastustatteko ulkomaalaisten, erityisesti tummaihoisten Suomeen muuttamista ja haluatteko heidän muuttavan pois Suomesta?”

Vastaus:

”Yleistä Karjalankatu 2:ssa kokoontuvien mielipidettä en pysty sanomaan. Omana mielipiteenäni voin sanoa, että en näe hyvänä ulkomaalaisten Suomeen muuttamista.”

”Olen henkilökohtaisesti tullut ns. skinitoimintaan joskus 90-luvun alkupuolella. Lähinnä kaveripiiri veti puoleensa ja tuohon aikaan Joensuuhun muutti huomattavan paljon mm. somaleita ja vähitellen skiniryhmässämme kehittyi ajatus, että ’sanomme sen ääneen’ mitä muut eivät sano tai eivät uskalla sanoa. Skiniaatteen mukaisesti vastustin myös henkilökohtaisesti lähinnä ulkomaalaisten Suomeen muuttamista syystä, että tulevat tänne elämään meidän suomalaisten kustannuksella. Myönnän olleeni Joensuussa oloaikani skinini – siis joskus 90-luvun alkupuolelta lähtien, nyttemmin muutettuani lokakuulla -97 Porvooseen, ovat ajatukset muuttuneet jonkin verran, mutta luonnehtisin itseäni ns. ’nationalistiksi.’”

”Mikä on skiniaatteen tarkoitus? Lähinnä kyse on elämäntavasta ja aatteeseen kuuluu selkeänä osana ulkomaalaisvastaisuus.”

”Kysyttäessä mitkä olivat minun kriteerini liittyä aikanaan skineihin, vastaan että silloin ei ollut mitään muuta tekemistä ja kotona oli vähän ongelmia, sekä ulkomaalaisia alkoi tulla Joensuuhun. En tahdo tästä samanlaista maata kuin esim. Amerikasta, jossa kaikki on sulautettu yhteen – mustat ja valkoiset ja eri kulttuurit. Kysyttäessä pyrimmekö tällaisilla julisteilla ja tarroilla saamaan Suomen paremmaksi maaksi, vastaan että eihän sitä tällaisella saa – päättäjiinhän sitä pitäisi vedota.”

”Skinitoiminnan henki täällä Joensuussakin oli alunperin hippikulttuurin ja huumeiden vastustaminen sekä ulkomaalaisten, jotka tulevat suomalaisen sosiaaliturvalla elämään vain taloudellisilla perusteilla, Suomeen muuton vastustaminen.”

Kuulustelukertomusten otteet ilmentävät sekä skinien asenteita ulkomaalaisia kohtaan että syitä järjestäytymiseen yhtenäiseksi ryhmäksi. Lausutut kommentit ovat kuulustelutilanteen määrittäminä niukkoja

ja varovaisia, koska kuulusteltavat haluavat välttää yltiöpäisiä ilmauksia rikosoikeudelliseen vastuuseen joutumisvaaran takia. Kuitenkin kuulustelukertomusten otteista näkyy skinien järjestäytyneen toiminnan syyt ja päämäärä, jotka ovat

1. ulkomaalaisten Suomeen muuton vastustaminen,
2. Suomen harjoittaman ulkomaalaispolitiikan vastustaminen ja
3. nationalistisia näkemyksiä edustavan järjestön tai puolueen saaminen Suomeen.

Skinit ovat sittemmin vastustaneet niin ulkomaalaisia kuin Suomen harjoittamaa ulkomaalaispolitiikkaakin ottamalla ohjat omiin käsiinsä suoran toiminnan kautta. He ovat järjestäytyneet ryhmäksi, joka on harjoittanut enemmän tai vähemmän intensiivistä häirintää ulkomaalaisia kohtaan.

6.4 Skinien sisäinen järjestäytyminen

Poliisi on pitänyt joensuulaisskinejä White Power -suuntaukseen kuuluneina. Tähän ideologiasuuntaukseen liittyy luonteenomaisia piirteitä isänmaallisuus ja muukalaisviha, joita joensuulaisskinit ovat ilmentäneet suoran toiminnan kautta unohtaen tai jättäen huomiotta perinteiset (epäsuorat) keinot vedota päättäjiin tai tuoda asiansa esiin lehtikirjoittelun avulla (Puuronen 1996).

Tietyn kaupunginosan jengiksi kutsutun joukon on katsottu aloittaneen toimintansa vuoden 1993 tienoilla. Lehdistö nosti tämän pääosin alaikäisistä nuorista koostuneen joukon (ks. liite 2) esiin vuoden 1994 alussa perusteenaan edellisen vuoden aikana tapahtuneet ulkomaalaisiin kohdistuneet hyökkäykset. Esille nostettu joukko koostui alle kymmenestä paikallista ammatillista oppilaitosta tai yläastetta käyneestä nuoresta (ks. liite 2), jotka suurimmaksi osaksi asuivat samassa kaupunginosassa ja kokoontuivat yhteen samoissa Nuorisotoimen tiloissa. Joukosta kiinteytyi skinien ydinryhmä, joka omaksui nationalistisia ja uusfasistisia piirteitä sisältävän ideologian. (Puuronen 1996.) Kaksi kotietsinnän tutkimuksen yhteydessä kuulusteltua skiniä kertoo yhteenkokoontumisesta ja toiminnasta seuraavaa:

”Olimme joukko pääasiassa (kaupunginosa)n kaupunginosan poikia. Meidän joukko oli vain porukka joka kokoontui. Ei sillä ollut mitään erityistä aatetta, me pyörittiin vain yhdessä.”

”Aatteellista toimintaa skinien mukana oleminen ei ainakaan minun osalta ollut. Porukalla oli hyvin monenlaisia mielipiteitä.”

Kuulustellut skinit eivät ole halunneet myöntää systemaattista järjestäytymistä aatteen tai ideologian puitteissa. Tämä on ymmärrettävää kuulustelutilanteen luonteeseen liittyen: poliisille ei ole haluttu ilmaista ideologista organisoitumista. Skinit ovat kuitenkin ilmaisseet kannattamansa ideologisen suuntauksen pääpiirteitä paikallislehti Karjalan Heiliin tehdyssä haastattelussa (Raippa 1995).

Skinit ovat järjestäytyneet ryhmässään myös sisäisesti. Poliisin kotietsintään liittyvässä esitutkintapöytäkirjassa skineiltä on kysytty kuulustelun yhteydessä kolmiportaisesta arvoasteikosta, joka on ollut etukäteen poliisin tiedossa. Poliisin tiedon mukaan ylimmällä portaalla ollut skini on kieltäytynyt vastaamasta arvoasteikkoon liittyviin kysymyksiin, mutta keskimmaisella portaalla ollut skini on puolestaan kertonut järjestyksestä hyvin selkeästi.

”Skineillä on kolme arvoasteikkoa. Alimmalla eli tavallisella skinillä ei ole merkkejä, toisella arvoasteikolla on punainen rintamerkki ja ensimmäisellä arvoasteella on valkoinen rintamerkki. Rintamerkissä on jokin kuvio. Minä olen toisella arvoasteikolla ja olen ainut sellainen Joensuussa. Valkoinen rintamerkki on Joensuussa 5–7 kaverilla kuten(nimi):lla, (nimi):lla, (nimi):lla, (nimi):lla ja (nimi):lla. (Nimi):llä oli valkoinen rintamerkki, mutta hän muutti pois Joensuusta ja silloin hän menetti arvomerkkinsä. Valkean rintamerkin omistajat päättävät kuka saa arvomerkit.

--

Eilen kertomiini arvomerkkeihin lisään, että itselläni on punainen II-tason merkki, jossa on mustalla pohjalla punainen JNS Skinien oma merkki. Laatan reunat ovat punaiset. I-tasolla on samoin mustalla pohjalla valkoinen JNS Skinien oma merkki ja laatan reunat ovat valkoiset. Hihamerkki, jossa on JNS Skini -teksti on vain valkoisen merkin omistajilla.”

Toinen, arvoasteikolla ylimmällä portaalla ollut skini on aluksi kieläytynyt tarkentamasta skinien arvoasteikkoa, mutta on kertonut siitä myöhemmin.

Kysymys:

”Kannat pilottitakissasi valkoista skini-rintamerkkiä. Mitä se tarkoittaa?”

Kuulustelu keskeytettiin koska kuultava ei suostu vastaamaan enää kysymyksiin.

Merkitään:

Kuultavalle luettiin kuulustelukertomus, jonka jälkeen kuultava haluaa vastata tähän viimeiseen kysymykseen:

Vastaus:

”En tiedä mitä merkki tarkoittaa – siinä on joku viikinkikuvio. Kuka tahansa voi tilata niitä mutta en tiedä mistä niitä merkkejä saa.”

Kysymys:

”Mistä sinä olet kyseisen merkin saanut?”

Vastaus:

”Tilasin – en muista mistä.”

Skiniä kuulustellaan seuraavana päivänä uudelleen, jolloin tämä tarkentaa kuvaustaan arvoasteikosta:

”Kysyttäessä uudelleen miten olen sijoittunut skiniporukassamme ja mitä tarkoittaa valkoinen skinirintamerkkini, vastaan että kuulun kyllä valkoisen rintamerkin haltijoihin, joka tarkoittaa että olen ns. vanhempi skini eli kunnianosoitus ryhmään kuuluvalle. Merkkejä on Joensuussa ollut useammalla, mutta osa on antanut merkin jo pois joten en tiedä tarkkaan montako vielä kuuluu tähän valkoisen merkin ryhmään. Arvioisin, että meitä on Joensuussa alle kymmenen. Ns. arvoasteessa seuraava alaspäin on punainen rintamerkki, en tiedä montako heitä on Joensuussa – muutama kappale. Tämän lisäksi on sellaisia, joilla ei ole mitään merkkiä, jotka silti voivat olla aktiivisesti mukana toiminnassa.”

Myöhemmin skini on halunnut muuttaa aikaisempaa kuulustelukertomustaan kertomastaan arvoasteikosta.

”Skiniporukan merkeistä hopeinen merkitsee äärioikeistolaista kantajaa, valkoinen nationalistia ja punainen kansallissosialistia. Merkkijako on meidän Joensuun skinien kehittämä. Minun mielestä merkeillä ei ole merkitystä 1, 2 tai muuhun luokitukseen. Ostin valkoisen nationalistin merkin -96. Maksoin siitä 400 mk. Vanhemmat skinit kyllä katsoivat kenelle merkki annetaan/myydään.”

Skinien kuulustelukertomuksista ilmenee se, että nämä ovat järjestäytyneet ryhmässään sisäisesti kolmeportaiselle arvoasteikolle. Kahdelle ensimmäiselle kuuluvalla on tästä osoituksena merkki. Tämä merkki on ensimmäisellä asteella olevalla valkoinen ja toisella asteella punainen. Merkkiä kannetaan takin rintamuksessa, hihamerkkiä saavat pitää vain valkoisen merkin omistajat.

Yksi valkoisen merkin omistajista on kertonut rinnakkaisesta luokituksesta, jonka mukaan hopeisen merkin kantaminen on merkinnyt äärioikeistolaisuutta, valkoinen merkki puolestaan nationalismia ja punainen kansallissosialismia.

”Tämän vuoden alkupuolella – muistaakseni – tuli toiminnassa käyttöön jonkinlainen arvoasteikko. Korkein arvo on mustapohjaisen valkokuvioisen rintamerkin haltijoilla. Minä kuulun tuohon luokkaan... Kerholla on myös käytössä mustapohjainen hihamerkki johon kirjoitettu valkoisella pohjalla JNS SKINIS. Tuota hihamerkkiä voi pitää vain 1. luokkaan kuuluvat.”

Kysymys:

”Millä perusteella kerholla pääsee 1 luokkaan? Mitä tehtäviä sinä hoidat kerhon toiminnassa?”

Vastaus:

”Perusteena on vain yleisarvostelu: Merkin saanut todetaan ”hyväksi jätkeksi”. Minulla ei ole ollut mitään erityistehtäviä kerhossa. Toiseen luokkaan kuuluvalla on musta rintamerkki punaisella pohjalla... Loput ovat enemmän tai vähemmän kerhon toiminnassa mukana olevia henkilöitä joiden arvoa ei ole mitenkään määriteltä. Jäsenluetteloa ei ole.”

”Skinejä on ’arvoasteikossa’ kolmea tasoa. On perusskini, seuraavana on punaisen rintamerkin skinini ja ylimpänä hopeisen rinta-

merkin (johon kuuluu hopeinen hihanauha) skini. Käytännössä asteikolla ei ole muuta merkitystä kuin se, että ylempänä oleva nauttii ehkä jonkinlaista nuoremman skinin kunnioitusta ja hän on tavallaan nuorempien 'perästä katsoja'. Tämä pätee lähinnä vain kerhotiloissa ollessamme. Minulla itselläni on hopeinen merkki hihanauhalla. Tämä minulla on ollut noin 1/2 vuotta. Se myönnettiin minulle ilmeisesti sellaisen merkin jo omaavien toimesta. Joensuussa käsittääkseni tällaisen merkin haltijoita on 7 kpl... Punaisen merkin omistaa 1–2 henkilöä... Ilman merkkiä olevien määrää en pysty sanomaan, ehkä 40–50 henkilöä.”

Skinien kuulusteluista on yhtenäisesti käynyt ilmi seuraavat sisäiseen järjestäytymiseen liittyneet tekijät:

1. Järjestäytymisen perustana on kolmetasoinen arvoasteikko: valkoisen merkin haltijat, punaisen merkin haltijat ja merkittömät.
2. Asteikolla ylimpänä olevat valkoisen merkin haltijat myöntävät merkit muille jäsenille ja toimivat nuorempien skinien 'perään katsojina'.
3. Valkoisen merkin haltijoiden lukumäärä on alle kymmenen, ja punainen merkki on yhdellä tai kahdella skinillä.

Kolme esitettyä tekijää ovat tulleet ilmi useiden kuulusteltujen skinien puheesta, ja niiden on tätä kautta päätelty pitäneen paikkansa eikä olevan tarkoituksellisesti harhaanjohtamismielessä kerrottua. Merkkien haltijoiden lukumäärä on kuitenkin jäänyt vaille täyttä varmuutta, mikä lienee ollut skinien tarkoituksin.

6.4.1 Rikosten jakautuminen eri asemassa olevien kesken

Tässä tarkastellaan skinien edellä kuvatun arvoasteikon vaikutusta asteikon kolmella portaalla olleiden skinien rikolliseen toimintaan osallistumisen suhteen. Mukana tarkastelussa on yhdeksän skiniä, joista esitutkinta-aineiston perusteella voidaan (skinien itsensä kertoman mukaan) todeta heidän asemansa kolmeportaisessa arvoasteikossa. Lisäksi on käytetty kaupungin silloisen jengityöntekijän, Jouni Erolan, asiantuntemusta skinien arvoaseman ja rikollisiin tekoihin osallistumisen mää-

rittämisessä. Kunkin asteikon kolme skiniä ovat olleet tyypillisiä asteikonsa jäsenten edustajia, ja kaikkia 48:aa skiniä ei ole asetettu asteikon mukaiseen järjestykseen. Tämä on jätetty tekemättä siitä syystä, että joidenkin skinien osalta määrittäminen on osoittautunut problemaattiseksi liian niukkojen taustatietojen takia. Yhdeksän skiniä on mukana siis sen takia, että heidän asemansa ryhmässä on voitu varmuudella todentaa ilman spekulatiota tai arvailua.

6.4.1.1 Rivijäsenet

Kuten aikaisemmin todettiin, rivijäsenillä ei ole hihamerkkiä tunnukseenaan skiniliikkeeseen kuulumisesta. He voivat olla hyvinkin aktiivisia rikosten teon suhteen ja osallistua myös rasistisiin yhteenottoihin. Rivijäsenten merkitys (rikollisessa) toiminnassa näyttäytyy esitutkinta-aineiston perusteella pääosin toiminnan suorittamisen ja toteuttamisen kautta. He ovat voineet olla mukana myös eräänlaisina oppipoikina, jotka mahdollisesti tehtävistä suoriuduttuaan ovat olleet tiellä kohti korkeampaa asemaa.

Seuraavassa on kolmen, itsensä rivijäseneksi nimenneen skinin rikollisten tekojen tilastollinen tarkastelu. Tekoja on tarkasteltu sekä rikoslajien että rasististen rikosten suhteen.

Taulukko 32: Skini 1

Rikoslaji	Tekoja	%
Väkivaltarikokset	14	61
Omaisuusrikokset	7	30
Muut rikokset	2	9
Yhteensä	23	100
Rikosten rasistisuus		
Rasistiset rikokset	4	17
Ei-rasistiset rikokset	19	83
Yhteensä	23	100

Skinin rikokset ovat pääosin olleet väkivaltarikoksia, ja Skini on osallistunut impulsiivisesti väkivallan käyttämiseen yleensä juovuksissa ollessaan. Syyksi väkivaltaan skini on usein maininnut alkoholin tai yksinkertaisesti vain 'huonon päivän.' Skini on välillä ilmentänyt skini-aatetta varsin voimallisesti, mutta ei ole kuulunut ydinryhmään. Hän on osallistunut rasistisiin rikoksiin yhdessä muiden skinien kanssa.

Taulukko 33: Skini 6

Rikoslaji	Tekoja	%
Väkivaltarikokset	3	43
Omaisuusrikokset	3	43
Muut rikokset	1	14
Yhteensä	7	100
Rikosten rasistisuus		
Rasistiset rikokset	2	29
Ei-rasistiset rikokset	5	71
Yhteensä	7	100

Skini on kuulunut niin sanottuun skinien toiseen sukupolveen. Hän on osallistunut eräässä kahviossa tapahtuneeseen väkivaltarikokseen, jossa skinit pahoinpitelivät kahta ulkomaalaista ja joutuivat itse näiden vastahyökkäyksen kohteeksi. Skini on vaikuttanut ideologisesti omistautuneelta ja on ilmentänyt omistautumista väkivaltaisella toiminnalla. Skini on ollut mukana myös poliisin kotietsintään liittyvässä kuulustelussa, jossa on kertonut liikkuneensa skiniporukassa kolmisen vuotta ja olevansa rivijäsen. Skini on syyllistynyt useisiin rikoksiin tarkasteluajanjakson aikana, mihin osaltaan on mitä ilmeisimmin vaikuttanut hänen nuoruutensa. Skini on ollut mukana uutena tulokkaana, jolle on esimerkiksi kahvion tapauksessa annettu 'tiedustelijan' rooli.

Taulukko 34: Skini 21

Rikoslaji	Tekoja	%
Väkivaltarikokset	15	27
Omaisuusrikokset	32	57
Muut rikokset	9	16
Yhteensä	56	100
Rikosten rasistisuus		
Rasistiset rikokset	1	2
Ei-rasistiset rikokset	55	98
Yhteensä	56	100

Skini on jengityöntekijän mukaan ollut mukana skinitoiminnassa lähinnä ympärillä pyörijänä, mutta hän on ilmentänyt voimakkaasti skiniyden ulkoisia tunnusmerkkejä. Skini on osallistunut merkkijäsenten kanssa rasistiseen rikokseen kaupungin keskustassa. Kyseinen rikos sai tuolloin julkisuutta osakseen. Skinin rikollisessa toiminnassa on huomattavaa hänen omaisuusrikostensa erityisen suuri määrä. Jengityöntekijän mukaan skinissä on ollut huomattavissa taparikollisen piirteitä useisiin murtokeikkoihin osallistumisen kautta. Hän on kuitenkin osoittanut nopeasti leimahtavaa aggressiota niissä väkivaltarikoksissa, joihin on ollut osallisena muiden mukana.

6.4.1.2 Yhteenveto rivijäsenistä

Rivijäsenet, jotka ovat olleet hierarkian alimmalla portaalla, näyttävät olleen kahden tyyppisiä. Osa vaikuttaa tähänneen etenemiseen ryhmän hierarkiassa. Tätä he ovat tavoitelleet osallistumalla varsin intensiivisesti toimintaan, joka on kohdistunut rikollisuutena erityisesti ulkomaalaisiin. Jotkut tilanteet ovat sitten toimineet 'näytön paikkoina', joissa rivijäsenet ovat osoittaneet taitonsa ja kykynsä.

Toisen tyyppin rivijäsenet ovat olleet mukana 'hang aroundeina' (Bjørge 1997, 165), ja mukana oloon ei niinkään ole vaikuttanut liikkeen ideologinen suuntautuminen kuin liikkeen tarjoama status ja suoja. Näiden rivijäsenten joukosta on voinut löytyä kiusattuja, aiemmin heikkoja kavereita, joille ryhmä on sittemmin tarjonnut vahvistusta ja suojaa.

6.4.1.3 Punaisen merkin haltijat

Punaisen merkin haltijoilla on esitutkinta-aineiston mukaan ollut punainen hihamerkki, jossa on ollut valkoinen kuvio. Merkin haltijat ovat olleet skiniliikkeen sisäisessä arvoasteikossa toisella tasolla. Toisella tasolla ollessaan heille on uskottu liikkeen luottamustehtäviä, jotka pääosin ovat liittyneet järjestyksen ylläpitämiseen kerhohuoneistoissa sekä alkoholin hankintaan.

Taulukko 35: Skini 11

Rikoslaji	Tekoja	%
Väkivaltarikokset	7	44
Omaisuusrikokset	3	19
Muut rikokset	6	37
Yhteensä	16	100
Rikosten rasistisuus		
Rasistiset rikokset	7	44
Ei-rasistiset rikokset	9	56
Yhteensä	16	100

Skini on syyllistynyt eniten väkivaltarikoksiin, eikä hän ole ollut tarkasteluajanjakson aikana osallisena kovin monissa omaisuusrikoksissa. Skini on syyllistynyt rasistisiin rikoksiin yhdessä muiden arvoasteikolla korkealla olleiden skinien kanssa. Uhrit ovat yleisimmin olleet tummaihoisia, ja rikosten motiivina on ollut rasismi. Skini on ollut mukana toiminnassa sen alkuvaiheista lähtien ja kuulunut alkuperäiseen tietyn kaupungin osan skiniporukkaan. Hän on ollut aktiivinen niin toiminnallisesti kuin aatteellisestikin ja saanut ryhmän luottamuksen osakseen.

Taulukko 36: Skini 13

Rikoslaji	Tekoja	%
Väkivaltarikokset	3	50
Omaisuusrikokset	1	17
Muut rikokset	2	33
Yhteensä	6	100
Rikosten rasistisuus		
Rasistiset rikokset	1	17
Ei-rasistiset rikokset	5	83
Yhteensä	6	100

Skini on ollut mukana skinitoiminnassa sen alkuvaiheista lähtien. Hän on kuulunut luottohenkilöihin, joille on uskottu ainakin kerhotilojen järjestyksestä vastaamiseen liittyviä tehtäviä. Kuulustelussa skini on pitänyt skinitoimintansa jatkumista epätodennäköisenä, koska se on hänen mukaansa vaikeuttanut työn saantia. Skini ei ole syyllistynyt useisiin rikoksiin tarkasteluajanjakson aikana, mutta Hän on ollut osallisena muutamassa väkivaltarikoksessa skinikaverinsa kanssa.

Taulukko 37: Skini 25

Rikoslaji	Tekoja	%
Väkivaltarikokset	1	20
Omaisuusrikokset	2	40
Muut rikokset	2	40
Yhteensä	5	100
Rikosten rasistisuus		
Rasistiset rikokset	4	80
Ei-rasistiset rikokset	1	20
Yhteensä	5	100

Jengityöntekijän mukaan skini on kuulunut Joensuun skinien toiseen sukupolveen ja ollut aktiivisesti mukana toiminnassa niin ideologisesti kuin toiminnallisestikin. Toiminnallisesti skini on osallistunut rasistisiin yhteenottoihin, jotka ovat kohdistuneet maahanmuuttajiin. Tarkasteluajanjakson rikokset ovat pääosin olleet rasistisia tekoja. Teot ovat olleet pääosin omaisuus- ja muita rikoksia, minkä perusteella skinin voi päätellä välttäneen väkivaltarikoksia – tai ainakin niistä kiinni jäämistä.

6.4.1.4 Yhteenveto punaisen merkin haltijoista

Punaisen merkin haltijat ovat toimineet skiniliikkeessä luottohenkilöinä. He ovat vastanneet toiminnasta pääosin järjestyksen osalta. Punaisen merkin saaneet skinit ovat toisaalta voineet osallistua runsaslukuisesti rikollisiin tekoihin, mutta toisaalta heidän joukossaan on ollut niitä, jotka ovat pyrkineet välttämään rikosrekisterimerkintöjä. Lisäksi punaisen merkin saaneet skinit ovat kertomansa mukaan ohjanneet rivijäseniä.

6.4.1.5 Hopeisen merkin haltijat

Hopeisen merkin haltijoilla on ollut valkoinen hihamerkki, jossa on ollut musta kuvio. He ovat kuuluneet ylimmälle portaalle ja vastanneet toiminnan organisoimisesta. Heidän lukumäärästään joensuun skiniliik-
keessä on ristiriitaista informaatiota: toiset kertovat heitä olleen vain pari, toiset puolestaan että heitä on ollut noin kymmenen.

Taulukko 38: Skini 7

Rikoslaji	Tekoja	%
Väkivaltarikokset	19	66
Omaisuusrikokset	5	17
Muut rikokset	5	17
Yhteensä	29	100
Rikosten rasistisuus		
Rasistiset rikokset	10	34
Ei-rasistiset rikokset	19	66
Yhteensä	29	100

Skini on kuulunut joensuulaisen skiniliikkeen johtohahmoihin 1990-luvun alkupuolelta lähtien. Hän on ollut hyvin voimakkaasti ideologisesti sitoutunut, ja jengityöntekijän mukaan skini on kuulunut lujasti ryhmään niin aatteellisesti kuin toiminnallisestikin. Skini on ollut mukana myös niin sanotussa koripalloilijan tapauksessa, jossa skinit yrittivät pahoinpidellä paikallisen urheiluseuran tummaihoisen pelaajan. Skiniä on pidetty arvaamattomana ja väkivaltaisena. Hän on ollut

skiniliikkeen keulahahmoja ja omannut vahvan ryhmän luottamuksen. Skini ei ole syyllistynyt juurikaan omaisuusrikoksiin, vaan rikosepäilyt ovat liittyneet suurimmaksi osin väkivaltarikoksiin. Kotietsintään liittyneessä kuulustelussa skini on systemaattisesti kiistänyt skiniliikkeeseen kuulumisensa. Hän on pysynyt vakaasti kannassaan, vaikka on selvinnyt, että hänellä on ollut avain kerhotiloihin hallussaan. Lisäksi muiden kuulusteltujen kautta on selvinnyt, että skinillä on ollut hopeinen merkki, jollainen on ollut vain harvoilla liikkeeseen kuuluneilla.

Taulukko 39: Skini 28

Rikoslaji	Tekoja	%
Väkivaltarikokset	5	56
Omaisuusrikokset	0	0
Muut rikokset	4	44
Yhteensä	9	100
Rikosten rasistisuus		
Rasistiset rikokset	0	0
Ei-rasistiset rikokset	9	100
Yhteensä	9	100

Skini on ollut mukana tietyn kaupunginosan nuorten muodostamassa skiniliikkeessä sen alkuvaiheista lähtien ja on toiminut yhtenä sen johtajista. Hän on ollut perustajajäsenenä Joensuun Skins ry:ssä, jota oli yritetty saada myös yhdistysrekisteriin. Skini on ollut naimisissa ja myös hänen vaimonsa on toiminut skiniliikkeessä avustavissa, hallinnollisissa tehtävissä. Myöhemmin skini on muuttanut toiselle puolelle maata, mutta ei jengityöntekijän mukaan ollut luopunut skiniaatteestaan.

Skinin syyllistyminen rikoksiin tarkasteluajanjakson aikana ei ole ollut runsasta, ja hän näyttää vältelleen rikosrekisterin hankkimista. Skini on

kuitenkin osallistunut muutamiin ulkomaalaisiin kohdistuneisiin hyökkäyksiin kaupungin keskustassa, ja esitutkintapöytäkirjojen perusteella skini on näyttäytynyt alkuperäisen skinijoukon johtajana ja voimakkaasti ideologisesti suuntautuneena 'aatteen puolesta'. Huomattavaa on rasis- tisten rikosten puuttuminen, mikä kertonee varovaisuudesta.

Taulukko 40: Skini 29

Rikoslaji	Tekoja	%
Väkivaltarikokset	6	35
Omaisuusrikokset	3	18
Muut rikokset	8	47
Yhteensä	17	100
Rikosten rasistisuus		
Rasistiset rikokset	11	65
Ei-rasistiset rikokset	6	35
Yhteensä	17	100

Skini on syyllistynyt vakaviin väkivallantekoihin, myös rasistisiin. Jengityöntekijän mukaan skini on vahvasti mukana skiniliikkeessä sekä ideologisesti että toiminnallisesti. Hän on ainakin aikaisemmin kanta- nut aatetta näkyvästi merkein ja symbolein varustettuna. Skini on ollut aggressiivinen ja vastustanut 'kaikenlaisia käännyttäjiä' erinäisin keinoin. Skini on osallistunut aktiivisesti skinitoimintaan sen alusta lähtien. Hän on ollut mukana rasistisissa, maahanmuuttajiin kohdistuneissa hyökkä- yksissä 1990-luvun alussa ja puolivälissä. Jengityöntekijän mukaan skini on vältellyt rikosrekisterin kartuttamista ja vankeusrangaistuksia pyrki- mällä pysyttämään 'sopivasti' sivussa käydyissä yhteenotoissa. Skini on siis välttänyt pääosassa olemista ja aloitteen tekemistä niin ulkoma- laisiin kuin suomalaisiinkin kohdistuneissa pahoinpitelyissä, mutta on

kuitenkin ollut mukana. Racististen rikosten varsin suuri määrä ilmentää skinin ideologialle ja aatteelle omistautumista. Ulkomaalaisiin kohdistuneissa rikoksissa ei rangaistuksen välttäminen mahdollisesti ole ollut ensisijaisinta, vaan 'ulkomaalaispolitiikan' toteuttaminen omin voimin.

6.4.1.6 Yhteenvedo hopeisen merkin haltijoista

Kuulustellut skinit ovat osoittaneet alle kymmenen hopeisen merkin saanutta skiniiä. Heidän lukumääränsä on kuitenkin jäänyt avoimeksi (kuten myös punaisen merkin haltijoiden), eivätkä skinit ole pystyneet tai halunneet tarkentaa lukumäärää. Hopeisen merkin haltijoiden rikosepäilyt ovat melko heterogeenisiä, eivätkä he vaikuta rikosepäilyjensä osalta yhtenäiseltä ryhmältä.

6.4.1.7 Lopuksi

Tutkittavana olleen aineiston perusteella skinien ryhmittelystä kolmiportaiselle arvoasteikolle aukeaa kolme asteikkoa eksplikoivaa tekijää, joita on kuitenkin tarkennettava:

1. Arvoasteikko ja sen järjestys kolmine portaineen näyttäytyy todellisena, eikä vaikuta skinien keksimältä keinolta viranomaisten harhauttamiseksi. Lisäksi merkkejä on nähty skinien vaatetuksessa 1990-luvulla.
2. Arvoasteikon vaikutus skinien rikolliseen toimintaan ei ole eksplikoitavissa yksiulotteisesti. Samassakin asemassa olevilla skineillä on erilaisia taipumuksia rikolliseen toimintaan.
3. On mahdollista, että skinien arvoasteikkoon on liittynyt muutakin kuin mitä esitutkinta-aineiston perusteella on ollut havaittavissa. Aineistosta ei ilmene viitteitä vannotuista valoista, sopimuksista tai suoritetuista riiteistä ennen aseman saavuttamista (esim. Sanders 1994).

Kaikki skinien keskinäistä arvoasteikkoa luonnehtineet skinit ovat puhuneet kolmen portaan tai askelman asteikosta, jossa kahdella ylimällä portaalla olleilla on ollut käytössään merkki symbolina asemastaan. Arvoasteikon järjestyksellä ei näytä olleen erityistä vaikutusta rikollisuuteen osallistumiseen.

Esitutkinta-aineisto ei ole kattanut skinien järjestäytymiseen mahdollisesti liittyneitä muita аспектеja, jotka skinit ovat jättäneet mainitsematta. Kuulustelutilanne ja kuulustelija (poliisi) huomioon ottaen skinit ovat tuskin olleet halukkaita kertomaan salaisuuksiaan.

6.5 Yhteenveto

Joensuun skinit ovat poliisin marraskuussa skinien kerhohuoneistoon tehdyn kotietsinnän perusteella laaditun esitutkintapöytäkirjan tarkastelun kautta osoittaneet pyrkimystä toimintansa organisoimiseen ja sisäiseen järjestäytymiseen. Pyrkimys on näyttäytynyt erilaisina tapoina tunkeutua julkiselle areenalle. Näitä tapoja kuvaavat seuraavat kohdat:

1. Joensuun Skins -yhdistyksen perustaminen ja Karelian Survivals ry:n ilmoittaminen yhdistysrekisteriin.
2. Tietyn tilan vuokraaminen, jossa toimintaa on voitu eri tavoin harjoittaa.
3. Kerhotoiminnasta kertovan tiedon levittäminen rajatulle joukolle.
4. 'Kerhotoiminnan' vastuuhenkilöiden nimeäminen.
5. Skiniryhmän sisäinen arvojärjestys/hierarkia.

Skinien julkiselle foorumille astuminen on pyritty toteuttamaan kielämällä tai salaamalla yleisessä merkityksessään negatiivisiksi ja rikollisiksi katsotut asiat. Skinit eivät ole halunneet rekisteröityä varsinaisen yhdistyksensä nimellä, vaan peitenimellä. Lisäksi skinien toiminnan luonnehdinta 'varjoyhdistyksessä' ei ole vastannut todellisuutta. Skinien vuokraamassa huoneistossa harjoittama toiminta on ollut lainvastaisuus-

dessaan kyseenalaista ja kohdistunut myös alaikäisiin nuoriin. Toiminnan lainvastaisuus on osaltaan rajannut joukkoa, joka on ollut tietoinen skinien ylläpitämästä 'kerhosta'. Skinit ovat itse pyrkineet myös poliisi-kuulusteluissa jättämään toimintaansa liittyneen rikollisuuden mahdollisimman vähäiseen asemaan ja korostaneet ideologista vakaumustaan.

Kaiken kaikkiaan Joensuun skinit näyttäytyvät tietyn ajanjakson kontekstissa organisoitumisensa osalta varsin lujana joukkona, jonka toiminta on kuitenkin jäänyt heikosti, jos ei lainkaan, suunnitelluksi.

7 SKINIT JA RIKOLLISTEN TEKOJEN MOTIIVIT

Tässä luvussa tarkastellaan 48 skinin rikollisille teoilleen kuulusteluissa ilmoittamia motiiveja eli syitä ja neutraloimistekniikoita eli perusteluja. Tarkasteltavana ovat myös epäillyn toimintastrategiat eli tavat selviytyä syyllisyys-epäilyistä kuulustelun aikana. Motiiveista puhutaan silloin, kun kyseessä ovat rikollisen teon suorat syyt ja vaikuttimet, jotka eivät välttämättä ilmenny itse kuulusteltavien puheesta, mutta joiden on katsottu olleen silti syynä tehtyihin rikoksiin. Toiseksi puhutaan Sykesin ja Matzan (1957) tapaan nuorten itsensä käyttämistä neutralointitekniikoista eli perusteluista, joilla rikollinen teko pyritään oikeuttamaan. Perusteluista ja toimintatavoista rakentuu kuulusteluissa käytettyjä oikeuttamisstrategioita (Hilden 1999).

Tutkimusaineiston luonteen takia yksiselitteisten motiivien löytäminen on osoittautunut vaikeaksi. Tapahtunut rikos sekä rikoksen esitutkintaan kuuluva kuulustelu ovat määrittäneet tutkimusaineistona toimivia esitutkintapöytäkirjoja ja niistä avautuvia syitä rikolliselle toiminnalle. Kuten edellä on aineiston esittelyn yhteydessä todettu, epäilytynä kuulustellulla on oikeus olla vastaamatta esitettyihin kysymyksiin. Epäiltyä ei myöskään sido totuusvelvollisuus. Toisaalta kuulustelussa kerrottu vaikuttaa myös rikoksesta mahdollisesti seuraavaan rangaistukseen. Epäilyllä on pyrkimys päästä rikoksesta mahdollisimman vähäisellä rangaistuksella, mikä vaikuttaa rikolliselle teolle esitettyihin motiiveihin.

Kuulustelut voidaan käsittää myös selontekoina tapahtuneesta rikoksesta, jolloin niiden kautta pyritään oman toiminnan selittämiseen ja ymmärrettäväksi tekemiseen (Suoninen 1996). Skinien kuulustelussa käyttämät oikeuttamisstrategiat näyttävät tapoina välttää rangaistusta tai lieventää sitä. Näin rikollisten tekojen perustelut ilmentävät erityistä rationaalisuutta: rikosoikeudellisiin seuraamuksiin liittyvät tavoitteet ohjaavat kuulusteluja. (Hilden 1999; ks. myös Perelman 1996)

7.1 Kysymys syyllisyydestä; myöntäminen vai kieltäminen?

Rikostutkintaan liittyvässä kuulustelussa epäilty voi joko myöntää syyllisyytensä tai kieltää sen. Syyllisyyden myöntäminen ei tarkoita kuulustelun automaattista päättymistä, vaan kuulustelemista voidaan jatkaa rikokseen liittyvien muiden seikkojen selvittämiseksi. Syyllisyyden kieltämisestä seuraa useimmiten kuulustelun jatkuminen tai uusintakuulustelu, mutta epäillyn oikeusturvan takaaman syyttömyys-olettaman noudattaminen estää painostamasta epäiltyä myöntämään syyllisyyttään tai todistamaan itseään vastaan (Niemi-Kiesiläinen 2000). Usein kuulustellut skinit ovat oppineet tietämään oikeusturvansa, mikä on vaikuttanut heidän toimintastrategioihinsa.

7.1.1 *Epäillyn toimintastrategia 1: Syyllisyyden suora myöntäminen*

Joissakin tapauksissa kuulustellut skinit ovat suoraan myöntäneet tapahtuneen rikoksen sekä osallisuutensa siihen. Ammattioppilaitoksen asuntolaan kaverinsa kanssa murtautunut skini on syylistynyt kotirauhan rikkomiseen, laittomaan uhkaukseen sekä varkauteen. Skini on tunkeutunut asuntolan hoitajan kielloista huolimatta asuntolaan, uhannut asuntolan hoitajaa ja varastanut asuntolan jääkaapista oppilaiden ruokia. Skini kuvailee toimintaansa kuulustelussa seuraavasti:

”Minä taisin mennä ensin jääkaapille ja Sitten sitä vaan jatkettiin. Minulla oli tuolloin nälkä ja olin vahvassa humalassa. Näin ollen myönnän kotirauhan rikkomisen, varkauden sekä laittoman uhkauksen.”

Kuulusteltu skini on myöntänyt osallisuutensa kaikkiin kolmeen rikokseen ja perustellut tekojaan nälkäisyydellä ja juopumustilalla. Oppilasasuntolaan tunkeutumisen taustalla on lisäksi ollut kyseisestä oppilaitoksesta erottaminen edellisenä syksynä, minkä skini on kertonut syyksi ’hermojen kireällä olemiseen’. Kuulusteltu skini ei ole yrittänyt siirtää vastuuta syyllisyydestä jollekulle muulle tai kieltää sitä.

Suoraan ja selkeään syyllisyyden myöntämiseen on vaikuttanut mitä ilmeisimmin rikolliseen tekoon liitetyt merkitykset ja kvalifikaatiot, joi-

den kautta teon moitittavuutta on pyritty arvioimaan. Usein skinit ovat olleet tietoisia tekemiensä rikosten 'laadusta' suhteessa rangaistuskäytännön, jolloin syyllisyyden myöntäminen tai kieltäminen on voitu tehdä harkitusti. Lieviin rangaistusseuraamuksiin johtavissa rikoksissa syyllisyyden suora myöntäminen on voinut osoittautua kannattavamaksi vaihtoehdoksi sekä kuulustelutilanteessa että tuomioistuinkäsittelyssä.

Rikokseen liittyneet kvalifikaatiot ja rikoksen vakavuusaste eivät aina ole kuitenkaan ratkaisevia syyllisyyksymyksessä, vaan myös henkeen ja terveyteen kohdistuneissa rikoksissa syyllisyys on joskus myönnetty suoraan. Seuraavassa otteessa pahoinpitelyrikoksesta epäiltyä kuulusteltu skinä myöntää syyllisyytensä kyseiseen pahoinpitelyyn eikä yritä kiistää tapahtunutta.

”Myönnän syyllistyneeni kahteen pahoinpitelyyn 23.8.97 puolen yön jälkeen Joensuun keskustassa, ns. Lasipalatsin pihalla, missä löin ja saatoin myös potkia kahta minulle tuntematonta nuorukaista. Tosin toisen nuorukaisista tiedän jollain lailla entuudestaan. Kahina alkoi suunsoitosta, kun menin noiden kahden miehen luokse ja aloin puhua parin vuoden takaisista jengiajoista.”

Selkeä syy syyllisyyden suoraan myöntämiseen on voinut olla vaikeus käyttää muita strategioita. Muiden strategioiden käyttämisen on tehnyt käytännössä mahdottomaksi se, että epäilty on tunnistettavasti nähty osallisena kyseiseen rikokseen. Mikäli molemmat pahoinpitelyn kohteeksi joutuneet miehet ovat pystyneet tunnistamaan pahoinpitelijänsä ja rikoksella on ollut muita todistajia, syyllisyyden suora myöntäminen on jäänyt ainoaksi käytettävissä olevaksi keinoksi.

Vähemmän selkeänä vaikuttimena syyllisyyden suoraan myöntämiseen voidaan pitää turtumista ja kyllästymistä kuulustelurutiineihin. Usein rikollisista teoista kiinni jääneet ja kuulusteluihin joutuneet saavuttavat jossakin vaiheessa saturaatiopisteen, jolloin he eivät enää välitä keksiä uskottavaa tarinaa syyttömyydestä eivätkä pitkittää kuulustelua takertumalla tuohon tarinaan.

7.1.2 Epäillyn toimintastrategia 2: Kumpi voittaa?

Tässä toimintastrategiassa kohtaavat syyllisyyden kieltäminen ja myöntäminen. Kuulusteltava on aluksi kieltänyt tarinan avulla syyllisyytensä

rikokseen, josta häntä syylliseksi epäiltynä on kuulusteltu. Tarinansa lisäksi epäilty on osoittanut väheksyntänsä poliisin toimintaa ja rikoksen ratkaisukykyä kohtaan. Vastaavasti kuulustelija on kuitenkin jatkanut kysymystensä esittämistä ja tuonut esille tutkinnassa ja muiden rikokseen liittyvien henkilöiden kuulusteluissa esille tulleita seikkoja, jotka ovat viitanneet kuulustellun syyllisyyteen.

Kyseessä näyttää olleen valtapeli, jota kuulusteltava alussa hallitsee syyllisyyden kieltämisellään, vaikenemisellaan ja tekemällä pilkkaa kuulustelijasta ja kuulustelutilanteesta. Kuulustelija käyttää toimivaltansa puitteissa valtaa ilmaistessaan sekä tutkinnassa että muissa kuulusteluissa esille tulleita epäillyn kannalta epäedullisia seikkoja, jotka puhuvat syyllisyyden puolesta. Nämä seikat vaikuttavat epäillyn ratkaisuun joko myöntää tai kieltää syyllisyytensä. Seuraavassa kuulustelukertomuksen otteessa varkausrikoksesta epäilty skinä käyttää kuulustelutilanteessa tätä strategiaa vastatessaan poliisin esittämiin kysymyksiin.

”Kiistan syyllistyneeni varkauteen 2-3.7.1998 välisenä yönä Kaaritie 5:ssä sijaitsevaan Painotuote Astran toimistoon ja sieltä omaisuuden anastukseen yksin tai jonkun toisen henkilön kanssa.”

”Missä olit ko. yönä?”

”Olisinko ollut vaikka -llölässä heinäajossa.”

”Kenen luona?”

”Vaikka Sepon.”

”Minkä Sepon?”

”Vaikka Savolaisen.”

”Missä hän asuu?”

”Enpä tiedä.”

”Kerro osoite tai kuvaile paikka, missä olit.”

”-llölässä. Minähän jo sanoin. Vaikka -llölän keskustassa.”

”Miten -llölän keskustassa voi tehdä heinätoita?”

”Voihan sitä tehdä.”

Kuulusteltava on heti alussa kiistänyt kaikki yhteytensä tapahtuneeseen rikokseen. Kuulustelijan kysyttyä mahdollista alibia rikoksen tapahtuma-ajankohdalle, kuulusteltava on vähätellyt asian merkitystä vastauksensa ylimielisyydellä ja epämääräisyydellä. Näin hän on tullut osoittaneeksi sen, ettei häntä kuulustelussa sido totuusvelvollisuus, vaan hän voi vastata mitä tahansa (ks. Niemi-Kiesiläinen 2000). Kuulustelija on jatkanut kuulustelua kysymyksillään seuraavasti:

”Kun eilen jäit kiinni Ville Karjusen kanssa, teillä oli käytössä vaaleanruskea Saab 96 henkilöauto. Kenen auto on?” ”Enpä tiedä. Kenen lie.”

”Kuka antoi avaimet sinulle?”

”Enpä kuule tiedä. Minulla ei ole missään vaiheessa ollut autonavaimia.”

”Autossa oli kolme ruuvitalttaa ja sorkkarauta. Kenen ne ovat?”

”Enpä tiedä. Ota selvää.”

”Autossa oli näppylähansikkaat ja kahdet tavalliset hansikkaat. Kenen ne ovat?”

”En tiedä. Ota selvää.”

”Kysyin näitä asioita juuri siksi, että asia selviäisi.”

”Ota selvää, en tiedä.”

”Sinulla on kiinni otettaessa jalassa jalkineet, joiden jälkikuvio vastaa Kaaritie 5:n murtopaikalta taltioituja jälkiä.”

”En ole käynyt missään.”

”Ville Karjunen oli seurassasi kiinniottoaikoihin. Teillä oli ruskea Saab 96 henkilöauto käytössä. Ville Karjusen jalkineiden jäljet vastaavat Kaaritie 5:n murtopaikalta taltioitujen jalkineen jälkien jälkiä. Mitä sanottavaa sinulla siihen on?”

”Ei mitään.”

”Tekopaikan läheisyydestä poistui ruskea Saab 96 henkilöauto. Teillä on käytössä kuvatulainen auto.”

”En tiedä. Auto ei ole ollut minulla yöllä käytössä.”

”Miten on mahdollista, että sinun ja Ville Karjusen jalkineen jälkiä vastaavat jäljet löytyvät samalta murtopaikalta?”

”Taas. Kato en. Kirjoita siihen vaikka vittu persereikä.”

”Paljonko sinulla on rahaa lompakossasi?”

”Käy katsomassa. En muista.”

”Mitä rahoja sinulla on?”

”Varmaan seteleitä.”

”Mistä rahat olet saanut?”

”Vaikka velkoja olen saanut. Ja olen saanutkin.”

”Kuka maksoi velkoja?”

”Kaverit.”

”Mitkä kaverit?”

”Vaikka ketkä, se ei sinulle kuulu.”

”Mikä on rahasumma joka on lompakossasi?”

”Käy katsomassa kun en muista.”

”Paljonko kaverisi maksoivat velkoja?”

”Enpä muista.”

Edellisessä kuulustelun osassa kuulusteltava on kieltäytynyt ymmärtämästä kuulustelijan esittämiä syyllisyyden puolesta puhuvia tutkimassa ilmenneitä seikkoja. Välttääkseen syyllisyyden ilmituloa kuulusteltava on sitten kadottanut viimeisenkin asiallisuuden ja on osoittanut vastauksillaan selvästi väheksyvänsä niin tapahtunutta rikosta kuin kuulustelutilannettakin. Tämän jälkeen kuulustelu on keskeytetty, ja sitä on jatkettu myöhemmin iltapäivällä.

”Myönnän syyllistyneeni Kaaritie 5:n kiinteistössä sijaitsevaan toimistoon murtautumiseen yhdessä Ville Karjusen kanssa 3.7.1998 aamuyöllä. Sisälle tunkeutuminen tapahtui vääntämällä Saab 96 henkilöautosta myöhemmin tavatuilla sorkkaraudalla ja vihreäpäisellä ruuvitaltalla talon takapihan puoleinen ikkuna. Sisällä toimistosta anastimme pukukaapin ylähyllyllä olleista lippaista rahaa arvioni mukaan reilut 2000 markkaa seteleinä ja kolikkoina. Lisäksi anastimme kaksi shekkiä, jotka myöhemmin revimme ja heitimme jokeen. En muista, että luottokortteja olisimme anastaneet. Olimme keikalla Saab 96 ruskealla henkilöautolla, joka oli parkissa viereisen korttelin kerrostalon parkkipaikalla. Rahat jaoimme Ville Karjusen kanssa tasan. Osan rahoista olen kuluttanut pelaamalla yöllä automaatteja Joensuussa ja Ylämyllyllä yökahvioissa. Osa rahoista on lompakossani.”

Näin kuulustelun jatkuttua muutaman tunnin tauon jälkeen kuulusteltava on vaihtanut taktiikkaansa ja lopettanut ylimielisen kiistämisensä omasta osallisuudestaan. Tämä konkretisoituu syyllisyyden suorana myöntämisenä ja tosiasioiden kertomisena.

Tässä epäillyn toimintastrategiassa syyllisyyden kieltämiseen liittyy joko ennalta suunnitellun tai tilanteessa improvisoidun narratiivin kertominen. Mikäli kuulusteltuja on useampia, kertomus on yleensä etukäteen sovittu. Näin varmistutaan kertomuksen yhdenmukaisuudesta ja täten myös sen pitävyydestä.

7.1.3 Epäillyn toimintastrategia 3: Syyllisyyden kieltäminen

Tässä strategiassa kuulusteltava ei myönnä syyllisyyttään, vaan osoittaa koko kuulustelun ajan systemaattista periksi antamattomuutta. Strategiaa tukee syyllisyyskysymyksen epäselvyys. Poliisi ei ole rikoksen tutkim-

nassa pystynyt osoittamaan kuulusteltavan selvää syyllisyyttä kyseiseen rikokseen. Tämä strategia toimiikin rikoksissa, joiden osalta syyllisyys on avoin. Syyllisyyden toteen näyttämiseksi tarvittaisiin joko syyllisyyden myöntäminen tai todistajan syyllisyyttä tukeva kertomus. Strategian käyttäminen edellyttää käyttäjältään määrätietoisuutta ja järjestelmällisyyttä. Kuulusteltava ei saa poiketa kuulustelijan esittämien kysymysten myötä kertomuksestaan, vaan hänen täytyy pysyä kannassaan. Useimmiten syyllisyyden kieltämistä ovat käyttäneet kuulusteltavat, jotka ovat olleet rutinoituneita kuulustelujen ja niissä käytettyjen tekniikoiden sekä taktiikoiden suhteen. Usein rikoksista kuulusteltuina olleet skinit ovat oppineet nämä tekniikat sekä taktiikat ja tietävät syyllisyyden kieltämisen käyttökelpoisuuden tietyissä tapauksissa.

7.1.4 Kokemus ja strategiat

Useat lukumäärällisesti moniin rikoksiin syyllistyneet skinit ovat harjaantuneet kuulustelukäytäntöjen ja -tekniikoiden suhteen. Kuulustelijana toiminut poliisiviranomainen ei juuri pysty hätkäyttämään rutinoitunutta kuulusteltavaansa. Kokemattomuus näkyy ja kuuluu myös kuulusteluissa ja syyllisyyden ratkeamisessa.

Kuulustelutilanteissa kuulusteltavan tottumattomuus ja kokemattomuus näyttäytyy epävarmuutena sekä kokemattomuutena hyödyntää niin rikoksen teko- kuin kiinnijäämisenkin tilannetta. Tämä tarkoittaa sitä, ettei kuulusteltu suoraan osaa kertoa tapahtuneesta itselleen edullisimmalla tavalla. Osittain tämä riippuu rikoksen teon ja suoritettun kuulustelun välisen ajan pituudesta. Mikäli kuulustelu on suoritettu nopeasti rikoksen tultua ilmi epäillyn jäätyä kiinni, ei mahdollisuutta harkintaan ja toisten kanssa neuvottelemiseen ole ollut. Epävarmuus ilmenee kuulustelutilanteessa kuulusteltujen epätietoisuutena rikoksen ajankohdasta, rikospaikasta tai vastaavasta. Lisäksi epävarmuutta on osoittanut epätietoisuus aiheutetusta vahingosta siinä merkityksessään, että lyöntien ja potkujen kerrottua lukumäärää on yritetty kuulustelun jatkuessa vähentää tai mitätöidä. ”En ole varma...” on epävarman kuulustellun käyttämä ilmaus, joka itsessään kuvastaa kuulustellun kyvyttömyyttä ja epätietoisuutta arvioida tapahtunutta rikosta.

Seuraavassa kuulustelukertomuksen otteessa löyhästi skiniryhmässä mukana ollut (niin sanottu rivijäsen) skini on kuulusteltuna julkiseen omaisuuteen, puhelinkoppiin, kohdistuneen vahingonteon vuoksi. Skini

on ollut liikkeellä kahden kaverinsa kanssa, joista toinen on myös kuulunut skineihin.

”Seisoskelimme puhelinkopin luona vähän aikaa. Jostain syystä, ehkä hölmöyksissäni, potkaisin puhelinkopin ikkunaan, joka irtosi paikoiltaan. Sitten alkoi Pasi Lehtinen potkia toista ikkunaa. Potkiessaan Lehtinen kaatui selälleen koska ikkuna lohkesi ja jalka jäi kiinni ikkunaan. Kohta tulivat poliisit paikalle ja veivät meidät poliisilaitokselle.”

”Ehkä hölmöyksissäni” osoittaa kuulusteltavan epävarmuutta, koska tämä on käyttänyt sitä mahdollisena syynä osallistumaansa vahingon-tekoon. Rutinoituneemmat kuulusteltavat eivät puhu hölmöyksissä sattuneista potkuista tai muista tapahtumaan liittyneistä asioista, vaan kertovat kyseessä olleen vahingon tai muun itsensä syyntakeettomaksi tekävän seikan.

Ville Välinpitämätön esiintyy kuulustelutilanteessa niukkasanaisesti. Välinpitämättömyys näyttäytyy juuri vastausten niukkuutena, jopa suoranaisena vastaamattomuutena. Kuulusteltu näyttää haluavan päästä kuulustelutilanteesta eroon, eikä vaikuta suoranaisesti välittävän sanomansa seuraamuksista. Välinpitämättömyys voi myös olla strateginen keino, esimerkiksi muistamattomuuteen tai muuhun mentaaliseen seikkaan viitattaessa.

Kuulustelutilanteissaan rutinoitunut ja tottunut Kassu Kokenut näyttää tunteneen oikean tavan selviytyä kuulustelutilanteesta itselleen edullisimmalla tavalla. Kokeneella kuulustellulla on perustietämys poliisin käyttämisestä kuulustelustrategioista ja ymmärrys kuulustelussa kerrotun vaikutuksesta tietyn tyyppisissä rikoksissa. Toisin sanoen kuulusteltava ymmärtää toimia erityisellä tavalla eri rikoksien kuulusteluissa. Tämän mahdollistaa harjaantuminen, mikä on seurausta sekä praktisen että teoreettisen tiedon sisäistämisestä. Praktista tietoa on tuonut kuulusteluissa sekä oikeudenkäynti-istunnoissa esiintyminen sekä kavereilta saatu kokemuksellinen tieto, teoreettista tietämystä on puolestaan tuonut niin lainopillisten asiantuntijoiden kuin kirjoistakin saadun tiedon omaksuminen.

Epävarmuus, välinpitämättömyys ja kokeneisuus eivät välttämättä ole esiintyneet erillisinä, eri kuulusteltaviin liitettyinä määreinä. Epävarma kuulusteltava on voinut vaikuttaa myös välinpitämättömältä ja rutinoitunut kuulusteltava voi osoittaa välinpitämättömyyttä kuulustelua koh-

taan. Epävarmoista ja kokeneista kuulusteltavista on voinut näkyä heidän asemansa skiniryhmässä: epävarmat ovat olleet vasta toimintansa alkuvaiheessa ja kuuluneet tavallisiin rivijäseniin, kokeneet puolestaan ovat olleet syvemmin mukana toiminnassa, eräät heistä ovat kuuluneet niin sanottuun ydinryhmään.

7.2 Motiivit: perusteluista oikeutukseen

Tässä tarkastellaan skinien rikollisten tekojen syitä sekä perusteluja, joilla rikollinen teko on pyritty oikeuttamaan. Syyllisyyskysymyksen ratkettua eli syyllisyyden osoittauduttua ilmeiseksi, tutkimuksellinen intressi kohdistuu teon motiiviin. Motiivilla ymmärretään tässä skinien rikolliselle teolle esittämää syytä tai vaikutinta. Tässä tarkasteltavat motiivit ovat nimenomaan skinien itsensä tai muiden asianosaisten kertomia syitä, eivät tulkinnanvaraisia, pääteltävissä olevia vaikuttimia. Motiivi on siis erotettu teon kausaalista syytä, ja tarkastelun kohteena ovat skinien itsensä nimeämät teon syyt. Motiivien eksplikoiminen esitutkintapöytäkirjojen kuulustelukertomuksista on ollut problemaattista sen takia, ettei kuulustelevalle poliisille ole yleensä ollut kiinnostunut niinkään rikollisen teon syytä kuin rikoksen kontekstista sekä osallisista. Selvimmin kysymys rikoksen motiivista on liittynyt sekä vakaviin väkivaltarikoksiin että rasistisiin rikoksiin, joissa motiivilla on ollut merkitystä rangaistuksen määräytymisen kannalta.

7.2.1 *Motiivi 1: Rasismi*

Kaikista skinien tarkasteluajanjakson aikana epäillyistä rikoksista rasistisia on ollut noin joka kymmenes (12%). Rikos on määritetty rasistiseksi sen kohdistuttua ulkomaalaista syntyperää olevaan uhriin. Määritelmästä seuraa, ettei rasistista motiivia aina esiinny rasistiseksi määritellyissä rikoksissakaan. Varsinkaan skinit itse eivät kaikissa tapauksissa ole nimenneet syyksi rasismia tai muutoinkaan ilmentäneet sitä. Tästä seuraa rasististen rikosten suurempi määrä verrattuna rasistisiin motiiveihin. Toisin sanoen rasistisen teon julkituotu motiivi ei väistämättä ole ollut rasistinen.

Kaikista skinien epäillyistä rasisista rikoksista (49) vain kahdeksassa on ollut rasistinen motiivi. Rasistiseksi motiiviksi on katsottu suora ilmaus rasistisuudesta, halventavat nimitykset tai muut rasistiset ilmaukset sekä muu ulkomaalaisvihan ilmentäminen (ks. Sisäasiainministeriön raportteja 12/2002). Suoria rasismin ilmauksia ovat esimerkiksi käsitteiden 'neekeri', 'mutakuono' ja 'mutiainen' käyttäminen. Rasismiksi on käsitetty myös ulkomaalaisvastaisuuden suora ilmaiseminen esimerkiksi sanomalla, ettei pidä ulkomaalaisista. Suorien rasististen ilmausten käyttäminen kuulustelutilanteessa on tarkasteluajanjakson aikana muuttunut. Vuonna 1995 rasisista, ulkomaalaisiin kohdistuneista rikoksista epäiltyinä kuulustellut skinit ovat halventaneet ja nimitelleet uhreinaan olleita ulkomaalaisia varsin vapaasti. Sitten suoranaiset nimittelyt ovat suurimmaksi osaksi loppuneet; usein ulkomaalaisiin kohdistuneissa rikoksissa on vältetty ilmaisemasta rasismiin viittaavaa suoraa tai epäsuoraa motiivia.

Seuraavista kuulustelukertomuksen otteista ensimmäinen on vuodelta 1995 ja jälkimmäinen vuodelta 1998. Molempiin liittyy ulkomaalaisiin kohdistunut pahoinpitely tai pahoinpitely-yritys.

Vuonna 1995:

"Jossakin vaiheessa yöllä huomasin Ojakadun ja Kiinteistökadun kulmauksessa kävelemässä olleen neekerin. Tällöin sain päähäni pelotella neekeriä. Pysäytin auton ja otin autosta puuseipään jonka kanssa lähdin menemään neekeriä kohden. Neekeri lähti juoksemaan. Neekeri juoksi kuin arpopupu karkuun ja minä perässä puukkeen kanssa. Neekeri juoksi jonnekin Bar Topin suuntaan jonne katosi.

Minun ja neekerin välillä oli eroa sata metriä. Pyörittelin keppiä kädessäni. Pyörittelin keppiä vain pelotellakseni neekeriä. Minulle on kerrottu, että asianomistaja on ilmoittanut kepillä lyödyn kohti ja lyönti on osunut takkiin. En ole lyönyt kepillä niin, että se olisi osunut neekeriä mihinkään vartaloon tai vaatteisiin. Minulla ei ollut tarkoitus pahoinpidellä neekeriä, vaan ainoastaan pelotella."

Vuonna 1998:

"Jostakin alkoi minun, Kallen ja toisaalta tummien kesken keskinäistä huutelua. Muistan huudelleeni noille henkilöille 'neekerit' ja jotakin samaan tapaan. Huuteluni oli tarkoitettu loukkaavaksi.

Kallekin huuteli samoja sanoja. Tummat huutelivat meitä natsieiksi, homoiksi ym.”

Ensimmäisessä kuulustelukertomuksen otteessa skini on nimittänyt takaa ajamaansa ulkomaalaista suoraan ja toistuvasti neekeriksi, mitä ilmausta voidaan pitää rasistisena. Jälkimmäisessä kuulustelukertomuksen otteessa skini on puhunut ulkomaalaisista ’tummina’, mutta kertonut nimitelleensä näitä neekereiksi. Kuulusteltu ei kuitenkaan enää kuulustelutilanteessa ole käyttänyt kyseistä ilmausta, vaan puhuu ’tummista’. Toisin sanoen kuulusteltu myöntää syyllisyytensä rasistiseen rikokseen, mutta ei enää kuulustelutilanteessa käytä rasistista ilmausta, toisin kuin ensimmäisessä kuulustelukertomuksen otteessa kuulusteltu skini.

Käytettyjen ilmausten lieventyminen ja varovaisemmiksi muuttuminen ilmentää kuulusteltavan rooliin oppimista ja poliisin käyttämään kuulustelutaktiikkaan ja tekniikkaan mukautumista (Haapasalo & Kiesiläinen & Niemi-Kiesiläinen 2000). Usein kuulustellut ja oikeusprosesseja läpikäyneet rikolliset oppivat kuulustelurutiinit, sekä selviytyvät niistä joustavasti. Skineillä tämä voi ensinnäkin tarkoittaa juuri taidollisen kompetenssin kehittymistä: mitä useammin skineihin kuuluva jää rikoksesta kiinni ja joutuu poliisin kuulustelemaksi, sitä paremmin hän omaksuu niin kokeneemmilta kavereiltaan kuin mahdolliselta oikeusavustajaltaan kuulustelusta selviytymisen malleja, jotka mahdollistavat mahdollisimman vähällä selviytymisen. Tietysti joku voi luonnostaan toimia kuulustelussa niin että hän ’luonnonlahjakkuutena’ selviytyy strategisesti kuulustelutilanteesta ilman etukäteisharjoitusta.

Usein ulkomaalaisiin kohdistuneissa rikoksissa ei rasistista motiivia ole ilmoitettu, vaan syyksi tekoon on kerrottu usein jotakin muuta. Seuraavassa kuulustelukertomuksen otteessa pahoinpitelyrikoksesta epäiltynä kuulusteltu skini väittää samassa tilassa oleilleiden ulkomaalaisten nimitelleen heitä, minkä vuoksi skinit olivat kertomansa mukaan menettäneet malttinsa ja syyllistyneet pahoinpitelyyn.

”Palasimme ulkoa oikeussalin odotushuoneeseen aivan tyhjälle penkille istumaan vastapäätä penkkiä, jossa istuivat minulle kaksi täysin tuntematonta tummaihoista miestä. Ehdin istua Kerosen kanssa penkillä jonkin aikaa, kun Keronen ryhtyi sitomaan auenutta kengännauhaa. Tässä vaiheessa toinen tummista kavereista

alkoi kovaäänisesti nimitellä useaan kertaa Kerosta apinaksi. Mitään syytä tällaisiin nimityksiin ei kyseisellä kaverilla ollut, koska emme kumpikaan olleet missään tekemisissä heidän kanssaan.”

Kuulusteltu skinni on puhunut kohtaamistaan ulkomaalaisista ’tummina’ (vrt. aikaisempi kuulustelukertomuksen ote) ja tummaihoisina, eikä ole käyttänyt suoraan halventavia (rasistisia) nimityksiä. Rasistista motiivia skinni ei teolleen ole suostunut (suoraan) nimeämään. Lisäksi skinni on korostanut sitä, ettei ole tuntenut kyseessä olleita ulkomaalaisia. Kuitenkin muu esitutkinta-aineisto on kertonut muuta, ja tämän perusteella skinin epätotuuden kertominen on ollut selvää.

Kaiken kaikkiaan rasistinen motiivi skinien tekemisissä rikoksissa on ollut harvinainen. Rasistinen rikos kielletään ja kiistetään usein. Ulkomaalaisiin kohdistuneiden, rasististen rikosten suora myöntäminen on ollut harvinaista jo siitäkin syystä, että suoran myöntämisen seurauksena on rangaistusseuraamusten koveneminen, ja rasistinen motiivi koven-taa teosta seuraavaa rangaistusta. Ulkomaalaista syntyperää oleviin kohdistuneita rikoksia on selitetty muulla tavoin, esimerkiksi kostolla.

7.2.2 Motiivi 2: Kosto

Useat skinien tekemät väkivalta ja vahingontekorikokset ovat saaneet merkityksensä koston kautta, toisin sanoen teon synnä on ollut kostaminen. Kosto on nimetty motiiviksi 28 skinien tekemässä rikoksessa, ja se on joko suoraan nimetty vaikuttimeksi tehtyyn rikokseen tai joku muu rikoksen asianomainen on sen nimennyt. Rikollinen teko on tehty joko ennalta suunnitellusti tai hetken mielijohteesta. Yhtäältä skinit ovat kertoneet tavanneensa rikoksen (sekä koston) kohteen sattumalta, jolloin ajatus kostamisesta on syntynyt tuon tapaamisen seurauksena. Toisaalta skinit ovat kertoneet suunnitelleensa kosta-aikaisemmin ja hakeutuneensa myöhemmin kohteen luo.

Sekä symbolisesti koston että konkreettisesti rikoksen kohteeksi on voinut joutua myös henkilö, joka on ulkoisesti muistuttanut varsinaista koston kohdetta. Näin on tapahtunut esimerkiksi erään tavaratalon aulassa, jossa ulkomaalaiset opiskelijat joutuivat skinien väkivallan kohteeksi sen takia, että (tietyt) ulkomaalaiset olivat skinien mukaan vahingoittaneet yhden pahoinpitelyyn osallistuneen skinin autoa. Mukana pahoinpitelyssä oli kolme skiniiä, joista yksi kielsi osallisuutensa väkival-

lan käyttöön. Yksi mukana ollut skini on kertonut kuulustelussa seuraavaa:

” Olimme menossa Kotilaiseen kahville, mutta pysähdyimme Halpahallin luokse, koska Laukkanen sanoi Keroselle jotain että ”kostetaanko tai hakataanko”. Laukkanen käytti jotain em. sanaa, mutta sanasta en ole varma, mutta Laukkanen sanoi jotakin kostamiseen tai hakkaamiseen viittaavaa. Samaan aikaan tuli Keskuskadun jalkakäytävää pitkin torin suunnasta kaksi tummaihoista ulkomaalaista mieshenkilöä ja Laukkanen tarkoitti sanomisellaan em. ulkomaalaisia.”

Esitutkinta-aineistosta on käynyt ilmi, ettei kyseisillä tummaihoisilla opiskelijoilla ollut kertomansa mukaan ollut mitään tekemistä auton vahingoittamisen kanssa, vaan he joutuivat koston kohteiksi sattumalta.

Skinit ovat perustelleet kostomotiivista rikosta usein uhrien aikaisemman toiminnan kautta. Näitä perusteluja ovat:

- 1) uhri on todistanut skinejä vastaan oikeudessa,
- 2) uhri on pelotellut skinejä tai heidän kavereitaan joko psyykkisesti tai fyysisesti tai
- 3) uhri on vahingoittanut skiniä tai tämän omaisuutta.

Skinejä vastaan suunnattua toimintaa on käytetty koston legitimoijana, toisin sanoen väkivallan käyttö on oikeutettu uhrin skinejä vastaan suunnatulla toiminnalla. Tätä kautta skinit ovat tehneet itsestään uhreja ja katsoneet oikeudekseen rangaista kohdettaan. Kun päätös kostamisesta on tehty, skinit ottavat selville koston kohteeseen ja tämän tavoittamiseen liittyviä asioita, kuten asuinpaikan, auton merkin ja rekisterinumeron. Tarkempaa kartoitusta kohteen elämänpiiristä ja ajankäytöstä ei välttämättä tehdä, vaan suunnitelma jää varsin vajavaiseksi. Sitten skinit keräävät sopivan joukon, jonka voimin kosto toteutetaan. Kun kyseessä on omaisuuden vahingoittamiseen tähtäävä rikos, skinit kasaavat mukaansa sopivia rikosvälineitä, esimerkiksi kirveitä, pesäpallomailoja ja muita lyömäesineitä. Kosto toteutetaan sopivaksi katsottuna ajankohtana mukanaolijoiden voimin, tosin mukana voi olla myös itse rikokseen osallistumattomiakin.

Edellä kuvatunlaiset alkuvalmistelut eivät merkitse tarkasti laadittua suunnitelmaa, vaan skinit toteuttavat ennalta suunnittelemansa koston

enemmän tai vähemmän impulsiivisesti. 'Kalavelkoja' maksettaessa itse tekoa ja sen toteuttamista ei yleisimmin ole tarkoin harkittu, vaan mukanaolijat toimivat impulsiivisesti omia intressejään toteuttaen (ks. Katz 1988). Tämä näkyy myös kuulustelukertomusten otteissa, joissa useampaa skinä on kuulusteltu osallisena kostoperusteiseen vahingontekoriikokseen.

"Ajelimme kaupungilla ympäriinsä. Jo tuolloin oli puhetta jotain Kerosen auton rikkomisen kostamisesta. Yöllä sitten ajoimme Parkkilaan Kaskontielle."

Kuulusteltu kertoo päätöksen kostamisesta syntyneen autoajelulla, mutta ei mainitse ajankohtaa. Kosto on sittemmin toteutettu yöllä.

"Minä yritin irrottaa takapään rekisterikilpeä sorkkaraudalla, jonka olin ostanut kaupasta. En kuitenkaan saanut kilpeä irti koska se oli popniitillä kiinni. Tuolloin on saattanut tulla taakse painauma. Minulta erikseen kysyttäessä ketkä muut osallistuivat rikkomiseen vastaan 'en kerro'. Samoin kuka tiesi autosta vastaan 'en tiedä'. Mitä mieltä olet siitä, että sinua epäillään vahingonteosta sekä teräaseen hallussapidosta yleisellä paikalla vastaan 'kyseessä oli sorkkaraudan tapaturmainen lipsahdus, sorkkarautaa en pidä teräaseena."

"Keronen lähti heti juoksemaan kohti erästä autoa ja taisi keritä lyödä sitä joitakin kertoja. Kun minä olin menossa sinne päin niin porukka tuli jo pois päin minua vastaan sieltä. Rikkomassa oli ainakin Keronen sekä Laukkanen, joka tuli sieltä pois sitten meidän kyydissä."

"Minulta erikseen kysyttäessä osallistuiko meidän kyydistä kukaan muu rikkomiseen vastaan 'minä en osallistunut', Romppasesta tai Salmisesta en ole varma kerkesivätkö he."

Edelliset kuulustelukertomusten otteet ovat liittyneet vahingontekoon, jolla pyrittiin kostamaan yhden mukana olleen skinin auton rikkomisen. Samaa rikkomista oli yritetty kostaa jo aikaisemmin. Sittemmin asia on päätetty hoitaa suunnitellummin ja toimintaan on otettu mukaan useita osallistujia. Suunnittelusta huolimatta organisoituminen

on jäänyt toteuttamatta, ja rikoksen tekotilanne on näyttäytynyt kuulustelukertomuksissa sekavina episodeina, muista osallisista ei ole haluttu olla tietoisia tai varmoja. Oma osallistuminen tai osallistumattomuus on kuitenkin muistettu hyvin. On silti muistettava, että rikoksen kohteen asuinpaikan, auton rekisterinumeron selvittäminen sekä erilaisten aseiden mukaan varaaminen on osoittanut etukäteissuunnittelua. Itse teko on sitten voitu toteuttaa mielijohteestakin.

7.2.2.1 Kosto ja rasismi

Kahdessa edellä mainitussa tapauksessa skinit ovat kostaneet auton rikkoutumista ulkomaalaisille. Skinit itse ovat ilmoittaneet teon syyksi koston, ja vaikka kohteena on ollut ulkomaalainen, skinit eivät itse ole ilmoittaneet syyksi rasismia. Esitutkintapöytäkirjojen perusteella on vaikeata selvittää, kuinka paljon rasismilla on ollut tekemistä kyseisten tapausten kanssa. Kostaminen väärälle kohteelle syystä, että tämä on ollut tummaihoisen, varsinaista kohdetta mahdollisesti muistuttava, näyttäytyy stereotyyppien rasistisena rodullistamisena (Allport 1979), jossa tietty ihmisryhmä nähdään toisistaan erottumattomana massana.

7.2.2.2 Kosto ja kaverin kokema vääräys

Skinien elämänpiirissä sosiaaliset suhteet niin skinikavereihin kuin muihin tuttuihin saavat merkitystä tutkimusaineiston tarkastelun perusteella näiden kokemien vääryyksien kostamisen kautta. Sosiaalisia siteitä on pidetty lujina, ihmisten keskinäisiä suhteita ja kanssakäymistä määrittävinä tekijöinä, jotka ovat interpersonaalisia ja kollektiivisia luonteeltaan (Scheff 1998). Skinien kuulustelukertomuksissa esille ovat nousseet pääosin kollektiiviset, ryhmän väliset siteet, mutta myös kahden henkilön väliset suhteet.

Seuraava kuulustelukertomuksen ote on liittynyt viiden henkilön toteuttamaan koston, jonka kohde on aiheuttanut yhdelle koston osallistuneelle pysyvän ruumiinvamman, jonka seurauksena hän on pyörätuolissa. Asia on käsitelty oikeudessa, mutta koston osallistuneiden mukaan rangaistus ei ole ollut lähestulkoonkaan riittävä.

Kuulusteltu skini kertoo osallistumisestaan serkkunsa puolesta kostamiseen seuraavasti:

”Pasi Hokkanen on serkkuni ja tiedän tarkalleen, missä ja miten hän loukkaantui vaikeasti ja joutui loppuiäkseen pyörätuoliin.

Pasi kertoi meille vielä tarinaansa, miten Eino Hiltunen ampui häntä haulikolla.

Jossakin vaiheessa Pasi pyysi meitä lähtemään mukaansa Honkajärvelle, jossa Hiltunen asuu. Tarkoituksenaan hänellä oli antaa Hiltuselle turpaan. Hän itse pyörätuolipotilaana ei siihen pystyisi, joten hän pyysi meitä kostamaan Hiltuselle puolestaan.”

Koston ajatus näyttää syntyneen ensisijaisesti pyörätuoliin joutuneen kokemuksen vääryyden kautta. Hän on pyytänyt kavereitaan ja näiden tuttuja kostamaan puolestaan, koska ei ole pitänyt itseään kykenevänä suoriutumaan kostamisesta. Osallistumisen auliuteen on vaikuttanut varmasti omalta osaltaan sosiaalisten siteiden lujuus. Tapahtunut on ollut ennestään sukulaisuussuhteen vuoksi tiedossa. Kuulustellun skinin skiniryhmään kuulumisen vaikutus kostoalttiuteen ei ole näyttänyt vahvalta; toteutettu kosto ei ole liittynyt skinien välisen selvittelyyn muiden nuorisoryhmien tai henkilöiden kanssa.

’Opetuksen antaminen’ skineihin kuuluneen kaverin puolesta on ollut yksi koston liittyneistä perusteluista. Koston kohde on skiniryhmän ulkopuolinen henkilö, jolla on ollut ristiriitaa skineihin kuuluneen kanssa. Ristiriitaa on aiheuttanut mahdollinen todistaminen oikeudessa skinia vastaan, rahaan tai muuhun omaisuuteen liittyvä velkaantuminen tai muu mahdollinen sosiaalisiin suhteisiin liittynyt konflikti.

”Pahoinpitelytilanne ei tapahtunut velkojen vuoksi vaan siitä syystä, että Haverisella ja Samilla, joka on minun kavereitani, on ollut jotain kahnauksia ja siitä syystä menin Haverisen koululle antamaan opetuksen.”

Kuulusteltu skini on kuulustelussa tähdentänyt, ettei pahoinpitelyn syynä ole ollut hänen skinikaverinsa ja koston kohteen välinen velkasuhde, vaan ’jonkinlaiset kahnaukset’, joiden takia rikoksesta epäilty skini on pahoinpidellyt koston kohteen kaverinsa puolesta.

Kun kosto on liittynyt koston kohteen toimimiseen oikeudessa todistajana, todistajanlausunto on ollut joko skineille tai heidän kavereilleen

kielteinen. Skininit ovat edellyttäneet niin ryhmänsä jäseniltä kuin muilta mukana olijoilta ja mahdollisten rikosten todistajiltakin solidaarisuutta. Solidaarisuus on tarkoittanut skineihin liittyneistä kielteisistä asioista vaikenemista ja tarpeen tullen suoranaista valehtelemista. Mikäli tämä 'solidaarisuus' ei ole toteutunut, ja oikeudessa on kuultu skinien kielteiseksi tulkitsema todistajanlausunto, tämä 'vasikoiminen' on kostettu todistajalle tai muulle lausunnon antaneelle rikokseen osalliselle tai todistajalle.

Seuraava kuulustelukertomuksen ote liittyy tapaukseen, jossa skinini, joka oli ollut tietoinen kaverinsa esiintymisestä oikeudessa, meni tapamaan tätä neljän kaverinsa kanssa. Kuultuaan itse kaverinsa 'vasikoineen' skinini pahoinpiteli kaverinsa sekä vahingoitti tämän omaisuutta merkittävästi.

"Rane Riikonen oli asunnollaan ja kyselin häneltä, että mitä hän oli kertonut joulupäivänä tapahtuneesta Leppävaaran pahoinpitelyasiasta. Rane kertoi, että hän oli kertonut totuuden asiassa. Menetin tilanteessa malttini ja löin läpsimällä Riikosta ja rikoin hänen tavaroitaan, mutta en lyönyt millään esineillä Riikosta. Pahoinpitelyn jälkeen poistuin kaverieni kanssa asunnolta. Myönän pahoinpidelleeni Rane Riikosta ja rikkoneeni hänen pulloja ja hyllyn. Itse en muista television, tuolin, radion ja puhelimen rikkomisia. Sovin asian Ranen kanssa. Tekoni aiheutti kiivastumiseni, koska tiesin jääväni kiinni Leppävaarassa tapahtuneesta pahoinpitelyasiasta".

Suunnitellusta kosta kertoo useiden kavereiden mukana oleminen, mutta ajatus kosta näyttää kuulustelun perusteella syntyneen silloin, kun kaveri on kertonut antamastaan lausunnosta oikeudessa. Nöyryytys, joka on liittynyt toisaalta pelkoon omasta kiinni jäämisestä ja toisaalta kaverin pettäminen ovat yhdessä antaneet oikeutuksen väkivallan käyttämiseen ja kostamiseen kovin keinoin (ks. Katz 1988).

7.2.2.3 Kosto muun kuin skinin puolesta

Skinien toteuttama kosto on kohdistunut myös henkilöihin, jotka ovat skinien käsityksen mukaan häirinneet tai pelotelleet heidän kaveripiiriinsä kuuluneita, muita kuin skinejä. Seuraavassa kuulustelukerto-

muksen otteessa skini kertoo pahoinpidelleensä kaksi miestä siitä syystä, että nämä olivat soitelleet skinin kaverin puhelinvastaajaan sekä uhkailleet ja pelotelleet. Mukana tapauksessa on ollut myös toinen skini, mutta hän on kieltänyt kuulustelussa systemaattisesti osallisuutensa kyseiseen pahoinpitelyrikokseen.

”Syy ’Haten’ pahoinpitelyyn oli se, että ’Hate’ sekä hänen kaverinsa (’Lanttu’ ja ’LäskiMasa’) ovat soitelleet puhelimella Koposen Keken puhelinvastaajaan useita viestejä ja viesteissä oli mainittu, että he tappavat meidät, sekä raiskaavat meidän ’muijat.’”

Tässä koston motiiviksi on kerrottu koston kohteiden taholta ilmennyt pelotteleminen ja uhkailu. Kuulusteltu skini on ottanut vastuun koston toteuttamisesta itselleen, vaikka mukana on ollut toinenkin, vanhempi ryhmään kuulunut skini. Rikoksen perustelussa näyttäytyy Sykesin ja Matzan (1957) esille tuoma tapa rikollisten tekojen neutraloinnista: uhri on syyllistetty siten, että koston kohteen pahoinpitely oikeutetaan vierittämällä syy tämän niskoille.

7.2.3 Skinien julkilausumat rikosten motiivit

Konkreettisia julkilausuttuja motiiveja ja vaikuttimia skinien tekemissä rikoksissa ovat olleet rasismi ja kosto. Molempiin motiiveihin on liittynyt niitä perustelevia ja selittäviä seikkoja, joita eksplikoidaan seuraavassa luvussa. Molemmat motiivit ovat olleet konkreettisia rikollisen teon syitä, eivät selityksiä, joilla tekoa pyrittäisiin perustelevaan tai oikeuttamaan. Kuulustelukertomusten otteissa motiivit ovat voineet näyttäytyä varsin suorina representaatioina rikoksen syistä, kuten seuraavasta otteesta ilmenee.

Kuulustelija:

”Miksi lähditte seuraamaan kyseisiä henkilöitä?” Epäilty: ”Rasismia takia, syyksi minulle riittää kun on musta iho.”

Edellä olevassa kuulustelukertomuksen otteessa kuulusteltu ilmoittaa suoraan rikoksen syyksi rasismin, ja näin kyseessä on suora, rasistinen motiivi.

Rikosten konkreettisiin syihin on sekoittunut sekä itse rikosta että sen syytä selittäviä ja perustelevia tekijöitä. Kustoon liittyen näitä perusteluja on selostettu aikaisemmin. Seuraavassa perusteluja tarkastellaan yksityiskohtaisemmin Sykesin ja Matzan (1957) neutralisaatiotekniikoihin nojaten.

7.3. Syistä perusteluiden ja neutraloinnin kautta oikeutukseen

Tässä tarkastellaan skinien kuulustelukertomuksista eksplikoituja perusteluja ja selityksiä, joita skinit ovat rikollisille teoilleen antaneet. Näitä selityksiä tarkastellaan selontekoina, joilla on pyritty toiminnan selittämiseen ja ymmärrettäväksi tekemiseen (Suoninen 1996). Selonteot eivät välttämättä liity tekojen todellisiin motiiveihin eli vaikuttimiin tekojen todellisista syistä, vaan selonteoilla on haettu tehdyille teoille oikeutusta ja hyväksyntää muiden silmissä.

Teoreettisena kehyksenä on käytetty Sykesin ja Matzan (1957) eksplikoimaa käsitystä rikollisten tekojen neutraloinnista. Sykesin ja Matzan mukaan nuoret rikoksen tekijät ovat olleet hyvinkin arvotietoisia ja tätä kautta tietoisia tekemiensä rikosten moitittavuudesta. Nuorten voi katsoa rationalisoivan rikosten tekemisen ja olevan tietoisia vallitsevasta arvojärjestelmästä (Sykes ja Matza 1957). Tämän näkemyksen mukaan rikoksia tekevät nuoret eivät ilmaise vallitsevan moraalin vastaisia arvoja, vaan pyrkivät neutraloimaan eli mitätöimään tekemänsä rikollisen teon arvon. Rikollinen teko oikeutetaan tavalla tai toisella; se voidaan esittää esimerkiksi itsepuolustukseksi.

Seuraavassa skinien kuulusteluissa esittämiä perusteluja rikosepäilyilleen tarkastellaan neutralisaatioteoreettisesta perspektiivistä. Tällöin ne nähdään neutralointitekniikoina, joiden avulla sekä pyritään teon hyväksyttävyyden saamiseen, että myös mahdollisimman lievään rangaistukseen.

7.3.1 Oikeuttamisstrategia 1: Uhrin syyllistäminen

Rikoksen kohteen syyllistäminen on yleisin skinien rikollisille teoille nimeämistä perusteluista. Skinit ovat pääasiassa selittäneet väki-

valtarikoksia syyttämällä rikoksen kohdetta tapahtuneesta. Tällöin skinit ovat selittäneet rikosta

- a) uhrin fyysisellä provosoinnilla,
- b) uhrin psyykkisellä (suusanallisella) provosoinnilla tai
- c) uhrin muulla (ärsyttävällä) piirteellä tai ominaisuudella.

Rikoksen kohteen eli uhrin väitetty fyysinen provosointi tarkoittaa yhteenottotilanteessa tönimistä, huitomista tai muuta fyysistä kontaktia, josta rikokseen syllistynyt on katsonut saaneensa aiheen väkivallan käyttöön.

”Puhuin Viitalan sekä Salmelaisen kanssa, kun ilman mitään syytä Ponkilainen kävi kimppuuni. Meillä ei ollut mitään riitaa ennen sitä. Ponkilainen sai kaadettua minut maahan. Tämän jälkeen hän löi minua kerran nenään ja toisen kerran suuhun. Molemmista tuli tämän seurauksesta verta.”

Kuulustelukertomuksen otteesta käy ilmi, että kuulusteltava on joutunut yllättäen joukossa mukana olleen henkilön hyökkäyksen kohteeksi. Kerrotun hyökkäyksen seurauksena muut joukossa olleet ovat sittemmin pahoinpidelleet hyökkääjän yhteisvoimin. Rikoksen kohteen väitetty fyysinen hyökkäys on pahoinpitelyrikoksesta epäiltynä kuulustellun skinin mukaan ollut synnä pahoinpitelemiseen.

Uhrin psyykkisellä provosoinnilla tarkoitetaan epäillyn tai epäiltyjen sekä uhrin välistä sanaharkkaa, uhrin väitettyä nimittelyä tai muuta huutelua. Interaktiotilanne on tämän perusteella ollut verbaalinen. Usein verbaalinen yhteenotto on edeltänyt fyysistä yhteenottoa. Tällöin skinit tavallisesti ovat pahoinpidelleet heille ’huudelleen’ henkilön.

Uhrin syyllistäminen on konstruoitunut argumenteissa, joissa uhrin väitetty aggressiivinen toiminta on johtanut pahoinpitelyyn. Uhrin on väitetty joko fyysisesti tai psyykkisesti provosoineen väkivallan teosta syytettyä käyttämään väkivaltaa. ’Vittuileminen’ ja ’ryntäistä kiinnikäyminen’, jotka kuulustelussa on kerrottu uhrin taholta tulleeeksi provosoinniksi, ovat sittemmin neutraloineet omaa väkivallan käyttöä kyseisessä tilanteessa. Oikeutettuna on pidetty sekä lyöjän että sanoin ärsyttäneen lyömistä. Oikeudenmukaisuus on näin situationaalisesti määrittänyt, se on rakentunut kyseisellä hetkellä kyseisessä tilanteessa (Hilden 1999).

Uhrina on voitu syyllistää myös tämän aikaisemman toiminnan kautta, jolloin teon vaikutin on kostoperusteinen. Skinin ovat siis perustelleet kostomotiivista rikosta rikoksen kohteen fyysisellä tai psyykkisellä hyökkäyksellä. Tällöin väkivallan käyttöä voidaan pitää eräänlaisena jälkikäteen harjoitettuna moraalisen ojennuksena jostakin aikaisemmasta tapahtumasta (Hilden 1999). Näitä aikaisempia tapahtumia on eksplikoitu tarkasteltaessa skinien rikosten motiiveja.

Skinien rikoslajistossa uhrin syyllistäminen on liittynyt eriasteisiin pahoinpitelyrikoksiin, laittomaan uhkaukseen, virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen, ampuma-aserikoksiin sekä haitan tekoon viranotoimituksessa olevalle virkamiehelle. Näistä virkamieheen kohdistuneissa rikoksissa rikoksen kohteen (esimerkiksi ravintolan järjestysmiehen tai poliisin) on väitetty provosoineen tilannetta ja yllyttäneen siten, että epäillyt ovat syyllistyneet rikokseen.

”Hetki ravintolasta ulostuloni jälkeen olin lähdössä jonkun auton kyytiin, mutta minulla tuli siinä vaiheessa jonkun poliisin kanssa jostakin sanaharkkaa, mutta en missään vaiheessa ole ketään poliisia nyrkillä lyönyt, vaikka kuinka näin on väitetty tapahtuneen... Kuitenkin jossakin vaiheessa kyseistä tapahtumaa minun silmiini sekä suuhuni sumutettiin tosi läheltä kyynelkaasua, minkä seurauksena menin aivan sekaisin... Omasta mielestäni en ole syyllistynyt virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen, vaan mielestäni poliisi itse on tässä tilanteessa syyllistynyt minua kohtaan pahoinpitelyyn sumuttaessaan kaasua suoraan silmiini sekä suuhun. Tämän jälkeen poliisit vielä ilman mitään todellisia perusteita väänsivät käsiäni käsirautoihin laittamisen yhteydessä.”

Virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta epäiltynä kuulusteltu skinin on poistettu ravintolasta häiriökäyttäytymisen takia. Epäilty väittää menettäneensä malttinsa poliisin kanssa syntyneen sanaharkan (psykkisen provosoinnin) sekä poliisin käyttämien voimakeinojen (fyysisen provosoinnin) seurauksena. Kuulustellulla skinillä on esittämiensä perustelujen kautta ollut kaksi tarkoitusta. Ensinnäkin hän on halunnut kieltää syyllisyytensä rikokseen, josta häntä epäillään. Tämän hän on tehnyt siirtämällä syyn uhrille (poliisiviranomaiselle) . Toiseksi epäilty on pyrkinyt neutraloimaan tekemänsä rikoksen arvon vierittämällä vastuun rikoksen kohteelle. Molemmat tarkoitukset liittyvät samaan tavoit-

teeseen, tehdystä rikoksesta ja seuraavasta rangaistuksesta mahdollisimman vähällä selviämiseen.

Uhrin syyllistämiseen liittyy kysymys sekä rikoksen asianomistajan (rikosilmoituksen tehneen uhrin) että vastaajan (rikoksesta epäillyn) rooleista ja vastuusta. Asianomistaja on vahingon tavalla tai toisella kärsinyt osapuoli, ja vastaaja puolestaan vahingon aiheuttanut osapuoli. Uhrin syyllistämiseen liittyy ajatus siitä, että uhri on itse ollut syyllinen ja on näin aiheuttanut itseensä kohdistuneen rikoksen. Neutraloimalla omaa osuuttaan tapahtuneeseen rikokseen uhrin syyllistämisen kautta rikoksesta epäilty onnistuu mahdollisesti samanaikaisesti sekä mitätöimään oman tekonsa merkitystä että kyseenalaistamaan uhrin asemaa.

7.3.2 Oikeuttamisstrategia 2: Puolustaminen

Rikollisen teon perusteleminen puolustamisella on skinien rikosepäilyissä tarkoittanut sekä itsen että kavereiden puolustamista. Puolustamisella selitettävät teot ovat yleisimmin olleet väkivaltarikoksia, kuten eriasteisia pahoinpitelyjä ja virkamiehen väkivaltaista vastustamista. Mukana on ollut myös teräseen hallussapitoon liittyviä rikoksia.

Puolustaminen on harvoin näyttäytynyt kuulustelukertomuksissa yksinomaisena perusteluna, vaan se on ollut yhteydessä

- 1) uhrin fyysiseen tai psyykkiseen provosointiin,
- 2) rasismiin tai
- 3) valikoivaan muistiin.

Itsepuolustus sekä kaverin puolustaminen ovat kytkeytyneet usein muihin perusteluihin, joilla rikollista tekoa on pyritty neutraloimaan (ks. Matza 1964). Rasistiset rikokset ovat olleet malliesimerkki teoista, joita selitetään usealla eri tavalla. Tavanomaista on selittää ulkomaalaisen pahoinpitelyä kaverin puolustamisella, itsepuolustuksella, muistin menetyksellä sekä olosuhteilla. Kovennettua rangaistusta rasismimotivisesta rikoksesta ei ole ilmeisimmin haluttu, joten tekoa on perusteltu useiden strategioiden keinoin.

Seuraavassa kuulustelukertomuksen otteessa kebabravintolaan tunkeutunut skini perustelee ravintolaan tunkeutumistaan ja vahingon aiheuttamista. Skini on rynnännyt paikkaan ja uhkaillut tiskin takana ollutta myyjää.

”Tällöin myyjä otti esiin pienen puukon ja alkoi sohia sillä minua kohti. Nyt otin lähimmän tuolin, ja heitin sillä kohti myyjää, ja se osuikin myyjää päähän, jolloin tältä putosi veitsi käsistä. Silloin myyjä otti toista metriä pitkän puukon. Lähdin juoksemaan ulos karkuun ja mennessäni painoin ulko-oven voimakkaasti perässäni kiinni. Ulko-oven lasi meni rikki. En tiedä rikkoontuiko se sulkeamisen voimakkuudesta vai juoksiko myyjä siihen... Mielestäni en ole syyllistynyt pahoinpitelyyn vaan se oli itsepuolustusta”.

Vaikka skinini on itse omaehtoisesti rynnännyt kebabravintolaan ja uhkaillut (uhrin ja todistajan kuulustelukertomusten perusteella) tiskin takana ollutta tarjoilijaa, skinini on pitänyt tekoa itsepuolustuksena. Hän on kuulustelussa kertonut tarjoilijan esille ottamasta puukosta sekä pitkästä veitsestä, joita sanoo säikähtäneensä. Rikkimennyt ovikin on selitetty itsepuolustuksella sekä uhrin syyllistämällä. ’Jos tarjoilija ei olisi ottanut teräesineitä esiin ja uhkaillut...’ Skinin mukaan kaikki on ollut uhrin syytä.

Myös muita (väkivaltaan viittaavia) rikoksia on perusteltu itsepuolustuksella ja myös mahdollisella, odotettavissa olevalla väkivallalla tai sen uhalla. Vaarallisen teräaseen hallussapitoa yleisellä paikalla on selitetty skinien kuulustelukertomuksissa tavallisesti itsepuolustuksella. Teräaseen laitonta mukanaoloa on puolustettu ja selitetty vaaran uhalla ja mahdollisuudella puolustaa itseään tarpeen tullen.

”Tein patukan koulussa torstaina käsityötunnilla kun muutkin kaverit sellaisia tekivät. Patukan olen tehnyt lähinnä itsepuolustustarkoituksessa. Kaupungilla liikkuu monenlaista aggressiivistakin porukkaa ja syyttäkkin voi joutua tappeluun. Tiedän, että ninjapatukan hallussapito yleisellä paikalla on rangaistava teko.”

Skinin mielestä ”syyttäänkin voi joutua tappeluun”, joten itsensä puolustamisen varmistamiseksi hän on tehnyt itselleen ninjapatukan, kuitenkin tietoisena sen mukana pidon lainvastaisuudesta. Lainvastainen teko on pyritty selittämään ja tekemään oikeutetuksi itsepuolustuksen tarpeellisuudella.

Puolustamisen, sekä itsen että muiden, status on yleisessä merkityksessään hyvin myönteinen. Puolustaminen näyttäytyy yhteiskunnallisesti arvostettuna ja kunnioitettavana toimintana (Räikkä 1995), joka liitetään maan, kunnian ja itseä heikompien puolustamiseen, usein kan-

salaisvelvollisuuteen asti. Näin ollen se neutralisaatiomallina (Kivivuori 1992) on nähtävissä ns. kunnan kansalaisten legitimoimana. Puolustamisella onkin vahva funktio skinien rikoksille nimeämässä perusteluissa. Voivatko useissa kuulustelutilanteissa itsen tai muiden puolustamiseen viittaavat selitykset nousta kansallisaatteen ihailusta ja saattavatko skinit nähdä itsensä satureina maataan puolustamassa?

7.3.3 Oikeuttamisstrategia 3: Unohtaminen ja alkoholi

Skinien kuulustelukertomuksissa rikollisille teoilleen esittämistä selityksistä tavanomaisia ovat myös juopumustilaan ja muistiin liittyneet perustelut. Perustelut eivät yksiselitteisesti ole esiintyneet yhdessä, mutta useissa kuulustelukertomuksissa ne kuitenkin ovat liittyneet toisiinsa. Selitysten runsaslukuisen yhdessä esiintymisen takia ne on kategorisoitu samaan ryhmään. Lisäksi fysiologisesti on voitu osoittaa alkoholin (liiallisen) käyttämisen seurauksena ilmenevää muistin sekä tilapäistä että pysyvää heikkenemistä (Lönngqvist ym. 1999). Näin on aikaansaatu legitiimi ja faktoihin perustuva oikeuttamisstrategia, jonka käyttöä on esiintynyt myös skinirikollisuudessa.

Seuraavassa kuulustelukertomuksen otteessa pahoinpitelyrikokseen osallisena epäilty skini kertoo juopumustilan aikaansaamasta muistamattomuudesta.

”Yöllä olin vahvasti juovuksissa, eikä minulla ole minkäänlaista muistikuvia illan tapahtumista.”

Kun kuulustelussa ei ole kerrottu rikokseen liittyneistä tapahtumista mitään ja perustellaan tämä alkoholin nauttimisen aiheuttamalla muistamattomuudella, on omaa osallisuutta pyritty hälventämään tai poistamaan se kokonaan. Tätä kautta syy sijoitetaan itsen ulkopuolelle, tiedostamattomiin toimijoihin, mahdollisiksi ’joiksi kuiksi’, joista ei oman muistamattomuuden takia olla selvillä.

Unohtaminen on voinut olla myös osittaista, jolloin osa tapahtumista on jäänyt mieleen, mutta tietyt asiat ovat ’pyyhkiytyneet pois’. Seuraavassa kuulustelukertomuksen otteessa sekä pahoinpitely että ampuma-aserikoksesta syylliseksi epäilty skini kertoo versionsa tapahtumista:

”Mitään pahoinpitelyä siinä ei tapahtunut puolin eikä toisin. Tilanne ’lämpeni’. Meillä oli erimielisyyksiä aatteista mitä kukin meistä kannattaa. Väliimme tuli Roopen tyttöystävä. En ollut selvin päin, olin vahvassa humalatilassa. Seuraavaksi joku suihkutti kaasua Roopen ja hänen tyttöystävän silmille, myös minä sain vähän silmilleni kaasua.”

Tässä kuulusteltava on muistanut, ettei ”mitään pahoinpitelyä tapahtunut puolin eikä toisin”, mutta on kertonut heti seuraavaksi olleensa ”vahvassa humalatilassa”. Juopuneena skini ei ole kertomansa mukaan pystynyt käsittämään, kuka kaasua on sumuttanut. Oma vastuu tapahtumista on tässäkin tapauksessa kielletty: pahoinpitelyä ei kertoman mukaan tapahtunut, eikä kaasun sumuttajaa muisteta.

Alkoholin käyttämiseen liittyvä ’muistin menetys’ on helposti käytökelpoinen rikollisen teon neutralointimenetelmä. Siinä syy tapahtumista siirtyy itseltä joillekuille toisille, joita ei tarkemmin pystytä tai haluta määrittää. Mikäli rikoksesta epäilty on kerrottu osallistuneen rikokseen (todistajien kuulemisen perusteella), epäilty on voinut välttää syyllisyyskysymyksen viittaamalla unohtamiseen. Oman osallisuuden unohtamisella on myös pyritty oikeuttamaan tehty rikos pitämällä ’muistinsa menettänyttä’ syyntakeettomana tapahtuneeseen.

Edellä kuvatuunlainen ’valikoiva muisti’, jolla tarkoitetaan unohtamisen ja muistamisen vuorottelua, on ollut tavanomaista juuri humalatiilaan liittyvissä selonteoissa, mutta sitä on käytetty myös ilman alkoholia tapahtuneissa teoissa. Muistamattomuudella ja unohtamisella kielletään oma vastuu, mutta muisti toimii hyvin, kun kyseessä ovat itseen kohdistuneet loukkaukset.

7.3.4 Oikeuttamisstrategia 4: Olosuhteet

Skinit ovat perustelleet varsinkin runsaslukuisia omaisuusrikoksiaan vallitsevilla olosuhteilla. Olosuhteet ovat olleet joko rikoksen tekotilanteeseen liittyneitä, konkreettisia tilanteeseen kytkeytyneitä tekijöitä tai enemmän abstrakteja viittauksia vallinneeseen tilanteeseen, omaan olotilaan tai yleiseen (epä)järjestykseen.

Rikoksen tekotilanteeseen liittyneet konkreettiset olosuhteet ovat olleet yhteydessä sekä rikoksen tekoon johtaneeseen sattumaan, että

enemmän tai vähemmän selkeään rikoksen suunnitteluun. Sattuman tai suunnitelmallisuuden mainitsemisen kuulustelukertomuksissa ei voida katsoa ilmentäneen suoranaista rikollisen teon neutralointipyrkimystä, mutta niiden perusteella rikoksen tekeminen on pyritty saamaan näyttämään oikeutetulta; ovathan tietyt tilanteeseen liittyneet tekijät mahdollistaneet tietyn rikoksen tekemisen tietyssä paikassa tiettyyn aikaan.

Sattuman ja siis sopivan tilaisuuden käyttäminen rikollisen teon selityksiperusteena on liittynyt pääosin omaisuusrikoksiin ja niissä varkausrikoksiin. Mahdollisuus varkauden toteuttamiseen on ollut yhteydessä tässä oikeuttamisstrategiassa juuri tilanteeseen liittyneeseen sopivaan mahdollisuuteen. Varkaus on toteutettu, kun sille otollinen tilaisuus on avautunut. Juuri omaisuuteen kohdistuneissa rikoksissa sopiva tilaisuus on liittynyt useimmiten sattumaan: otollinen tilaisuus on todettu sattumalta ja rikokseen on ryhdytty ilman ennakkovalmisteluja ja suunnittelua.

Jack Katz (1988) puhuu rikokselle otollisen tilanteen tuottamasta houkutuksesta, sekä anastettavaksi aiottujen esineiden viettelyksestä sopivan tilaisuuden ilmaantuessa. Sopiva tilaisuus yhdistettynä tiettyyn esineeseen tai esineisiin liittyviin merkityksiin ovat Katzin mukaan avaimia nuorten toteuttamissa varkausrikoksissa. Tiedyt esineet ovat muita merkityksellisempiä nuorten elämässä ja muita houkuttelevampia rikoksen kohteita. (Katz 1988.)

Skinejä eivät tietyt esineet merkityksineen näytä suuremmin viettelleen, vaan heidän houkutuksensa varastamiseen on liittynyt useimmiten tilaisuuden tarjoamaan mahdollisuuteen. Muutamia suunniteltuja rikoksia on tosin toteutettu tietoisena tarjolla olevista tavaroista, mutta suurimmaksi osaksi skinit ovat toteuttaneet 'keikkansa' vailla etukäteistietoa mahdollisesta anastettavasta.

Skineillä sopiva tilaisuus on liittynyt rikospaikan tarjoamaan mahdollisuuteen toteuttaa rikos helposti. Kuulusteluissa skinit ovat kertoneet, että sopiva tilaisuus tarkoittaa rikospaikan auki jäänyttä ikkunaa tai ovea, löytyneitä avaimia tai muuta mahdollisuutta toteuttaa rikos tavallista helpommin.

”Ajoimme jossakin vaiheessa Koskikatua yliopiston suuntaan ja ajettuamme koulun takapihalle huomasin yhden ikkunan olevan auki. Molemmat menimme samasta aukosta ruokalan puolelle sisälle, josta keräsimme muovikasseihin limpsaa neljä pulloa, karamellejä,

purkkaa, jäätelöä sekä tupakkaa ja tulitikkuja ja laitoimme tavarat kahteen muovikassiin. Emme ehtineet viedä muovikasseja vielä ulos kun paikalle tuli vartioimisliikkeen mies jolloin minä pääsin karkuun sisään tulemastani ikkunasta ja Ville pääsi ulos rakennuksen toiselta puolen oven kautta.”

Toinen mukana ollut skini on kertonut kuulustelussa liikkuneensa kaverinsa kanssa pyörällä ja huomanneensa koulurakennuksen avoimen ikkunan takapihalla. Skinit ovat hyödyntäneet mahdollisuutta päästä sisälle rakennukseen ja sisälle päästyään keränneet ruokalasta mukaansa erinäisiä ’hyödykkeitä’. Vartija on kuitenkin keskeyttänyt puuhan, ja skinit ovat joutuneet pakenemaan paikalta. Sopivan tilaisuuden tarjoama mahdollisuus näyttäytyy kuulustelukertomuksissa legitimiymytenä tehdä tilanteen mahdollistama rikos. Tätä kautta syy rikoksesta tulee vieriteytyksi sopivan tilaisuuden aikaansaajaan, edellisessä tapauksessa ikkunan auki jättäneeseen, anonyymiksi jääneeseen henkilöön. Viittaaminen sattumaan poistaa syyn rikoksen tekijältä, joka on itse tullut sattuman ’uhriksi’.

7.3.5 Voiko suunnittelulla legitimoida rikoksen?

Suunnitelmallisuuteen viittaaminen kuulustelussa on liittynyt myös rikollisen teon situationaalisuuteen siten, että rikollisen teon tilanne on suunniteltu jollakin tavoin etukäteen. Tämä tarkoittaa esimerkiksi tietyn rikospaikan valintaa, paikan etukäteistarkkailua ja sisälle pääsyn varmistamista etukäteen.

Asusteliikkeeseen kahden kaverinsa kanssa murtautunut skini on kertonut etukäteisvalmisteluista ennen keikkaa. Keikalla puolestaan on odotettu sopivaa tilaisuutta, ja sen tultua keikka on toteutettu.

”Myönnän olleeni mukana Wolf- liikkeen keikalla. Olimme maanantai-iltana Teemu Makkosen luona Marjalassa ja sieltä lähdimme keikalle yhdessä Teemun ja Marko Pietarisen kanssa. Olimme edellisenä päivänä käyneet Teemun kanssa liikkeessä toteamassa, ettei siellä ole hälyttimiä. Joskus aamuyöllä, en osaa sanoa aikoja, lähdimme käytössäni olleella autolla. Ensin ajoin Rantakadun ja Niskakadun kulmaan keltaisen talon pihaan, jossa katselimme het-

ken tilannetta ja sitten ajoin Vaatehuoneen takapihalle. Odotimme siinä vähän aikaa ja sitten lähdimme. Meillä oli autossa sorkkarauta...”

Useimmiten skinit ovat suunnitelleet omaisuuden anastamiseen tärkeitä rikoksia, kuten maksuvälinepetoksiakin. Mikäli väkivaltarikokset on suunniteltu etukäteen, kyseessä on yleensä ollut kosto. Kostorikoksia on käsitelty kohdassa 7.3.2.

Teon etukäteissuunnittelua ei voida pitää neutralointi tai oikeutushakuisena selityksenä rikolliselle teolle. Suunnitelmalla on luonnollisesti pyritty olosuhteiden saattamiseen mahdollisimman suotuisiksi rikokselle. Suunnitelmasta poliisille kertominen on voinut tietyissä tapauksissa vaikuttaa teosta seuranneen rangaistuksen kovenemiseen, eikä siitä näin ollen ole ollut käytettäväksi legitimointiperusteena.

7.3.6 Yhteenveto

Edellä on tarkasteltu skinien kuulustelukertomusten otteita kvalitatiivisesti, sosiaalikonstruktivistisen näkökulman kautta yksilöiden subjektiivisina, kuulustelutilanteessa tuottamina merkityksen-antoina. Skinien kertomaa tapahtuneesta on tarkasteltu siten, että kerrottua on pidetty faktana eli tosiasiana, mutta myös subjektiivisena näkemyksenä tapahtumien kulusta siten, kuin kuulustellut itse ovat asian kertoneet. Näin heidän kertomaansa on suhtauduttu totena, eikä niin poliisin kuin kuulusteltujenkaan käyttämiä strategioita ole huomioitu datan luonteen suhteen. Kuulustelukertomuksista on eksplikoitu kolme toisiinsa yhteydessä olevaa osaa, syyllisyyden toimintastrategiat, motiivit sekä oikeutamisstrategiat.

Skinien suhtautuminen syyllisyyskysymykseen on ollut yhteydessä heidän ryhmään sitoutumisensa asteen kanssa. Heikoimmin ryhmään sitoutuneet sekä uudet tulokkaat ovat ilmentäneet herkimmin epävarmuutta kuulustelutilanteessa. Lujasti ryhmässä mukana olleet ovat usein käyttäneet niin sanottuja tekniikoita selviytyäkseen syyllisyyskysymyksestä.

7.4 Motiiveista oikeutukseen

Skinien itsensä ilmoittamia, suoria rikollisten tekojen motiiveja on tutkimusaineiston perusteella kaksi: rasismi ja kosto. Rasismia skinit eivät useinkaan ole ilmoittaneet teon motiiviksi, koska rasismi vaikuttimena koventaa teosta seuraavaa rangaistusta. Kosto puolestaan on ollut kaikkein yleisin suora vaikutin skinien tekemille rikoksille, ja klostosta aukeaa perusteluja ja selityksiä tehdyille rikoksille.

Skinien nimeämiä selityksiä tekemilleen rikoksille on neljä, ja niitä nimitetään tässä tutkimuksessa oikeuttamisstrategioiksi. Puolustaminen, uhrin syyllistäminen, alkoholi ja olosuhteet ovat esiintyneet eri tavoin skinien pyrkimyksissä selittää ja oikeuttaa tehty rikos. Näillä oikeuttamisstrategioilla ja niiden käytöllä on ollut tietty tarkoitus: selviytyä sekä syyllisyyskysymyksestä että koko rikostutkinnasta mahdollisimman vähäisellä ja lievällä rangaistuksella.

Kaiken kaikkiaan skinien kuulustelukertomusten kautta on avautunut kolme dimensiota: syyllisyys, motiivi eli vaikutin ja neutralisatio/oikeutus. Ne avautuvat järjestyksessään, toisin sanoen kuulustelun aluksi vastataan syyllisyyskysymyksestä, sitten tarkastellaan teon mahdollista vaikutinta ja viimeiseksi pyritään neutraloimalla oikeuttamaan tehty teko. Skinien toimintaa voidaan niin syyllisyyskysymyksen kuin oikeuttamisperusteiden suhteen pitää varsin strategiatietoisena, koska skinit näyttävät toimineen kuulustelutilanteissa hyvinkin määrätietoisesti suhteessa kokemukseensa ja tietoonsa sekä näiden mukanaan tuomaan rutinoituneisuuteen.

8 YHTEENVETO

Skinien ilmaannuttua Joensuun katukuvaan esille nousi kysymys siitä, mikä teki maaperän otolliseksi skineille. Pysyäkseen elinvoimaisena ja vahvistuakseen ilmiö tarvitsee esiintymiselleen ja toiminnalleen otollisen ja suotuisan ympäristön (Hilden-Paajanen 2003). Diskurssi skini-ilmiön ympärillä kohdistui skinejä ja skiniyttä mahdollisesti suosiviin yhteiskunnallisiin vaikuttimiin sekä kontekstiin.

Skinit olivat ilmaantuneet aikana, jolloin kaupunkia ravisutti tuotannollinen, rakenteellinen, taloudellinen ja sosiaalinen muutos. Asukkaiden oli vaikeata ymmärtää laman vaikutuksia ja seurauksia sekä pakolaisten paikkakunnalle saapumista. 1990-luvun alussa ymmärrystä osoitettiin mielellään paremmin nuorisojoukolla, joka 'lupasi' kantaa huolta työllisyydestä ja monien mielestä turhan löysästä pakolaispolitiikasta. Ilmiön vahvistumiseen vaikuttaneista seikoista ei voi jättää huomiotta skinien alkuperäisen ydinryhmän asuinpaikkaa. Kaikki alkuvaiheessa mukana olleet asuivat samassa kaupunginosassa, kävivät samoja kouluja ja monien vanhemmat olivat työskennelleet 1980-luvun lopulla lakkautetuissa tuotantolaitoksissa. Nämä yhteiskunnalliseen kontekstiin liittyvät tekijät kyllä selittävät osaltaan skinien pääsyä osaksi Joensuun kaupungin katukuvaa ja heidän alussa saamaansa myötämielistä huomiota, mutta ne eivät selitä skini-ilmiön jatkumisen syitä eivätkä skinien tekemiä lukuisia rikoksia.

8.1 Skinirikokset

Joensuulaisten skinien rikollisuus vuosien 1995-1998 aikana on ollut määrällisesti merkittävä. Tietynlaista näkökantaa, aatetta ja ideologiaa edustaneen, muista tuona aikana varsin selvästi erottuneen ryhmän tehdyiksi epäiltyä 424 rikosta Joensuun kokoisessa kaupungissa on paljon. Ajanjakson 424 yksittäistä, poliisiin tehtyjen rikosilmoitusten perusteella

kirjaamaa rikosepäilyä osoittaa skinien rikosten teon aktiivisuutta ja intensiteettiä.

Skinit ovat lisäksi tehneet rikoksia huolimatta kohtaamistaan vaikeuksista ja tehdyistä interventioista. Poliisin toimintaan puuttuminen sekä kotietsinnät, seuranneet tuomiot ja rangaistukset sekä muut viranomaistahojen yritykset tarttua skinien toimintaan eivät ole tarkasteluajanjakson aikana vähentäneet skinirikollisuutta.

Konkreettisimmin skinien tekemiä rikoksia kuvaamaan sopii heterogeenisyys, ja tällä viitataan nopeasti toteutettujen, sattumanvaraisten rikosten moninaisuuteen. Skinit on mielletty toiminnallisiksi nuoriksi, ja myös niin sanotun hauskan illan viettämiseen on yhdistetty toiminta (ks. Moore 1994). Kun tätä toimintaa toteutetaan häiritsemällä, hakkaamalla ja potkimalla vastaantulijoita, ylitetään laillisuuden raja. Myös lukuisat omaisuusrikokset ja muut rikokset saavat toiminnan näyttämään varsin rikoskeskeiseltä.

Skinien hehtisesti käynnistyneissä väkivallan käyttötilanteissa voidaan erottaa Heikki Ylikankaan (1976) kuvaamien joukkotappeluiden piirteitä. Joukkotappeluthan syntyivät tilanteissa, jolloin paikalla oli jostakin syystä (ei kuitenkaan tappelun takia) paljon ihmisiä, esimerkiksi häissä, hautajaisissa ja markkinoilla. Myös skineillä tilanteet ovat syntyneet hehtisesti ja aseina on käytetty usein puisia lyömäaseita.

Tutkimuksen tarkasteluajanjakson aikana skinien rikollisuuden intensiteetti säilyi suhteellisen tasaisena. Poliisin mukaan skinien tekemät rikokset ovat vuoden 1998 jälkeen selvästi vähentyneet, eikä poliisi ole vuoden 1999 jälkeen kirjannut yhtään skinien tekemää rasistista rikosta. Poliisin tiedonannossa (18.10.2000) rasistisen väkivallan todetaan vähentyneen Joensuun alueella. Vuonna 1999 maahanmuuttajiin kohdistui 22 väkivaltarikosta tiedotteen mukaan. Tämä lukumäärä on neljä prosenttia kaikista kaupungissa tehdyistä ja ilmi tulleista väkivaltarikoksista. Samalta ajanjaksolta tehdyn Sisäasiainministeriön selvityksen mukaan ulkomaalaisen riski joutua väkivallan kohteeksi Joensuussa on ollut 2,6 % vuonna 1999, kun taas kaikkien Joensuussa asuvien riski joutua väkivallan kohteeksi oli samana vuonna 1,04 %. Mahdollisesta väkivallan vähenemisestä ulkomaalaisia kohtaan saattaa tietysti kertoa se, että vuonna 1998 vastaava luku ulkomaalaisten suhteen oli 2,9 %. Verrattaessa rasistisen väkivallan esiintymistä Joensuun kaupungissa muihin vastaavan kokoisiin kaupunkeihin, voidaan todeta Joensuun rasistisen väkivallan runsaus.

Maantieteellisesti skinirikokset ulottuivat Joensuussa laajalle. Rikoksia tehtiin eri puolilla kaupunkia, ei vain keskustassa tai tietyillä asuinalueilla. Myös rikosten ulkoiset olosuhteet vaihtelivat; rikoksia tehtiin mitä erilaisimmissa paikoissa, esimerkiksi ravintoloissa, parkkipaikoilla, kaduilla, torilla ja koulussa. Rikospaikat olivat useimmiten olleet Sandersin (1981) määrittämiä avoimia tilanteita, joissa nuoret useimmiten oleilevat. Skininit tekivät rikoksia eniten aamuyön tunteina. Skinien rikoksista voidaan konstruoida sekä rikosajankohdan että -paikan suhteen yleisimmin esiintyneen tilanteen malli, jossa yhdistyvät useimmin esiintyneet muuttujat sekä paikan että ajan suhteen.

Tavanomaisimmin skinirikos tapahtui aamuyöllä viikonloppuna (pe-la) kaupungin keskustassa ravintolan läheisyydessä. Nuoret liikkuvat juuri kyseisissä paikoissa kyseisenä ajankohtana muuta väestöä enemmän, ja tämä on omiaan lisäämään rikoksen teon potentiaalia. Vuodenajan suhteen kesä on lievästi vilkkaampi. Kuukausittainen vaihtelu on puolestaan niin vähäinen, ettei merkittäviä eroja voi väittää olevan.

Skineillä rikosten teon ajankohta ei eroa muusta nuorisorikollisuudesta painottuen viikonloppuihin ja yöaikaan, jolloin nuoret ovat vapaana velvollisuuksistaan ja liikkuvat (myös rikosten teolle) avoimissa tilanteissa (ks. mt.). Rikosten teon mahdollisuuksiin vaikuttaa myös arkirutiinien mukainen ihmisten läsnäolon rikoksen tekoa estänyt vaikutus (Cohen & Felson, 1979). Ihmisten läsnäololla on vaikutusta myös siihen, päättävätkö nuoret osallistua rikoksen tekoon. Ravintolan tai sen läheisyyden valikoitumiseen vaikuttaa väkivaltarikollisuuden osuus skinirikollisuudessa. Myös suuri osa vahingontekorikoksista on tapahtunut ravintoloiden läheisyydessä. Lisäksi usein asianomistajien omaisuutta on vahingoitettu juuri ravintoloiden lähipiirissä. Ravintolat sekä niiden läheisyys tulkitaan rikospaikan situationalisessa tarkastelussa väkivaltaherkiksi alueiksi (Niemi & Siren 1997).

Koska skinien tekemien rikosten laatu ja luonne määrittävät erityisesti rikosten tapahtumapaikkaa, seuraavaksi tarkastellaan yksityiskohtaisemmin skinien rikoslajistoa, väkivalta-, omaisuus- ja muita rikoksia.

Skinien rikoslajistossa eniten huomiota ovat saaneet osakseen (rasistiset) väkivaltarikokset. Väkivaltarikosten saama huomio ja julkisuus on osaltaan saanut skininit näyttäytymään pääosin väkivaltaisina rikollisina toimijoina. Koska skinien tarkasteluajanjakson aikana tekemien rikosten kokonaismäärästä väkivaltarikosten osuus on ollut 42%,

skinejä ei voida perustellusti pitää yksinomaan väkivaltarikollisuuteen keskittyneinä toimijoina. Rikosten jakautuminen rikoslajiryhmittäin saa skinit näyttäytymään heterogeenista rikollisuutta harjoittavina nuorina rikoksen tekijöinä, jotka eivät ole sitoutuneet vain väkivaltarikollisuuteen. Tarkastelun ulottaminen yksilötasolle osoittaa osan skineistä suuntautuneen varsin väkivaltapainotteiseen rikollisuuteen, osan olevan lukuisine omaisuusrikoksineen lähestulkoon taparikollisia ja osan puolestaan osallistuneen varsin tasapuolisesti eri rikoslajeihin. Väkivaltaisiin rikoksiin suuntautuneet toimijat ovat useimmiten olleet korkeassa asemassa skinien arvoasteikossa.

Skinirikollisuutta voidaan verrata Joensuun nuorten rikollisuuteen saman ajanjakson aikana. Kun Joensuun nuorten ja skinien rikosepäilyjä verrataan määrällisesti ja laadullisesti toisiinsa, skinit osoittautuvat väkivaltarikollisuuteen suuntautuneemmiksi. Vaikka skinien tarkastelu-periodin aikainen rikollisuus ei määrällisesti ole vaikuttanut joensuulaisnuorten rikosepäilyihin, skinien vaikutus näkyy väkivaltarikollisuuden ja varsinkin virkamiehiin kohdistuneiden rikosten lisääntymisenä.

8.2 Perusteltu rikollisuus

Skinien kuulustelukertomusten tarkastelu on osoittanut heidän perustelleen syylistymistään rikollisiin tekoihin. Varsinaisia konkreettisia vaikuttimia skinirikoksille on kuulustelukertomuksista avautunut kaksi: rasismi ja kosto. Nämä vaikuttimet eivät ole liittyneet tehdyn rikoksen perustelemiseen, vaan ne ovat skinien itsensä nimeämiä suoria syitä, joilla puolestaan on ollut omat perustelunsa. Perusteluja on nimitetty tässä tutkimuksessa oikeuttamisstrategioiksi, koska näiden strategioiden avulla on pyritty selittämään sekä legitimoimaan tehty rikos. Luvussa 7 nimetyt oikeuttamisstrategiat osoittavat skinien pyrkinen tekojensa neutraloimiseen (Sykes & Matza 1957) samankaltaisesti kuin muut nuoret lainrikkoajat (Hilden 1999).

Skinien rikollisuuden määreenä on ollut teon toteuttamiseen liittyvän sattumanvaraisuuden ja suunnitelmallisuuden varsin kaavamainen jakaantuminen. Sattumanvaraisuus ja suunnitelmallisuus ovat kohdentuneet erityisesti väkivalta- ja omaisuusrikollisuuteen. Skinien väkivaltarikokset ovat olleet joko koston perustuvia, enemmän tai vähemmän

tarkasti suunniteltuja tekoja – tai situationaalisia, spontaanisti toteutettuja aggression purkauksia. Sekä suunnitellut että situationaaliset väkivaltarikokset ovat voineet olla rasistisia.

Sattumanvaraisissa väkivaltarikoksissa asianomistajaksi eli uhriksi valikoituminen on ollut uhrin kannalta enemmän tai vähemmän 'onnettomuus', eli uhri on joutunut ilman omaa (tuottamuksellista) syytään rikoksen kohteeksi sattumanvaraisessa tilanteessa. Skinien toteuttama sattumanvarainen kaduilla tapahtunut väkivaltarikollisuus, joka kohdistuu impulsiivisesti muihin kadulla liikkujiin, tukee yleistä käsitystä skineistä situationaalisen ja ennalta suunnittelemattoman, arvaamattoman väkivallan toteuttajina. Joensuun kaupungissa toimineiden skinien suhteen yleinen käsitys niin väkivallan luonteesta kuin situationaalisuudestaakin muuttui toiminnan saadessa yhä enemmän julkisuutta. Käsitys on kuitenkin yhä perustunut kuulopuheisiin, arvailuihin ja kokemuksiin systemaattisen tutkimustiedon puuttuessa.

Tämän ensimmäisen skinien tekemiin rikoksiin paneutuvan tutkimuksen perusteella voi todeta skinien väkivaltaisen rikollisuuden ja heidän uhriksen valikoitumisen noudattaneen tiettyjä perussääntöjä:

1. Skininit ovat osallistuneet väkivaltarikoksiin impulsiivisesti tilanteen luonteen ja siinä mukana olleiden (niin muiden rikokseen osallistuneiden kuin uhrienkin) vaikutuksesta.
2. Muutamat skininit ovat voineet syyllistyä sattumanvaraiseen väkivallan tekoon ilman muun ryhmän tukea, yksin ollessaan. Tuolloin uhriksi valikoituneella on suurempi merkitys impulsiivisen teon toteuttamisen kannalta, toisin sanoen uhri on joko symbolisesti tai konkreettisesti kantanut provosoivaa merkkiä, joka on vaikuttanut yksittäisen skinin vihamieliseen asenteeseen. Useimmiten tuon kaltaisen väkivaltarikoksen uhri on ollut ulkomaalainen.
3. Ulkomaalaisilla on Joensuussa ollut muuta väestöä suurempi riski joutua myös skiniväkivallan kohteeksi (vrt. Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus 1999).
4. Traditionaalinen paikka skinien sattumanvaraisen väkivallan toteuttamiselle on ollut kaupungin keskusta, jossa rikokset ovat tapahtuneet useimmiten ravintoloiden läheisyydessä.

Skinien etukäteen suunniteltua väkivaltarikollisuutta on määrittänyt kosto. Skinien kostoiskut ovat kohdistuneet niin henkilöihin kuin omaisuuteenkin (ks. analyysi, 5. luku). Kostosävytteiset rikokset ovat olleet suurelta osin väkivaltapainotteisia, mutta myös omaisuuteen kohdistuneissa rikoksissa on ollut havaittavissa suunnittelun piirteitä. Joihinkin skinien tekemiin anastusrikoksiin on liittynyt enemmän tai vähemmän tarkka suunnitelmallisuus. Kunnan suunnittelusta voidaan skinien kohdalla puhua silloin, kun anastaminen on ollut harkittua ja tarkoitushakuista alkaen rikospaikalla käymisestä etukäteen ja tilanteen kartoittamisesta. Kevyempää suunnitelmallisuutta skinit ovat toteuttaneet liikkueessaan kaupungilla 'sillä silmällä' etsimässä murtautumiseen sopivia kohteita. Samalla he useimmiten ovat kantaneet mukanaan murtovälineitä, sorkkarautaa tai vastaavaa. Näiden välineiden mukanaolo voidaan tulkita esisuunnitelmaksi tai -valmisteluksi suhteessa mahdolliseen anastusrikokseen.

Kaiken kaikkiaan skinirikollisuutta ja sen toteuttamista luonnehtii voimakkaasti **sattumanvarainen situationaalisuus**, mikä tarkoittaa sitä, että rikoksentehtötilanne 'avautuu' sattumalta tekijöiden, uhrien ja sopivien olosuhteiden kohdattua. Birkbeck ja Lafree (1991) tarkoittavat rikosten teon sosiaalisella tilanteella mahdollisuutta tehdä rikoksia. Heidän mukaansa rikos tapahtuu, kun motivoitunut toimija syyllistyy ajallisesti ja paikallisesti suotuisassa tilanteessa rikokseen suotuisan uhrin löydyttyä (mt.). Skineillä mahdollisuus tehdä rikoksia on näyttäytynyt juuri sattumanvaraisen situationaalisuuden kautta, ja tämä on löydettävissä kaikista skinien rikoslajeista, niin väkivalta- omaisuus- kuin muis-takin rikoksista.

Toinen skinirikollisuutta määrittävä piirre on sen **heterogeeninen moniulotteisuus**. Skinit eivät, vastoin yleisiä käsityksiä, ole syyllistyneet ainoastaan aggressiota ilmentäneisiin väkivaltarikoksiin, jotka olisivat kohdistuneet ulkomaalaisvähemmistöön. Tarkasteluajanjaksolta 1995-98 skinien rikosepäilyjen esitutkinta-aineistosta on löydettävissä 424 poliisin kirjaamaa rikosepäilyä. Vaikka kyseessä ovat olleet rikosepäilyt, eli syyllisyyden toteaminen tuomioistuimessa puuttuu, skinien syyllistymisen luonteeltaan ja kontekstiltään hyvinkin moninaisiin rikoksiin on selvää. Yleistä arviota skinien väkivaltarikollisuuden valta-asemasta heikentää myös väkivaltarikosten (42%) ja omaisuusrikosten (40%) osuuksien välinen niukka ero.

Kolmas esille nouseva piirre on skinien rikollisuuden **ekspressiivinen intensiivisyys**. Tällä tarkoitetaan skinien rikollisen toiminnan

näyttävyyttä ja esitysvoimaa sekä vitaalisuutta ja määrällistä stabiiliutta tarkasteluperiodin aikana. Skinien rikosepäilyjen lukumäärä on vuositasolla ollut huomattavan stabiili, ja lisäksi jokaiseen vuoteen on sisältynyt yksi tai useampi julkista huomiota saanut rikosepäily.

8.3 Lokaalisesta ilmiöstä globaaliin ulottuvuuteen

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ollut kuvata tietyn aikaperiodin tietyn kaupungin tietyn nuorisoryhmän rikollisuutta. Tarkasteltava ilmiö, skinheadien rikollisuus, on alunperin globaali ilmiö skinien levittäytyttyä 1970-2000 -luvuilla lähes kaikkialle. Näin tämän tutkimuksen kautta eksplikoitua skinirikollisuutta on tarkasteltava suhteessa kansainväliseen vastaavaan. Tässä kansainvälisenä vertailukohtana on pidetty pääosin amerikkalaisen skinikulttuurin parissa toteutettua rikollisuutta sekä pohjoismaista, Ruotsissa ilmennyttä skinirikollisuutta.

Joensuun skinien rikollisuuden vertaaminen kansainvälisellä tasolla on osoittautunut vaikeaksi systemaattisen tutkimustiedon puuttumisen takia. Kuitenkin rikollisuuden yleistä tasoa ja piirteitä on voitu verrata toisiinsa ja eksplikoida yhtenäisiä ja eriäviä piirteitä.

Joensuun skinirikollisuudelle tyypillisen, rikoksen tilanteeseen liittyneen situationaalisen sattumanvaraisuuden resonaatiota ei kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden kautta ole helppo löytää. Tosin Australian skinejä tutkinut David Moore (1994) on todennut skinien ottaneen tilanteista suurimman mahdollisen hyödyn irti, toisin sanoen skinit ovat aktiivisesti sekä hakeutuneet väkivaltaisiin tilanteisiin että panostaneet omaan suoriutumiseensa kyseisistä tilanteista kunnialla.

Joensuun skinien rikollisuuden heterogeeninen moniulotteisuus ei kansainvälisellä tasolla ole todennettavissa tarkan tutkimustiedon puutteen takia. Suppeiden tilastollisten erittelyjen perusteella (esim. Hamm 1993) skinien toteuttama rikollisuus näyttäytyy erityisen väkivalta- ja rasismipainotteisena verrattuna joensuulaisen paikallisen skiniryhmän rikollisuuteen. Joensuun skinien rikollisuuden luonteesta ja määrästä nouseva ekspressiivinen intensiivisyys resonoi kansainvälisesti siltä osin, että globaalisti tarkastellen skinit ovat osallistuneet ilmaantumisestaan lähtien suuriinkin väkivaltaisiin yhteenottoihin, kahakoihin ja mielenosoituksiin sekä itse järjestäneet vastaavia (Clarke 1974, 1976; Brake

1985; Hamm 1993). Esimerkiksi amerikkalaisiin kumppaneihinsa verrattuna Joensuun skinit näyttävät vähemmän vaarallisilta ja huomattavasti lievempiin rikoksiin syyllistyneiltä 'aloittelijoilta', jotka eivät ole ilmentäneet terroristiryhmän piirteitä (vrt. Hamm 1993) Skinien toiminta on kuitenkin pienen kaupunkiyhteisön mittakaavassa ollut näkyvää, määrätietoista ja myös pelottavaa.

Mark Hammin (1993) skinirikollisuuden liittämää instrumentaalisuutta on joensuulaisskinien toiminnasta löytynyt siinä merkityksessään, että osassa skinirikoksia tekoja on käytetty välineenä tai keinona jonkin päämäärän saavuttamiseksi. Skinien päämääränä rasistisessa rikollisuudessa on mitä ilmeisimmin mikrotasolla ollut yksittäisten pakolaisten häiritseminen siinä määrin, että nämä 'menisivät takaisin Afrikkaan'. Makrotasolla Joensuun skinit ovat halunneet rikollisella toiminnallaan 'hoitaa Suomen pakolaispolitiikkaa', koska eivät kertomansa mukaan ole siihen muita tahoja löytäneet.

8.4 Joensuun 'skinitilanteesta' 2000-luvulla

Jouni Erolan mukaan skinit Joensuun alueella ja lähimaakunnissa ovat 2000-luvun alussa olleet lähtöisin pääosin nuorimmista, niin sanotuksi nappulaliigaksi kutsutuista 13–17-vuotiaista nuorista. Nämä nuoret ovat muodostaneet useita ryhmiä, jotka ovat olleet yhteydessä eri oppilaitoksiin. Eri oppilaitosten oppilaiden joukossa on muodostunut rasistisesti ajattelevien ja suuntautuneiden nuorten ryhmiä, jotka ovat ilmentäneet skiniyttä pääosin ulkoisesti. Erolan mukaan sen paremmin Joensuussa kuin lähimaakunnissakaan ei sittemmin ole muodostunut yhtenäistä, organisoitunutta skiniryhmää.

Toimintaa ei enää ole toteutettu väkivaltaisten yhteenottojen ja pahoinpitelyjen kautta, vaan skinit ovat oppineet välttämään väkivaltaisia selkkauksia ja näin ollen niiden seuraamuksia. Vanhemmat skinit ovat jo aikaisemmin 1990-luvulla pysytelleet osittain syrjässä konflikteista, joista on ollut odotettavissa rangaistusseuraamuksia. Nyttemmin myös nuoremmat skinit ovat oppineet läksynsä, eikä skinien aikaansaamia väkivaltaisia yhteenottoja Erolan mukaan ole esiintynyt kaupungin alueella.

1990-luvun alkupuolella Joensuun kaupungin ilmapiiri näytti skinille vihreää valoa. Tähän vaikutti osaltaan mainittu kaupunkiin koh-

distunut niin rakenteellinen kuin yhteiskunnallinenkin muutosprosessi seurannaisilmiöineen. Myötämielisyys skinejä kohtaan kuvastui yleisenä sallivuutena skinien pakolaisvastaisuutta ja nationalismia kohtaan, ja sallivuus ilmeni esimerkiksi skineille myötämielisinä kirjoituksina yleisö-osastoissa. (Harinen & Heikkilä & Hyvönen 2001.) Tuolloin myös skinien oma ääni päästettiin kuuluville sekä lehtien yleisöosastoissa että muun muassa kaupunkilehti Karjalan Heilissä ilmestyneessä haastattelussa.

Asenteet ja yleinen mielipide skinejä kohtaan muuttuivat kuitenkin kielteisemmiksi sen seurauksena, että skinien oli todettu harjoittavan hyvinkin väkivaltaista toimintaa. Väkivallan kohdistuttua ulkomaalaisten pakolaisten lisäksi myös niin sanottuihin tavallisiin kaupungin asukkaisiin, ihmiset alkoivat pelätä turvallisuutensa puolesta, ja tämä sai skiniryhmän näyttämään yhä kielteisemmältä. Pelko yleisen ja oman turvallisuuden puolesta synnytti kansalaisten joukossa moraalista paniikkia, jolla tarkoitetaan esimerkiksi voimakkaan rikosaallon jälkeen kaupungin asukkaiden joukossa syntyviä tuntemuksia. Tuolloin paniikki kohdistuu pelkoon oman turvallisuuden puolesta hallitsemattomalta vaikuttavan väkivallan edessä (Cohen 1972). Nuorisoryhmien ja -kulttuurien hallitsemattomalta vaikuttava väkivallan käyttö lisää ja lietsoo turvattomuuden tunnetta sekä pelkoa. Kielteisten asenteiden esille nousuun vaikutti painavasti myös Joensuun kaupungin saama kansainvälinen huomio amerikkalaisen koripalloilijan jätettyä kaupungin skiniväkivallan uhkan takia.

Skineihin kohdistuneen kritiikin lisääntyttyä ja kielteisten asenteiden tultua ilmeisemmiksi myös poliisi sekä nuorisotoimi tehostivat omaa valvontaansa ja muuta toimintaansa. Tehostetulla valvonnalla pyrittiin ehkäisemään skinien systemaattista kokoontumista sekä lukuisia asukkaisiin kohdistuneita väkivaltarikoksia. Myös rasistiset rikokset nousivat mitä suurimmassa määrin esille. Skinien toiminta tiedostettiin myös eri oppilaitoksissa ja heidän asenteidensa ja ideologiansa välittämiseen pyrittiin puuttumaan.

Joensuun kaupungin saama stigma sekä syntynyt maine Suomen skinikaupunkina sai myös kaupungin päättäjätahot sekä yliopiston ryhtymään toimenpiteisiin ilmiön taltuttamiseksi. Projektit ja suvaitsevaisuuskampanjat näyttivät suuntaa skinien aseman muuttamisessa altavastaaajaksi. Vuosikymmenen loppupuolella useat skinijoukkoon kuuluneet vaihtoivat paikkakuntaa, monet heistä Etelä-Suomeen. Yleinen asenteiden tiukentuminen vaikutti varmasti osaltaan muuttopäätöksien tekoon, vaikka osa poismuuttaneista palasi sittemmin takaisin kaupunkiin.

Edellisen perusteella 2000-luku on näyttäytynyt joensuulaisten skinien suhteen varsin ristiriitaisena. Vaikka osa alkuperäiseen skinijoukkoon kuuluneista on jättänyt Joensuun kaupungin taakseen ja suuntautunut sekä Etelä-Suomeen että muihin Pohjoismaihin, Joensuun maine 'skinikaupunkina' on säilynyt. Alkuperäiseen skiniryhmään kuuluneista nuorista Joensuussa asuu Jouni Erolan mukaan muutama ja heidän sitoumuksensa niin ryhmään kuin ideologiaankin on näyttänyt vahvalta. Lisäksi kaupungissa ja sen nuorisotaloilla on tutkija Puurosen (2001a) mukaan kahden ensimmäisen skinisukupolven jatkoksi ollut kasvamassa kolmas sukupolvi. Lisäksi niin kouluissa kuin nuorisotaloillakin on vuosituhaten vaihteessa ollut mielipiteiltään rasistisia nuoria, jotka itse ovat korostaneet ajattelunsa rasistisuutta. Nämä nuoret ovat kieltäneet olevansa skinejä, mutta heidän muukalaisvastaisessa ja ksenofobisessa ajattelussaan on yhtäläisyyksiä skinien kannattaman aatteen kanssa. Pitäisi tutkia, missä määrin nämä itseään rasisteiksi kutsuvat nuoret pitävät sekä alkuperäistä skinien muodostamaa tietyn asuinalueen jengiä että tämän hetken skinivaikuttajia esikuvinaan ja innoituksensa lähteinään.

8.5 Aatteella vai aatteetta?

Tässä tutkimuksessa joensuulaiset skinit on luonnehdittu jossakin määrin organisoituneeksi ryhmäksi nuoria miehiä, joilla on ollut keskinäinen arvojärjestys sekä joukko yhteisiä uusfasistisia, nationalistisia, sosiaalidarwinistisia sekä kansallisaatetta ihailevia ideologioita ajatuksia. Skinejä on yhdistänyt myös kokemus yhteiskunnallisista ristiriidoista, mikä on liittynyt joensuulaiseen lamakauteen ja samaan aikaan saapuneisiin pakolaisiin. Skinit ovat muodostaneet jengin kaltaisen yhteisön, joka on pitänyt tehtävänä alueensa (isänmaansa, kotikaupunkinsa) puolustamista sinne pyrkineiltä tunkeilijoilta (ulkomaalaisilta). Alakulttuuriin skinit on liittänyt ensisijaisesti heidän omaksumansa yhtenäinen skinityyli, jossa on ollut vaikutteita englantilaisesta työväenluokkaisesta työmiesten pukeutumisesta (esim. Knight 1982). Lisäksi Joensuun skinit ovat 1990-luvun puolivälissä liputtaneet voimakkaasti perinteiden ja isänmaallisten arvojen puolesta (vrt. Clarke 1976). Joensuun skinit ovat näin muodostaneet oman pieniyhteisönsä suurempaan, valtakulttuuriin yhteisöön.

Käsite 'kulttinen miljöö' on lähtöisin Colin Campbellilta (1972), jonka kantava ajatus oli, että siinä missä yksittäiset kultit, ryhmät ja uskomukset ovat ohimeneviä ja epävakaita, kulttien muodostumiselle ja nousulle suotuisa miljöö on pysyvä piirre kaikissa yhteiskunnissa (mts. 134). Kulttiseen miljööseen liittyy eri ryhmien välinen yhtenäisyys, joka näyttäytyy ensinnäkin siinä, että nämä ryhmät edustavat valtakulttuurista poikkeavia näkemyksiä, ja niiden asema yhteiskunnallisten liikkeiden kontekstissa on olla 'väärällä puolella'. Täten ryhmien on jatkuvasti perusteltava toimintaansa ja olemassaoloaan hakeakseen toiminnalleen oikeutusta. Ryhmät tuntevat sympatiaa muita samassa asemassa olevia ryhmiä kohtaan, jakavathan he saman 'väärällä puolella' olemisen kokemuksen. Kulttisen miljöön avulla voi Campbellin mukaan hahmottaa ääriliikkeiden sisäistä toimintaa sekä niiden suhdetta valtakulttuuriin. Kulttisen miljöön ja ääriliikkeiden yhteinen tekijä on niiden suhde tietoon - niiden jakamat uskomukset, ideologiset doktriinit ja tieto itsessään, jotka ovat valtakulttuurin jostakin syystä hylkäämiä. (mt.)

Skiniliikkeen asema ääriliikkeenä on dikotominen: heidän ideologiaperustansa on koottu osista tiettyjen ideologioiden opinkappaleita, ja nämä opinkappaleet näyttävät valitun vailla selektiivisyyttä ja selvillä oloa niiden perusteista. Ne ovat kuitenkin sellaisia, jotka valtakulttuuri on hylännyt ja osoittanut vääriksi - ainakin suurimmassa osassa maailmaa. Joensuun skinit eivät ole olleet vahvasti poliittisesti järjestäytyneitä, toisin kuin esimerkiksi uusnatsit. Skinit ovat kyllä olleet tietoisia salaliittoteorioista, joissa väitetään sionistisen vallan ottaneen yliaseman ja juutalaisten hallitsevan suurimmassa osassa yhteiskunnallisia instituutioita. Lisäksi skineillä on havaittu olleen yhteyksiä muihin ääriryhmiin, esimerkiksi moottoripyöräjengeihin ja saatanan palvojiin. Skinit näyttävät rakentaneen uskottavalta vaikuttaneen kulttisen miljöön omassa maskuliinisuutta ilmentäneessä positiossaan - mutta kaikki ei ole yksinkertaisen selkeätä.

Skinien holistinen käsitys noudattamastaan ideologiasuuntauksesta sekä suora poliittinen osallistumattomuus erottavat heidät useista muista ääriliikkeistä. Alussa joensuulaiset skinit ovat osoittaneet järjestäytymis- ja yhdistäytymishalua muun muassa pyrkimällä saamaan järjestönsä yhdistysrekisteriin, mutta selkeä suunta näyttää sittemmin kadonneen, osittain varmasti vastaan tulleiden esteiden ja vastoinkäymisten seurauksena. Myös skinien rikollista toimintaa on leimannut epävakaus ja järjestäytymättömyys. Kun toiminnan motiivina on kosto ja kosto on

lähdetty toteuttamaan, mutta kohdetta ei ole tavoitettu, asia ratkaistaan päättämällä hakata kaikki lähistöllä olevan hampurilaispaikan asiakkaat tai kaikki tummaihoiset, toiminta ei näyttäydy vakaana eikä järjestelmällisenä (ks. Lindahl 2002).

Joensuulaisten skinien kuulustelukertomukset eivät ole ilmentäneet heidän ideologista sitoumustaan lukuun ottamatta poliisin kerhotalolle tekemään kotietsintään liittyvää esitutkinta-aineistoa. Skinien ideologian perustana ja ensimmäisen skinisukupolven areenalle tulon lähtökohtana on Puurosen mukaan Joensuussa ollut kokemus yhteiskunnallisista risitiriidoista (Puuronen 1996, 2001a). Lama, työttömyys, taloudelliset vaikeudet ja pakolaisten äkillinen saapuminen paikkakunnalle olivat herättäneet tuntemuksia, joiden varaan saatettiin valjastaa propagointia ja yhteiskunnan vastaista kritiikkiä. Skini-ilmion oli kuitenkin jo aikaisemmin todettu liittyneen taloudelliseen laskusuhdanteeseen sekä nuorten huonontuneisiin mahdollisuuksiin pärjätä yhteiskunnassa (Clarke 1974; Wieviorka 1992).

Rikollinen toiminta ei niin sanotussa ideologisessa määrätietoisuudessaan ole skinien kohdalla näyttänyt uskottavalta. Pääosa (88%) skinien tekemistä rikoksista on ollut muita kuin ideologisen rasismien kriteerit täyttäviä hyökkäyksiä ulkomaalaisia kohtaan. Skinien rikollinen toiminta on pikemminkin usein osoittanut taparikollisuuteen viittaavia piirteitä. Useat skiniryhmään kuuluneet ovat harjoittaneet omaisuusrikollisuutta, monesti myös ansaintatarkoituksessa. Toistuvat omaisuusrikokset eräiden skinien kohdalla saavat heidät näyttämään rikoksia tehtailevilta pikkurikollisilta, joille kiinnijäämiselläkään ei ole näyttänyt olevan suurta väliä.

Entinen skini, ruotsalainen Kent Lindahl, on luonnehtinut skinejä tiettyä elämäntapaa edustaviksi nuoriksi, jotka eivät ole suuntautuneet politiikkaan. Hänen mukaansa skinien toiminta on järjettömyydessään ollut naurettavaa, koska siihen on liittynyt tässä tutkimuksessa kuvailun kaltainen epävakaus sekä alkoholin vahva asema. Kaikki väkivallanteot on Lindahlin mukaan tehty enemmän tai vähemmän juovuksissa, joten suuresta suunnitelmallisuudesta on tuskin voinut puhua. "... ja saimme ryypätä vapaasti, ei mielenosoituksiin ja muihin tilaisuuksiin lähdöstä aina tullut mitään. Tai jos pääsimmekin matkaan, kohtelimme yhtä huonosti sekä ruotsalaisia että maahanmuuttajia, sillä humalaisten silmissä kaikki näyttivät samanlaisilta." (Lindahl 2002, 162.)

Joensuulaiset skinit ovat rikollisen toimintansa perspektiivistä tarkastellen osoittaneet samankaltaisia piirteitä Lindahlin kuvailemien ruotsa-

laisveljiensä kanssa. Humalahakuisuus, väkivallan umpimähkäinen kohdistaminen ulkopuolisiin ja ideologiaustan epämääräisyys ovat tehneet skineistä varsin lähellä muita rikollisia ryhmiä olevia seikkailijoita.

8.6 Joensuulainen rasismi ja sen yhteys skiniliikkeeseen

Kuten aikaisemmin on todettu, rasismien määrittäminen ideologisen perustansa kautta sopii tämän tutkimuksen viitekehykseen (ks. Miles 1994). Tässä pyritään määrittelemään ja eksplikoimaan joensuulaista rasismia, jolla tarkoitetaan juuri Joensuun kaupungissa tiettyä ajanjaksona selvimmin ilmennyttä ulkomaalaisiin kohdistunutta syrjintää (ks. Hilden-Paajanen 2003). Joensuulaisen rasismien juuret ovat sekä Joensuun kaupungin että koko maakunnan itäisen sijainnin historiassa. Vieraiden pelote on ollut määrävänä itäsuomalaisen asujaimiston piirissä koko 1900-luvun ajan ja sitä ovat voimistaneet sekä Neuvostoliiton nousu että käydyt sodat ja menetetyt alueet, joista Karjalaa on haluttu yhä takaisin Suomen valtiolle.

Toinen perusta joensuulaiselle rasismille on myös tämän tutkimuksen empiirisen aineiston kautta välittynyt kokemus 1990-luvun alussa vaikuttaneesta taloudellisesta laskusuhdanteesta, jonka seurauksena moni joensuulainen oli menettänyt työpaikkansa ja joutunut taloudelliseen ahdinkoon seuranneen työttömyyden jälkeen. Kolmas perusta joensuulaiselle rasismille on Joensuun kaupungin alueellinen marginaalisuus. Kaupunki on sijainnut ja sijaitsee yhä maantieteellisesti varsin periferisesti, ainakin eteläsuomalaisesta perspektiivistä käsin. Lisäksi huomioiden jo Suomen varsin erillinen asema Eurooppaan nähden, Joensuun kaupungin sijainti on todella syrjäinen. Näiden sijaintiin liittyvien syiden takia myös ulkomaalaisten osuus kaupungissa on jäänyt Etelä-, Länsi- ja Koillis-Suomeen verrattuna varsin pieneksi.

Ulkomaalaisten, vieraiden ja ulkonäöltään erilaisten saapuminen 1990-luvun alussa on ollut vaikutin sekä muukalaispelon että -vihan ilmaantumiselle asukkaiden keskuuteen. Vaikutusta on ilmeisesti lisännyt saapuneiden ulkomaalaisten kvalifikaatiotekijät: nämä ovat selkeästi poikenneet 1980-luvulla saapuneista vietnamilaisista pakolaisista, jotka olivat alkukankeuksien jälkeen sulautuneet kaupunkiin. Huomiota herättäneesti nuorista miehistä koostunut pakolaisryhmä (Hautaniemi

2004) on ollut omiaan herättämään kielteisiä tuntemuksia ja pelkoa yhteisön keskuudessa.

Joensuulaisen rasismien kolmen dimension perusteella on eksplikoitavissa Joensuun kaupunkiin liittyvän rasismien kuva. Sama kuva on mahdollista konkretisoida muihin itärajan kaupunkeihin, joilla on joiltakin osin samankaltainen historiallinen konteksti, esimerkiksi Imatraan ja Lappeenrantaan. Joensuulainen rasismi on noussut tietyn historiallisen taustan, tietyn yhteiskunnallis-taloudellisen tilanteen ja tiettyjen henkilökohtaisten uhkien ja menetysten kautta esille voimallisesti juuri tietynä ajankohtana, jolloin historialliset, yhteiskunnalliset ja taloudelliset kysymykset ovat kohdanneet henkilökohtaisen haasteen. Tällä tarkoitetaan sitä, että Joensuun kaupunki joutui taloudellisen laskusuhdanteen kouriin 1990-luvun alussa, tuotantolaitoksia lakkautettiin, lama syveni ja ihmiset menettivät työpaikkojaan. Pakolaisten samanaikainen saapuminen paikkakunnalle herätti sekä pelon että vihan siivittämiä tuntemuksia asukkaiden keskuudessa. Muukalaisiin kohdistunut viha johtui juuri puheista sekä median julkituomista seikoista, joissa kerrottiin pakolaisten majoittamisesta motelliin. Pelko puolestaan aiheutui juuri vierauden ja vieraan pelosta - erilaisuuden käsittämisen vaikeudesta (ks. Liebkind 1988). Näin kaupungin asukkaat joutuivat henkilökohtaisesti vastamaan yhteiskunnallisen muutoksen aikaansaamaan haasteeseen.

Sittemmin tilanne on rauhoittunut viime vuosikymmenen verrattuna, ainakin pintapuolisesti tarkastellen. Näkyvä, julkinen ja väkivaltainenkin rasismi on näyttänyt kadonneen, eikä poliisi ole saanut ilmoituksia maahanmuuttajiin kohdistuneista väkivaltarikoksista. Mikään ei kuitenkaan muuta Joensuun kaupungin perifeeristä sijaintia, ei sen historiaa eikä viime vuosikymmenen alun tapahtumia. Kuitenkin on kysyttävä: kumpi oli ensin, joensuulainen rasismi vai Joensuun skinit?

Skinit ilmaantuivat valmiiseen historiallisyhteiskunnalliseen kontekstiin, jossa heitä ei alusta alkaen kyseenalaistettu, vaan päinvastoin jopa kannustettiin. Kaupungin asukkaiden, heidän vanhempiensa ja isovanhempiensa kokemukset ja niihin liittyneet asenteet ovat selvästi siirtyneet jälleen uusille sukupolville. Kuitenkaan ei voida olettaa, että skinien vanhemmat olisivat olleet alkuperäisiä joensuulaisia, mutta asenteet periytyvät muutenkin kuin sukulaissuhteiden kautta. Tällä halutaan todeta se, että sekä Joensuun historiallinen tausta että sen perifeerinen sijainti ovat olleet omiaan tuottamaan rasistisen ajattelumallin, jonka ihmiset ovat omineet. Rasistinen ajattelumalli tarkoittaa pelkoa ja vihaa

kaikkeaa vierasta ja erilaista kohtaan, vieraiden 'omalle' maaperälle tulon paheksumista sekä näiden käsittämistä uhkaksi omalle olemassaololle. Tarkoitus ei ole syyttää vanhempia sen paremmin kuin muitakaan asukkaita asenteiden levittämisestä: ne leviävät myös ilman tietoista pyrkimystä. Arjen rasismi on ajatuksissa, eleissä, ilmeissä ja hienovaraisissa ilmauksissa, joilla tehdään selväksi ulkomailta tulleen vieraus, muukalaisuus ja erilaisuus (Essed 1991, 50). Tämä tutkimus tietyn ajanjakson skineihin kohdistuneista rikosepäilyistä, niiden määrästä, luonteesta ja kohdentumisesta on samalla myös ajankuvaus Joensuun kaupungin 1990-luvun ilmapiiristä.

LÄHTEET

Painetut

- Alasuutari Pertti (1994) Laadullinen tutkimus. Vastapaino, Tampere.
- Alkula, Tapani & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka (1994) Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. WSOY, Helsinki.
- Allport, Gordon W. (1979) *The Nature of Prejudice*. Addison-Wesley Publishing Company, Reading, MA.
- Ampuma-aselaki 1/1998. Internetissä: <http://www.fnlex.fi/lains/index.html>
- Anttila, Inkeri & Törnudd, Patrik (1983) *Kriminologia ja kriminaalipolitiikka*. WSOY, Helsinki.
- Bauman, Zygmunt (1996) *Postmodernin lumo*. Toim. Pirkkoliisa Ahponen ja Timo Cantell. Suomentanut Jyrki Vainonen. Vastapaino, Tampere.
- Berger, Peter L. & Luckman, Thomas (1994) *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Tiedon sosiologinen tutkielma. Gaudeamus, Helsinki.
- Birkbeck, Christopher & Lafree Gary (1991) *The Neglected Situation. A Cross-National Study of the Situational Characteristics of Crime*. *Criminology*. American Society of Criminology. February 1991. Vol. 29(1), 73–98.
- Bjorgo, Tore (1997) *Racist and Right-Wing Violence in Scandinavia. Patterns, Perpetrators and Responses*. University of Leide.
- Bowker, Lee H. (1998, toim.) *Masculinities and Violence*. Sage Publications inc., London.
- Bowling, Benjamin (1999) *Violent Racism. Victimization, Policing, and Social Context*. Oxford University Press.
- Brake, Mike (1980) *The Sociology on Youth Culture and Youth Subcultures: Sex and Drugs and Rock'n Roll*. Routledge, London
- Brake, Mike (1985) *Comparative Youth Culture. The Sociology of Youth Cultures and Youth Subcultures in America, Britain and Canada*. Routledge, London.
- Brod, Harry & Kaufman, Michael (1994, toim.) *Theorizing Masculinities*. Sage Publications, Thousand Oaks – California.
- Bynum Jack E. & Thompson William E. (1989) *Juvenile Delinquency: Sociological Approach*. Pearson Allyn & Bacon, NJ.
- Burgess, E. W. (1925) *The Growth of City*. Teoksessa R.E. Park & E.W. Burgess & R.D. McKenzie (toim.) *The City*. University on Chicago Press, Chicago, 47–62.
- Campbell, Colin (1972) *The Cult, the Cultic Milieu and Secularization*. – *Sociological Yearbook of Religion in Britain*. Vol. 5.(toim. Hill, M.) SCM Press, London.
- Christensen, Loren (1994) *Skinhead Street Gangs*. Paladin Press, Colorado.

- Christie, Nils (1983) Piinan rajat. Suomentanut Vuokko Jarva. Oikeussosiologian julkaisuja no 4, Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Clarke, John (1974) *The Skinheads and the Study of Youth Culture*. University of Birmingham. Centre for Contemporary Cultural Studies, Birmingham.
- Clarke, John (1976) *The Skinheads and the Magical Recovery of Community. – Resistance Through Rituals*. Youth Subcultures in Post-war Britain. (toim. Stuart Hall & Tony Jefferson) Hutchinson, London.
- Clarke, John – Hall, Stuart – Jefferson, Tony & Roberts, Brian (1976) *Subcultures, cultures and class. – Resistance through Rituals*. Youth Subcultures in Post-war Britain. (toim. Stuart Hall & Tony Jefferson) Hutchinson, London.
- Cloward, Richard A. & Ohlin, Lloyd E. (1960) *Delinquency and Opportunity. A Theory of Delinquent Gangs*. The Free Press, New York.
- Cohen, Albert K. (1955) *Delinquent Boys. The Culture of the Gang*. The Free Press, Collier Macmillan Publishers, New York.
- Cohen, Stanley (1972) *Folk Devils and Moral Panics. The Creation of Mods and Rockers*. Paladin, London.
- Cohen, L.E. & Felson, M. (1979) Social Change and crime trends: a routine activity approach. *American sociological Review* No 44, 588–608.
- Cressey, Donald R. (1953) *Other People's Money*. Free Press, New York.
- Downes, D. (1966) *The Delinquent Solution*. Routledge and Kegan Paul, London.
- Durkheim, Emile (1982) Sosiologian metodisäännöt. Suomentanut Seppo Randell. Tammi, Helsinki. Ranskankielinen alkuteos 1895.
- Durkheim, Emile (1985) *Itsemurha*. Sosiologinen tutkimus. Suomentanut Seppo Randell. Tammi, Helsinki. Ranskankielinen alkuteos 1897.
- Durkheim, Emile (1990) *Sosiaalisesta työnjaosta*. Suomentanut Seppo Randell. Gaudeamus, Helsinki. Ranskankielinen alkuteos 1893.
- Esitutkintalaki 449/1987. Internetissä: <http://www.finlex.fi/lains/index.html>
- Essed, Philomela (1991) *Understanding Everyday Racism. An Interdisciplinary Theory*. Sage, London.
- Eysenk, Hans J. (1989) *Personality and Criminality: A dispositional Analysis*. *Advances in Criminological Theory*. Vol. 1. (toim. William Laufin & Freda Adler) Transaction, New Brunswic.
- Fangen, Katrine (1998) Right-wing skinheads – Nostalgia and Binary Oppositions. *Nordic Journal of Youth Research*, Vol 6, number 3 september 1998, 33–49
- Fangen, Katrine (2001) *En bok on nynatzister*. Universitets Forlaget, Oslo
- Farrington, David P. (1987) *Epidemiology. – Handbook of Juvenile Delinquency*. (Toim. Herbert C. Quay) John Wiley & Sons, New York.

- Farrington, D – Barnes, G – Lambert, S (1996) *The Concentration of Offending in families. Legal and Criminological Psychology. Vol. 1.* The British Psychological Society, Leicester.
- Foucault, Michel (1980) *Tarkkailla ja rangaista.* Suomentanut Eevi Nivanka. Otava, Helsinki. Ranskankielinen alkuteos 1975.
- Freud, Sigmund (1968) *Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud.* Hogarth Press, London.
- Glaser, Daniel (1978) *Crime in Our Changing Society.* Holt, Rinehart & Weston, New York.
- Goffman, Erwin (1959) *The Presentation of Self in Everyday Life.* Doubleday, New York.
- Gottfredson, Michael R. & Hirschi Travis (1990) *A General Theory of Crime.* Stanford University Press, Stanford.
- Grönfors, Martti (1982) *Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät.* WSOY, Helsinki.
- Haapasalo, Jaana (1995, toim.) *Rikollisuuden psykologiaa.* Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja nro 328. Yliopistopaino, Jyväskylä.
- Haapasalo, Jaana & Kiesiläinen, Kari & Niemi-Kiesiläinen, Johanna (2000) *Todistajan psykologia ja todistajan kuulustelu.* Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki.
- Hagan, John (1985) *Modern Criminology. Crime4, Criminal Behavior and Its Control.* McGraw-Hill, New York.
- Hamm, Mark S. (1993) *American Skinheads: the Criminology and Control of Hate-crime.* Praeger Publishers, Westport.
- Harinen, Päivi (2001) *Vajaiksi leimatut. Ongelmanuorten vanhemmuudesta.* Teoksessa Vesa Puuronen (toim.) *Valkoisen vallan lähettiläät: rasismien arki ja arjen rasismi.* Vastapaino, Tampere 77– 102.
- Harinen, Päivi – Heikkilä, Sanna & Hyvönen Sonja (2001) *Mustaa valkoisella. Joensuun skinit ja julkinen sana.* Teoksessa Vesa Puuronen (toim.) *Valkoisen vallan lähettiläät: rasismien arki ja arjen rasismi.* Vastapaino, Tampere, 135–172.
- Harinen, Päivi – Keskisalo, Anne-Mari & Perho Sini (2001) *Exit – kohti uutta arkea?* Teoksessa Vesa Puuronen (toim.) *Valkoisen vallan lähettiläät: rasismien arki ja arjen rasismi.* Vastapaino, Tampere, 209–232.
- Hearn, Jeff (1998) *The violences of men. How Men Talk About and How Agencies Respond to Men's Violence to Women.* Sage, London.
- Heiskanen, Ilkka & Mitchell, Ritva (1985) *Lättähatuista punkkareihin.* Otava, Keuruu.
- Hietaniemi, Petri (2004) *Pojat! Somalipoikien kiistanalainen nuoruus Suomessa.* Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 41.
- Hilden, Tarja (1999) *Iskun oikeutus. Joensuulaisten skinien väkivaltaisten tekojen legitimaatiosta.* Oikeus 2:1999.

- Hilden, Tarja (2001) Rähinöitä, rötöstelyä ja rasismia. Skinirikollisuus Joensuussa ja lähiympäristössä vuosina 1995–1998. Teoksessa Vesa Puuronen (toim.) Valkoisen vallan lähettiläät. Rasismien arki ja arjen rasismi. Vastapaino, Tampere, 47–76.
- Hilden-Paajanen, Tarja (2003) Tekoja, tapoja ja tunteita – rasistinen rikollisuus Joensuussa. Teoksessa Raisa Simola ja Kaija Heikkinen (toim.) Monenkirjainen rasismi. Joensuu University Press, Joensuu, 120–134.
- Hirschi, Travis (1969) Causes of Delinquency. University of California press, Berkeley.
- Hirsjärvi, Sirkka (2000) Tutki ja kirjoita. Tammi, Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (1988) Teemahaastattelu. Gaudeamus, Helsinki.
- Hollin, C. (1989) Psychology and Crime. Routledge, London.
- Honkatukia, Päivi (1998) Sopeutuvat tytöt? Sukupuoli, sosiaalinen kontrolli ja rikokset. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki.
- Husso, Marita (2003) Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Vastapaino, Tampere.
- Häkkänen, Helinä & Hagelstam, Camilla (2003) Nuoret rikoksen tekijöinä: viime vuosien kehityspiirteet ja niiden taustat. Teoksessa Rikostutkimus 2002. Keskusrikospoliisi, Vantaa.
- Iivari, Juhani (1996) Osattomuudesta rangaistavaksi. Nuorista rikoksen tekijöistä nuoruuden alakulttuuriteorian valossa. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu 2/1996. Edita, Helsinki.
- Järvinen, Liisa (1977) Personality Characteristics of Violent Offenders and Suicidal Individuals. Suomalainen tiedeakatemia, Helsinki.
- Kaipainen, Markku (1996) Nuorten vakava väkivalta. Vertaileva 15–22-vuotiaita mielentilatutkimuksessa olleita ja psykiatriseen avohoitoon hakeutuneita nuoria miehiä koskeva tutkimus. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu 8/96.
- Karstinen, Eija (1998) Keskustelusta pöytäkirjaksi. Kuulustelijoiden ja rikoksesta epäiltyjen viestintä poliisikuulusteluissa. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo.
- Katz, Jack (1988) Seductions of crime. Moral and sensual attractions in doing evil. Basic Books, New York.
- Keltinkangas-Järvinen (1978) Väkivalta ja itsetuho. Miten tuhoikäyttäytyminen syntyy? Otava, Helsinki.
- Keskisalo, Anne-Mari (2001) Puhu homo suomee . Suomalais- ja maahanmuuttajanuoret kansainvälisessä luokassa. Teoksessa Vesa Puuronen (toim.) Valkoisen vallan lähettiläät. Rasismien arki ja arjen rasismi. Vastapaino, Tampere.
- Kivivuori, Janne (1992) Varas varkaana. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 114, Helsinki

- Kivivuori, Janne (1994) *Understand and Punish. The Culture of Juvenile Transgressions in the Context of a Welfare State*. National Research Institute of Legal Policy Publication no. 125, Helsinki.
- Kivivuori, Janne (2002) Nuoret rikosten tekijöinä ja uhreina. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 188, Helsinki.
- Kjällman, Petra (1996) Rikosprosessi uhrin näkökulmasta. Teoksessa Petra Kjällman, Pirkko Lahti, Eeva-Liisa Nurmi & Airi Pilkama (toim.) . *Loukattu minuus. Tietoa ja tukea rikoksen uhreille*. Rikosuhripäivystys, Helsinki.
- Klein Malcolm W. (1995) *The American Street Gang. Its Nature, Prevalence, and Control*. Oxford University Press, Inc., New York.
- Knight, Nick (1982) *Skinhead*. Omnibus Press, London.
- Kuure, Tapio (1996) Marginaalin politiikkaa. Marginaalista murtautumisen vaihtoehtoiset strategiat. TAJU, Tampere
- Kuure, Tapio (1997) Nuorten jengeihin sitoutuminen tuomioistuinaineiston valossa 1990-luvun alussa. Teoksessa Kari Ruoho & Markku Ihatsu (toim.) *Kasvatuksellisia ja kuntoutuksellisia katsauksia nuorten syrjäytymiseen*. Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Helsinki. Internetissä: http://www.minedu.fi/nuora/ml101_97.html.
- Kääriäinen, Juha (1994) Seikkailijasta pummiksi. Tutkimus rikosurasta ja sosiaalisesta kontrollista. Painatuskeskus, Helsinki.
- Laapio, Marja-Liisa (1999) Rasisminvastainen yhteistoiminta Joensuussa. Arvioiva raportti Pohjois-Karjalan poliisin lääninjohdon rasismien vastaisesta yhteistoimintaohjelmasta 1996–98. Joensuun yliopisto, Yhteiskuntapolitiikan laitoksen raportteja. Nro 4, Joensuu.
- Lacoue-Labarthe, Philippe & Nancy, Jean Luc (2002) *Natsimyytti*. Suomentaneet Merja Hintsa ja Janne Porttikivi. Tutkijaliitto, Paradeigma-sarja, Helsinki. Alkuperäinen ranskankielinen alkuteos *Le Mythe nazi* 1998.
- Laine, Matti (1988) Rosvosta kunnan kansalaiseksi: rikollisen resosialisaation mahdollisuuksista. Vankeinhoidonkoulutuskeskus, Helsinki
- Laine, Matti (1991) Johdatus kriminologiaan ja poikkeavuuden sosiologiaan. Tietosanoma Oy, Juva.
- Laitinen, Ahti & Aromaa, Kauko (1993) *Näkökulmia rikollisuuteen*. Hanki ja jää, Helsinki.
- Laitinen, Ahti & Nyholm, Marja-Liisa (1995) *Luvaton nuoruus*. Painatuskeskus oy, Helsinki.
- Laki nuorista rikosentekijöistä 262/1940. Internetissä: <http://www.finlex.fi/lains/index.html>
- Lastensuojelulaki 683/1983. Internetissä: <http://www.finlex.fi/lains/index.html>
- Liebkind, Karola (1988) *Me ja muukalaiset. Ryhmäraajat ihmisten suhteissa*. Gaudeamus, Helsinki.

- Lindahl, Kent (2002) *Irti natsismin kahleista*. Like, Helsinki
- Luukka, Panu & Muukkonen, Marita (1997) *Erään helsinkiläisen skinijengin synty ja elämäntapa*. *Nuorisotutkimus* 15, 31–47.
- Lähteenmaa, Jaana (1991) *Hip-hoppareita, lähiöläisiä ja kultturelleja*. Nuorisoryhmistä 80-luvun lopun Helsingissä. Helsingin kaupunki, Nuorisoasiainkeskus. Julkaisuja 1991:1, Helsinki.
- Lähteenmaa, Jaana (2000) *Myöhäismoderni nuorisokulttuuri*. Tulkintoja ryhmistä ja ryhmiin kuulumisten ulottuvuuksista. Nuorisotutkimusseuran julkaisusarja 14, Helsinki.
- Lönqvist, Jouko & Heikkinen, Matti & Henriksson, Markus & Marttunen, Mauri & Partonen Timo (1999) *Psykiatria*. Gummerus, Jyväskylä.
- Lööw, Helene (1998) *Nazismen i Sverige 1980–1997. Den rasistiska undergroundrörelsen: musiken, myterna, riterna*. Ordfront Förlag, Stockholm.
- Lööw, Helene (1993) *The Cult of Violence. The Swedish Counterculture*. Teoksessa (Tore Bjorgo, toim.) *Racist violence in Europe*. Norwegian Institute of International Affairs. Mac Millan Press Ltd, London.
- MacInnes, John (1998) *The End of Masculinity. The confusion of sexual genesis and sexual difference in modern society*. Buckingham: Open University Press.
- Marshall, George (1994) *Spirit of 69. A Skinhead Bible*. S.T. Publishing, Lockerbie.
- Matza, David (1964) *Delinquency and drift*. University of California. John Wiley & Sons, Berkeley.
- Meri, Veijo (1995) *Ei tule vaivatta vapaus*. Otava, Keuruu.
- Merton, Robert K. (1968) *Social Theory and Social Structure*. Free Press, New York.
- Miles, Robert (1994) *Rasismi*. Suomentaneet Antero Tiusanen ja Juha Koivisto. Vastapaino, Tampere. Alkuperäisteos 1989.
- Moore, David (1994) *The Lads in Action. Social Process in a Urban Youth Subculture*. Arena, Aldershot.
- Morrison, Wayne (1995) *Theoretical Criminology. From Modernity to Post-modernism*. Cavendish Publishing Ltd, London.
- Muncie, John (1999) *Youth and Crime. A Critical Introduction*. Sage Publications, London.
- Niemi, Hannu & Siren, Reino (1997) *Rikoksia kaupungissa*. Tutkimus Vaasan varkaus-, vahingonteko- ja pahoinpitelyrikollisuudesta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja. Nro 144, Helsinki.
- Niemi-Kiesiläinen, Johanna (2000) *Johdatus esitutkintaan ja pakkokeinolakeihin*. Werner Söderström Lakitieto Oy, Helsinki.
- Nuorisoriikostoimikunnan mietintö (2003). *Komiteamietintö 2003:2*. Helsinki. Internetissä: <http://www.om.fi/18410.htm>

- Nuorten tekemien rikosten nopeutettu käsittely jokapäiväiseksi työtavaksi koko maahan (2003). Oikeusministeriön tiedote 28.1.2003. Internetissä: <http://www.om.fi/17335.htm>
- Pajuoja, Jussi (1995) Väkivalta ja mielentila. Oikeussosiologinen tutkimus syyn-takeisuussäännöksistä ja mielentilatutkimuksista. suomalaisen lakimies-yhdistyksen julkaisuja: Sarja A:201, Jyväskylä.
- Pekonen, Kyösti (1999, toim.) *The New Radical Right in Finland*. Finnish Political Science Association, Helsinki.
- Perelman, C. H. (1996) *The Idea of Justice and the Problem of Argument*. Routledge, London.
- Perho, Sini (2000) Skineyden äärellä. Tutkimus skinhead-alakulttuurista kiinnostuneista joensuulaisnuorista. Joensuun yliopisto. Karjalan Tutkimuslaitoksen julkaisuja. Nro 128, Joensuu.
- Perho, Sini (2001) Se on silleen aika jännä, aika hyvä aate . Matkalla kohti skineyttä. Teoksessa Vesa Puuronen (toim.) *Valkoisen vallan lähettiläät: rasimin arki ja arjen rasismi*. Vastapaino, Tampere, 103–134.
- Poliisilaki 493/1995. Internetissä: <http://www.finlex.fi/lains/index.html>
- Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus 1999 (2000). Sisäministeriön Poliisiosaston julkaisuja 9/2000, Helsinki. Internetissä: [http://www.poliisi.fi/intermin/biblio.nsf/A10FE21DC66F7DBAC2256B65002FE434/\\$file/rasismi99.pdf](http://www.poliisi.fi/intermin/biblio.nsf/A10FE21DC66F7DBAC2256B65002FE434/$file/rasismi99.pdf)
- Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus 2000 (2001). Sisäasiainministeriön Poliisiosaston julkaisut 15/2001, Helsinki Internetissä: [http://www.poliisi.fi/poliisi/bulletin.nsf/bydate/3E0F386312E16181C2256B59004B845F/\\$file/rasismi.pdf](http://www.poliisi.fi/poliisi/bulletin.nsf/bydate/3E0F386312E16181C2256B59004B845F/$file/rasismi.pdf).
- Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus 2001 (2002). Sisäasiainministeriön Poliisiosaston julkaisuja 12/2002, Helsinki. Internetissä: [http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/829C53734AB37B80C2256C5C00261928/\\$file/rasismi2.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/829C53734AB37B80C2256C5C00261928/$file/rasismi2.pdf)
- Puuronen, Vesa (1996) Skineys ideologiana ja toimintakulttuurina. *Nuorisotutkimus* 14:3, 12–18.
- Puuronen, Vesa (1997) *Johdatus nuorisotutkimukseen*. Vastapaino, Tampere.
- Puuronen, Vesa (2001a) *Skinit maailmalla ja Suomessa*. Teoksessa Vesa Puuronen (toim.) *Valkoisen vallan lähettiläät: rasimin arki ja arjen rasismi*. Vastapaino, Tampere, 11–32.
- Puuronen Vesa (2001b) *Puhdas valkoinen rotu : skinien ideologia ja symbolit*. Teoksessa Vesa Puuronen (toim.) *Valkoisen vallan lähettiläät: rasimin arki ja arjen rasismi*. Vastapaino, Tampere, 33–46.
- Pylkkänen Kari & Palonen Kirsti (1992): *Epävakaata taloutta ja epävakaata persoonallisuutta. Kokemuksia psykoterapian soveltamisesta taloudellisen kriisin kohtaamiseen*. *Psykoterapia* 2–3/ 1992, 40–51.

- Raippa, Ritva (1995) Julkisuus on vääristänyt kuvaa meistä . Skinien oma kertomus. Karjalan Heili, 23.4.1995. Joensuu.
- Rantakallio, Paula & Moilanen, Irma & Isohanni, Matti (1992) Perhetaustan yhteys nuorten miesten rikollisuuteen. Sosiaalitieteellinen aikakauslehti 1992:29, 13–20
- Rikollisuustilanne 2001 (2002) Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 190, Helsinki. Internetissä: <http://www.om.fi/optula/14959.htm>
- Rikoslaki 39/1889. Internetissä: <http://www.finlex.fi/lains/index.html>
- Räikkä, Juha (1994) Oikeudenmukainen yhteiskunta. Johdatus yhteiskuntafilosofiaan. Painatuskeskus, Helsinki.
- Sabour M. & Antikainen A. (1995) Joensuun skiniongelmassa ei kyse pelkästä rasismista (There is not simply a question of racism in Joensuu skin-heads problem), Karjalainen 23.11.1995.
- Sanders, William B. (1981) Juvenile Delinquency. Causes, Patterns, and Reactions. New York etc: Holt, Rinehart and Winston.
- Sanders, William B. (1994) Gangbans and Drive-Bys. Grounded Culture and Juvenile Gang Violence. Walter Gruyter Inc, New York.
- Sarnecki, Jerzy (2001) Delinquent Networks. Youth Co-offending in Stockholm. Cambridge University Press, Cambridge.
- Sayer, Andrew (1992) Method in Social Science. A realist approach. 2nd edition. Routledge, London.
- Scheff, Thomas J. (1994) Bloody revenge: emotions, nationalism and war. Boulder, San Francisco.
- Shaw, Clifford R. & McKay, Henry D. (1942) Juvenile Delinquency in Urban Areas. University of Chicago, Chicago.
- Siltala, Juha (1995) Väkiältä toimintakyvyn jatkeena. Nuorisotutkimus, vol. 13,1, 23–31.
- Sulkunen, Pekka (1998) Johdatus sosiologiaan. WSOY, Helsinki.
- Suoninen, Eero (1997) Selonteot ja oman toiminnan ymmärrettäväksi tekeminen. Sosiologia 34:1, 26-38
- Sutherland, Edwin H. & Cressey, Donald R. (1978) Criminology (5th toim.), Linnincott, Philadelphia.
- Sykes, Gresham & Matza, David (1957) Techniques of Neutralization. A Theory of Delinquency. American Sociological Review. Vol. 22, Nro. 6. 664–670.
- Söderholm, Stig (1987) Rockmusiikki ja nuorisokulttuurien tyyli. Modit, skin-headit ja punkkarit. Teoksessa Stig Söderholm (toim.)
- Näkökulmia rockkulttuuriin. Otava, Helsinki.
- Takala, Jukka-Pekka (1998) Moraalitunteet rikosten sovittelussa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 151

- Trascher, Frederic M. (1927) *The Gang. A Study of Gangs in Chicago*. Second revised edition. The University of Chicago Press, Chicago.
- Taylor, I. (1971) *Soccer Consciousness and Soccer Hooliganism*. Teoksessa Stanley Cohen (toim.) *Images of Deviance*. Penguin, Harmondsworth.
- Töttö, Pertti (2000) *Pirullinen positivismi. Laadullisen ja määrällisen tarkastelua*. Vastapaino, Tampere.
- Virta, Sirpa (1998) *Poliisi ja turvayhteiskunta. Lähipoliisi turvallisuusstrategiana*. Väitöskirja. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Väestörakenne 1990 (1991). *Suomen Virallinen Tilasto, Väestö 1991:11*, 49, 88. Tilastokeskus, Helsinki.
- Väestörakenne 1991 (1992). *Suomen Virallinen Tilasto, Väestö 1992:11*, 37, 78. Tilastokeskus, Helsinki.
- Väestörakenne 1992 (1993). *Suomen Virallinen Tilasto, Väestö 1993:11*, 37, 82. Tilastokeskus, Helsinki.
- Väestörakenne 1993 (1994). *Suomen Virallinen Tilasto, Väestö 1994:8*, 37, 84. Tilastokeskus, Helsinki.
- Väestörakenne 1994 (1995). *Suomen Virallinen Tilasto, Väestö 1995:8*, 31, 86. Tilastokeskus, Helsinki.
- Väestörakenne 1995 (1996). *Suomen Virallinen Tilasto, Väestö 1996:9*, 33, 90. Tilastokeskus, Helsinki.
- Väestörakenne 1996 (1997). *Suomen Virallinen Tilasto, Väestö 1997:7*, 39, 106. Tilastokeskus, Helsinki.
- Väestörakenne 1997 (1998). *Suomen Virallinen Tilasto, Väestö 1998:5*, 32, 106. Tilastokeskus, Helsinki.
- Väestörakenne 1998 (1999). *Suomen Virallinen Tilasto, Väestö 1999:5*, 32, 108. Tilastokeskus, Helsinki.
- Väestörakenne 1999 (2000). *Suomen Virallinen Tilasto, Väestö 2000:8*, 32, 108. Tilastokeskus, Helsinki.
- Väestörakenne 2000 (2001). *Suomen Virallinen Tilasto, Väestö 2001:6*, 35, 106. Tilastokeskus, Helsinki.
- Väestörakenne 2001 (2002). *Suomen Virallinen Tilasto, Väestö 2002:6*, 33, 106. Tilastokeskus, Helsinki.
- Väestörakenne 2002 (2003). *Suomen Virallinen Tilasto, Väestö 2003:5*, 34, 110. Tilastokeskus, Helsinki.
- Whyte, William Foote (1955/1943) *Street Corner Society. The Social Structure of an Italian Slum*. Enlarged edition. The University of Chicago Press, Chicago.
- Wieviorka, Michel (1992) *Violence en France, Seuil*.
- Ylikangas, Heikki (1976) *Puukkojunkkareitten esiinmarssi*. Otava, Keuruu.

Painamattomat

- Bjorgo, Tore 2002 Exit Neo-Nazism: Reducing Recruitment and Promotin Disengagement from Racist Groups. Julkaistavassa teoksessa Right Wing Extremism: Aspects in Europe. EU Monitoring Centre on Racism and Xenophobia.
- Erola, Jouni (2003) Rikosuhripäivystyksen valtakunnallinen seminaari Joensuussa 15.–16.3.2003
- Hilden, Tarja (1998) Nuorten syyllistyminen pahoinpitelyrikoksiin ja väkivallan legitimaatio: arjesta oikeutettuun raivoon. Pro gradu –tutkielma, Joensuun yliopisto.
- Hirvisuo, T. & Puhakka, S. (1997) Skinin synty. Joensuun yliopisto. Erityiskasvatuksen koulutusohjelma Syventävien opintojen tutkielma.
- Kekomäki, Kalle (1996) Ulkomaalaisrikokset Joensuussa vuosina 1993–1994. Rasismi-työryhmälle jätetty julkaisematon erillisraportti.
- Kuure, Tapio (2001): Muistio nuorisoväkivallasta. Nuorisotyö ja polarisaatio-oletus. Opetusministeriön nuorisoyksikölle laadittu muistio. Julkaistu verkkoversiona <http://www.minedu.fi/nuora/julkaisut/vakivalta.html> ja <http://www.alli.fi/nuorisotutkimus/muistiot/nuorisovakivalta/nuorisovakivalta.pdf>
- Kuurola, Katariina (1998) Nuoret aikuisten kasvatusongelmana. Pro gradu -tutkielma. Sosiologia. Sosiaalitieteiden laitos, Kuopion yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.
- Lehmus, Heikki (1990) Skinhead-ilmio osana suomalaista nuorisokulttuuria. Julkaisematon opinnäyte. Tampereen yliopisto, yhteiskunnallinen opetusjaosto. Nuorisotyön tutkinto.
- Poliisin esitutkintapöytäkirja 1998. Joensuun kihlakunnan poliisilaitoksen esitutkintapöytäkirja 3.3.1998, nro 6140/R/6193/97, R/823/98.
- Poliisin tiedote 18.10.2000. <http://www.joensuu.poliisi.fi/tiedote>.
- Tilastokeskus (2003a) Väestömuutostietoja alueittain 1980–2002. StatFin-tietopalvelu. Väestö. Väestötietoja alueittain 1980–2002. <http://statfin.stat.fi/StatWeb/start.asp?LA=fi&DM=SLFI&lp=catalog&clg=vaesto> Päivitetty 26.5.2003.(21.10.2003, 4.11.2003).
- Tilastokeskus (2003b) Väestö pääasiallisen toiminnan ja sukup. mukaan 1990–2001. StatFin-tietopalvelu. Väestölaskennat. Pääasiall.toiminta alueittain 1990–2001. <http://statfin.stat.fi/StatWeb/start.asp?LA=fi&DM=SLFI&lp=catalog&clg=vaestolaskennat> Päivitetty 27.8.2003.(6.11.2003).
- Tilastokeskus (2003c) Rikollisuus 1980–2002. Stat-Fin-tietopalvelu. Oikeus. Rikokset ja niiden selvittäm. 1980–. <http://statfin.stat.fi/StatWeb/start.asp?LA=fi&DM=SLFI&lp=catalog&clg=oikeus> Päivitetty 5.6.2003. (10.10.2003, 21.10.2003, 29.10.2003, 16.1.2004).

- Tilastokeskus (2003d) Väestö kansalaisuuden mukaan 1993–2002, Joensuu. Väestörakenne. Väestö- ja tasa-arvotilastot. Tiedot saatu Tilastokeskuksesta sähköpostiliitteenä 6.11.2003.
- Tilastokeskus (2004) Väkiluku vuoden 2003 aluejaottelulla 1980–2002. StatFin-tietopalvelu. Väestö. Väkiluku alueittain 1980–2002. <http://statfin.stat.fi/StatWeb/start.asp?LA=fi&DM=SLFI&lp=catalog&clg=vaesto> Päivitetty 20.3.2003.(16.1.2004).
- Väestörekisterikeskus (1992) Tilasto ulkomaan kansalaisista 1.1.1992, Joensuu. Kotipaikkarekisteri. Taulukko saatu faxilla Joensuun maistraatista 2.12.2003.
- Väestörekisterikeskus (1993) Tilasto ulkomaan kansalaisista tammikuu 1993, Joensuu. Kotipaikkarekisteri. Taulukko saatu faxilla Joensuun maistraatista 2.12.2003.

LIITTEET

Liite 1: Skinien rikosnimikkeet

Ajo-oikeudetta ajo	Pahoinpitelyn yritys
Alkoholiin liittyvä rikos	Pakottaminen
Ampuma-aserikos	Petos
Haitanteko virantoimituksessa olevalle virkamiehelle	Radiolaitteista annetun
Herjaus	Rattijuopumus
Huumausainerikos	Ryöstön yritys
Ilkivalta	Solvaus
Kirstys	Tapon yritys
Kotirauhan rikkominen	Törkeä pahoinpitely
Kätkemisrikos	Törkeä kotirauhan rikkominen
Laiton tuontitavaraan ryhtyminen	Törkeä vahingonteko
Laiton uhkaus	Törkeä varkaus
Lievä pahoinpitely	Vaarallisen teräaseen hallussapito yleisellä paikalla
Lievä vahingonteko	Vahingonteko
Liikenne rikkomus	Vapaudenriisto
Liikenteen vaarantaminen	Varkauden yritys
Lomarikkomus	Varkaus
Lääkerikos	Viranomaisen erehdyttäminen
Maksuvälinepetos	Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen
Matkustuskiellon rikkominen	Väärennys
Moottoriajoneuvon luvaton käyttöönotto	Yksityisen henkilön erehdyttäminen
Murhapolton valmistelu	Yllytys vahingontekoon
Näpistys	
Pahoinpitely	Yhteensä 46 kpl

Liite 2: Tutkittujen henkilöiden sosiodemografinen tausta

Tutkittujen rikoksista epäiltyjen skininuorten tausta voidaan kartoittaa esitutkinta-aineiston perusteella tietyiltä osin. Yleisemmin skinien taustaa ei ole systemaattisesti aiemmin kartoitettu Suomessa, joten heistä ei ole saatavilla yhtenäistä tietoa. Joensuussa skiniydestä kiinnostuneiden nuorten taustaa on tarkasteltu (Perho 2001), mutta nämä nuoret eivät ole olleet varsinaisen skinikulttuurin jäseniä.

Henkilötietojen lisäksi pöytäkirjaan on merkitty osoite, kotikunta, seurakunta/siviilirekisteri, siviilisääty, bruttotulot/kuukausi, huollettavien lasten lukumäärä sekä varallisuus. Joensuun skinien esitutkinta-aineisto osoittautui kuitenkin osin puutteelliseksi, ja tämän takia on pystytty eksplikoimaan vain kaksi sosiodemografista muuttujaa: ikä ja ammatti. Nämä on varmuudella todennettu esitutkintapöytäkirjoista. Muut muuttujat on jätetty huomiotta suuren puuttuvien tietojen määrän vuoksi.

Iän ja ammatin osalta muuttujat on koottu pöytäkirjoista, joissa epäillyt ovat olleet ensimmäistä kertaa epäiltyinä, toisin sanoen niistä pöytäkirjoista, joissa skinit 1.1.1995 alkaen ovat ensimmäisen kerran olleet kuulusteltuina. Koska tarkasteluajanjakso käsittää neljän vuoden periodin, on ollut tarkoituksenmukaista valita ikä mainitulla kriteerillä. Ammatin osalta on noudatettu samaa kriteeriä eli ammatiksi on merkitty se, joka on ilmoitettu samassa pöytäkirjassa iän kanssa. Tarkasteluajanjakson aikaisia mahdollisia ammatin muutoksia ei ole huomioitu. Taulukoista ilmenee siis skinien ikä ja ammatti ensimmäiseen rikosepäilyyn johtaneen rikoksen tekohetkellä.

Liitetaulukko 1: Ikä ensimmäisen rikoksen kuulusteluhetkellä

Ikä	Lkm	%
15	10	21
16	11	23
17	9	19
18	7	15
19	3	6
20	8	17
Yhteensä	48	100

Joensuun skinien ikä rikoksista epäiltyjen osalta on ollut 15–20 vuotta. Epäiltyjen lukumäärä on laskenut selvästi ikävuosien noustessa, esimerkiksi 15-vuotiaita on ollut 10 ja 18-vuotiaita seitsemän.

Ikä voidaan suhteuttaa skinien järjestäytymisen kolmeportaiseen asteikkoon, jota on eksplikoitu luvussa 6. Rivijäsenet näyttävät olleen iältään juuri 15–16-vuotiaita ja heidän lukumääränsä ryhmässä on ollut suurin. Punaisen ja hopeisen merkin haltijoiden lukumäärä on selvästi ollut pienempi ja nämä ovat olleet iältään 17–20-vuotiaita. Johtaja- ja luottohenkilöasemassa olleiden skinien ikä näyttää olleen tavallisia rivijäseniä korkeampi. Mahdollisesti korkeammalle pääsyn edellytyksenä on ollut tietynlainen kokemus ja taito, jotka karttuvat iän myötä.

Pöytäkirjojen merkinnät skinien ammattien osalta ovat olleet sekä puutteellisia että osittain epäselviä. Joissakin tapauksissa ammatti on kokonaan jätetty merkitsemättä ja joidenkin skinien kohdalla ammatti on voinut vaihdella eri pöytäkirjoissa. Edellä mainituista syistä ammatit on poimittu niistä pöytäkirjoista, joissa skinit ovat ensimmäistä kertaa olleet epäiltyinä (vrt. iän määrittäminen edellä).

Skinien ammattirakenteessa pääosan ovat muodostaneet koulutukseen liittyvät nimekkeet, opiskelija, koululainen ja ammattikoululainen (36, 75%). Näillä ammattinimekkeillä olleet skinit ovat olleet peruskoulussa, lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa. Nämä skinit ovat olleet tuona ajankohtana työmarkkinoiden ulkopuolella. Muista ammattini-

Liitetaulukko 2: Ammatti

	Lkm	%
Ammattikoululainen	1	2
Koululainen	0	21
Opiskelija	25	52
Autonasentaja	1	2
Laivasähkömies	1	2
Sähköasentaja	1	2
Sekatyömies	2	4
Sähkövoimamekaanikko	1	2
Talonrakentaja	2	4
Terälaiteasentaja	1	2
Tuotantomekaanikko	1	2
Viimeistelijä	2	4
Yhteensä	48	100
Koulussa tai opiskelemassa	36	75
Työssä	12	25
Yhteensä	48	100

mekkeistä ei käy selville, ovatko henkilöt olleet työssä käyviä vai työttömiä.

Työssä käyneiden tai työttömien skinien lukumäärä on ollut 12 (25%) 48 skinin joukosta. Ammattinimekkeet ovat työntekijätason nimekkeitä, joiden koulutuksellisenä kriteerinä on ollut enintään ammatillinen tutkinto. Tältä osin on kuitenkin otettava huomioon se, että tutkitut henkilöt eivät ikänsäkään puolesta olisi voineet olla korkeasti koulutettuja.

Kaiken kaikkiaan skinien iän ja ammatin perusteella heidän voidaan katsoa olleen murrosikäisiä nuoria miehiä, jotka eivät ole ehtineet tai halunneet ammatillisesti vielä integroitua yhteiskuntaan. Suurin osa skinieistä on ollut koulutuksessa, joko peruskoulussa tai ammatillisessa oppilaitoksessa.

Liitetaulukko 3: 15–20-vuotiaitten rikoslakirikokset rikoslajiryhmittäin
1995–1998 (%)

Rikoslaji	Koko maa	Joensuu	Skinit	Skini-% Joensuusta
Omaisuusrikokset	50	43	44	13
Henkeen ja terv. kohd.	8	16	35	27
Seksuaalirikokset	0	0	0	0
Rikokset oikeuden käyt.	2	3	4	14
Liikennerikokset	34	28	9	4
Muut rikoslakia vastaan	7	10	9	11
Yhteensä (N)	100 (283 399)	100 (3 143)	100 (388)	12

Liitetaulukko 4: 15–20-vuotiaitten rikoslakirikokset rikoslajeittain
1995–1998 (%)

OMAIUUUSRIKOKSET	Koko maa	Joensuu	Skinit
Varkaus	35	23	48
Törkeä varkaus	2	1	1
Näpistys	21	33	3
Kätkemisrikokset	4	3	2
Luvaton käyttö	13	6	2
Ryöstö	1	1	2
Vahingonteko ja lievä	14	20	31
Törkeä vahingonteko	0	1	0
Kavallukset	1	1	0
Petokset	4	5	5
Maksuvälinepetos	1	3	3
Väärennykset	4	3	1
Muut omaisuusrikokset	1	1	4
Yhteensä (N)	100 (142 924)	100 (1 354)	100 (172)
HENKEEN JA TERVEYTEEN KOHDISTUNEET RIKOKSET	Koko maa	Joensuu	Skinit
Tappo	0	0	0
Murha	0	0	0
Tapon ym. yritys	1	1	1
Lapsen surma	0	0	0
Pahoinpitely	70	74	87
Törkeä pahoinp.	6	7	5
Lievä pahoinp.	16	16	7
Kuolemantuottamus jne.	1	0	0
Vamman tuottamus	5	2	0
Muut henk. ja terv. rikokset1	0	0	0
Yhteensä (N)	100 (21 594)	100 (493)	100 (135)
SEKSUAALIRIKOKSET (N)	100 (499)	100 (9) (0)	0

RIKOKSET OIKEUDENKÄYTTÖÄ JNE.	Koko maa	Joensuu	Skinit
Virkamiehen väkivaltainen	22	17	60
Haitanteko virkamiehelle	37	61	33
Väärän henk.tied. antaminen	26	15	0
Muut rik. oikeudenk. jne.	15	7	7
Yhteensä (N)	100 (5 084)	100 (105)	100 (15)
LIIKENNERIKOKSET	Koko maa	Joensuu	Skinit
Liikenneturv. vaarantaminen	61	47	24
Rattijuopumus ym.	17	28	42
Kulkuneuvon kuljettaminen	22	25	33
Yhteensä (N)	100 (94 997)	100 (877)	100 (33)
MUUT RIKOSLAKIA VASTAAN TEHDYT RIKOKSET	Koko maa	Joensuu	Skinit
Rauhanrikkominen	15	10	36
Tuhotyö jne.	2	2	3
Rikokset RL 43 ja 44 lukua	12	6	3
Huumausainerikos	59	50	3
Muut rik.lakia vast. tehdyt	12	32	55
Yhteensä (N) (18301) (305) (33)	100	100	100
(N yhteensä)	(283 399)	(3 143)	(388)